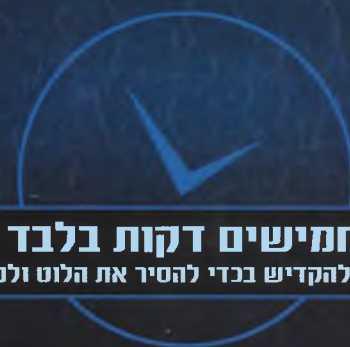

בשליטתם ותרבותם

פרקי תחקיר אודות תנועת האקדמיה 'החרדית'
מקימיה, שרשיה, מטרותיה ועל המסתתר בין כתליה

חמישים דקות בלבד

זה הזמן שעליך להקדיש בכדי להסיר את הלוט ולפזר את הערפל

בסיעתא דשמיא

בשליטתם ותרבותם

ששה עשר פרקי תחקיר אודות תנועת האקדמיה 'החרדית'
מקימיה, שורשיה, מטרותיה, ועל המסתתר בין כותליה

חמישים דקות בלבד

הם הזמן שעליך להקדיש בכדי להסיר את הלום ולפזר את הערפל.
זהו הזמן הדרוש לך כדי לעבור על החלק הראשון בספר שלפניך, המכיל את האינפורמציה הבסיסית
המעניקה תמונת מבט מקיפה ובהירה, אודות מוסדות האקדמיה המיועדים לחרדים

אדר תשע"ז, ירושלים

בכל הנוגע לחוברת זז, ניתן לפנות:
לטל: 054-843-6724 | פקס: 077-318-1648

דוא"ל: 6135777@gmail.com
דוא"ל: tarbuthaakademia@gmail.com

תוכן העניינים

מוז בספר

9..... תקציר הפרקים

מבוא

15..... האקדמיה - קווים לדמותה

חלק ראשון - האקדמיה החרדית

התפתחותה, מהותה ותמונת מצב עדכנית

פרק א

23..... תנועת האקדמיזציה החרדית - היסטוריה וציוני דרך

שנת 1999 - "תפנית דרך היסטורית בעלת השלכות חברתיות מרחיקות לכת" ❖ 2006 - הקרנות האמריקאיות נכנסות לתמונה ❖
2013 - תכנית המח"רים יוצאת לדרך - אינטרס כלכלי על כל ראש חרדי ❖ המעטפת חרדית - המוסד חילוני ❖ 26 מוסדות - רשימה
מעודכנת ❖ הנתונים מדברים - האקדמיה החרדית במבחן התוצאה

פרק ב

33..... מוסדות חילוניים בעטיפה חרדית

הנהלה חילונית ❖ חומרי לימוד רגילים - דארווין ופרייד ב'מוסדות החרדיים' ❖ "אסור לשנות פסיק" ❖ מרצים חילוניים ❖ היעדר
פיקוח רבני ותפקידו של 'רב הקמפוס' ❖ "לפתוח את הבנות" ❖ "זה כתוב גם בגמרא" ❖ ליעץ איך ללמד אפיקורסות ❖ רב הקמפוס
כבעיה בפני עצמה ❖ "...ולתרבותם"

פרק ג

47..... גשר לחברה הישראלית

"סולמות וחבלים לחברה הישראלית" ❖ "רפורמה בהגדרת החרדיות" ❖ פרויקט החונכים 'בליבה חומה' ❖ קירוב רחוקים
- מהכיוון ההפוך ❖ "טפוחות הרדיות חזקות במיוחד זה על גבו של זה" ❖ מפגשים רב תרבותיים לקירוב לבבות, ביוזמת
הנהלת המוסד

פרק ז

55. הבית היהודי בסכנה.

סולם ערכים חדש מבית היוצר של האקדמיה החרדית * "שונות הבנות שנכנסות למכללה מאלו שיוצאות" * תנועת הפמיניזם החרדי, וצמיחתה מבין כותלי האקדמיה החרדית * הפקולטה לזימה באוניברסיטת סדום. לקרוא, ולא להאמין * "הבנות תמימות. קשה להן להתמודד עם זה." * "העגלה כבר לא נראית כל כך ריקה"

פרק ה

63. הקמת אקדמיה חרדית כמשימה בלתי אפשרית.

בעיה כלל עולמית * השכלה כללית כערך עליון * הכפירה המוחלטת כבסיס המדע המודרני * אקדמיה גלובלית אחידה * עקרון השוויון בזהות המרצים * חופש אקדמי ועצמאות האקדמיה בפני פיקוח חיצוני, רבני או פוליטי * תפקידה של האקדמיה כמוסד להנחלת סולם הערכים החילוני - אקדמי * שוויון בקבלת תלמידים * אוניברסיטת בר אילן כמשל * החלומות הרחוקים של עסקני המזרחי מתנפצים על סלע המחויבות האקדמית ודרישות הממסד * העבודה הכודלת שנפסלה גוררת בעקבותיה משבר בינלאומי * כך מטפלים באקדמיה במדענים מאמינים

נספח לפרק ה:

83. שילוב חרדים בעוסדות מעורבים - כהליך מחויב המציאות.

פרק ו

85. מפתח לפרנסה בסימן שאלה.

מפתח לפרנסה בסימן שאלה * עודף אקדמיזציה במדינות המערב * עודף אקדמיזציה בישראל - מהגבוהים בעולם * מה אומרת הסטטיסטיקה * שלושה שקלים לשעה * ירידת ערך התארים הפורמליים והפסד שנות ותק יקרות * בזבוז משאבים עצום * עשירי העולם חסרי ההשכלה

שאלות ותשובות בנושאי פרנסה: בין הכשרה מקצועית ללימודי אקדמיה * מקצועות הדורשים תואר אקדמי כתנאי בסיסי * "ומה עם פלוני שמשחקר יותר?" * "ומה עם הסטטיסטיקה?"

103. הסמינרים על הכוונת.

שורת המלצות ופעולות שונות להחדרת לימודי האקדמיה לתוככי הסמינרים * גורמי שוליים חרדיים פונים למל"ג: הכניסו לימודי אקדמיה לסמינרים החרדיים * שר החינוך פועל למינוי נציג חרדי למל"ג * ומיהו הנציג החרדי? מנהל בכיר באחד הסמינרים המפארים את כותל המזרח של הציבור החרדי בירושלים

חלק שני - כך זה עובד

מבט לעבר האינסטרטגיה, השיטות, הכוחות, והגופים השונים שעומדים מאחורי התהליך

פרק ז

109. שיטת השלבים בהתפתחות מסלולי האקדמיה.

מהכשרה מקצועית ללימודי אקדמיה * ממכללות חרדיות לפלטפורמות, ומפלטפורמות למח"רים חילוניים * מפיקוח והיתר רבני - לפעילות עצמאית * מכלי מעשי להשגת פרנסה, להשכלה כללית לשמה * ממקצועות נקיים (יחסית) למקצועות בעייתיים * מנשים - לגברים * ממבוגרים - לצעירים * מקבוצות שוליים למרכז הקונצנזוס * מלימודים נפרדים ללימודים מעורבים - מגדרית ומגדרית

פרק ח

119. המושגים בחוטים

קווים לדמותם של המושגים בחוטים ✧ בראש הרשימה - יריביה הוותיקים והמוכרים של היהדות החרדית ✧ יוסי שריד ✧ ממשלת לפיד בנט ✧ מנואל טרכטנברג, אבי תכנית המח"רים ✧ מבט להמלצות ועדת טרכטנברג - עוינות מובהקת לעולם התורה ✧ הקרנות האמריקאיות ויחסן לעולם הישיבות ✧ "לא שואלים את הרב אם ללמוד באוניברסיטה" - מנכ"ל קרן קמ"ח חושף את השקפות עולמו ✧ "לא תורמים, חסרי תועלת, משיגענערס, מי צריך את זה" - הספונסר הראשי של קרן קמ"ח פורס את משנתו על עולם התורה ועל חלקים מציבור היראים ✧ נתן קנדלר מידידות טורנטו - "הדור השני ילכו לצבא"

פרק ט

127. שיטת דפוסי פעולה

רשימה מעודכנת של תקציבי הענק ✧ הקרנות הפילנתרופיות מעודדות השתלבות באקדמיה החילונית הרגילה ✧ 'הדרת נשים' פשוטה ✧ מלחמה ממוקדת בעולם התורה ✧ התקשורת מגויסת ✧ קונים בכסף את הציבור ואת אנשי המפתח ✧ הפוליטיקה החרדית מגויסת לקידום היחמה ✧ רשמים בהיכלי הישיבות והכוללים

פרק י

135. תכניות לעתיד

תכניות מגירה בקנה ✧ החדרת השכלה כללית לשמה ✧ ביטול התארים האקדמיים ✧ הקמת מערך ישיבות תיכוניות ✧ תכנון דור העתיד של בוגרי האקדמיה החרדית ✧ ניסוי וטעייה ✧ הניסיון המצטבר של בוני האקדמיה החרדית

פרק יא

139. מי אתם, מכוני ההיגוי והאסטרטגיה לציבור החרדי?

מכוני מחקר בשירות זרועות המדינה ✧ מוסד שמואל נאמן ✧ המכון הישראלי לדמוקרטיה ✧ דו"ח "פן ירבה" - כלים להורדת הילודה החרדית ✧ מכוני המחקר - רשימה ✧ היקף השפעת מכוני המחקר על מקבלי ההחלטות ✧ אנשי מקצוע עתירי ניסיון ✧ יעילות ומקצועיות מוכחת ✧ ניסיון כואב - חלקם של מכוני המחקר בביצוע היעיל של תכנית ההתנתקות

פרק יב

149. תפקידו הראשי של משרד החינוך בתוכנית 'שילוב חרדים באקדמיה'

העלאת דרישות ההשכלה הפורמלית מצוות ההוראה ✧ ביטול מעמד תעודות ההוראה הרגילות בחינוך המיוחד ✧ תוספות שכר על פי תארים ✧ הכרה במבחני סאלד' כתחליף לתעודת בגרות ✧ תופעה חדשה - המכללות פותחות 'סמינרים' ✧ תכניות לביטול התארים האקדמיים ✧ לימודי הליבה כבסיס ללימודי אקדמיה

חלק שלישי - על חטא שחטאתי

בוגרי האקדמיה מרימים קול זעקה

פרק יג

155. מכלי ראשון - בוגרי האקדמיה מעידים

דב הלברטל - "עולם הישיבות יקרוס" ✧ הרב מעיד - בעיניי ראיתי משפחות נהרסות ✧ מאזינה אצל מרדכי לביא - "המרצה צחק על משה רבנו" ✧ "באחזני שמעתי דברי כפירה, זלזולים בתורה, בעיקרי אמונה, מי יכול להכחיש?" ✧ החרדי נמצא בסוגיות מאוד מאוד עדינות ולא פשוטות בכלל ✧ "הייתי שם, וכן, הידרדרתי רוחנית" ✧ "כל פעם יש לנו התנגשות עם המרצים בעיקרי אמונה" ✧ "המרצים יכולים לדבר כל מיני דיבורים ולצחוק על החרדים" ✧ על חטא שחטאתי לפניך - וידויה של נערה חרדית שהתפרסם בכלי התקשורת

חלק רביעי - המהפכה השקטה

שורה ארוכה של מוסדות וארגונים שקמו בשנים האחרונות במקביל למוסדות האקדמיה החרדית, מתוך מגמה ושאיפה כללית לשינוי פני החברה החרדית ולהיפוך ערכים יסודי

פרק יד

173..... **הקמת מרכזי ההכוון התעסוקתי**
משרדי הממשלה השונים בפעילות מתואמת * התכנית לפרטיה * היערכות תכנונית מקצועית ממדרגה ראשונה * תקציבים חסרי תקדים * היפוך הפירמידה

פרק טו

179..... **מסגרות הכלאיים' לנוער חרדי**
המחוז החרדי מוציא קול קורא * קהלי יעד חדשים * שלושת סוגי הישיבות התיכוניות * ישיבה יוניברסיטי * ישיבת ההסדר החרדית-טכנולוגית * תנועת חדו"ש טוענת לזכויות יוצרים * רשימת המוסדות

פרק טז

185..... **'מכון מנדל' - בית היוצר לפיתוח מנהיגות חרדית אלטרנטיבית'**
קווים לדמותו * יצירת מנהיגות חדשה * תוצאות בשטח * בוגרי המכון מקימים מוסדות כלאיים * עדות חיה

189..... **אל הקורא הנבד**

תקציר הפרקים

על פי עצתם של תלמידי חכמים גבוני דעת, וכן של אישים עתירי חזון ומעש, נתבקשנו להציב תקציר מתומצת של עיקרי המסרים העולים מן הספר.

יש לציין כי במהלך כתיבת הספר, נעשה מאמץ עליון כדי שכל נתון וכל אינפורמציה בספר זה יהיה מגובה באופן יסודי, על ידי ציטוטים ומובאות מתוך מקורות מוסמכים. לשם כך עברנו על כמות עצומה של מסמכים, ספרים, מחקרים, וראיונות, ומהם ליקטנו את המובאות הרבות הגודשות את דפיו של ספר זה. ואולם, בפתיחה מקוצרת זו הננו מציגים אך ורק את תמצית המסרים והאינפורמציה המוצגת שבספר, מבלי להזדקק להבאת המקורות, אשר יובאו בהרחבה לאורך הספר, כל אחד במקומו.

יש לציין, כי החלק הראשון של ספר זה הינו החלק הבסיסי והעיקרי של הספר, העוסק כולו במהות מוסדות האקדמיה ו'האקדמיה החרדית'. (בחלק ב' מוסר הלוט מעל מפעילי האקדמיה 'החרדית' ומטרותיהן. בחלק ג' נתוודע לשורה של עדויות מבוגרי האקדמיה 'החרדית', ובחלק ד' נתוודע לשורה של ארגונים שונים ומשונים המחזירים יוזמות זרות לשינוי הציבור החרדי ה"י).

הליך הקמת מוסדות האקדמיה לחרדים החל בשנת 1999, כאשר המועצה להשכלה גבוהה (להלן המל"ג) קיבלה החלטה היסטורית של הקמת מסגרות אקדמיות למגזר החרדי. תהליך הקמת המוסדות היה ארוך ומפותל, ובשלביו השונים היו מעורבים בו רשימה של גורמים, שרובם ככולם הינם דמויות ואישים המפורסמים ביחסם העוין לציבור החרדי ולעולם הישיבות. יוזם המהלך היה יוסי שריד, מהאויבים המרים ביותר שקמו ליהדות החרדית מאז ומעולם. כמו כן תרמו למהלך גורמים נוספים, כמו ממשלת לפיד ובנט, פרופ' מנואל טרכטנברג (אויב מר ליהדות החרדית שמשום מה לא זכה להתפרסם ככזה), ועוד.

את הדחיפה הגדולה לאקדמיה החרדית נתנו הקרנות הפילנתרופיות האמריקאיות, באמצעות הכסף הגדול שהן מזרימות כל הזמן מעבר לאוקיינוס. מאחורי קרנות אלו עומדים יהודים הידועים ביחסם הצונן והבלתי אוהד לעולם הישיבות. כידוע, הציבור האורתודוקסי בארה"ב ובקנדה מכיל גוונים שונים, ולא כולם נמנים על אוהדי עולם הישיבות ועל שוחרי שגשוג ופריחת.

פעילותם הנמרצת של גורמים אלו הביאה לכך שכיום ישנם עשרות מוסדות אקדמיה לחרדים ברחבי הארץ, המוקמים בזה אחר זה כפטריות אחר הגשם. רק בשנים האחרונות ממש החלה התודעה הציבורית בציבור החרדי לגלות עניין בתופעה החדשה ובצורך להתגונן מפני השלכותיה, אך למרות כל זאת, האקדמיה החרדית עדיין מסתרת מאחורי ענן כבד של ערפול וחוסר הבנה, הנובע לעיתים מתוך אי הכרת הפרטים, ולעיתים מהטעיה מכוונת של גורמים בעלי עניין.

(להרחבה - ראה פרקים א' ו-ח')

כל אותם מוסדות האקדמיה שקמו בשנים האחרונות, הינן שלוחות של אוניברסיטאות רגילות לכל דבר. המרצים מגיעים מכל גזוני הקשת של החברה הישראלית, וחומר הלימודים הוא החומר הרגיל, כולל כל התכנים הכפרניים והבעייתיים הממלאים את חומר הלימודים הרגיל בכל אוניברסיטה אחרת בעולם. כל החרדיות של מוסדות אלו, נוגעת אך ורק לפן החיצוני והטקסי שלהן ותו לא, וכן לגבי הפרדה בין גברים לנשים. אולם בכל הנוגע לחלק המהותי של תוכני הלימודים, צוות המרצים, ועוד, הרי שאין כל הבדל בין לבין כל אוניברסיטה חילונית אחרת.

(להרחבה - ראה פרק ב)

נקודה אחת ישנה, עקרונית ומהותית יותר מכל הנאמר לעיל, אשר מהווה אולי את המסר החשוב ביותר שעלינו להבין ולהפנים בנושא מוסדות האקדמיה החרדית.

העובדה שכל מוסדות האקדמיה החרדיים מהווים מוסדות חילוניים לכל דבר מצד מהותם, איננה נובעת מבעיה נקודתית, או ממחדל של אישיות פלונית או אלמונית. מדובר בעניין עמוק ויסודי הרבה יותר: האקדמיה עצמה, בנויה ומתוכננת מראש בצורה כזו, שלא ניתן בשום אופן לעצבה בצורה שתתאים לתפיסת העולם הדתית. האנשים שעיצבו את הגדרות היסוד של האקדמיה הבינלאומית, עשו זאת בתחום רב, בדיוק בכדי למנוע ולחסום באופן הרמטי את האפשרות הזאת, והכול כדי לשמור מכל משמר על אופייה ועל צביונה החילוני והכפרני של האקדמיה. בכדי להבין היטב כיצד פועלים הדברים, עלינו להבין כיצד בנויה האקדמיה, מה מהותה וצביונה, ומהם כללי היסוד הבסיסיים שעל פיה היא פועלת.

מוסדות האקדמיה בעולם כולו פועלים כרשת בינלאומית אחידה, כאשר כל מוסדות האקדמיה בארץ ובעולם פועלים בתיאום מלא. כל מוסד אקדמי פועל מכוחו של המל"ג ובשליטתו, או תחת גוף דומה הקיים בכל מדינה מערבית. גוף זה הוא גוף בלתי תלוי, המנותק מהשפעות חיצוניות של המערכת הפוליטית. תפקידו המרכזי של גוף זה הינו לוודא כי כל מוסדות האקדמיה פועלים מתוך הקפדה מלאה ומדוקדקת של כללי היסוד והנורמות האקדמיות המקובלות בכל מוסדות האקדמיה בעולם כולו. מדובר במערכת מאד קשוחה, שאינה מתייחסת בסלחנות לשום ספק ספיקא של סטייה כל שהיא מהכללים ומהנורמות המקובלים בתחום.

לאדם חרדי מן המניין, המרוחק מאוד מעולם המושגים של האקדמיה, קשה להבין עד כמה האקדמיה היא 'חילונית להכעיס'. האפיקורסות האקדמית היא אקסיומה, הנחת יסוד שאסור להעלותה כלל לדיון. ההיסטוריה של המדע והאקדמיה מלאה בסיפורים אודות חוקרים ומדענים ידועי שם, אשר ניסו להטיל ספקות בתיאוריות הכפרניות של המדע, ונזרקו ממשורותיהם במהירות.

ואולם, הממסד האקדמי בעולם כולו חושש מאוד מהרעיון של 'אקדמיה דתית', ובדיוק לכן מוקפת המערכת האקדמית ברשימת סייגים וגדרים שאינם מאפשרים שום פרצה או אפשרות ליצור אקדמיה אחרת.

הכללים הללו כוללים את המרכיבים הבאים -

- איסור חמור להתאים את תוכן הלימודים האקדמי לציבור מסוים. כל אוניברסיטה או מכללה אקדמית מחויבת ללמד את תוכן הלימודים במתכונת המקובלת בקהילה האקדמית האוניברסלית.
- אין לסגן מרצים לפי שיקולים של 'דת, מין, גזע' ועמדות פוליטיות שונות. מסיבה זו, צוות המרצים שיהיה בכל מכללה חרדית שתקום אי פעם, יהיה מורכב ממרצים חילוניים. על כל המשתמע מכך.

לא פלא שאנשים רבים כל כך אינם יודעים מהי אקדמיה, מדובר אכן במושג שעד לאחרונה היה מרוחק מאוד מהעולם בו אנו חיים, עולם התורה והיכלי הישיבות. כמו מושגים רבים מהעולם החילוני שאין לנו שום עסק ושיח עמם, כך גם האקדמיה ועולם המושגים הענק שהיא מקפלת בתוכה, לא הייתה ידועה לאדם החרדי מן השורה, אדם חרדי מן המניין, הרחוק מכל מושגי העולם החילוני, כמעט אינו מכיר את המושגים הבסיסיים ביותר של האקדמיה.

- אין להטיל פיקוח חיצוני שאיננו אקדמי על צוות המרצים ועל תוכני הלימודים. כולל כמובן פיקוח פוליטי או רבני.
- זכותו של כל מרצה לומר בהרצאותיו את כל העולה על רוחו. עקרון זה נקרא בשם 'החופש האקדמי'. והוא מנוצל היטב על ידי המרצים החילוניים במכללות החרדיות. בעדויות שונות המזכירות בספר זה, ניחשף למקרים, בהם המרצים החילוניים מנצלים את הבמה החופשית הניתנת להם כדי לחשוף את הצעירים החרדים לרעיונות ולנושאים שונים ומשונים. שקשה להעלותם על הדעת.
- זכות 'החופש האקדמי' אינה כוללת בתוכה את הזכות לערער בהנחות היסוד האפיקורסיות של האקדמיה. מרצה המעז לבטא את אמונתו בבורא ובתנ"ך מעל הקתדרה, עלול לאבד את משרתו.
- כמו כן, נאסר לסגן תלמידים על רקע לאומי או, דתי, או רמת האדיקות ויראת השמים. כמו גם על רקע שיקולים אחרים שאינם קשורים לרמה הלימודית נטו.
- כל הכללים הללו הם כללי יסוד בסיסיים ומובנים שאינם ניתנים לעקיפה. מוסד שינסה לעקפם, יאבד את מעמדו האקדמי ויהפוך למוסד בלתי רלוונטי. אם ינסה להמשיך ולפעול ללא הכרה של הגופים האקדמיים, הוא מסתבך בעברה על החוק, אשר סופה תביעה משפטית וענישה חמורה.
(להרחבה - ראה פרק ה')

חשוב להבין כי אקדמיה איננה רק לימודים. האקדמיה מהווה עולם שלם של תרבות, ושל תפיסות עולם, המבוססים כולם על ערכים הנוגדים את יסודות התורה כולה.

במרכז של התרבות והאווירה האקדמית, עומדת ההערצה הכמעט אלילית לרכישת השכלה גבוהה, ומעמדו של אדם נמדד לפי כמות ההישגים האקדמיים שבאמתחתו. קשה להסביר לאדם שלא נחשף לעולם זה את רמת ההערצה הבלתי נתפסת סביב התארים האקדמיים וסביב דמויותיהם של הפרופסורים ואנשי הצוות הבכיר במוסד. אין צורך להסביר כי עצם התחושה כי ישנו בעולם ערך מרכזי שאיננו קשור לתורה ליראת שמים ולקיום המצוות, הינו מסר העומד בניגוד גמור לכל מה שיהודי צריך להנחיל ליוצאי חלציו. בעיה חמורה זו הייתה קיימת, גם לו היה ניתן לייצר בדרך כלשהי אקדמיה דתית.

(להרחבה - ראה פרק ה' ופרק המבוא)

בעיות רבות נוספות קיימות במסגרות האקדמיה לחרדים.

מוסדות אלו הפכו לכר נרחב לפרויקטים שונים לקירוב לבבות בין הנוער החרדי לחילוני. הפרסומים השונים של פרויקטים אלו משקפים תמונה ברורה.

מגמה זו לא צמחה מעצמה, אלא מגובה באופן ברור על ידי הממסד האקדמי החילוני, הרואה באקדמיה לחרדים 'גשר לחברה הישראלית', וכן על ידי מנהלי מוסדות האקדמיה המרכזיים לחרדים, המדברים בגלוי על שאיפתם זו.

כמו כן, בתוך מוסדות האקדמיה צומחים עוד שפע של גידולי פרא, כמו תנועת ה'פמיניזם החרדי', המגיעה לשיאים שלא ייאמנו, וכן היפוך ערכים יסודי שבו נשים חרדיות אינן רואות עוד את פסגת שאיפתן בדמותה של האם היהודייה, אלא מפתחות לעצמן תפיסת עולם חדשה, שבה הקריירה והמצליחנות עומדות במרכז ההווה האישית.

(להרחבה - ראה פרקים ג' וד')

בניגוד למה שניתן לחשוב, כאילו מסלולי האקדמיה לחרדים הולכים ומשתפרים עם הזמן, המציאות בשטח הפוכה לגמרי. מצבן של המסגרות הייעודיות לחרדים רק הולך ומידרדר, הולך ומתמזג בנורמות המקובלות באקדמיה החילונית. תופעה זו ניכרת בתחומים רבים, כמו המקצועות היותר ויותר בעייתיים, עם הזמן, ההפרדה המגדרית והמגזרית הנמצאת במגמת ירידה מכוונת, השליטה החילונית ההולכת ומתהדקת, וכן הרחבת הפנייה למגזרים נוספים: מנשים לגברים, ממבוגרים לצעירים, ומקבוצות שוליים לקבוצות שמרניות יותר.

מלבד כל זאת, בהמשך הדרך מתכננים אנשי האקדמיה עוד כמה הפתעות לציבור החרדי, ואלו ממתניות לעת הכושר. כרגע, הדברים באים לידי ביטוי במישור ההצהרתי בלבד.

(להרחבה - ראה פרקים ז' וי')

הגופים הפועלים למען הקמת האקדמיה החרדית מזרימים סכומי עתק, כשהם נהנים משיתוף פעולה הדוק של חלקים גדולים מהממסד החרדי ומהתקשורת החרדית. לפעמים שיתוף הפעולה נובע מחוסר הבנה, ולפעמים מחוסר רצון להתעמת עם הגופים עתירי הממון וההשפעה ועם רשימת אילי ההון היהודיים העומדים מאחורי המהלך.

רוב הכסף מיועד למלגות לימודים, שבאופן תמוה ניתנות בעיקר לגברים, מבלי להתחשב בטענות המפורסמות אודות 'הדרת נשים', למרות שחלק מהכסף הינו כסף ממשלתי. אפליה זו מלמדת יותר מדבר או שניים על המגמה המוצהרת של המהלך.

(להרחבה - ראה פרק ט')

תפקיד מיוחד בהקמת האקדמיה החרדית, נוטלים מכוני המחקר של 'חוקרי החרדים'. מכונים אלו, הנהנים מתקציבים ממשלתיים נדיבים, עושים ימים כלילות על מנת לפרסם מחקרים שונים ומשונים אודות הציבור החרדי, מכל זווית אפשרית. מחקרים אלו, מסייעים רבות לממסד החילוני, ומלמדים אותו היטב כיצד להתמודד עם הציבור החרדי, שעד לפני שנים ספורות בלבד היה סגור וחתום בפני הפוליטיקאים והפקידים החילונים, שלא ידעו מימנם לשמאלם אודות הציבור החרדי ועל דרכי הפעולה מולו. מכונים אלו גורמים נזקים עצומים לציבור החרדי בכל נושא ועניין, כולל נושאים כמו מצוקת הדיור ועוד.

(להרחבה - ראה פרק יא)

זכותו של כל מרצה לומר בהרצאותיו את כל העולה על רוחו. עקרון זה נקרא בשם 'החופש האקדמי'. והוא מנוצל היטב על ידי המרצים החילוניים במכללות החרדיות. בעדויות שונות המובאות בספר זה, ניחשף למקרים, בהם המרצים החילוניים מנצלים את הבמה החופשית הניתנת להם כדי לחשוף את הצעירים החרדים לרעיונות ולנושאים שונים ומשונים, שקשה להעלותם על הדעת.

בין שורת גורמי הממסד החילוני הדוחפים את הציבור החרדי לעבר האקדמיה, נמצא משרד החינוך, המשתמש היטב בכוח הרב שבידיו על מנת לדחוף מגמה זו עוד ועוד, באמצעים שונים. (להרחבה - ראה פרק יב)

בחלק השלישי ניחשף לשורה של עדויות לא פשוטות מצד סטודנטים חרדים שהתראינו לכלי התקשורת, בהרימם קול זעקה כנגד המתרחש במסלולי האקדמיה, אליהם נקלעו בתמימות מתוך חוסר ידיעה על הצפוי להם במקומות אלו. (להרחבה - ראה פרק יג)

בחלק הרביעי ניחשף לשורה ארוכה של מוסדות וארגונים הקשורים למסלולי האקדמיה. כך למשל מפעל ההכוון התעסוקתי, מפעל גדול ורב עצמה ומשאבים, המכוון צעירים חרדים אל מסלולי האקדמיה, כמו לעברם של מחוזות בעייתיים נוספים. בעיניהם, דווקא מקומות העבודה הבעייתיים יותר, החילוניים יותר והאקדמיים יותר - הם הנחשבים כ'משרות איכותיות', המגלמות 'השתלבות איכותית בשוק העבודה'. (להרחבה - ראה פרק יד)

גם מוסדות ה'ישיבות התיכוניות' אשר היו מאז ומקדם נחשבו למוקצים מחמת מיאוס, חווים פריחה מחודשת בימים אלו, בטיפוחו המסור של הממסד החילוני. מוסדות אלו מטופחים כשהם שלובי זרוע עם האקדמיה החרדית, ויחד מגדלים דור של צעירים חרדים הרואים באקדמיה את שאיפתם הבסיסית, בשנים שלאחר התיכון והצבא. (להרחבה - ראה פרק טו)

בפרק האחרון מבין פרקי הספר, ניחשף למפעל שאולי ייראה לנו זניח ושולי, אולם למרבה הפלא הוא מצליח לקצור 'הצלחות' לא קטנות בעיצובה המחודש של החברה החרדית. מדובר ב'מכון מנדל' המיועד ל'יצירת מנהיגות חרדית חדשה', שתפקידה ליצור יהדות חרדית מזן אחר. נתפלא לשמוע, אך בוגרי המכון אכן מאיישים עמדות מפתח לא מעטות, והינם עומדים בתוד החנית בשל פריחתם המחודשת של מוסדות הכלאיים והאקדמיה החרדית. זו עדות נוספת לכך, שאסור לנו להגיב בביטול לדברים המתרחשים להם שם, בחצר האחורית של הציבור החרדי. (להרחבה - ראה פרק טז)

מבוא

האקדמיה - קווים לדמותה

"מהי בדיוק אקדמיה?"

"האם כל מערכת לימודים כללית היא אקדמיה?"

"מהו ההבדל בין לימודי אקדמיה ללימודי מקצוע רגילים?"

"האם כל לימודי מקצוע הינם לימודי אקדמיה?"

"איך אפשר לדעת אם מוסד פלוני הינו מוסד אקדמי?"

השאלות הפשוטות הללו נשאלות שוב ושוב על ידי אנשים רבים בציבור החרדי, מאז עלה לסדר היום של ציבור היראים נושא האקדמיה לחרדים.

לא פלא שאנשים רבים כל כך אינם יודעים מהי אקדמיה, מדובר אכן במושג שעד לאחרונה היה מרוחק מאוד מהעולם בו אנו חיים, עולם התורה והיכלי הישיבות. כמו מושגים רבים מהעולם החילוני שאין לנו שום עסק ושיח עמם, כך גם האקדמיה ועולם המושגים הענק שהיא מקפלת בתוכה, לא הייתה ידועה לאדם החרדי מן השורה. אדם חרדי מן המניין, הרחוק מכל מושגי העולם החילוני, כמעט אינו מכיר את המושגים הבסיסיים ביותר של האקדמיה. חוסר ידיעה זה מהווה את העדות החזקה ביותר לכך שעד לפני שנים ספורות האקדמיה בכללותה הייתה מוקצית מחמת מיאוס בקרב ציבור היראים, והחרדי המצוי הרגיש ריחוק מכל עולם מושגי האקדמיה, בדיוק כמו לכל מושגי העולם החיצוני של פורקי עול תורה. בדיוק באותה מידה שאיש איננו יודע את שמותיהם של שחקני הכדורגל ה'נערצים' על כל ילד חילוני, ואף חש ריחוק רגשי עצום מעצם העיסוק בנושאים אלו, כך היה עולמם של בני עולם התורה והחסידות רחוק מאות פרסאות מעולם רחוק ומנוכר זה, ששמו עולם האקדמיה.

האקדמיה הינה עולם עצום ורב ממדים, עולם שלם, המתפרס על פני אלפי מוסדות הפזורים בעולם כולו, ופועלים בתיאום, על פי מסורת ומערכת כללים מרכזית. לעולם הזה ישנם כללים ומוסכמות משלו, חוקים משלו, ואפילו תרבות משלו. קשה מאוד להסביר היטב למי שאינו מכיר את כללי היסוד של מערכת זו, את אופייה וצביונה, אך ננסה בכל זאת לעשות מעט סדר בעניין.

אנחנו חיים היום בעולם שבו כמעט כל פעולה משמעותית שאדם רוצה לעשות בחייו, עליו לעשותה בצורה רשמית ומסודרת, תחת עינם הפקוחה של הגופים הרשמיים. אדם הרוצה לבנות דירה או להרחיבה - עליו לבקש שורה ארוכה של אישורים רשמיים מכל מיני גופים וועדות שונות ומשונות. אדם שרוצה ליסוע

ברכב, עליו לקבל רשיון מהגופים המוסמכים. וגם כאשר הוא נושא אשה, עליו לגשת לגוף רשמי כל שהו ולהוציא תעודת נישואין כדת וכדין. אם לא יעשה כן, מבחינת החוק ומבחינת כל הגופים הרשמיים הוא איננו נשוי, גם אם יחיה כך שנים רבות ויעמיד משפחה לתפארת.

כך גם כאשר אדם רוצה לרכוש השכלה מסוימת לצורך כזה או אחר, עליו לעשות זאת דרך הגופים המוסמכים, ולהוציא על כך תעודה רשמית מאת אותם גופים רשמיים. יתכן שאדם יישב ימים ויליות בספריות שונות וימלא את כרסו בספרים רבים, ייתכן שהוא מומחה עצום ברמה בין לאומית בתחום רפואי מסוים, ואנשים מהעולם כולו ישחרו לפתחו לשאול בעצתו - אך מבחינת החוק הוא איננו רופא, ואם הוא ינסה להפיק מרשם פשוט, יחשב הדבר לעברה חוקית והוא עלול לשלם על כך בשהייה ממושכת בין כותלי הכלא. על פי החוק בכל מדינה מתקנת, ישנה אך ורק דרך אחת ויחידה כיצד להיות מוכר לקבל הכרה רשמית כמומחה מוסמך לנושאים שונים כמו רפואה, משפטים וכדומה.

גם מקצועות פשוטים יותר, כמו הנהלת חשבונות, דורשים בדרך כלל תעודה כל שהיא ממשרד ממשלתי כזה או אחר, להוציא מקצועות פשוטים עוד יותר כמו עבודות כפיים או מזכירות.

באופן כללי ניתן לומר, כי לימודים רשמיים אלו נחלקים בדרך כלל לשני סוגים - לימודי מקצוע רגילים שאינם אקדמיים, ולימודי האקדמיה.

בסוף לימודי המקצוע הרגילים, הלומד אמור לקבל תעודה מאת גורם כלשהו, כשבדרך כלל מדובר במשרד הכלכלה או בגוף ממשלתי אחר האחראי על הכשרת העובדים במשק. בענפים מסוימים ישנן תעודות המופקות על ידי מוסדות פרטיים, כמו למשל בענף המחשבים.

לימודי המקצוע הרגילים שאינם אקדמיים הינם בדרך כלל לימודים מעשיים מאוד. כאשר משרד הכלכלה או כל גוף אחר שאינו אקדמי מעוניין להכשיר עובדים בענף מסוים, הוא איננו מעוניין להטיף להם דעות בנושאי השקפה, מוסר וערכים, או לבזבז את זמנם בלימודים שאינם נוגעים במישרין לחלק המעשי והפרקטי של הענף.

לימודים אלו, מצד אופיים וצביונם, דומים מאוד למה שקורה בכל מקום אחר בעולם העסקים. שוק התעסוקה הכללי איננו מקום של השקפות עולם וערכים. זהו עולם מאד מעשי, שמעוניין להגיע לכמה שיותר תוצאות בכמה שפחות זמן ומשאבים.

תמונת מצב זו הינה הפוכה באופן קיצוני מהנעשה במוסדות האקדמיה, שם מתנהלים הדברים אחרת לחלוטין. אך לפני שנמנה את כל רשימת ההבדלים שבין לימודי האקדמיה ללימודי המקצוע, עלינו להבין את ההבדל היסודי ביותר - מי הגוף המוסמך להעניק את התארים ואת התעודות בסיום הלימודים. כל מוסדות האקדמיה בישראל, ללא יוצא מן הכלל, פועלים תחת הגוף המכונה "המועצה להשכלה גבוהה", (להלן המל"ג). בכל מדינה מערבית ישנו גוף שכזה, הפועל בצורה דומה. גוף זה הינו גוף עצמאי לחלוטין, שאיננו כפוף בכהוא זה לרשויות המדינה. עצמאות זו הינה אחת מאושיות היסוד הבסיסיים ביותר של האקדמיה באשר היא, והיא חוק ולא יעבור המעוגן היטב בספר החוקים של כל מדינה מערבית. המדינה מחד גיסא מממנת את גופי האקדמיה בסכומי עתק עצומים, אך מאידך גיסא אין לה שום סמכות מינימלית ואפשרות לפקח ולהשגיח על הנעשה בין כתליה.

אך בל נחשוב לרגע, כי המועצה להשכלה גבוהה וגופי האקדמיה הינם גופים עצמאיים העושים ככל העולה על רוחם. לא ולא, ההפך הוא הנכון.

המועצה להשכלה גבוהה, כמו כל מוסדות האקדמיה, כפופים באופן החזק ביותר לאקדמיה הבינלאומית. כל מוסדות האקדמיה בעולם כולו פועלים בשיתוף פעולה ומחויבים זה לזה בהסכמים שונים.

מעבר לכך, המוסדות הללו פועלים על פי מערכת שלמה של כללים בסיסיים המעוגנים היטב באמנות שונות וכן על פי מערכת כללים בלתי כתובים. אנו מכירים מציאות זו היטב מהנעשה, להבדיל, בעולם הישיבות. כל הישיבות בעולם כולו פועלות ברוח אחת, ומתנהלות לפי כללים וערכים שאיש אינו מעלה בדעתו לפרצם.

האקדמיה איננה כוללת בלימודיה רק נתונים יבשים ומספרים. ממש לא. לאקדמיה יש גם מושג של 'ערכי האקדמיה': ערכים, דעות, השקפות עולם. המרצה באוניברסיטה רואה כחלק מתפקידו להנחיל לתלמידיו גם את השקפותיו השונות, התואמות בדרך כלל את הרוח הנושבת במוסדות האקדמיה.

אוי ואבוי לו לאותו ראש ישיבה, שיעז להפר את אותם כללי יסוד בלתי כתובים: אם בישיבה פלונית, למשל, יפתחו את סדר הלימוד בבוקר בלימוד של שיעורים בספרי קבלה, הרי ששיבה זו תאבד את כל מעמדה הלגיטימי בעולם הישיבות. אדם זר לא יבין על מה הרעש והמהומה, אך כל מי שמכיר קצת את הצביון ואת הנורמות של עולם הישיבות, מבין היטב את משמעות הדברים, כאשר מוסד הופך את עצמו למוסד משונה שאינו מכבד את שמו.

הכללים הללו אינם מתייחסים לנושאים מהותיים בלבד, אלא גם בנושאים חיצוניים יותר ופחות. אף ראש ישיבה לא יגיע למסור את שיעורו, כאשר הוא טס להנאתו על אופניים חשמליים בחוצות קריה. אדם זר לא יבין מה פה הבעיה; להפך, הוא חוסך זמן יקר של המתנה בפקקים. אך מי שמכיר את עולם הישיבות מבפנים, יודע שזה לא מתאים. כך גם, להבדיל, בעולם האקדמיה. אם המועצה להשכלה גבוהה או גוף אקדמיה מסוים יחליט לזלזל בנורמות הבסיסיות של האקדמיה הבינלאומית, הוא ייתקל בתגובה קשה ביותר ועלול לאבד את מעמדו.

אחד מתפקידיה המרכזיים של המועצה להשכלה גבוהה, הוא לוודא שכל מוסדות האקדמיה בארץ פועלים בהתאם לנורמות הבינלאומיות, ולא לאפשר כל סטייה מהן. שליטתה של המועצה להשכלה גבוהה הינה שליטה בלעדית ומוחלטת, וספק אם ישנו עוד גוף במדינת ישראל השולט על הנעשה בתחום שליטתו, בצורה כל כך חזקה. מדובר בגוף חזק ועתיר תקציבים, הנהנה מסמכויות בלתי מוגבלות, ואינו נמצא תחת פיקוח של שום גוף אחר.

מדוע כל כך חשוב לאנשי האקדמיה לשמור מכל משמר על העצמאות המוחלטת של מוסדות האקדמיה ביחס לגופי השלטון?

כדי להבין זאת, עלינו להשתמש שוב בדימויים מהעולם המוכר לנו, עולם הישיבות והרבנות. איש מאתנו איננו מוכן בשום אופן שמדינת ישראל או כל גוף שלטוני אחר יחווה דעה איזו מסכת ילמדו בישיבות בזמן הבא. וגם לא נאפשר בשום פנים ואופן שאנשי השלטון יקבעו לרבנים כיצד לפסוק בעניין כזה או אחר.

מדוע?

משום שנושאים אלו הינם נושאים קדושים ונעלים ומורמים הרבה מעל עולם ההשגות הארצי של פקיד ממשלתי.

כך, להבדיל, הוא יחסו של העולם המערבי למוסדות האקדמיה. האקדמיה נתפסת בעיני העולם המערבי כמוסד מקודש, שצריך לשמור על עצמאותו מכל משמר.

וכאן אנו מגיעים להבדל נוסף ומהותי בין לימודי האקדמיה ללימודים הרגילים, הכרוך בהתייחסות לעצם הלימודים. בעוד לימודי המקצוע הרגילים אינם נתפסים על ידי הציבור החילוני והגויי כערך עליון, קדוש ונעלה, אלא ככלי אפור ומעשי להשגת צרכים שונים - האקדמיה נתפסת בעיני העולם הגויי כמושג נעלה ובעל ערך עליון.

החילוניות המוצהרת של האקדמיה החילונית עברה מבחנים לא קלים, במספר פרשיות שאירעו בעבר. היו קבוצות מדענים שניסו להטיל ספק בתיאוריות הכפרניות של אומות העולם, אולם הממסד האקדמי הצליח לדכא ביד קשה את אותם סוררים, והם פוטרו ממשרותיהם ואיבדו את מעמדם. די בכך כדי להמחיש עד כמה האקדמיה והמדע החילוני ספוגים עד לשד עצמותיהם בחילוניות כפרנית, מוצהרת ושיטתית.

הפקיד האחראי על לימודי חשבונות השכר מטעם משרד הכלכלה, אינו רואה בתפקידו שליחות הרואית האפופה ברוח של קדושה ערטילאית. הוא בסך הכל איש אפור, שצריך לעשות את עבודתו וללכת לביתו בסוף היום, כמו כל פקיד אחר במדינת ישראל.

לעומת זאת, המרצה באוניברסיטה או הפקיד מהמועצה להשכלה גבוהה, רואים את תפקידם באור שונה לגמרי, כשהם חדורים בתחושת שליחות עצומה כמשרתיו הנאמנים של האליל הגדול והנורא, אליל האקדמיה. האקדמיה היא בעצם סוג של 'דת חילונית' לכל דבר. באקדמיה מקפידים מאוד על הכבוד של מושגי האקדמיה ועל הסגידה להם. אנשי הסגל הבכיר באוניברסיטאות מסתובבים בין הכיתות בארשת חשיבות בלתי ניתנת לתיאור, והיחס אליהם הינו יחס המזכיר מאוד את היחס שאנו רגילים להעניק לדמויות ההוד המוכרות לנו מעולם התורה ומהיכלי החסידות.

התייחסות זו איננה נחלתם הבלעדית של הפרופסור ושל המרצה, וכן ההערכה העצומה לכל מה שקשור לתעודות ולתארים אקדמיים; אלו מקרינים באופן משמעותי על התלמידים עצמם. אדם שאינו מכיר את המערכת, מתקשה לתאר לעצמו את העצמה האדירה ואת ההערכה הבלתי נתפסת לקריירה האקדמית. כמעט בלתי אפשרי שאדם ייכנס למוסד אקדמי, ולא ידבק בו משהו מאותה רוח הערכה והערצה לטיפוס בסולם הדרגות האקדמי.

בדרך כלל, אדם שנכנס למסלול של לימודי אקדמיה, נשאב כולו לתוך אותה אווירה חזקה ומצטרף גם הוא למרדף הבלתי פוסק אחרי כל פיסה נוספת של תואר נכסף ואחרי טיפוס במעלה הקריירה האקדמית. בדיוק כמו אדם השווה כמה שנים בתוך בניין ה"וול סטריט" בניו יורק, בתוך שיא השיאים של רדיפת הממון וההון, האם אדם כזה יוכל להישאר אדיש למרוץ העצום שסביבו? האם יוכל להישאר שם עם עולם הערכים של בן ישיבה? כך גם ביחס למושגי האקדמיה. בלתי אפשרי לשהות מספר שנים בתוך מערכת זו, מבלי להישאב לתפיסת עולמה.

האקדמיה איננה כוללת בלימודיה רק נתונים יבשים ומספרים. ממש לא. לאקדמיה יש גם מושג של 'ערכי האקדמיה': ערכים, דעות, השקפות עולם. המרצה באוניברסיטה רואה כחלק מתפקידו להנחיל לתלמידיו גם את השקפות וערכי האקדמיה, שהינן הרוח האפיקורסית הנושבת במוסדות האקדמיה.

האקדמיה היא גם סוג של תרבות, והדברים ידועים ומוכרים היטב בעולם כולו. אנשי האקדמיה שייכים לעולם תרבותי משלהם, השונה מאוד מעולמו של החילוני הפשוט מהרחוב. בדיוק כמו שבן הישיבה שונה מבעל הבית חרדי, להבדיל, גם עולם האקדמיה שונה מאד מהרחוב החילוני. קל להבדיל בין סטודנט או מרצה באוניברסיטה, ביחס ל'סתם' אדם בעולם; לאנשי האקדמיה יש תרבות אחרת, שפה אחרת וצורת חשיבה שונה.

חשוב להבין כי האקדמיה איננה מגדירה את עצמה כמכון ללימודי מקצוע בשום פנים ואופן. אדם הלומד משפטים אינו לומד את 'מקצוע עריכת הדין' או להיות עורך דין, אלא את חוכמת המשפטים. לא מדובר בשינויי הגדרות רשמיים, אלא בהבדלים בעלי ביטוי מעשי: כאשר אדם לומד רפואה, הוא לומד מושגים רבים שאינם קשורים כלל ועיקר למה שנדרש עבור השכלתו המקצועית והמעשית. חלק גדול ממערכת הלימודים מוקדש ללמידה שאינה מובילה לשום תועלת מעשית ישירה, אלא להרחבת אופקים כללית.

מוסדות האקדמיה נחלקים בדרך כלל לשני סוגים - א. אוניברסיטאות, ב. מכללות אקדמיות (קולג').

חשוב להבין כי בכל מה שנוגע למערכת הלימודים עצמה, אין כל הבדל מהותי בין אוניברסיטה למכללה אקדמית, תהא אשר תהא. שני המוסדות כאחד מחויבים וכפופים במידה שווה לשליטתה המוחלטת של המל"ג, ושניהם נדרשים להקפיד באופן מוחלט על התנהלות על פי כללי האקדמיה. ההבדלים ביניהם נוגעים בעיקר לצורת התקצוב הממשלתי הנדיב יותר ביחס לאוניברסיטאות, וממילא גם לגבי היחס היוקרתי ממנו הן נהנות.

על פי החוק בישראל ובעולם כולו, למוסד שאינו אקדמי, אסור להציג את עצמו ככזה או לכנות את עצמו בשם אוניברסיטה או מכללה אקדמית. (יש לציין כי בציבור החרדי ישנה תופעה ייחודית, שבה מוסדות אקדמיים מכנים את עצמם בשמות אחרים, כמו "מכון פלוני" או "סמינר אלמוני". כמו כן, מוסדות שהינן אוניברסיטאות לכל דבר, מציגים את עצמם כמכללות. זו תופעה חריגה מאוד ביחס למצב בעולם, שבו הנטייה של המוסדות הינה להבליט את מעמדם האקדמי ולא להצניעו).

אחד המאפיינים הבולטים ביותר של האקדמיה הוא החילוניות המוצהרת של מוסדות האקדמיה. הרחוב החילוני המצוי אינו חילוני לגמרי, ואדם חילוני בארץ חי בעולם של סלט תרבותי עצום ומגוון. בתוך הסלט המשונה הזה יש הכל, קצת מסורת, קצת דת, קצת ציונות, ימין, שמאל, אפיקורסות, יום כיפור, חילולי שבת, כדורגל, עיתונים, בקיצור - מכל הבא ליד.

האקדמיה לעומת זאת, הינה מקום שבו החילוניות המוצהרת והמוחלטת ביותר שולטת ביד רמה, בבחינת 'הס שלא להזכיר שם ה'". חילוניות זו מעוגנת היטב בנורמות האקדמיות הבסיסיות ביותר, הנאכפות ביד חזקה על ידי המל"ג בכל מוסדות האקדמיה באשר הם. אחד העקרונות החשובים ביותר של האקדמיה קובע, כי אין להתאים בשום אופן את האקדמיה לציבור מסוים. כל מוסד אקדמי באשר הוא, מחויב ללמד את תכני הלימוד האפיקורסים, על ידי מרצים מכל גוני הקשת, כמו כל מוסד אחר.

החילוניות המוצהרת של האקדמיה החילונית עברה מבחנים לא קלים, במספר פרשיות שאירעו בעבר. היו קבוצות מדענים שניסו להטיל ספק בתיאוריות הכפרניות של אומות העולם, אולם הממסד האקדמי הצליח לדכא ביד קשה את אותם סוררים, והם פוטרו ממשורותיהם ואיבדו את מעמדם. די בכך כדי להמחיש עד כמה האקדמיה והמדע החילוני ספוגים עד לשד עצמותיהם בחילוניות כפרנית, מוצהרת ושיטתית.

אלו הם בקווים כללים ביותר, דמותה של האקדמיה הכללית בעולם כולו, שבשנים האחרונות מתדפקת לפתחו של הציבור החרדי.

עתה נעבור לסקור את אחותה הצעירה של האקדמיה הנכרית: האקדמיה החרדית, שהתפתחה בשנים האחרונות מתחת לאפנו.

משהו קורה שם, בחצר האחורית.

חלק ראשון

האקדמיה החרדית

התפתחותה, מהותה ותמונת מצב עדכנית

פרק א

תנועת האקדמיזציה החרדית היסטוריה וציוני דרך

שנת 1999 - "תפנית דרך היסמורית בעלת השלכות חברתיות מרחיקות לכת"
❖ **2006 - הקרנות האמריקאיות נכנסות לתסונה** ❖ **2013 - תכנית המח"רים**
יוצאת לדרך - אינטרס כלכלי על כל ראש חרדי ❖ **המעטפת חרדית - המוסד**
חילוני ❖ **26 מוסדות - רשימה מעודכנת** ❖ **הנתונים מדברים - האקדמיה**
החרדית במבחן התוצאה

שנת 1999 - שנת הקמת הפלטפורמות "תפנית דרך היסטורית בעלת השלכות חברתיות מרחיקות לכת"

בשנת 1999 הופיעה בשמי הציבור החרדי הסנונית הראשונה בנושא האקדמיה החרדית. היה זה יו"ר המל"ג (המועצה להשכלה גבוהה) דאז, יוסי שריד, שקיבל באופן תקדימי החלטה ראשונית על הקמת מוסדות להשכלה גבוהה המיועדות בעבור הציבור החרדי.¹

כתוצאה מאותה החלטה תקדימית נפתחו באותה שנה שני מוסדות ('פלטפורמות') שנועדו לבני הציבור החרדי; הלא המה 'המכללה החרדית' בניהולה של עדינה בר שלום בירושלים, ומבח"ר בבני ברק.

המכללה בירושלים נפתחה בקול רעש גדול וגררה בעקבותיה ביקורת קשה, בין השאר עקב הניסיון למתג את ההשכלה הגבוהה כאידיאל יוקרתי וכתחליף ללימודים בסמינר.

1. מסלולי האקדמיה הראשוניים שהוקמו באותה שנה היו אז בחיתוליהם, עם עשרים נשים בכל מסלול. חלקן הגדול נמנה על הציבור הדתי לאומי, והשאר היו נשים שלא נמנו על המיינסטרים החרדי, אך יו"ר ות"ת (ועדת תכנון תקציבי שעל ידי המועצה להשכלה גבוהה) דאז, נחמיה לבציון, התראיין לתקשורת ואמר כי הוא רואה במהלך זה "תפנית דרך היסטורית בעלת השלכות חברתיות מרחיקות לכת". כאשר אנו עומדים כיום ורואים כיצד אותם בודדים הפכו לאלפים רבים, קשה שלא להשתאות מאותה הצהרה מדויקת.

2. גלעד מלאך, 'על טהרת התואר' עמ' 21. מלאך מאריך על היוזמות הרבות ש'תפסו תאוצה' דווקא עם כניסתו של שריד לתפקיד יו"ר המל"ג. בהתחשב בדעותיו הידועות של שריד, הרי שיש בעובדה זו ללמד רבות על מטרותיהם האמיתיות של יוזמי המהלך.

יצוין כי גם המייסדת והמנהלת של המכללה טוענת במבט לאחור, כי עצם הקמת המכללה משדרת "מהפכה ערכית" ולא סתם כלי מעשי להשגת קידום חומרי, הניכר בסופו של יום בתלושי המשכורת. דברים אלו נאמרו על ידה בהזדמנויות שונות, כמו גם בדבריה באחת הוועדות בכנסת -

"בימים אלה ממש, לפני 13 שנים, משהו חדש התחיל בחברה החרדית. יצאה לדרך מהפכה, וכל דרך אחרת להגדיר זאת כפחות ממהפכה של ההשכלה הגבוהה בציבור החרדי לא קיימת. נפלה בחלקי הזכות להיות פורצת הדרך בתחום... עצם הקמתו הינה אמירה בעלת משמעות ערכית, לאומית ואוניברסלית".

(שיבת ועדת החינוך של הכנסת כ"ה באדר השע"ד)

יש להדגיש כי ישנה טעות מצויה ביותר אודות הגדרתם ומהותם של אותם מוסדות. אם לשפוט על פי התדמית הציבורית, הרי שמדובר בעצם ב"מכללות חרדיות" העומדות תחת הנהלה ובעלות חרדית, מלאה או חלקית. אולם למען האמת, אותן 'פלטפורמות' שהוקמו בשעתו על ידי המל"ג, אינן מכללות חרדיות עצמאיות אלא 'אכסניה לאוניברסיטאות' המעוניינות לפתוח מסלולים עבור הציבור החרדי. כך לדוגמה במכללת מבח"ר קיימים שלוחות של אוניברסיטת תל אביב ושל אוניברסיטת חיפה, וב'מכללה החרדית' בירושלים קיימים מסלולים מטעם אוניברסיטאות בן גוריון ובר אילן.

בנוסף לכך, הבעלות הלימודית על המוסדות הללו אינה חרדית כלל, והם שייכים באופן מוחלט למל"ג. מסלולי הלימוד הם באחריותן הבלעדית של אוניברסיטאות האם שלהן הן משמשות כאכסניה⁴. הצוות החרדי משמש כמתווכים בין האוכלוסייה החרדית לבין האוניברסיטאות החילוניות, שהם הבעלים האמיתיים של תכני הלימודים, שבסופו של דבר מעניק לבוגרים את התארים ואת התעודות.

"השם 'מכללה' עשוי להיות מטעה. בניגוד למכללות רגילות המהוות מוסד אקדמי לכל דבר, מכללה זו (מבח"ר), כמו המכללה החרדית ירושלים המוזכרת להלן, הינם קמפוסים שבהם מוסדות אקדמיים אחרים הם אלה שמפעילים את תכניות הלימוד"

(נלעד מלאך, 'על סגרת התואר - ליסודים אקדמיים לציבור החרדי' עמ' 22 הערה 10)

מכללות פרטיות פותחות את שעריהן לציבור החרדי

בעקבות המהלך החדש של הקמת ה'פלטפורמות', נפתחו בתוך שנים ספורות מספר מסגרות לציבור החרדי. בשנת 2000 נפתח הקמפוס החרדי בקריה האקדמית אונו שכיום (תשע"ז) מככב כקמפוס החרדי הגדול ביותר שבו שוהים כ-3000 תלמידים⁵. כמו כן נפתחו מספר מסלולים על ידי בג"ט (כיום 'המרכז האקדמי לב') כמו 'מכון נווה' ו'לוסטיג' ברמת-גן, הפונים לנשים חרדיות⁷.

3. 25 בפברואר 2014, פרוטוקול 168 עמ' 7-8.

4. רביד עומסי (מנהל 'תכנית המח"רים' שיורחב עליה בהמשך) מ'המועצה להשכלה גבוהה', בישיבת ועדת החינוך של הכנסת - "ות"ת התחילה את כל ההתעסקות עם האוכלוסייה החרדית כבר בשנת 1999, כאשר הוקמו שתי מסגרות חרדיות שאנחנו קוראים להן פלטפורמות. הם בעצם לא מוסדות אקדמיים אלא הם גופים שמוסדות אקדמיים קיימים באים ללמד שם. אחת הוקמה בירושלים, זו של הרבנית עדינה בר-שלום, ואחת בבני-ברק - מבח"ר" (כ"ה באדר תשע"ד (25 בפברואר 2014) פרוטוקול 168 עמ' 5).

5. יודגש, כי הטעיה זו לא נעשתה בשגגה או מחוסר שימת לב, אלא מתוך כוונה מחושבת, על מנת לעקוף את הרתיעה החרדית המסורתית מפני השם 'אוניברסיטה', כפי שהוסבר על ידי עדינה בר שלום, בדברים שנמסרו על ידה במפגש "הפורום להשכלה גבוהה" (מפגש 26, 31.1.14).

6. בין מח"ר להיום - מוסד שמואל נאמן עמ' 30.

7. בג"ט התחיל את דרכו בציבור החרדי בשנת 2000 כחלק מ'המרכז החרדי להכשרה מקצועית'. אחר כך נפרדו דרכיהם, ובג"ט פתח מספר שלוחות לציבור החרדי, בהם 'מכון נווה' שהספיק להסגר, וכן 'לוסטיג' ברמת-גן, 'קמפוס טל' הפונה לציבור הד"כי והחרדי כאחד, 'דעת' לבנות סמינר, ו'אופק' לבנות המסיימות י"ב.

שנים 2006-2007 - הקרנות הפילנתרופיות נכנסות לתמונה

ההצלחה חסרת התקדים של המהלך החדשני מבית היוצר של המל"ג בראשות יוסי שריד, הצליחה לגרות את תאבונם ואת סקרנותם של גופים נוספים, שמיהרו להצטרף להצלחה, וכך במהלך השנים 2006 - 2007 נכנסו לתמונה גורמים חדשים ורבי עצמה, הלא הם הקרנות הפילנתרופיות, שהחלו להזרים כסף אמריקאי כבד לעידוד המגמות החדשות.

כניסתן של הקרנות לתמונה שינתה את המפה מן הקצה אל הקצה, ונתנה דחיפה עצומה למהלך כולו. הקרנות הללו מעניקות ללומד החרדי מלגות למימון שכר לימוד בשווי עשרות אלפי שקלים לכל תלמיד חרדי. שתי הקרנות הבולטות ביותר בתחום הינם קרן קמ"ח (תקציב שנתי העומד כיום על למעלה מ-30 מיליון שקלים) וקרן ידידות טורונטו (תקציב שנתי של למעלה מ-50 מיליון שקלים).

יוזמה זו גרמה לתנופה אדירה ללימודי אקדמיה בציבור החרדי, וממשיכה לעשות זאת גם כיום. זאת משום שמלגות אלו הסירו את החסם המרכזי העומד בפניו של הסטודנט החרדי - העלות הגבוהה של שכר הלימוד שעליו לשאת⁸.

על מנת לשבר את האוזן ולהבין את סדר הגודל העצום של התופעה, נציין כי לפי חישוב זהיר, מסתבר כי עד כה חילקו קרנות אלו סכום עצום של למעלה מחצי מיליארד שקלים (!) בציבור החרדי, וכל זאת תוך עשור אחד בלבד. מדובר בפילנתרופיה חסרת תקדים, שלא הייתה מביישת את ענקי הפילנתרופיה בארץ ובעולם⁹.

סכומי עתק אלו מעלים סדרת תהיות ושאלות שונות אודות המטרה האידיאולוגית העומדת מאחוריהם. שום גוף פילנתרופי איננו מעניק סכומים עצומים שכאלו כלאחר יד וללא מחשבה מעמיקה. השקעה זו, בסדר גודל נדירים ביותר, מעידה באופן ברור על המוטיבציה העצומה של אנשים שונים מארבע כנפות הארץ, לחולל שינוי ערכים עמוק ויסודי בציבור החרדי. לכך מצטרפת גם העובדה התמוהה על כך שסכומים אלו ברובם הגדול מוענקים לגברים חרדיים, ולא לנשים חרדיות.

מסלולי האקדמיה פורצים לתודעה החרדית

המלגות הנדיבות שניתנו על ידי הקרנות גרמו לשינוי מהותי ביותר במעמד הציבורי הפנים חרדי של מסלולי האקדמיה.

עד לכניסתן של הקרנות לתמונה, עצם הרעיון של פנייה למסלולי האקדמיה היה תלוש ממפת האפשרויות הפרושה בפניו של האדם החרדי המעוניין להיכנס לשוק העבודה. הדבר היה מאוד לא מעשי בעבור רוב רובו של הציבור, שגרתע בעיקר בשל החסם הכלכלי שמנע מהם להתייחס ללימודים באקדמיה כאל משהו מעשי. הקרנות הפילנתרופיות הסירו את החסם המרכזי, ובכך הפכו את מסלולי האקדמיה ממשוהו ערטילאי

ובנקודה זו חשוב לציין כי המקורות הרלוונטיים בכל הנוגע לתאריכי אותה תקופה (סביב שנת 2000), לוקים בעמימות ובחוסר בהירות, והמקורות בהם נעזרנו אינם תואמים זה לזה. (הדוגמה הקיצונית: גלעד מלאך כותב ש'לוסטיג' נפתח ב-2000, ובמקור אחר מצוין כי הוא נפתח ב-2004, לרוב מדובר בסטייה של שנה בלבד). לפיכך, יש לקבל בהבנה שגיאות נקודתיות הנוגעות לטווח השנים הללו.

8. יש לציין כי המלגות יוצרות אפקט פסיכולוגי המהווה פיתוי רב לגשת ללימודים אלו, שכן סטודנט שמקבל מלגה בסך חמישים אלף שקלים להשתתפות בקורסים, מרגיש כאילו קיבל סכום שכזה ביד, ואם אינו מנצלו הרי הוא משחית במו ידיו את הסכום הנאה שניתן בידיו ללא כל מאמץ.

9. להנן ציטוט מאלף מדברי מנכ"ל קרן קמ"ח שנאמרו ביום עיון שנערך באוניברסיטה הפתוחה בנושא ותעסוקת חרדים (בתאריך 2.3.2015) - "זה יפה מאוד שיש פילנתרופיה כ"כ חשובה וכ"כ גדולה... ואני לא מכיר עוד מיילנתרופיה כזאת, עם כל כך הרבה כסף".

ובלתי מעשי, הנגיש רק לבודדים ויוצאי דופן, לאפשרות מעשית שווה לכל נפש, ולאחת האופציות המעשיות והריאליות העומדות בפני אדם חרדי הרוצה למצוא את מקומו בשוק העבודה.

שינוי זה גרר בעקבותיו גם תפנית יסודית ביחס ובשיח הציבורי לנושא האקדמיה. לפתע הפכו מסלולי האקדמיה למשהו נגיש וריאלי, לנושא העומד על סדר היום הפרטי והציבורי של הציבור החרדי. מרגע שהוסר החסם הכלכלי, הפך הנושא לבר שיח ונפתח הפתח להפעלת מערכות תעמולה ולשינוי תפיסה בציבור החרדי.

שנים 2012 - 2013 - מודל ה'מח'רים' יוצא לדרך מודל המח'רים, או: הקשר בין העולם החרדי לעולם האקדמי

המודל החדש של המל"ג שיצא לאוויר העולם בשנים אלו, נבנה על פי מחקר מעמיק שנערך על בסיס נתוני ההצלחות וההישגים מהשנים הקודמות, והניב את המסקנה לפיה באמצעות פעילות מאסיבית מתאימה ומעקב צמוד, ייתכן כי יתאפשר למשוך המוני חרדים וחרדיות ללימודי תואר אקדמי בממדים רחבים ביותר. במסגרת זו התגבשה תכנית המח'רים, שהינה תכנית רב שנתית להקמת מחלקות או כיתות חרדיות בתוך אוניברסיטאות ומכללות¹⁰ חילוניות קיימות או בסמיכות להן, ואלו יתנהלו באחריותן המלאה¹¹.

אם במוסדות שהוקמו בשיטת הפלטפורמות הישנה, הייתה לצוות החרדי שליטה מסוימת בחלק התפעולי, הרי שההצלחה של שיטת הפלטפורמות הביאה את אנשי המל"ג למסקנה כי הם יכולים לעבור לשלב הבא ולהקים מסגרות שבאופן רשמי ומוצהר תהיינה באחריותן המלאה של המסגרות החילוניות הרגילות, גם מהפן התפעולי. לא זו בלבד שמוסדות אלו אינם כפופים לגורם חרדי כלשהו, אלא שגם אין יד חרדית השותפה בדרג קבלת ההחלטות.

אם בעבר ניתן היה לחשוב כי עם התפתחות האקדמיה החרדית, תיווצר אפשרות ליצור מסגרות יותר ויותר חרדיות, מציאות זו מוכיחה כי הדינמיקה שנוצרה בשטח הפוכה לחלוטין. דווקא ההצלחה של תכנית הפלטפורמות היא זו שגרמה לאנשי המל"ג להקשיח את עמדותיהם יותר ויותר, ולדרוש כי מעתה ואילך כל המוסדות החדשים שיוקמו יתנהלו בשליטה מוחלטת של מוסדות אקדמיה חילוניים לחלוטין. אם במוסדות הפלטפורמות הייתה לצוות החרדי סמכות להחליט לכל הפחות בנושאים שוליים, כמו תשלום חשבונות חשמל ושירותי התברואה במבנים במסגרת תכנית המח'רים גם סמכויות שוליות אלו נלקחו ממנו.

התאמה לציבור החרדי - ברמת המעטפת בלבד

וכך מסכמים את תמצית הרעיון בראש אחד הדו"חות של מוסד שמואל נאמן שע"י הטכניון בחיפה¹²:

"הגברת הקשר בין העולם החרדי לעולם האקדמי הפכה לאחד היעדים החשובים של המועצה להשכלה גבוהה (מ"ג) ושל הזרוע הביצועית שלה - הוועדה לתכנון ולתקצוב (ות"ת). בשנת 2012 הופעלה על ידי הוות"ת תכנית מיוחדת להקמת מסגרות חרדיות במוסדות אקדמיים בישראל (תכנית מח'ר).

10. לצורך השלמת הבנת הנושא, יש לדעת כי בארץ פועלות כיום 8 אוניברסיטאות וכ-55 מכללות. תכניות הלימודים ותוארי האקדמיה זהים לחלוטין באוניברסיטאות ובמכללות. ההבדל היחיד בין שני סוגי המוסדות הללו הוא בתנאי הקבלה הנוקשים לאוניברסיטאות, כדי לשמור על התדמית היוקרתית, בעוד המכללות נועדו להנגיש את ההשכלה הגבוהה לציבור העממי, ולכן תנאי הקבלה בהן אינם נוקשים. כמו כן, המדינה מממנת את לימודיהם של הלומדים באוניברסיטאות, וכך הלימודים בהם מפתים יותר.

11. "היחידה הזאת תהיה כל כולה תחת האחריות המלאה של מוסד-האם. גם מהפן המנהלי, גם מהפן האקדמי". (מנואל טרכטנברג, י"ר ות"ת, בישיבת ועדת החינוך של הכנסת, כ"ה באדר תשע"ד (25 בפברואר 2014) פרוטוקול 168 עמ' 4).

12. במוסד שמואל נאמן פועל אחד ממכוני האסטרטגיה המרכזיים והנחשבים ביותר לחקר הציבור החרדי - ראה להלן פרק 1.

מטרת התכנית הייתה לסייע לגופים אקדמיים להתאים את עצמם לצורכי האוכלוסייה החרדית וכך להפוך את ההשכלה הגבוהה למקובלת יותר בעיני הציבור החרדי, להבטיח לו אפשרויות רבות יותר לקבל תואר אקדמי ובכך לשפר את מצבו בשוק העבודה. תכנית המח"ר מיועדת להבטיח לחרדים לימודים אקדמיים במסגרת מתאימה לצורכיהם, אך כזו שבה תוכן הלימודים, רמת הסגל, ותשתיות הלימודים - יהיו כולם זהים לתכנית המקבילה במוסד האב".

בשורות אלו הגורמים השותפים בהכנת התכנית מעידים בעצמם בפה מלא, כי העיקרון המרכזי והמקודש שבבסיס התכנית הוא, שתכני הלימודים ואנשי הסגל של המוסדות החילוניים אינם נתונים לשינוי בפנותם למגזר החרדי. הציבור החרדי נדרש לקבל אותם - בדיוק כפי שהם.

מה אם כן המשמעות של אותה "התאמה לצורכי האוכלוסייה החרדית" המזכה בתקציב נדיב מידי הוות"ת? התאמה זו מסתכמת אך ורק בכמה שינויים ברמת המעטפת החיצונית בלבד, כמו הפרדה מסוימת בין נשים לגברים והתאמת מועדי הלימודים והבחינות לפי שבתות וחגים¹³. יש לציין כי גם בנושאים אלו, עיקר ההתאמה מתמקדת בפן הטקסי והקוסמטי בלבד, כמו תפילות בזמן ההפסקות, כשרות המזון בקפיטריה, השתתפות אישיות תורנית ייצוגית - עם המבורג ופראק - בטקסים שונים, והשמעת דבר תורה על ידי רב או רבנית הקמפוס, לפני טקס זריקת הכובעים'.

בעת הקמת פרויקט המח"רים קבעו אנשי המל"ג תקנות מחמירות במיוחד שמטרתן להבטיח כי המוסדות יתנהלו על פי אמות המידה והרוח האקדמית החילונית, ולשמור מכל משמר שלא יהפכו למוסדות בעלי צביון חרדי של ממש.

כך לדוגמה קבעו אנשי המל"ג כי מוסדות אלו לא יוכלו להיפתח במרחק העולה על רבע שעה נסיעה ממוסד האם החילוני, כדי לא להקשות על הפיקוח ההדוק מצד המוסדות החילוניים¹⁴.

עוד קבע המל"ג, כי על כל תכנית לימודים ספציפית בכל מוסד שכזה לעמוד תחת מעקב ופיקוח אישי צמוד של המל"ג. דבר זה מוגדר על ידי רביד עומסי, מנהל פרויקט המח"רים, כ"נוהל מחמיר" -

"...בדצמבר 2013 אושר במל"ג נוהל מחמיר המסדיר את פתיחת התכניות האקדמיות בכל המסגרות המיועדות לאוכלוסייה החרדית. על פי הנוהל, התכניות תיבדקנה ותאושרנה באופן פרטני בידי המל"ג, ויתבצע מעקב אחר פעילות התכניות לאורך השנים".

(ד"ר ח' הוות"ת - הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי, עמוד 5)

יודגש, כי למעשה כל מוסד אקדמי באשר הוא עומד תחת שליטה מוחלטת של המל"ג, אולם בנושא מסלולי האקדמיה החרדיים החליטו אנשי המל"ג להוסיף חומרה על גבי חומרה, ולהעמיד פיקוח הדוק באופן מיוחד.

"כיבוד אורחות החיים של הציבור החרדי, אבל... עד גבול..."

במילים ספורות הגדיר זאת מנהל תכנית המח"רים, רביד עומסי, בדבריו הבאים שנאמרו על ידו בהופעתו בפני ועדת החינוך של הכנסת -

13. נושא זה מובא בהרחבה להלן, בפרק ב'.

14. הרחבת הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית בחומש הבא - מל"ג ות"ת סניף 3.3.11.

"המטרה שלנו - לאפשר למי מהציבור החרדי שמעוניין לרכוש השכלה גבוהה, תוך כיבוד אורחות החיים של הציבור החרדי עד גבול שמדינת ישראל יכולה לעמוד בו. זאת אומרת, יש איזון רמה שמדינת ישראל כבר לא יכולה להתפשר בה..."

נכה סגור א התשע"ד¹⁵

אינטרס כלכלי על כל ראש חרדי

הכוח המניע הראשי של תכנית המח"רים היה התמריץ הכלכלי הגדול שניתן לכל מוסדות ההשכלה הגבוהה, שהצטרפו במהירות לתכנית המשתלמת. התמריצים הפכו את תכנית המח"רים לסיפור של הצלחה, שהרי כמו כל מוסד וארגון אחר בכל העולם כולו, גם מוסדות ההשכלה הגבוהה זקוקים למוצר הידוע ששמו כסף, ולשם כך מחפשים בכל עת אחר רעיונות ואפיקים חדשים לגיוס תקציבים מכל מקור אפשרי.

תכנית המח"רים יצרה אינטרס כלכלי עצום עבור מוסדות ההשכלה הגבוהה, שעודד אותם להקים מסלולים לציבור החרדי. זאת גם משום שבנוסף לשכר הלימוד הגבוה ולתקציב הרגיל שמקבלים המוסדות על כל תלמיד שהוא, הקצה המל"ג 180 מיליון שקלים נוספים לתקצוב המח"רים¹⁶. כתוצאה מכך, מימון זה דרבן את מוסדות ההשכלה הגבוהה לפתוח את שעריהם בפני תלמידים ותלמידות חרדים, ולהקים מערכות פרסום ושיווק שימשכו אליהם כמה שיותר תלמידים חרדים¹⁷. כך הפך באחת רעיון המח"רים את המוסדות להשכלה גבוהה, לבעלי אינטרס שיעשו כל שביכולתם להרבות את מספר התלמידים החרדים במוסדותיהם, מתוך מניע עסקי טהור.

האינטרס הכלכלי החזק שנוצר על ידי הכלים התקציביים של תכנית המח"רים, הביא למצב שבו מנהלי הגופים האקדמיים עסוקים במרדף אחרי כל 'ראש' חרדי. לשם כך שכרו המוסדות האקדמיים שורה ארוכה של משרדי פרסום ויחצ"נים מכל הסוגים והמינים, ואלו יצרו רשת ענפה של פרסומות הפונות למגזר החרדי בכל דרך אפשרית.

כיום, כחמש שנים לאחר הפעלתה של תכנית המח"רים, מופעל ע"י מוסדות האקדמיה - האוניברסיטאות והמכללות - מערך תעמולה רב ממדים הקורא לציבור החרדי לבוא להשתלב בלימודי תואר, ובחלקן אף במימון מלא. התעמולה מלווה בסיסמאות ובהבטחות שונות כמו פתיחת שיערי פרנסה וכו' וכו'. פרסומי ענק ברוח זו מתגססים בעיתונים ובמקומונים מדי שבוע בשבוע, ואלו מגיעים חינם אין כסף לכל בית חרדי ומציפים את הקורא בפרסומות רבות ומגוונות מסוג זה.

ואכן, חזקה על תעמולה ותקציבים כה רבים שאינם חוזרים ריקם, והתוצאות בשטח אינן מבוששות לבוא.

שנת 2016 - 26 - מוסדות להשכלה גבוהה פועלים בציבור החרדי

חלפו להן שנים ספורות לאחר הפעלת תכנית המח"רים והדינמיקה שנוצרה בעקבותיה, ונכון להיום הוקמו כ-14 מח"רים בכל רחבי הארץ, אשר כאמור מתוקצבים על ידי גופים ממשלתיים וקרנות מימון פילנתרופיות - בסכומים גבוהים.

15. (25 במברואר 2014) פרוטוקול 168 עמ' 4.

16. חוברת 'בנתיב לצמיחה' 2011- יו"ל ע"י מל"ג ות"ת עמ' 64. מדובר בתקציב שפרוס על פני שלוש שנים. ככל הנראה התקציב גדל באופן משמעותי, שכן בסיום תכנית החומש דווח בתקשורת כי מל"ג-ות"ת הוציאו בסיסו של דבר סך של 485 מיליון שקלים (TheMarker 25.04.2016) "המהפכה החרדית באקדמיה, המטרה - דוקטורים ירבי'א והמדעים".

17. מערך התמריצים שיועד למכללות ולאוניברסיטאות הוא רחב בהרבה. ראה בהרחבה בעל טהרת התואר - לימודים אקדמיים בציבור החרדי, גלעד מלאך, 2014, (מכון פלורסהיימר) עמ' 48-50.

להלן רשימה מפורטת של 26 מוסדות בהם מופעלות תכניות לימודי תואר לחרדים, ובכללם ארבעה סמינרים. (יצוין כי על פי שמועות וידיעות שונות ישנם מספר סמינרים נוספים שפתחו בתוכם שלוחות של מכללות, אך לעת עתה טרם עלה בידינו לחדור מבעד לערפול המכוון ולהגיע למידע אמין ומדויק בנידון זה).

1. מבח"ר - מכללה חרדית בני ברק. מוסד 'פלטפורמה'.
2. מכללה חרדית ירושלים - עדינה בר שלום. מוסד 'פלטפורמה'.
3. הקריה האקדמית אונו - הקמפוס החרדי (קמפוס באור יהודה וקמפוס בירושלים).
4. מכללת בית וגן
5. מכון לב (בג"ט - בית ספר גבוה לטכנולוגיה). קמפוס ראשי בי-ם, שלוחת לוסטיג ברמת-גן, סמינר 'דעת' וסמינר 'אופק'.
6. האוניברסיטה הפתוחה - בה לומדים למעלה מאלף חרדים, ללא מסלול ייעודי לחרדים.
7. מרכז ינ"ר - לימודי נישואין ומשפחה, ירושלים וגבעת שמואל (שלוחת האוניברסיטה הפתוחה).
8. אוניברסיטת בר אילן - מח"ר.
9. האוניברסיטה העברית - מח"ר, מכינה בלבד. הלימודים לתואר ראשון ממשיכים בתוך המסגרת המעורבת¹⁸.
10. הטכניון - מח"ר (קמפוס ראשי בחיפה, + תכנית מיוחדת הפועלת בבני ברק).
11. קמפוס שטראוס - מכללה אקדמית הדסה ירושלים, המח"ר הגדול ביותר, עם מאות תלמידים.
12. המכללה האקדמית אשקלון - מח"ר.
13. המכללה האקדמית להנדסה 'עזריאלי' - ירושלים - מח"ר. וכן שלוחת 'תמורה' (סמינר המיועד לבנות המסיימות כיתה י"ב, ופועל כשלוחה של מכללת עזריאלי).
14. המרכז לאומנות חזותית לציבור החרדי - 'אמן-בצלאל', ירושלים - מח"ר.
15. המכללה האקדמית להנדסה ע"ש סמי שמעון, אשדוד - מח"ר.
16. המכללה האקדמית, צפת - מח"ר.
17. המכון הטכנולוגי, חולון - מח"ר.
18. המכללה למנהל - שלוחה בבני-ברק - מח"ר.
19. המרכז האקדמי רופין - מח"ר.
20. מכללת הרצוג - נוות ישראל - מח"ר (סמינר שפתח מסלולים ללימודי תואר).
21. סמינר הקיבוצים - מכללה לחינוך, טכנולוגיה ואומנות - מח"ר.
22. אורנים - מכללה אקדמית לחינוך - מח"ר, מיסודה של התנועה הקיבוצית.
23. בית ברל
24. מכללת לוינסקי לחינוך
25. מכללת אורות ישראל - מכללה לחינוך
26. מכללת אמונה

18. פרוטוקול 168 משייבת ועדת החינוך של הכנסת כ"ה באדר תשע"ד, (25 בפברואר 2014) עמ' 11, הנתון הוצג על ידי ארנה קופרמן, ראש המח"ר באוניברסיטה העברית.

תכנית החומש הקיימת: יעד מבני

עד תשע"ב

תשע"ג ואילך

פלטפורמות
 ותיקות
 מח"רים

כלי המדיניות: מח"רים: אחריות מקצועית וניהולית אחת תוך סמיכות גיאוגרפית למוסד האם, מעבר הדרגתי של הפלטפורמות לאחריות אקדמית וניהולית אחת
עמידה ביעדים: הוקמו 14 מח"רים, משקל הסטודנטים באחריות ניהולית ואקדמית אחת עלה מ-70% ל-83%
 טרם נמצא פתרון מבני לפלטפורמות

מחקר שנערך על ידי מחלקת המחקר של ות"ת - מל"ג מציג את הגידול במוסדות האקדמיה החרדיים.
 ניתן לראות בכיור את הזינוק המשמעותי מאז הקמת מודל המח"רים.

האקדמיה החרדית במבחן התוצאה - המספרים שלא ייאמנו

שבע עשרה שנה בלבד לאחר שיו"ר המל"ג יוסי שריד החל לגלגל את כדור השלג, המספרים מראים כיצד נחל המהלך הצלחה מסחררת, וממשיך לצבור תאוצה כל העת.

נכון להיום גמצאים כ-10,000 חרדים (!) במסלולי אקדמיה לתואר ראשון ושני ללא פוצה פה, כ-8000 לומדים באוניברסיטאות שבהן קיימות תכניות וכיתות לחרדים, עם הפרדה בין נשים לגברים, וכ-2000 סטודנטים לומדים באוניברסיטאות ובמכללות חילוניות, ללא הפרדה בין גברים ונשים או בין חילונים לחרדים. בנוסף על כל הנ"ל, רבים גוספים לומדים במכוני הכשרה מקצועית חילוניים מעורבים, ואין בידינו הערכה על מספרם. (כך על פי נתוני מוסד שמואל נאמן והלמ"ס).

רבים נוטים להביע חוסר אמון בנתונים אלו, בפליטת תגובה מבטלת כמו - "בוודאי המספרים מנופחים", או "מסתמא ההגדרה של חרדי כוללת כל מיני אנשים עם כיפות סרוגות". אחרים סבורים כי "המספרים הללו כוללים מן הסתם את כל מי שרשום ב'מעיינות' (כדי לקבל הגחת סטודנט) או ב-MJI (למלגות מארה"ב)".

אולם, דעות והנחות שגויות אלו בנויות בדרך כלל על אי הבנה כיצד מבוססים הנתונים המונפקים על ידי הלמ"ס. הלמ"ס הוא גוף רציני ומוסמך ביותר, והנתונים המתפרסמים על ידו מוגדרים על פי הגדרות קשוחות מאוד, שאינן מותירות מקום לשגיאות בסיסיות מעין אלו.

הגופים הרשמיים העוסקים בנושאים אלו, גיבשו לעצמם קריטריונים ברורים כדי לענות לעצמם על השאלה "מיהו חרדי". כך למשל "אדם חרדי" בעיני ות"ת לצורך קבלת מלגה ולצורך סינון בכניסה למוסדות

הייעודיים לחרדים, היא: "אדם שלמד בתיכון חרדי על פי הגדרת משרד החינוך". מדובר בקריטריון מתמיר במיוחד, שבו תלמידים שלמדו במוסדות חרד"ליים (או אפילו במוסדות חב"דיים) אינם עונים על הקריטריון 'חרדי', ואינם מקבלים מימון.

חשוב לציין כי בנושא זה התקיימה עתירה לבג"ץ ע"י תיכון 'בית שולמית', תיכון חרדי שאינו תחת מסגרת 'בית יעקב', שכמה מבנותיו לא התקבלו למסגרות אקדמיות ייעודיות לחרדים כיוון שאינן מוגדרות כבוגרות מוסד חרדי. אך עתירתו נדחתה

כמו כן, כל הסטודנטים הנכללים במחקר הם סטודנטים חרדים הלומדים לתואר ראשון, שני ושלישי (ולא הנהלת חשבונות' או 'פדיקור סיני') במכללות ובאוניברסיטאות מוכרות מטעם המל"ג.

לימודים במוסדות להשכלה גבוהה - חרדים- תשע"ה (מקור: דוח הערכה ד"ר מלאר ואחרים)

הערת	מסגרת למוד - מיקום	מספר סטודנטים	המוסד
לימודים במוסדות הקיימים לפני תוכנית המח"ר			
	אור יהודה+ירושלים	1499	קריה אקדמית אום
	מב"ר	394	אוניברסיטת חיפה
	מב"ר	230	אוניברסיטת ת"א
	חרדית ירושלים	759	אוניברסיטת ב"א
	מב"ר	101	הטכניון
	חרדית ירושלים	158	אוניברסיטת ב"ג
	ירושלים	1374	האוניברסיטה הפתוחה
	ירושלים ור"ג	1293	בג"ט
		5808	סה"כ
מסגרות שנפתחו בעקבות תוכנית המח"ר - משרד החינוך וחץ תקציבי - מכללת להוראה-אין שיטת לוח"ת			
			מכללת למינהל
מס סטודנטים מופיע בשמות	חץ תקציבי		מכללת אורנים
מס סטודנטים מופיע בשמות	משרד החינוך		מכללת ירושלים
	משרד החינוך	866	מכללת הרצוג-לפשיץ
	משרד החינוך	159	מכללת אוהת
	משרד החינוך	105	מכללת תלפיות
	משרד החינוך	144	לוינסקי
	משרד החינוך	146	שאנן
	משרד החינוך	164	סמ"ר הקיבוצים
מס סטודנטים מופיע בשמות	משרד החינוך		סה"כ
		1584	
מסגרות שנפתחו בעקבות תוכנית המח"ר - באחריות את"ת			
	מכללת קד"א	276	עברת
	מח"ר	324	אריאל
	מח"ר+ מכללת חרדית ים	299	הרטה
מס סטודנטים מופיע בשמות	מח"ר		אשקלון
מס סטודנטים מופיע בשמות	מח"ר		בצלאל
	מח"ר	130	עזראל
מס סטודנטים מופיע בשמות	מח"ר		רפין
		1029	סה"כ
			שונות- לא מסווג
		1531	
		9952	סה"כ כולל

מסלולי האקדמיה לחרדים, תמונת מצב תשע"ה

כמו כן, לנתונים הללו אין קשר לאלפי בנות הסמינרים שברשותן 'כרטיס סטודנט', שכדי לרכוש אותו אין צורך ללמוד לתואר ראשון, וכל בת סמינר מן המניין מקבלת 'כרטיס סטודנט'. מן הסתם יש עשרות אלפים עם כרטיס סטודנט הרשומים במקומות לימוד שונים, ואינם לומדים לתארים הנ"ל. כמו כן, קבלת מלגות MJI (מלגות מארה"ב) אינה מוכרת ע"י המל"ג.

כ. העותר 10 הוא בית ספר תיכון חרדי לאומי לבנות, הכולל בנות חרדיות ובנות מציבור דתי לאומי, והוא מצוי בפיקוח החינוך הממלכתי דתי. על פי אמות המידה שנקבעו, הוא אינו נכנס לזכאים להגדרת "חרדי" ועל כן לכניסה למח"רים, אף כי ניתן לקבל את בוגרותיו במסגרת 15% שאושרו ל"פלטפורמות" כאמור. העותרות 1-9 הן תלמידותיו הבוגרות, שלחלקן ימצא פתרון במסגרת האמורה אך לחלקן למרבה הצער לא. בית הספר ובוגרותיו קובלים בעתירה על אי כלילתם במח"רים. נציין כי הטיפול המשפטי לקראת העתירה החל באוגוסט 2013 והעתירה הוגשה בשלהי אוגוסט, וגם

בניץ 'מיהו חרדי' - שופטי הבג"ץ נזקקים לשאלה
זו, כאשר מוסד חרדי העומד תחת פיקוח החינוך הממלכתי דתי, העמיד במבחן את ההגדרות החוקתיות של השאלה המורכבת 'מיהו חרדי', בעתירתו כנגד אי הכללתו ברשימת המוסדות החרדיים המזכים את בוגריהם להיכלל בהטבות השונות המוענקות באופן ייחודי ללומדים החרדיים הפונים למסלולי האקדמיה.

רברים איננו יכולים, בודאי לעת הזאת, לזהות אי סבירות, מכל מקום אי סבירות קיצונית, בעמדת הות"ת, שפחתה במהלך הנתון בהמשך לשינויים. פשיטא כי כל קביעת "קו פדות" מותירה מי שמעבר לקו בתסכול, אך אין מנוס מקביעת גבול כלשהו, והדובר בא לביטוי בתחומים שונים; כך גם בנידון דידן, לעניין "מיהו חרדי". אין פירוש

בפסיקה זו אימץ בית המשפט את עמדת המדינה, הקובעת פרשנות מחמירה להגדרתו של מוסד חרדי, ובכך דחה את בקשת המוסד 'בית שולמית' להיכלל ברשימת המוסדות החרדיים המעניקים לבוגריהם את הזכות להיכנס לתכניות המח"רים.

פרק ב

מוסדות חילוניים בעטיפה חרדית

**הנהלה חילונית * חומרי ליסוד רגילים - דארווין ופרויד ב'מוסדות החרדיים'
* "אסור לשנות פסיק" * מרצים חילוניים * היעדר פיקוח רבני ותפקידו של
* רב הקמפוס' * "לפתוח את הבנות" * "זה כתוב גם בגמרא" * ליעץ איך ללמד
* אפיקורסות * רב הקמפוס כבעיה בפני עצמה * "...ולתרבותם"**

כל אותם עשרות מוסדות שקמו להם מכוח החלטות המל"ג, משווקים לציבור בפרסומים שונים כ'מוסדות חרדים'. אחדים מתוכם אף הגדילו לעשות והגדירו את עצמם בשם 'סמינרים'.

השאלה האם השם 'מוסד חרדי' אכן הולם את אותם מוסדות, אינה שאלה השקפתית ורעיונית, אלא משפטית טהורה. על פי דין תורה ולהבדיל על פי החוק האזרחי, אסור לאדם לשווק מוצר אחד תחת זהות של מוצר אחר. זהו לאו דאורייתא, איסור אונאה. כדי לבחון את התשובה ההלכתית והמשפטית לשאלות הללו, עלינו לבחון את השאלות הבאות -

- האם הנהלת המוסדות הללו הינה חרדית או חילונית?
- האם תכני הלימוד שלהם עברו צנזורה כלשהי עבור הציבור החרדי, או שמא מדובר בדיוק באותם תכנים כמו בכל אוניברסיטה אחרת?
- האם צוות המרצים הינו חרדי או חילוני?
- האם ישנו פיקוח רבני כלשהו?

הנהלה חילונית:

"קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול לשליטתם ותרבותם"

השאלה הראשונה נוגעת כמובן לתשתית הראשונה של כל מוסד - להנהלת המוסד. לנידון זה ישנה חשיבות מכרעת. האם מוכנים אנו למסור את מיטב בנינו ובנותינו לשליטתה של הנהלה חילונית?

מי שהדגיש במיוחד בעיה זו בבואו לבקר את תופעת האקדמיה החרדית, היה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אשר ציין זאת במיוחד במכתבו הציבורי המפורסם, אותו כתב בערוב ימיו -

"...שמייסדים מסגרות מיוחדות לחרדים שיהיו תחת שליטתם המלאה ועפ"י רוחם, שתכליתן ליצור מקומות מיוחדים שמגבשים קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול, לשליטתם ולתרבותם"

(הרב אלישיב, מוצש"ק פרשת מקץ תשע"ב)

"קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול"

רנן הרטמן מייסד הקריה האקדמית אונגו - בהופעה בפני תלמידים בקמפוס החרדי שבראשותו

ואכן, בבדיקה מדוקדקת של הנעשה בשטח ניתן לראות, כי כל מסלולי האקדמיה לחרדים, ללא יוצא מן הכלל, הם שלוחות של אוניברסיטאות ושל מכללות חילוניות בשליטת ההנהלה החילונית¹⁹.

מציאות זו קיימת בין במודל המח"רים ובין במודל הפלטפורמות. ההבדל בין שני המודלים הוא אך ורק ביחס לניהול המעטפת הפיזית של סביבת הלימודים, כמו תחזוקה שוטפת של המבנים וניהול טכני, אשר במודל הפלטפורמות נמצא ביד הצוות החרדי. אך בכל הנוגע לגוף האקדמי המעניק את הלימודים עצמם, אין כל הבדל בין שני המודלים. בשניהם תכנית הלימודים מוכנה על ידי המוסד החילוני, עומדת תחת הנהלתו וצוות המרצים הקבוע שבו, והוא זה המעניק את התואר האקדמי.

חומרי לימוד רגילים:

דארווין, פרויד ונושאים שהשתיקה יפה להם, נלמדים ב'מוסדות החרדיים'

גם חומרי הלימוד הנלמדים באקדמיה החרדית הם חומרי הלימוד הרגילים, בדיוק כמו בכל אוניברסיטה אחרת בארץ ובעולם, הכל כולל הכל²⁰.

19. למעט 'מכון לב' ואוניברסיטת בר אילן הנמצאים תחת הנהלה סרוגה. יתכן כי עוד מוסד כזה או אחר נמצא תחת שליטה סרוגה אך אין בכך כל נפקא מינה שכן במרבית המקרים האקדמאיים הסרוגים לוקחים בצורה קיצונית יותר את האתוס האקדמי.

20. הנוגעים בדבר נשאלים בראיונות שונים למה בכלל צריך מסגרות חרדיות, התשובות משעשעות במיוחד, ומשקפות את כל המדובר בצורה הטובה ביותר. נציין כאן לשתי אפיוזות מעניינות: אריאל דרעי, מנהל המכללה בירושלים (עדינה בר-שלום) ומייסד הקמפוס החרדי באשקלון, התראיין לסדרה 'שעשני אישה' מאת 'המכון הישראלי לדמוקרטיה' (פרק 8 א' 'מהסמינר לאקדמיה - מהפכת ההשכלה הגבוהה לנשים חרדיות'). בראיון זה העניק הסבר אודות מערך ההתאמות שעושים הקמפוסים החרדיים עבור המגזר החרדי, בראשית דבריו הדגיש דרעי כי ישנו אינטרס משותף - גם לחרדים וגם למוסדות הלימוד - שלא לשנות את חומר הלימודים "כמלוא נימה", כלשונו. המראיינת מיד שאלה אותו, אם כך מה מיוחד בקמפוסים החרדיים מאשר במוסדות החילוניים? בתשובה לשאלה זו הסביר דרעי כי לאישה החרדית יש צרכים מיוחדים, כמו פעוטון צמוד למקום הלימודים והתאמות זמני המבחינים, על מנת שלא יחולו חלילה בזמני חגים או ערבי חגים וכדומה. אולם בכל מה שנוגע לתוכני הלימוד לא נעשה שינוי "כמלוא נימה". כמו כן, הסביר דרעי, ישנו רב באקדמיה שתפקידו לייעץ למרצים איך ללמד את התכנים האפיקורסיים בשפה שלא תקומם את האוזן החרדית.

אפיוזדה נוספת אירעה באחד המפגשים של הפורום להשכלה גבוהה, כאשר במהלך הדיון קם סטודנט חרדי, וטען שעל פי תפיסת עולמו היציאה החרדית לאקדמיה היא יציאה שנובעת מליברליות ורצון לחולל רפורמה בהגדרות החרדיות, ולכן המכללות החרדיות אינן המקום המתאים לשינוי תרבותי זה, אלא דווקא האוניברסיטאות החילוניות הרגילות מתאימות לפתח שכבה אקדמית אמיתית בציבור החרדי. בדבריו ביקש אותו סטודנט מנציגי האוניברסיטאות ומהפעילים השונים להנגיש את האוניברסיטאות החילוניות לציבור החרדי. לאחר שסיים את דבריו, קם נציג חרדי אחר, שהחל להסביר ולהרצות על הנחיצות הגדולה של המסגרות הייעודיות לחרדים. להלן תמצית מדבריו -

"מה הנחיצות הגדולה? אז ככה, קודם כל - שבת. מתי עושים את הבחינות, או באיזה יום מעבירים את המיילס? המרצה באוניברסיטה אומר: "אני אעביר את זה בליל שבת שיהיה לכולכם לחזור". לכן צריך מכללה חרדית! או עוד דוגמה,

החלטת המלי"ג מגבילה את המרחק המרבי מהקמפוס הראשי המאושר למח"ר. האישור ניתן רק להקמת מח"ר המרוחק לכל היותר 15 דקות נסיעה מהקמפוס הראשי, על מנת להבטיח את הקשר האקדמי והפיקוח האקדמי ההדוק של המוסד על הפעילות במח"ר, ולרבות רמת הסגל האקדמי ושימוש בתשתיות "כבודת" של המוסד.

בכדי לחזק עוד יותר את הכפיפות של השלוחות החרדיות למוסדות האם החילוניים, קבעו אנשי המל"ג תקנה מיוחדת ומחמירה ביותר, המופיעה בתקנות המל"ג (תכנית החומש לקראת שימוע מל"ג - ות"ת אפריל 6102)

מפרט את הדברים פרופ' גיא אנוש, האחראי על תכנית עו"ס במבח"ר, בשימוע שנערך על ידי המועצה להשכלה גבוהה (בתאריך 26.7.2016). אנוש מפרט כי הם נזהרים שלא לפגוע ברגשות של התלמידים החרדיים, דינה זילבר שואלת אותו כיצד הוא נוהג כאשר הוא צריך ללמד נושאים בעייתיים לתפיסה החרדית. בתשובה מסביר הפרופסור כי תכני הלימוד הבעייתיים נלמדים כמות שהם, אולם בנוגע לצורת העברת החומר, נמנעים המרצים משימוש בכלים מסוימים כמו הקרנת סרטים בעלי תכנים פוגעניים במיוחד -

"הגבול שאנחנו שמים הוא גבול של אמצעים ולא גבול של תכנים, אוקיי? הם לומדים על העניינים האינטימיים ביותר וכו', הם לומדים על סטיות, הם לומדים על סמים, הם לומדים על עבריינות, הם לומדים על פגיעות וכו', כולל בתוך החברה החרדית"²¹.

מציאות זו משתקפת גם בהצהרותיהם של מנהלי המכללות בפורומים שונים העוסקים בנושא.

כך לדוגמה, באחת הפגישות של ה'פורום להשכלה גבוהה'²² הזכיר אחד הנוכחים בתוך דבריו את הביטוי "המסגרות המיוחדות לחרדים". למשמע הדברים גזעקה מנהלת ה'מכללה החרדית ירושלים' להתנער ממקומה ולהכריז בנחרצות רבה כי -

"אין שום תכנית שמוכנה במיוחד בשביל הציבור החרדי. התכניות זהות למגוון הכללי".

בהמשך דבריה באותו פורום, הסיבירה אותה מנהלת את משמעות הדברים, וציינה דוגמאות שונות, כמו בנות חרדיות הנאלצות ללמוד תכנים אפיקורסיים, כמו דברי ההבל של פרויד ושל דארווין -

"אנחנו מלמדים עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, ואני בכוונה מציינת את הדברים האלה בפני אנשים שחושבים שזה טוב שהחרדים ילמדו בהשכלה הגבוהה, ולא חושבים מה עושה לחרדים ללמוד תכנים שלגמרי זרים להם, ולא אחת גם פוגעים בהם.

אם אני צריכה במדעי המעבדה הרפואית ללמד את האבולוציה, אנחנו מחפשים את הפתרונות ואנחנו מוצאים. יש לנו רב במכללה ויש לנו רבנית במכללה, ואנחנו בדרך כלל מתייעצים איך ללמד בשביל לפגוע מה שפחות ברגשות של הציבור. אבל כשמלמדים פסיכולוגיה, נו, תעזרו לי,

הכיבוד בחוץ, באיזה הכשר הוא? זה פרטים נורא קטנים, אבל איך אומרים? - אלוקים נמצא שם בפרטים הקטנים האלה, והם לא קטנים. לכן אני אומר שהמכללות החרדיות הן חשובות".

בזה תמו ונשלמו כל הדרישות החרדיות ממוסד אקדמי אפיקורסי - שבת, וכשרות במטבח...

21. דבריו שעוסקים בדברים שהשתיקה יפה להם הובאו כאן תוך עידון מסוים של דבריו

22. מגישה מס' 20.

תגידו לי אתם, איך אני אלמד פסיכולוגיה כלשונה ובכל זאת לא אפגע ברגשות של כל החרדים שלומדים אצלי?"

אחד מהנוכחים הבין מדבריה כי הם מצנזרים את החומרים האפיקורסיים על כך ענתה לו הנ"ל -

"לגבי הגמשה, דווקא האוניברסיטה הפתוחה הבינה את הרגישות והורידה את כל תמונות המחשוף וכו' מתוכניות השיווק שלה, אז הנה הגמשה שהיא לא פשרה בתכנים האקדמיים ובכל זאת היא הגמשה. ללכת להבין שהסטודנט חרדי שמסתכל על תמונה חשופה של וכו' בשביל למכור מכונית היא צורמת... הרמה האקדמאית נשמרת, בקשתי רגישות בללמד, לא בקשתי לזוותר על שום חלק, ציינתי את זה, אני לא רוצה ששום פסיכולוגית או פסיכולוג לא ידע את כל החומר על בוריו..."

ובמשפט אחד - כל החומר ילמד על בוריו, אך תכניות השיווק יותאמו לעין החרדית.

גם אריאל דרעי²⁴, מנהל המכללה בירושלים, מודה כי במוסד אותו הוא מנהל לומדות הבנות תכנים כפרניים.

"מטבע הדברים, כשלומדים פסיכולוגיה, כשלומדים עבודה סוציאלית, יש כאן 'חסם'. מלמדים על תורת האבולוציה, מלמדים על תכנים מאוד בעייתיים... ויש פה אינטרס משותף שלא לפגוע כמלא נימה בתכנים. המוסדות האקדמיים לא מוכנים לזה, אבל גם אנחנו כחרדים לא רוצים שחתוכן שסטודנט חרדי נחשף אליו יהיה שונה ממה שסטודנט כללי נחשף אליו, כי אז באופן אוטומטי הערך של התואר והרמה יהיה נמוך יותר".

כשחוזרים קראו את הסימה
הבינליונית שיהיה על בני
חסותם ללמד, הם נתקלו בשם
מפודד הלולה מבחינתם דימוני
פרודי, אבי תורת הפסיכואנליזה
שייחם את הבעה להתנהגות
האנושית לחופים ששם אלם
השונים סימה לא נבעה לבגדוד
הבינית. זה היה הקו הארום
שלם, אשר ריבט. "הבדעו
שלא נשנה את תוכנית הלימוד
רים כשהסטודנטים בו אליו
וחלוצו על הקו המגנלי
שלם, אמרם להם אתם לא חיי
בים להאמין בפרודי, או להשת
מש בו בעבודתכם, אבל אתם
חייבים לרשם את הסימה".

"הרבנים התחלחו, האוניברסיטה לא נכנעה"

(חדשות, יום שישי 20 במרץ 2000)

ידיעה זו פורסמה בשנתה הראשונה של האקדמיה לחרדים, בשנה זו עוד היו כאלו שסברו כי ניתן לפקח על האקדמיה החרדית. נכון להיום, איש כבר איננו מתחלחל מתוכני האקדמיה.

"אסור לשנות פסיק"

קשה לסיים נושא זה של חומרי הלימוד, מבלי להזדקק להגדרה הקצרה והפשוטה של מנהלת "המכללה החרדית ירושלים", אשר מנסיונה מנפצת את מחשבת האנשים שאנשי האקדמיה יסכימו לשינוי או עידון של תכני האקדמיה, והיא תמצתה את העניין כולו במשפט אחד בן שלוש מילים - "אסור לשנות פסיק" בעת שקבלה בפני אנשי האקדמיה:

23. דבריה הובאו תוך עידון מסוים מטעמים מובנים.

24. בראיון לסדרה 'שעשני אישה' פרק 8 א, מהסמינר לאקדמיה - מהפכת ההשכלה הגבוהה בנשים חרדיות

"אני שומעת ... מכל מיני אנשים - התורה... בואו תתאימו אותה האקדמיה הרבה יותר נוקשה! תאמינו לי, אני עובדת איתה כבר עשר שנים; אסור לשנות פסיק! (ולמרות ש)הרי אפשר להוסיף דברים במקום הדברים שצריך לעדן, (ומשכך) אני לא אומרת להוריד שום דבר אבל אפשר 'לעדן' דברים צריך להתחשב ברגשות של האנשים שבאו ללמוד, - אני לא רוצה שהם לא יהיו מקצועיים אם אני רוצה להוציא מתחת המכללה פסיכולוגיות קליניות, אני רוצה שהם יהיו מושלמות, אני לא רוצה שיחסר להם משהו, אבל אני רוצה שתבינו שנושאים של כפירה הם דברים שהם במהות שלנו, (ותסכימו לעדן דברים כפרניים, - למעשה) אני לא רוצה לנטרל את האנשים ולהגיד 'זה כפירה, אני לא רוצה ללכלך את הידיים'. אני מלכלכת, אני מתאמצת, וב"ה ההישגים הם נפלאים. משום שיש לנו עובדות סוציאליות שלא עובדות רק בקהילה החרדית, הן עובדות בכל אוכלוסיית ישראל".

(הפורום להשכלה גבוהה, פגישה מס' 20)

דומה כי אין צורך להוסיף ולו מילה אחת של פרשנות על מילים ושורות אלו, המדברות בעד עצמן. מדובר בהתפרקות רשמית ומוחלטת מכל כללי היסוד הבסיסיים ביותר של החברה החרדית וההשקפה החרדית המקובלת, וכל זה נאמר בריש גלי על ידי מי שנחשבת בעיני רבים כ"אבי האקדמיה החרדית", ומי כמוה מוסמך לייצג את המסר הציבורי העולה מתנועה זו.

מרצים חילוניים

"כל המרצים היו חילוניים ואפילו חלק מהם קצת לגלגו"

גם צוות המרצים, השלד המרכזי של כל מוסד לימודי או חינוכי, הוא צוות רגיל הכולל בתוכו תמהיל ישראלי מצוי, המורכב כמובן מהרבה חילונים ומקצת 'סרוגים'. הדבר משתקף היטב בעדויותיהם של בוגרי האקדמיה החרדית. להלן מספר ציטוטים נבחרים מתוך דבריהם בכלי התקשורת. העדויות המלאות מובאות להלן בפרק יג.

"כל המרצים היו חילונים, ואפילו היה חלק מהם שקצת לגלגו, הייתה שם סוג של תחושה של עליונות עלינו, ואני דווקא הידרדרתי, וזה הרבה מאוד. המרצה באה ואמרה לנו: "כן, אמרו לנו לבוא עם חצאית או קניתי את זה, איך אתן מסתדרות עם זה? אני לא יכולה, אני באה הביתה, הדבר הראשון כבר ברכב אני מחליפה למכנסים! איך אפשר להיות עם דבר כזה? הם חילונים, בדרך כלל הם כופרים".

(בוגרת האקדמיה החרדית, בראיון לתכנית עם מרדכי לביא, יום ד' כ"ז בסיון תשע"ד)

IV. סגל אקדמי (סעיף ח לדריית הוועדה):

1. הוועדה עמדה על כך שהקריה האקדמית מקפידה על כך שכל אנשי הסגל ילמדו גם בקמפוסים החרדים, וכי הסגל האקדמי בתוכנית החרדית זהה לסגל בתוכניות הרגילות. הדבר מעיד על כך שהקריה האקדמית מעניקה לתלמידים בקמפוסים החרדים את החינוך וההשכלה המשפטיים באופן מיטבי.

הנהלת הקריה החרדית באנו, במסמך שנכתב כתגובה לוועדת הביקורת של המל"ג (1.11.2015), מציגה את העובדה לפיה סגל המרצים בקריה זהה לחלוטין לסגל הרגיל, כשהיא רואה בכך סימן ואות לכך שהקריה האקדמית מעניקה לתלמידים את ההשכלה והחינוך באופן מיטבי.

"אני לא זוכרת שהיה לנו מרצים חרדים או תכנים שעברו איזושהי ביקורת, ולהפך, כל המרצים היו חילוניים ואפילו היה חלק מהם שקצת לגלגו".

(מאוינה נוספת, שם)

"אני מרגישה כל פעם שאנחנו נכנסים לשיעורים, שיש לנו התנגשות עם המרצים בנושאים של כפירה. חלקם זה כפירה וחלקם זה בנושא הרוחניות, זאת אומרת גם בנושאים של דת אנחנו יכולים פתאום לשמוע משפטים שהמרצים פולטים - אם זה בטעות אם זה בכוונה - משהו שקשור בניגוד ליהדות או בזלזול כלפי היהדות".

(מאוינה נוספת, שם)

"המרצים הם בפירוש או דתיים לאומיים או חילוניים בכלל, והם יכולים לדבר דיבורים ולהגיע לכל מיני נושאים כמו גיוס חרדים או סתם לצחוק על החרדים".

(מאוינה נוספת, שם)

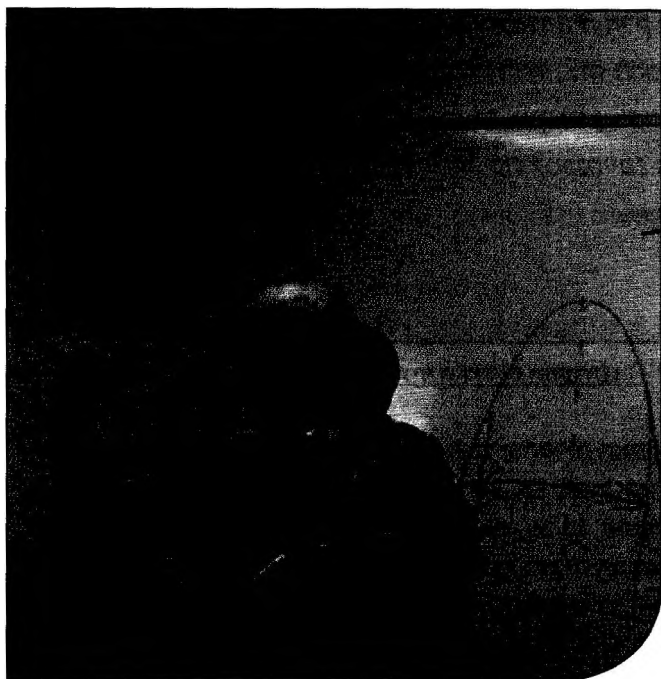
"סליחה על שנתיים, שבהן נאלצתי לשמוע את מרציי ומרצותיי, גלויי הראש בד"כ (בין גברים ובין נשים נשואות) נושאים ונותנים על מהי האמת, אם בכלל ישנה כזו... ומדברים אפיקורסות "טהורה" בריש גלי, ושתקתי, מבלי שמצאתי בתוכי את האומץ למחות...".

(מתוך "על חסא שחטאתי - ידויה של נערה חרדית", הקטע המלא בפרק י"ג, פרק העדויות)

"סליחה על שנתיים - בהן נחשפתי לאורח חייהם האחר של מעבירי התכנים, שרחוק כ"כ משמירת מצוות, בדוגמה האישית ובין בדוגמאות מחייהם, שאין הדף סובל את הציטוטים מהם. נותרו רק מחברות הסיכומים למזכרת עוון...".

(שם)

יש להניח כי אחוז המרצים החרדים במוסדות האקדמיה אכן ילך ויעלה עם השנים, אולם יש להדגיש כי מבחינה חוקית וכן מצד עקרונות הקוד האקדמי, אסור למוסד אקדמי לסנן את צוות מרציו על פי שיקולי דת, מין וגזע, (וכפי שהדברים יפורטו להלן פרק ה'). כך שבכל סיטואציה שהיא, צוות המרצים בכל מוסד אקדמי יכול את כל גוני הקשת של החברה האנושית, על כל המשתמע.

תמונה אחת כאלף מילים

מרצה חילוני מחזיק על ידיו את התינוק החרדי, כדי לאפשר לאמו להתעמק בחומר הלימודים. מדובר באקט של קירוב הדעת וקלות ראש, המשקף את האווירה האופיינית ליחסי מרצה - תלמידות במוסדות האקדמיה החרדית.

מקבץ תמונות המשקפות את הווי החיים היומיומי בקמפוסים החרדיים, בהם נראים מרצים חילוניים לכל דבר, המרביצים את משנתם בפני התלמידים החרדים.

היעדר פיקוח רבני ומהו תפקידו של 'רב הקמפוס'?

האם קיים פיקוח רבני כלשהו במוסדות אלו? האמת היא שעצם העיסוק בשאלה זו הוא סוג של גאיביות וחוסר הבנה בסיסי של מהות האקדמיה. אחד מעקרונות האקדמיה הבסיסיים ביותר, הוא עקרון 'החופש האקדמי', לפיו חל איסור חמור להגביל את חופש הביטוי של מרצים במוסדות אקדמיים, על ידי פיקוח רבני או פוליטי. דברים אלו יובאו בהרחבה בפרק ה'.

אולם בחלק מהקמפוסים החרדיים המציאו דמות מיוחדת, העונה לשם מעניין - 'רב הקמפוס'.

'רב' זה הינו חסר כל סמכות מהותית הנוגעת לתוכני הלימודים, כפי שהשרישה בנו מנהלת המכללה בירושלים בצייטוטים דלעיל, שהרי 'אסור לשנות פסיק'. כנגזר מכללי האקדמיה 'רב' זה מנוע - גם בהרצאה נפרדת - מלשלול או אפילו לזלזל במעמדן של גישות היסוד האקדמיות האפיקורסית ו/או הבעייתית, דבר שאסור אפילו למרצים המורשים להתערב בתכני הלימודים. כמו כן, כבר לפני כ-15 שנה כשהומצא המושג 'רב הקמפוס' עם פתיחת מוסדות אקדמיה לציבור החרדי, נקבעו על ידי המל"ג כללים וסייגים שונים שנועדו להרגיע את חששם של אנשי האקדמיה מפני "מעורבות של רבנים בעבודה היום יומית" של הצוות המקצועי בקמפוסים החרדיים. ביניהם נקבע על ידי המל"ג, כי יש לאסור על אותם רבנים לבקר בכיתות הלימודים²⁵.

אם כן, מהו תפקידו של אותו רב קמפוס? אם אסור לו להתערב בתכנים או להיכנס לכיתות, מה תפקידו במקום? היכן הוא נמצא בשעות הלימודים, ומה הוא עושה בזמנו הפנוי?

להלן מספר הסברים טובים לשאלה זו -

25. דברים אלו מורטו בהרחבה בראיון שנתנה פרופ' חיה יצחקי לעיתון 'הארץ' בחודש ינואר 2006. פרופ' יצחקי משמשת כראש בית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בר אילן, וכיהנה כאחראית על הפעלת תכניות הלימוד בפלטפורמות החרדיות.

א. להציג את ההיבט היהודי-מסורתי

אחד מתפקידי המרכזיים של רב הקמפוס נחשף בדבריו של אריאל דרעי, מנהל המכללה בירושלים ומנכ"ל תנועת טוב, 'הצגת שתי הגישות' בפני הבנות החרדיות.

וכך פועלת השיטה:

המרצה מציג בפני התלמידות את הגישה האפיקורסית ו/או הבעייתית, ואילו (בהרצאה נפרדת שהשתתפות בה אינה מחויבת) יציג רב הקמפוס את ה"גישה מההיבט המסורתי" -

שיטה זו יצא לאור העולם כתוצאה מהעובדה שרב הקמפוס מנוע מלשדר זלזול כלשהו במעמד הגישה האקדמית האפיקורסית ו/או הבעייתית, שכאמור זהו מחסום שלא ניתן להסירו²⁶. על כן פותחה השיטה שנועדה להרגיע את הבנות, אשר נחשפות לתכנים הקשים במהלך לימודי האקדמיה, מבלי לשנות ב"פסיק" את תוכני הלימוד.

כך זורים חול בעיני צבור התלמידות החרדיות, בהצגת שיטה זו בפני התלמידות החרדיות כ'פתרון' כביכול לבעיית 'לימודי סוגיות קשות' כלשונם, תוך אמירה שבכך יוצאות עוד יותר כשהן "מעושרות אינטלקטואלית..." להלן ציטוט מדבריו של אריאל דרעי:

"...בגלל שמכינים שתחומים האלו מאוד בעייתיים להשקפת העולם לדוגמה לנתח מבחינת האישיות את משה רבינו שזוה סוגיה קשה מאוד, סוגיות של סטיות וכו' זה סוגיות שנשים חרדיות לא נחשפות אליהן במהלך החיים שלהן, ופתאום הן צריכות ללמוד אותן, הן צריכות לנתח אותן. ואז נכנס הרב ומלמד את תורת הנפש בהיבט יהודי מסורתי. בסופו של דבר, מה שיוצא הוא שהסטודנטית החרדית יוצאת עם עושר אינטלקטואלי גדול יותר ממה שהיא הייתה יוצאת באוניברסיטה. היא גם נחשפת לתורה האקדמית והיא גם נחשפת להשקפת העולם התורנית".

"בסופו של דבר אנחנו רואים שבעבודה נכונה, על אף הזעזוע שאישה חרדית יכולה לחוות מההתנגשויות הערכיות האלה, בסופו של דבר היא יוצאת מחוזקת יותר..."

דיבורים אלו מפי אריאל דרעי מהווים מחד הודאת בעל דין גלויה על קיומם של תכנים מאד בעייתיים שתלמידות האקדמיה החרדיות נחשפים להם, ומאידך מציף את השיטה החינוכית הכושלת מבית היוצר של המפד"ל, לפיה נתינת מקום לשתי גישות בו זמנית היא ג"כ סוג של חינוך הראוי לשבת, בשל ההתנגשויות הערכיות בנפש השומע הגורמות לו ל"חיזוק".

ב. "לפתוח את הבנות"

מנהלת "המכללה החרדית ירושלים" מצהירה מפורשות במפגש של 'הפורום להשכלה גבוהה'²⁷, כי אותו רב לא נועד להכשיר את האקדמיה ולהתאימה עבור הלומד החרדי, אלא להפך, מטרתו של הרב היא "לפתוח את הבנות" -

"אנחנו לא מביאים רב בשביל לתקן משהו, אלא כדי לפתוח את המסגרת, לפתוח את המסגרת כדי לאפשר דיון²⁸. הרב מאפשר לבנות שבאו סגורות מאוד מאוד לפתוח אותן. תבינו הן באו מעולם שונה לגמרי מהבנות שאתם מכירות בעולם שלנו כאן".

26. להרחבה: היבטים שונים של חופש אקדמי בארץ ובעולם, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, עמ' 7

27. שהתקיים בתאריך 31.1.14 באוניברסיטת תל-אביב

28. אחת משיטות ההוראה באוניברסיטאות הוא 'דיון', בשיטה זו מועלים נושאים שונים והתלמידים מביעים את דעתם לכאן ולכאן.

"מה שאנחנו מלמדים, ולכן אנחנו צריכים רב, זה 'מדעי החברה'. אנחנו מביאים רב כדי שיפתח את הבנות ללימודים שלא היו רגילים להם. זה לא הפוך! זה לא שמביאים רב בשביל שהוא יגיד להם איפה להישמר ומה לא לומר, אלא להפך! לתת להן להבין שהעולם שלנו (כלומר, העולם האקדמי) הוא קיים גם בגמרא".

במשפטים אלו מגדירה מנהלת המכללה באופן ברור ונהיר את מקומו ואת תפקידו של רב הקמפוס, כשהיא מגדירה אותו כ"פיקוח רבני שנועד להתיר", ולא להגביל או לפקח.

ג. להרגיע ולהסביר: "גם בגמרא זה כתוב"

לתפקיד נוסף של רב הקמפוס אנו נחשפים בדבריה באותו פורום -

"הסטודנטיות שלנו והסטודנטים הגברים... אם יש משהו שצורם להם, הם יכולים להתייעץ עם מישהו ויכולים לשפוך את לבם ולקבל חיזוק לדעה שלהם, או לקבל איזה שהיא תמיכה תורנית שתאמר להם: "גם בגמרא זה כתוב", אל תחשבו שאתם, רק האקדמיה בנתה את העולם הזה. אם זה סטיות וכו' ואם זה דברים אחרים וכו', הם מוזכרים גם בגמרא! הבנות לא יודעות שזה מוזכר ברמה הזאת, הן באות אלינו מרמה של תמימות שאתם לא יכולים לשער אותה, ופתאום פותחים להן את כל הלימוד האקדמי לאורך לרוחב ולא לכסון, וקשה להן להתמודד עם זה..."

בהמשך דבריה באותו פורום הצהירה הנ"ל, כי הבנות במכללה נחשפות בחומר הלימודים לנושאים הרחוקים כל כך מהעולם הנקי של הציבור החרדי, עד שהבנות אינן מאמינות כלל שתועבות מעין אלו קיימות באמת במקום כלשהו בעולם. מי שצריך לפתור את הבעיה ולהרגיע את ההיסטריה, הינו רב הקמפוס, אשר מחובתו להרגיע את הבהלה של הבנות החרדיות, ולבאר להן כי "דברים מהסוג הזה מוזכרים אפילו בגמרא".

ד. ליעץ למרצים כיצד להעביר את לימודי הכפירה מבלי לפגוע בתכנים

חלק נוסף מתפקידו של "הרב" נחשף בדבריו של אריאל דרעי (מנכ"ל תנועת 'טוב'), מנהל המכללה בירושלים ומייסד הקמפוס באשקלון -

"מטבע הדברים, כשלומדים פסיכולוגיה, כשלומדים עבודה סוציאלית, יש כאן 'חסם'. מלמדים על תורת האבולוציה, מלמדים על תכנים, תכנים מאוד בעייתיים... ויש פה אינטרס משותף שלא לפגוע כמלוא נימה בתכנים... מה שעושים, עושים 'התאמה'. קודם כל ישנו רב בדרך כלל, שנותן איזה שהוא הדרכה למרצים להשתמש בשפה אחרת, בטרמינולוגיה שונה. אפשר לומר את אותן מילים בטרמינולוגיה שיכולה להתקבל על האוזן החרדית בקלות גדולה יותר".

(מתוך ראיון לסדרה 'שעשנו אישה', פרק 8 א. מהסניור לאקדמיה - מהפכת ההשכלה הגבוהה בגושים חרדיים).

בדבריו אלו של דרעי אנו למדים על תפקידו המעניין של רב הקמפוס. הוא איננו משנה מהתכנים הבעייתיים, כולל אבולוציה. הוא רק מלמד את המרצים איך ללמד את אותה אפיקורסות בצורה שלא תקומם את הבנות. ואיך עושים זאת? לא על ידי ריכוך התכנים עצמם, שהרי בזה חל האיסור של "כמלוא נימה", רק על ידי "טרמינולוגיה" יותר מתוחכמת. (חשוב להדגיש, כי גם הייעוץ של 'רב הקמפוס' בנושא טרמינולוגיה, איננו ייעוץ מחייב שנובע מסמכות חוקית, שכן לשום רב אין סמכות כל שהיא לומר למרצה אקדמי מה לומר ואיך לומר. זה בסך הכל 'ייעוץ' בעלמא).

גם בוגרי האקדמיה מספרים בראיונות שהעניקו לתקשורת:

"היתה לי חברה שהלכה ודיברה עם אחד הרבנים שמנהלים מכללה מאוד חשובה בירושלים, והיא אמרה לו: 'תקשיב, אני שומעת פה כפירה'. היא הייתה צועקת בשיעורים, והיא אמרה לו: 'אני שומעת כפירה'. הוא אמר לה: 'תקשיבי, אני מוכן שהסטודנטיות שלי ישמעו הכל, אין לי בעיה עם זה. כל עוד שלא אומרים לך להיות ככה, אין בזה בעיה'. ככה הוא אמר, במילים האלה".

(התמליל המלא יובא לקמן בפרק י"ג, פרק העדויות)

הציטוטים דלעיל אכן מצטרפים לתמונת פסיפס שלמה, המעניקה מבט בהיר על מגוון המטלות המוטלים על רב הקמפוס -

- להציג וללמד את השיטה היהודית.
- לפתוח את המסגרת כדי לאפשר דיון.
- לפתוח את הבנות ה'מאוד סגורות' לעולם השונה שאליו הן נחשפות.
- לזמר לבנות המבוהלות ש"זה נמצא גם בגמרא".
- לייעץ למרצים כיצד למסור את התכנים ה"מאוד מאוד בעייתיים" תוך שימוש בשפה שתתקבל על האוזן החרדית - מבלי לפגוע בתכנים.
- לפסוק לבנות ש"אין בעיה ללמוד כפירה, כל עוד אין כפייה להיות ככה".

רב הקמפוס נבעיה בפני עצמה

בדרך כלל, 'רבני הקמפוסים' הם דמויות בעלות השכלה תורנית נמוכה, הרחוקות מאוד מדמותו המסורתית והמקובלת של רב בישראל. מה שמעורר לחשוב: האמנם 'רב' זה הינו חלק מפתרון הבעיה, או שמא הוא עצמו מהווה בעיה חדשה? (אולי צריך לשמור את הקמפוס מפניו?)

לעיתים הדברים מגיעים לידי שיאים מעוררי תמיהה, כמו הפרסום שפורסם לאחרונה באמצעי התקשורת על עורך שבועון חרדי שעזב את תפקידו, על מנת לאייש את תפקיד 'רב הקמפוס' באחד הקמפוסים החרדיים.

"...ולתרבותם"

מעבר לכל הנקודות המעשיות שציינו לעיל, ישנה נקודה נוספת, שייטכן שהיא היא הנקודה המהותית ביותר בנושא. ייתכן שהיה עלינו לעסוק בה יותר מכל ההיבטים האחרים של האקדמיה החרדית, אולם מדובר בנושא מופשט וערטילאי שאינו ניתן למדידה או לציטוט מתוך סעיפים, תקנות ומסמכים שונים; וייתכן שכל הצדדים המתוארים בפרק זה הם בסך הכל היבטים שונים של נקודת מוצא זו.

העניין הוא התרבות האקדמית: הרוח, הצביון, הערכים, המהות הפנימית.

האקדמיה החרדית אין בה אפילו קורטוב אחד של זקיפות קומה מול התרבות האקדמית - חילונית. מנהלי האקדמיה החרדית, בהופעותיהם בפני הגורמים החילוניים, נעמדים בעמדת התרפסות מוחלטת, בכריעת ברך ובהשתחויה נוראה בפישוט ידיים ורגליים, בפני עולם המושגים והתרבות האקדמית. לכל אורך הדרך פועלים מגהלי האקדמיה החרדית להוכיח לבעל-הבית החילוני, כיצד הם מתבטלים בביטול גמור, מוחלט ואינסופי בפני כל בדל של גחמה אקדמית.

הנושא הזה, איננו נושא שניתן להוכיח אותו בצורה מחקרית, על ידי שימוש בכלים מחקריים מקובלים כמו ציטוטים, ניתוחים והשוואות. זהו עניין סובייקטיבי של הרגשת הלב. סבורים אנו כי כל יהודי חרדי שורשי הקורא בספר זה את הציטוטים הרבים של ראשי האקדמיה החרדית, של אישיה ושל תומכיה, מקבל את הרושם

הפנימי כי המערכת הזו כבר מזמן איננה אתנו. הם חצו את הקווים, הם נמצאים במקום אחר. הם כבר מתרפקים על דברים אחרים.

הגדיר זאת במילה אחת, מרן הגרי"ש אלישיב, במכתבו הציבורי האחרון -

"...שמגבשים קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול, לשליטתם ולתרבותם"

בכל אופן, בשני הפרקים הבאים נעשה נסיון להסביר כי 'תרבות אקדמית' איננה דבר מופשט ופילוסופי, אלא משהו מאד מאד עכשוי, ואפילו מעשי.

בפרק הבא נראה כיצד משמשת האקדמיה כגשר בין צעירים חרדים לעולם החילוני, וגורמת להם להתערות במרחב הישראלי, ובפרק שלאחריו נלמד על הנשים החרדיות, שהשהות הממושכת בין כתלי האקדמיה גרמה להם לאמץ גישות עולם מעוותות, ורעיונות עיוניים שונים שצמחו על רקע מוסדות האקדמיה לחרדים.

"השגחה רבנית, על טהרת הקודש" מוסדות קטנים עם הבטחות גדולות

במסגרת פרק זה סקרנו את הצהרותיהם הרשמיות, הכתובות והמושמעות, של מנהלי הקמפוסים החרדיים הגדולים, וכן האזנו לסיפוריהם של בוגרי מסלולי האקדמיה, המצהירים שוב ושוב על כך כי חומרי הלימוד במסלולים לחרדים זהים לחלוטין בתוכנם לאלו הנלמדים במוסדות הרגילים.

ואולם, מדי פעם אנו נתקלים במוסדות קטנים וחדשים יחסית, המצהירים בבטחון עצמי רב על כך שחומרי הלימוד שבהם הינם מפוקחים ומושגחים בתכלית הכשרות, כאשר הם מצליחים, לדבריהם, בדרך פלאית כל שהיא לעקוף את הוראות המל"ג הנחרצות בענין איסור קיום פיקוח רבני על תכניות הלימודים האקדמיים. מדובר בדרך כלל במוסדות קטנים, שאינם פועלים שנים רבות בשטח, ולפיכך קשה עד בלתי אפשרי להגיע למידע אמין ומדויק על הנעשה בין כותליהם. משכך, הצהרות אלו מעלות את החשד כי מדובר בשימוש בשיטת 'הרוצה לשקר ירחיק עדותו'.

כמובן, יש להתייחס בחשדנות רבה להצהרות תמוהות אלו, גם אם הן נשמעות בביטחון עצמי רב. העובדות המופיעות בספר זה מוכיחות את המציאות הבלתי ניתנת לפקפק. המל"ג הוא אחד הגופים הקשוחים וחסרי הרחמים במדינה, מוסדות האקדמיה עומדים ללא הרף תחת 'ועדות ביקורת האיכות' הבנלאומית של המל"ג, היורדת לחייהם על כל ספק רחוק של סטייה מהרמה האקדמית המקובלת, ואיש אינו מעז או מסוגל להמרות את פיהם.

אולם, גם נניח כי ישנו איזה שהוא מוסד אשר הצליח לשטות ולהתל באנשי המל"ג בדרך כלשהי, הרי שבכל מקרה מדובר במשהו שולי ומקומי מאוד, ומעל הכל - זמני לחלוטין, עד לביקורת הבאה של ועדת בקרת האיכות (העלולה להגיע, כמובן, יום לאחר שהבת שלך תירשם למוסד...). האקדמיה איננה 'תכנית כבקשתך', וכל הניסיונות לבצע פעולות וקומבינות כאלו ואחרות מאחורי גבו של המל"ג וועדות הבקורת, מאפשרים תוצאות זמניות בלבד, חולפות וחסרות בסיס אמיתי, ובלתי חוקיות, גם אם הן אכן קיימות.

"אוירה יותר חרדית מסמינר"

אמא ירושלמית •
24/06/2014

95 אישורו ללמוד לתואר לא במכללה

ב"תמנה" תחת סמך סגל מרכז אקמי לב פתחו כיתה חסידית לבנת חסידות רמה
רחפת יתר מסמינר רגיל חב חבת אידיש רק מרמת חרדית לומדים שם לתואר
מדעי המחשב ומנהל עסקים

אמא ירושלמית | 24/06/2014

הגיב 0

את המתרחש בכתלי אותו מוסד, והמוסד
נסגר לצמיתות.

במבט לאחור הדברים נראים במלוא
עליבותם. מישהו פתח מוסד אקדמי, שהיה
בבחינת 'קיקיון דיונה'. הוא עשה נסיון לבחון
את רמת היעילות והקשיחות של המל"ג, עד
שגילה בדרך הקשה את חוסר הגמישות של
הממסד האקדמי. ואולם, באותה תקופה קצרה
שבה פעל המוסד, הוא הספיק לגרום נזק
בלתי הפיך, כאשר הזתיר אחריו את המחשבה
כי ניתן להקים אקדמיה כשרה, כשאנשים
רבים עדיין זוכרים כי הם ראו פעם איזה
תגובה של 'אמא ירושלמית' שבתה לומדת
במוסד אקדמי, העונה על הדרישות הרוחניות
הגבוהות ביותר, למהדרין מן המהדרין. הם לא
יודעים איך קראו לאותו מוסד, הם מעולם
לא שמעו שהוא ננעל לצמיתות. הם גם לא
יודעים מה זה מל"ג ומה זאת אקדמיה, אבל
דבר אחד נחרת בראשם - הנושא איננו ברור.
יש פה ויכוח.

הבאת ציטוטים מתוך 'מקורות נאמנים'
כמו תגובות של טוקבקיסטים אנונימיים איננו
דבר המכבד את כותבו, אולם אין כמו הצילום
המופיע בזאת בכדי להמחיש את הנזק
הבלתי הפיך שנגרם על ידי מוסדות שונים
המציגים עצמם כ'אקדמיה על טהרת הקודש',
תוך ניצול ציני של התמימות הנאיבית של
דמויות שונות.

בצילום זה מופיע "טוקבק" שנכתב על ידי
"אמא ירושלמית" כתגובה למכתבו של ראש
הישיבה הגר"ש כהן כנגד מסלולי האקדמיה.
בדבריה מתווכחת אותה "אמא ירושלמית" עם
הגר"ש כהן, וטוענת כי ישנה אפשרות ללמוד
אקדמיה באוירה חרדית שורשית. היא בטוחה
שהרב לא יודע את המציאות, והיא כן יודעת.
ויש לה אפילו הוכחה - הבת שלה הרי לומדת
בכזה מקום, בסמינר 'תבונה', שם לומדים
אקדמיה על טהרת הקודש, באוירה חרדית
חמה ושורשית. ואולם, לא חלפו יותר ממספר
חדשים מאז נכתבו הדברים, והמל"ג גילה

"לא נתנשי מינך מסכת ביצה"

שיעור פתיחה למסכת ביצה: הסטודנטים החרדים חוגגים את התחלת לימוד מסכת ביצה בדף היומי בתחרות הטלת ביצים חיות מהקומה החמישית. אנשי אקדמיה בכירים: התפעלות מההישגים המרשימים

טכניקות ומודלים חדשניים, אשר הביאו לידי ביטוי את החדשנות הטכנולוגית הגבוהה של הסטודנטים החרדיים. למקום הראשון בתחרות הגיע הסטודנט י.ש. מאחת החסידויות המפוארות בירושלים, אשר יצר מודל מיוחד של משולש עם גומיות.

יש לציין כי גורמים ידועי שם שנכחו במקום התייחסו לאירוע בכובד ראש מקצועי, כשהם מביעים את התפעלותם ואת פליאתם המרובה מהתוצאות המרשימות.

כך למשל הגיב אסף ברבי, ראש מחלקת התרבות באגודת הסטודנטים: "הדגמים שהכינו הסטודנטים היו מעוררי השראה והצליחו להפתיע אפילו אותי. מתוך 10 דגמים, 7 הצליחו לשמור על הביצה שלמה, שזה נתון מדהים ויוצא דופן בהשוואה לתחרויות הטלת הביצה שהתקיימו בקמפוסים אקדמיים ברחבי העולם".

השופטים בתחרות היו רקטור המרכז האקדמי לב - פרופ' מנחם שטיינר, המרצה דוד גלמן ויו"ר אגודת הסטודנטים - רזי בן ציון. דיקן הקמפוס נכח אף הוא בתחרות, והביע את התפעלותו מהמודלים שהוצגו.

הניסיונות של מוסדות האקדמיה לשוות לעצמם תדמית של מוסד חרדי, מגיעים מדי פעם לשיאים מעוררי תימהון, תוך הפקת מחזות קומיים וסוריאליסטיים במיוחד.

בקיץ תשע"ד התחילו המוני עמך בית ישראל בלימוד מסכת ביצה במסגרת לימוד הדף היומי.

את היום הזה בחרו הסטודנטים החרדיים במרכז האקדמי לב, לחוג בתחרות זריקת ביצים מהקומה החמישית מבלי שאלו ישרו. האירוע נעשה תחת סיקור עיתונאי כבד, והידיעות על כך פורסמו בשבועונים החרדיים ובתקשורת המקוונת.

הסטודנטים החרדיים הפגינו את כישרונותיהם המבורכים, ("זה בגלל הגמרא"... כמובן), כאשר המציאו מודלים מתוחכמים במיוחד, כדי להגן על הביצים מהחבטה העזה.

כך למשל המציא אחד הסטודנטים את מודל ה"פומלית עם הריבה" שהסתירה בתוכה ביעילות רבה את הביצה המבוהלת. חברו לספסל הלימודים קידם את האנושות על ידי המצאת המודל החדשני של "ביצה מעופפת באמצעות בלונים". היו עוד אי אלו

פרק ג

גשר לחברה הישראלית

"סולמות וחבלים לחברה הישראלית" * "רפורמה בהגדרת החרדיות" * פרויקט החונכים 'בליבה חומה' * "טפיחות הדדיות חזקות במיוחד זה על גבו של זה" * מפגשים רב תרבותיים לקירוב לבבות, ביוזמת הנהלת המוסד

אחת המטרות המרכזיות, ואולי מטרתה המרכזית של האקדמיה החרדית, אשר הוקמה על ידי מייסדיה החילוניים, היא להביא את החברה החרדית להתקרבות ולטמיעה רעיונית וערכית, מעשית ותרבותית, בתוך העולם הישראלי החילוני.

לא מדובר בקביעה זו הנשענת על פרשנויות מופשטות אלא בהצהרות רשמיות וברורות, אשר נאמרו, נכתבו, ופורסמו בראש חוצות פעמים רבות על ידי גופים שונים העוסקים בנושא, שאינם רואים כל צורך להסתיר נושא מהותי זה.

"החשש מהקמת מכללה חרדית מגזרית שתנציח את הפירוד בעם מופרך מעיקרו. הוכחנו כי הגשר לחברה הישראלית הוא בוגרי המכללה".

(מייסדת ומנהלת "מכללה החרדית ירושלים" - כשיבה של ועדת החינוך של הכנסת מטאריך כ"ה באדר תשע"ז)

"אני לא רוצה לנטרל את האנשים האלה, ולהגיד זה כפירה, אני לא רוצה ללכלך את הידיים. אני מלכלכת, אני מתאמצת, וברוך ה' ההישגים שלנו הם נפלאים, משום שיש לנו עובדות סוציאליות שלא עובדות רק בקהילה החרדית, הן עובדות בכל אוכלוסיית ישראל, והן מרגישות את השליחות הזו לעבוד בכל מקום".

(אותה טענה במפגש הפורום להשכלה גבוהה סס' 20)

"הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, הינה משימה בעלת חשיבות לאומית, הן בהיבט הכלכלי, הן בהיבט החברתי. בהיבט החברתי: הלימודים האקדמיים מכשירים את הלבבות לתהליכי השתלבות של האוכלוסייה החרדית בכלל החברה הישראלית. הם פותחים את הדלת לרכישת מקצוע, תוך הפנמה של ערכים אוניברסליים כדוגמת זכויות אדם, חובות ציון ועוד. בכך תורמת האקדמיה תרומה משמעותית להקטנת השסע והניכור שבין חלקי האוכלוסייה, בדרך לעיצובה של

חברה ישראלית מרובת גוונים, השומרת על כבודם ותרבותם של כל אחד מהדרכים.

(מישה בן הזינו, ראש הקריה האקדמית אי"ת)

"הבוגרים שלנו, לומדים על "העולם" החילוני" ולומדים להבין אותו (תחילה בחשש גדול ואחר כך מתוך פתיחות כנה). הם מהווים סוכני שינוי המגיעים חזרה לקהילות שלהם ובהדרגה מרכיבים את העמדות כלפי העולם החילוני, ואנחנו מאמינים שהם יגשרו בסופו של דבר על התהום שבין העולמות ויוכלו לקדם דו-שיח והבנה הדדית".

(מירי בקן, ראש בית הספר לעבודה סוציאלית אוניברסיטת חיפה המפעילה מסלול עבודה סוציאלית במבחד"ר בבני ברק)

"המגמה של האקדמיה היא להפוך את החרדי בעצם לאחד משלנו, ל"ישראלי".

(עו"ד דב הלברטל, חוקר ומרצה באוניברסיטה העברית, בראיון למרכזי לבאי, כ"ח אדר א' תשע"ו)

"כשתדבר עם דיקנים או עם נשיאי האוניברסיטאות, או הם יגידו לך "אדרבה, צריך לפתוח את המוסדות שלנו". אגב, גם מכללות חרדיות, אני לא מדבר רק על אוניברסיטאות - במוצהר יגידו לך "תשמע, אדרבה, אנו עושים את זה כדי לקרב את החרדי לישראליות, כדי להפוך אותו לחלק מהחברה הישראלית".

(הנ"ל, שם)

"אנחנו מבקשים לפתוח חלונות לשלשל חבלים וסולמות ולאפשר לכל חרדי וחרדייה שמעוניינים בכך, להשתלב בחברה הישראלית, על פי רצונו, על פי בחירתו. עקב כך אנחנו עוסקים בפרויקטים מאוד משמעותיים שעוסקים גם בתעסוקת חרדים, גם בהשכלה גבוהה של חרדים, גם בנושאים של נשיאה בנטל. אנחנו חושבים שהנושא הזה הוא קריטי והוא חשוב, הוא לא יטואטא אצלנו מתחת לשטיח, אבל הכל נעשה מתוך כבוד החרדי, מתוך רצון לאפשר לזולת לבחור את בחירותיו, כשהבחירות פתוחות לפניו".

(פרופסור יידיה שטרן מתכנית 'חרדים' המכון הישראלי לדמוקרטיה, בתכנית נשים חרדיות במאה ה-21 בתאריך ט' בסבת תשע"ו)

"האקדמיה מכניסה הלך חשיבה חדש לתוככי הרחוב החרדי, ומייצרת חיבור של החרדים לישראליות שלהם".

(גלעד מלאך, חוקר חרדים ידוע, בראיון ל-AL-MONITOR 12.5.2015)

"לשליטתם ולתרבותם"
שמעון פרס בקמפוס החרדי באונו

"קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול" - הרמטכ"ל גבי אשכנזי מופיע כמרצה אורח בקמפוס החרדי באונו, לאחר שהוזמן למקום כאחראי על שילוב החרדים בזרוע אחרת של החברה החילונית - במערכת הצבאית והבטחונית

29. הדברים נכתבו בנייר עמדה שפורסם במסגרת השימוע הציבורי אודות תכנית החומש של המל"ג 27 ביוני 2016, הערות לתכנית החומש, חלק 1 עמ' 101.

30. נכתב בנייר העמדה, כתגובה לשימוע הציבורי אודות תכנית החומש של המל"ג, הערות לתכנית החומש חלק 1 עמ' 142.

איור לפיד מופיע בפני הסטודנטים החרדים באגף, מרעיף ממשנתו.
'במאבק בין חרדים לחילונים - אתם ניצחתם ואנחנו הפסדנו, ולכן אתם צריכים לקחת אחריות על מה שקורה פה במדינה להיות חלק ממנה'.

תלמידים חרדים אחרי ההרצאה - מלווים את לפיד...

מסמך של 'אוניברסיטת חיפה' מתאר את הסטודנטים החרדים הלומדים על העולם החילוני, 'תחילה מתוך חשש ולבסוף מתוך פתיחות כנה, ומהווים סוכני שינוי תרבותי בתוך החברה החרדית'.

הפקולטה למדעי הרווחה והבריאות
 בית הספר לעבודה סוציאלית
 Faculty of Social Welfare & Health Sciences
 School of Social Work
 الكلية لعلوم الرفاه والصحة
 مدرسة الخدمة الاجتماعية

בפיתוח מחקר באוכלוסייה החרדית, כיוון שזו נמצאת בתהליכי שינוי ועדיין נושאים רבים ועולמות תוכן רבים לא נחקרו בהקשרים אלה. הסטודנטים, שכותבים תזה, כולם ברמה אקדמית גבוהה. התזות זוכות להערכה גבוהה ולציונים טובים, ואף זכו בפרסים וחלקן כבר פרסמו כמאמרים.

הסטודנטים החרדים הם תלמידים שקדנים ובעלי מוטיבציה, שמשניגים את הפערים בדע כללי, בסטיטיסטיקה, אנגלית וכי במאמצים גדולים. המוטיבציה וציטאון הדעת שלהם הם גדולים מאד, והם עושים מאמצים גדולים ביותר להגיע ללימודים (למשל, הגברים למדדים בין ארבע ל11 בלילה, כי מגיעים לאחר לימודי הישיבה, הנשים מגיעות בהריון ועם ילדים קטנים כדי לא להפסיד לימודים). אולם, למרות רצונם העז, וכישוריהם, הם לא היו מגיעים ללמוד באוניברסיטאות או מכללות כלליות, וגם לא באוניברסיטת בר-אילן, בשל הלימודים המשותפים לגברים ונשים, ובשל אי הרגישות לצרכים המיוחדים, או לתפיסות ולאמונות שלהם אשר קיימים באוניברסיטאות.

הבוגרים שלנו, כומרים על "השקט" החילוני ולומדים להבין אותו ולהינהג בהשג גדול ואחר כך מתוך פתיחות כנה). הם מהווים סוכני שינוי המגיעים חזרה לקהילות שלהם ובהדרגה מרכיבים את העמדות כלפי העולם החילוני, ואנחנו מאמינים שהם יגשרו בסופו של דבר על התהום שבין העולמות ויוכלו לקדם דו-שיח והבנה הדדית. הם מהווים דוגמה לאפשרות לרכוש מקצוע, לעבוד, ליצור שינוי משמעותי בתוך הקהילה, החרדית תוך שמירה על ערכיה וחוקיה.

סגירת התוכנית תצמיד את הקהילה החרדית ואת המדינה אחורה באופן משמעותי.

דוגמאות לבוגרים המשתלבים המשולבים בתפקידי ניהול/תפקידים בכירים

בוגר/בוגרת	תפקיד	ארגון
	אחריות יחידת האינטייק	אגף הרווחה, בני ברק
	מנהלת	מרכז עוצמה, אגף הרווחה, בני ברק
	יועצת	מכינות במכללת מבח"ר, מטעם אוני' חיפה
	מרצה	בתוכנית לתואר ראשון בעבודה סוציאלית, מכללת מבח"ר
	מנהלת	מערך בריאות הנפש, אשקלון
	מנהלת	הוסטל בתחום בריאות הנפש, פתח-תקווה
	מנהלת	מחלקת שיקום ונכות, רחובות

ג'ר אבא חושי 199 הר הכרמל, ת"ד: 3498838 | 3498838, Haifa 3498838, Israel | 199 ABA-HUSHI AVENUE MOUNT CARMEL

פקס: 04-8246832 | דוא"ל: mcohen@univ.haifa.ac.il | טל': 04-8249565

27 ביוני 2016

לכבוד
 הוועדה לתכנון ולתקצוב
 שעל ידי המועצה להשכלה גבוהה
 באמצעות דוא"ל: Haredim.homesesh@che.org.il

מכובדי,

הודו: הצעות לסיכום תוכנית הרוחב הנגישות של ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית בחומש הבא

הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית, הינה משימה בעלת חשיבות לאומית, הן בהיבט הכלכלי, והן בהיבט החברתי.

בהיבט הכלכלי: סקר עדכני מן השנה האחרונה ערך משרד הכלכלה בשיתוף עם קרן קמת, מצביע על קשר ישיר בין תואר אקדמי לשכר העבודה, בקרב האוכלוסייה החרדית. על פי הסקר, בעוד ששיעור המועסקים לפני הלימודים עומד על 46%, בשכר שנתי ממוצע של 33 נה (4,460 ש"ח לחדש), הרי שאחרי הלימודים עומד שיעור המועסקים על 90% בשכר שנתי ממוצע של 51 נה (8,330 ש"ח לחדש). הנה כי כן, השפעת הלימודים על יכולת ההשתכרות וממילא אף על שיעורי העוני בקהילת ישראל ומיידית.

בהיבט החברתי: הלימודים האקדמיים מכשירים את הלכות לתהליכי השתלבות של האוכלוסייה החרדית בכלל התורה הישראלית. הם פותחים את הדלת לרכישת מקצוע, תוך הפנמה של ערכים אוניברסליים כדוגמת זכויות אדם, חובות ציות ועוד. בכך תורמת האקדמיה תרומה משמעותית להקטנת השסע והניכור שבין חלקי האוכלוסייה, בדרך לעצובה של תורה ישראלית מרובת נווים, השומרת על כבודם ותרבותם של כל אחד מהזרמים.

בשל כך, נראה כי אין כמעט חולק על חשיבות המשימה העומדת לפניכם. על כך אנו מחזקים את ידיכם ומאחלים לכם הצלחה רבה, שכן הצלחתכם הינה הצלחת התורה הישראלית כולה, החרדים וחילוניים כאחד.

עם זאת, בבסיס התוכנית מצויות מספר הנחות מוצא, עליהן אנו חולקים בתכלית. לדעתנו, הנחות מוצא אלו נובעות מהלק רוח אנטי-ליברלי, המבקש להפשיט את האוכלוסייה החרדית מערכיה ולכפות ערכים מערביים וחילוניים בבסות של "אתוס אקדמי", כתנאי לכניסתה לשערי ההשכלה הגבוהה. זוהי עמדה מסוכנת שיש להנרוע מפניה.

הנחות המוצא של התוכנית הינה כי יש לצמצם את ההפרדה המגדרית ככל הניתן. העולה מכך הוא כי יש לאפשר הפרדה מצומצמת ומינימלית בחומש הקרוב. הכוונה להפרדה בכיתות הלימוד אך לא

"הלימודים האקדמיים פותחים את הלכות להשתלבות של האוכלוסייה החרדית בכלל התורה הישראלית" מתוך נייר עמדה רשמי של הקריה האקדמית אונו

עיקרון יסוד זה אודות השימוש במוסדות האקדמיה ככלי לחיבור תרבותי של הציבור החרדי עם הזהות הישראלית הכללית, ניכר גם בתוך תוכני הלימודים עצמם. כך למשל אנו למדים על כך שתלמידי הפקולטות למשפטים באקדמיה החרדית, נאלצים לעבור קורס חובה העוסק בנושא 'התורה הישראלית והדרישה למחויבות קהילתית'. הדברים מופיעים במכתב התגובה של יו"ר הקריה האקדמית אונו לוועדת בקורת האיכות האקדמית מטעם המל"ג, עמוד 8 -

1.1.2 העניין השני שאליו התייחסה הוועדה תחת הכותרת של הצורך בהתאמת תכנית הלימודים למאפיינים של הסטודנטים בקמפוס החרדי, הוא הצורך להוסיף לתכנית הלימודים קורסי מובא בתחומים מסוימים של מדעי התורה והרוח. ציינו, כי כבר כיום ניתנים בקמפוסים החרדים קורסים בנושאים שאינם עוסקים בתחומי משפט מסוימים, ואף הוועדה ציינה לשבח (בעמ' 25) את קורס החובה החשוב שעוסק בתורה הישראלית, ואת הדרישה למחויבות קהילתית.

יחד עם זאת, אנו מקבלים את המלצת הוועדה בעניין זה, ואנו מעלים ליישמה. אנו נסיף לתכנית הלימודים בקמפוסים החרדים סאמור קורסים בתחומים של מדעי התורה והרוח. במסגרת זו, נאפשר לתלמידי החרדים ללמוד בקורסים ייעודיים שמתקיימים במסגרת הפקולטה למדעי הרוח בקריה האקדמית אונו, ובהמשך נפתח קורסים ייעודיים מיוחדים עבור התלמידים החרדים.

מניש, כי בדרך זו יש משום קבלת שתי המלצות נוספות שהוצעו בודיח הוועדה. האחת נוגעת למתן אפשרות לתלמידי החרדים ללמוד קורסים גם במסגרת הקמפוס הכללי של הקריה האקדמית אונו, והשנייה נוגעת למתן אפשרות לתלמידים מן הקמפוס החרדי ללמוד שלא במסגרת הכיתה האודגנית.

בנוסף לכך, אנו צייע לסטודנטים מנוון קורסים בתחומי מדעי התורה והרוח וזאת בשיטות הוראה חדשניות הכוללות מרכיבים של למידה מקוונת, קורסים מתקשבים והרצאות מוקלטות.

את ידיו לצדדים ומתנודד ימינה ושמאלה. הוא כל הזמן בתנועה. לו היה עוצר לרגע, לו היה עומד יציב ולא לו למסק זמן - מי היה נולד. זאת ועוד הוא כל הזמן בתנועה קדימה. הוא מתקדם צעד אחר צעד כדי להגיע לבסוף למטרותו.

כן אנו, לוליני החיים, חייבים, גם במשך השנה, בין שני תאריכי העל הללו, למרות הכל לנוע ככל יכולתנו קדימה. אנו חייבים לנוע כדי לשמור על יציבותנו הרוחנית כיוורנים. גם במשך חיי המעשה, חיי החולין, בימות השנה עלינו להיזהר מקיפאון מוחלט. התנועה הנפשית המתמדת שלנו, הניסיון הבלתי מוסק להיות טובים יותר, בחתאם לקבלות שקיבלנו על עצמנו חשוב לנו גם אם אנו לא מצליחים. זה חשוב. חיי המעשה מסביבנו זורמים ללא ברף בניגוד לתוויית המנימית וכמו החיות בנהר גוד הורם (אם נעזוב לרגע את משל הלוליין), חייב להיות כל חית גם כדי להישאר באותו מקום. זה אחרת הוא נסחף בורם השונף והבלתי מוסק. זה המימוש הנדרש מאתנו כדי שנוכל להגיע אל האלול של השנה הבאה.

ועוד משהו. הלוליין עוד לא נמר ללמד אותנו בנה. מסופר על אחד מאבות החסידות, רומני רבי שמחה בונם מפשיסחא, שיצא פעם עם תלמידיו להתבונן בלוליין שבחופפתו המרתקת שעשע את אנשי הכפר. הרבי הגדול התבונן בלוליין בשים לב ועקב אחר מסעו על רום החבל הרך. שעה ארוכה התבונן בו, כשתלמידיו עוקבים אחר ההתעניינות הגדולה שמגלה רבם הגדול בעניין.

לאחר ששב לביתו, ביקשו חסידיו ליעת מה מצא רבם בנושא. מדוע הקדיש להתבוננות זו זמן כה יקר.

אמר להם הרבי: "שמעתם לב בריכוז העצם של הלוליין בכל צעד שעשה?"

"כן" ענו לו חסידיו, "שמענו לב".

המשיך הרבי: "האם הוא מקבל שכר תמורת ההופעה הזאת?"

"בהחלט", השיבו הללו.

שוב שאל הרבי: "האם בשעה שהוא צועד על החבל, כשנסכת גפילה מאיימת עליו, אם לא יהיה זהיר כראוי, האם הוא חושב אז על השכר הצפוי לו בסוף הדרך או שכל מעיניו נתונים לכן שיצילם לעבור מסלול זה בשלום?"

השיבו החסידים: "בוודאי שהוא לא חושב על השכר הצפוי לו".

"הנה כי כן", סיים הרבי את דבריו, "כן חייב האדם לעבוד את בוראו. להיות מרוכז כל כולו ביסע הלוליני שלו במשך חיו, מרוכז כל כולו במה שמוטל עליו לעשות וזך אחרות גדולה שלא על במחצית הדרך.

עדות נוספת המשקפת היטב את המתואר לעיל, מופיעה בטור שנכתב באחד השבועונים (עורך השבועון החרדי מ' ג', בטור מתאריך י"ט באלול תשע"ז עמ' 92)

השמטרה הסמויה הינה הרבת מעבר סיפוק מקצועי לצעיר ולצעירה החרדיים.

אכן, המגזר התחרותי כפי כל העוסקים בתעסוקה החרדים מדברת על השתלבות. "השתלבות החרדים בתורה הישראלית" זו מילה מסמרה כוונת אחרות המדליקה נורות אדומות. אני לא מדבר באוויר לפני שנים מספר התקשרה אלי סופרת חרדית מוערכת שעשתה הסבה מקצועית לעריכת דין. היא למדה אז כבר שייכת באוניברסיטה העברית בין החילונים. יום אחד העניק לה אחד מבכירי המחלקה המשפטית טרמפ לעיר. בדרך שוחחו על דא ועל הא והמראה הכיור שכנאה האמין שלמרות דתיותה היא כבר שייכת למגזר שלה, אמר לה. "את חושבת שאנו משקיעים מיליונים כדי להקנות ידע והשכלה לחרדים, למען יוכלו להתפרנס טוב יותר וזאת המטרה שלנו, כי אם נלמדם לנער החרדי שיצא מן הצנו הרצ שלו, ילמד, ישכיל והנאורות הזאת תשתרר אותו ממבלי הדת".

כה הצהיר האישי כשהיה בטוח שבת שיצו נעבת אתו באותו מחנה.

היא נלצלה אלי כולה נרגשת ושאלה: "מה עושים?"

זו לא העדות היחידה שבאמתחתי, המלמדת שזו השאיפה הגדולה, כאשר אנשים פולטים אמירות מן הסוג של הצורך "לבלום את התפשטות החרדים וכדומה. משפטים שבגלל חמליטיקל-קורקט אי אפשר לומר אותם בטובי.

מר פרנקל תיקה אתה המתייחסת לנושא כאילו זו בעיה פטוטה בעיה של מה בכך. אילו אצלנו זה קריטי. האם לא מובן שאנו חשונים. הנה, אני למשל מאמין בננות הצהרתן שתראת כישלון אם חרדי יתחלן עקב לימודיו האקדמיים ויעזוב את אורח חיו החרדי. אחרים שראו ביד את הצהרה שלק המטירה: "עזוב, מה אתה רוצה, שיכירי על הכוונות שלי?"

(המשך הכתבה מן השבוע שעבר בדבר מותו של הסטוט-קווי וכו' יפורסם א"ה אחרי התים)

"והשכר? סופו לבוא" חרי בית מדרש שלם אותו אנו לומדים מן הלוליין.

תשובה למר ישי פרנקל מר ישי פרנקל המשמש כיו"ר ועדת ההגוי של המליג, השיב במכתב למערכת, שפורסם בשבוע שעבר במגזין 'משפחה', ובו תגובה לנאמר הביקורת שלי על חכמת החושם של המליג.

מר פרנקל מציין בדבריו את המתיחות של המליג כלפי הציבור החרדי ועל ההשקעות הגדולות שהשקיע ועוד ישקיע במטרה לסייע להפצית מבני המגזר החרדי לרכוש השכלה ובכך להעלות את רמת חייו וכשרו הרשתכרות שלו בעתיד. הוא מציין בדבריו שאין למליג כל כוונה למנוע כלמדי התורה וכל העזרה שהוא משיג היא לאלו שבתור לצאת לשוק החיים.

עד כאן אנו מסכימים עם דבריו. אולם, על הצהרתו הגלויה ש"אם הלימודים האקדמיים יגרמו לחרדי לשנות את אורח חייו חרי שנכשלנו אין בחכמת המוצעת רצון לשנות דרך חיים והשקפת עולם" - אנו בחלל מאמינים למר פרנקל שהוא מאמין בהצטרות החיובית הזאת. אולם אנו מסופקים שזו המגמה הכללית בקרב אלו המופקדים על השכלה הגבוהה. כי גם מר פרנקל מעיד, כאילו בכדרך אגב, על "נקודות מורכבות לא משוטות" בחכמת החושם הבאה של המליג. והרי עיקר הביקורת שלנו תופנת דווקא אותן "נקודות מורכבות" להן מתייחס מר פרנקל כאמור, בהבלעה כדבר משני.

כוונתנו לבעיית התפרדה בין גברים ונשים בכיתות הלימוד. זו עברות בעיה קריטית שעל פי ההלכה אסורה בחכלית. כשקראנו את החוברת שהוציא המליג השנו שלכותבי המסמך קשה עדיין להסכים להפרדה בין המינים בלימודי לתואר ראשון, ועד כמה שזכור לי (החוברת לא התח ידו כעת) כתוב שם שזה גם כן בגדר הוראת שעה שתבוטל בעתיד. הביקורת שלנו הייתה על עצם הקשר בין "קדושת" עירוב המינים הקרוי שוויון, לבין חובת המליג לטפח לימודים לכל דורשי. היה ברור, על פי מה שקראנו, שאנשי המליג לא מוכנים בשום פנים ואופן שלתואר שני ושלישי יתיקמו לימודים בגמר. וזאת משום זהו חילול קדוש השוויון. ודי בכך שוויתרנו בתואר הראשון.

והשאלה היא: מה הקשר בין השניים? בין הלימודים המקצועיים לבין השקפת העולם של אנשי האקדמיה. לרענו האקדמיה חייבת, על פי הגדרתה, לטפח אפשרות לימודים לכל מבלי לכפות אידיאולוגיה המנוגדת לאופיו של מגזר שלם וחשוב שהמדינה מעוניינת שילמד ויתפתח. עצם אי ההבנה שבפשוט הדבר, מלמדת רבות על מחונני חכמת החושם הבא. התחושה שלנו אומרת

"רפורמה בהגדרת החרדיות"

"היצאה האמיתית לאקדמיה מתרחשת מלמטה, והיצאה הזאת רוצה לערוך רפורמה מסוימת בהגדרת החרדיות עצמה".

(איחמר, סטודנט חרדי מהאוניברסיטה הפתוחה, בראיון בפני הפורום להשכלה גבוהה, מסביב לנוכחים על מגמותיה מרחיקות הלכת של האקדמיזציה החרדית)

ובוגרי האקדמיה אכן מעידים -

"הכניסה לאקדמיה בהחלט שינתה אותי... אני פחות חושב מה יחשבו עליי בסביבה החרדית. יש לי היום עוד עולם שאני שייך אליו".

(יואל גרומן, כן 34. מאה שערים, דוקטורנט למתמטיקה באוניברסיטה העברית, בראיון ל-ALMONITOR 12.5.2015)

פרויקט החונכים - בליבה חומה

אחד השיאים היותר בולטים של השתלבות הסטודנטים החרדיים ושל התערותם באקדמיה, הוא פרויקט החונכים "בליבה חומה".

כדי לקבל מושג מה ממשמעות הפרויקט, ניזכר אנחנו במושג מוכר לרובנו, להבדיל בין הקודש להפכו, מלימודנו בישיבות. פעם קראו לזה 'אילן', ייתכן שגם כיום. זהו פרויקט שקיים ברוב הישיבות, ובו בחורים מהגילים המבוגרים מאמצים להם בחורים שזה עתה נכנסו לשיעור א', לומדים אתם בחברותא מדי פעם ונותנים להם תמיכה לימודית וחברתית. ובהגדרה העממית: 'להכניס אותם לעניינים'. כמוכן, הבחור המבוגר מאציל מרוחו על ידידו הצעיר, והדבר יוצר אצלו חיבור להווי הישיבתי החדש שאליו הוא נחשף.

פרויקט זהה לחלוטין מתרחש בין כותלי האקדמיה, אך הפעם לשם שינוי, הבחור המבוגר מתחלף לו בסטודנט ותיק חילוני, הלומד עם ידידו הצעיר, החרדי. בדמיון מובהק לפרויקט ה'אילן' המסורתי, גם במקרה זה הפרויקט מלווה בפרסומים נרגשים על הצורך של החילונים 'לקרב' את החרדים המתקשים בצעדיהם הראשונים בעולם האקדמי הזר והמנוכר. פרויקט זה נעשה על ידי ארגון "בליבה חומה - פרויקט חונכות ולימוד משותף בין סטודנטים חרדים, חילונים ודתיים לאומיים". פרסומי הפרויקט מלאים בדיבורים נרגשים על 'קירוב הלבבות' ההיסטורי.

"שוכרים את הסטיגמות ויוצרים גשר בין אוכלוסיות הסטודנטים במדינת ישראל".

(סיסמה צעקנית בעמוד השער של פרסומי ארגון "בליבה חומה". המגביל את הפרויקט)

"פרויקט 'בליבה חומה' נועד ליצור גשר בין החברה החרדית לכלל החברה הישראלית".

(שם, עמוד 2)

"השיח הנפוץ כיום בין חרדים לחילונים ודתיים בישראל הוא שיח רווי חשש מהשונה המעודד

(שם, עמוד 3)

הסתגרות".

"טפיחות הדדיות חזקות במיוחד זה על גבו של זה"

וכך מתאר את רוח הדברים עיתונאי מהצד -

"הקרבה הגופנית והטפיחות ההדדיות החזקות במיוחד זה על גבו של זה, הזכירו מפגש של

(נרן טויקר, TheMarker 4.4.2015)

חיילים שבילו זמן רב בשוחות".

מפגשים משותפים לקירוב לבבות - ביוזמת הנהלת המוסד

הגדילה לעשות הנהלת הקריה החרדית באונו, ששלחה הזמנה רשמית המזמינה את הסטודנטים למפגש

משותף עם חילונים וערבים, פורסם בקול חי -

בהזמנה נכתב: "יחד יכחנו את האפשרות להגיע להסכמות בנוגע לניהול מחלוקות שמפרידות

בינינו כיום ומקשות על כולנו את ניהול החיים המשותפים בחברה הישראלית". במגשר הוזמנו

הסטודנטים להשתתף בתכנית המיוחדת במסגרתה יזכו למלגת לימודים על סך 2500 ש"ח על

(02.11.2015)

המסמך היה חתום ד"ר יובל אלכשן דיקאן פיתוח חברתי בקריה האקדמית אונו.

תרבות
בית ללימודים וחינוך

פונדמנטליזם דת ופוליטיקה

הרצאה מאת ד"ר נתנאל פישר

יום ראשון | 17.7.2016 י"א תמוז | 20:30
בית אליאנס, "בטרקלין"
כ"ח 5 (כניסה מחניון השוק) ירושלים

דמי כניסה 10 ש"ח לכיסוי הוצאות.
חובה לעזין הגעה בלינק התצורה!

LECHTAG
WAFederation of New York
בית ללימודים וחינוך

חודש השקת 'תרבות' בעיצומו!

תרבות' הבית לסטודנטים חרדים
מדמין את ציבור הסטודנטים/ות

להרצאה מרתקת בנושא:
**משברים אידיאולוגיים
ויהדות חדשה**
מפי דר' מיכה גודמן

דר' מיכה גודמן חוקר מחשבת ישראל
מבצע באוניברסיטת העברית והוא מרצה על פירוש לתורה
מחבר רבי המפרש "מורה נבוכים", "חלום של הכותב"
לי מיכה גודמן חזן מקורי בנוגע ליהדות המתחדשת בתקופתנו
ואנ מקיים שחזנו ירחים לנו בהמשך דרכנו

יום ראשון | 6.3.2016 כ"ו אדר א' | 20:10 (אוליין).
רחוב: גלבע 40 (מתחת לגן התות), ירושלים

דמי כניסה 15 ש"ח לכיסוי הוצאות.

LECHTAG
WAFederation of New York
בית ללימודים וחינוך

תרבות
בית ללימודים וחינוך

טשולנט ומוזיקה חסידית

בואו להכיר את הטעמים, הריחות של פעם
ומוזיקה חסידית שתקפיץ אתכם רגע לפני
כניסת שבת

« יום ה 7.6.16 »

19:00 - הכרזים ומריחים את הטשולנט
19:15 - צלחות טשולנט על רקע מוזיקה חסידית
20:00 - גיטרסטים חרדים ושירה של פעם

LECHTAG
WAFederation of New York
בית ללימודים וחינוך

צעירים נשמים את חופשיות
'תרבות' - הבית לסטודנטים חרדים מזמין אתכם לאירוע ייחודי:

חרדים בין התפרקות להתפרקות

חרדים וכתבים לענייני חרדים נפגשים לרב שיח על המגזר
החרדיות לאן? "התפרקות", האומנם?!

פגול בהשתתפות:

- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון
- אריאל שרון

מוזמנים לשמוע ולהשמיע.

יום חמישי 25.2.2016 ט"ז אדר א' התשע"ו - שעה 20:30
בו יהודה 26 ירושלים (בגשים-בית תרבות ורוח) קומה 1 -

חלק מרשת הסטודנטים של רוח חדשה
LECHTAG
WAFederation of New York
בית ללימודים וחינוך

כל ההרצאות במסגרת פעילות זו - שמותינה וכותרותיהן מעידים כאלף עדים על התכנים הבעייתיים והכפריים. המרצים החילוניים והד"לים נקראים להרצות על יהדות פלורליסטית לצעירים חרדים.

תכניות אלו אינן ימי עיון לימודיים, אלא קודם כל 'פעילות תרבותית' המושתתת על קירוב לבבות עם בין הסטודנטים החרדים לבין עולם ה'תרבות' החילוני.

אירועים אלו מצביעים על מגמה חמורה במיוחד, שכן כל עוד הסטודנט החרדי מתחכך עם מושגי העולם החילוני במסגרת הלימודים הפורמליים, הוא יכול להציג את הדברים כעניין של 'בדיעבד', הנובע מאילוצים כאלו ואחרים. אולם, כאשר אותם צעירים ממשיכים ללכת לאותם מקומות בעייתיים גם מחוץ לשעות הלימודים, בזמן שתקנות המל"ג אינן מונפות מעל ראשם, הרי שהדבר מלמד על המציאות העגומה שאכן כור ההיתוך האקדמי עשה את שלו, וצעירים אלו אכן ספגו היטב את החיבור העמוק לעולם האקדמיה החילונית, וכוצאה מכך איבדו את עולם הרגש החרדי שינקו בבית הוריהם.

פרק ד

הבית היהודי בסכנה

**סולם ערכים חדש מבית היוצר של האקדמיה החרדית ❖ "שונות הבנות
שנכנסות למכללה מאלו שיוצאות" ❖ תנועת הפמיניזם החרדי, וצמיחתה מבין
כותלי האקדמיה החרדית ❖ הפקולטה לזימה באוניברסיטת סדום. לקרוא, ולא
להאמין ❖ "הבנות תמימות. קשה להן להתמודד עם זה." ❖ "העגלה כבר לא
נראית כל כך ריקה"**

המאבק כנגד הנהיגה לעבר מוסדות האקדמיה איננו נושא חדש. ואולם, עד לעשורים האחרונים, התמקד הדיון בנושא זה באופן מסורתי כמעט כולו בנושא של לימודי אקדמיה לגברים. לנטייה זו ישנם סיבות היסטוריות עתיקות יומין. כבר לפני למעלה ממאה שנה התמודדו הישיבות באירופה עם תלמידי ישיבות שנמשכו ללימודי ההשכלה הכללית. מוסדות ההשכלה הגבוהה הציעו אלטרנטיבה חדשה שבה יוכל העילוי הישיבתי לספק את שאיפתו לרכוש ידע ולהרחיב אופקים. חומר הלימודים האקדמי הוא קל ופשוט בהרבה מאשר הלימוד בסוגיות הקשות עם התוספות'ים הארוכים של נשים נזיקין, ולכן גם כאלו שלא השיגו מעמד גבוה בעולם הישיבות, מצאו את עצמם מטפסים במהירות בסולם התארים האקדמי, ונחנים מהילת הידען ואיש הספר, בצורה פשוטה בהרבה.

האקדמיה והמדע פגעו בלימוד התורה לא רק מבחינת ביטול הזמן היקר שהוקדש להם, אלא בראש ובראשונה בשל הפגיעה במעמד המקודש ובערך העליון עלי אדמות של לימוד התורה, שהוא הנתב היחיד שבו יכול יהודי להתהדר כלמדן ואיש ספר.

המדע והאקדמיה החילוניים מושתתים על התפיסה הרואה בלימודי חול כלליים ערך עליון, אפוף הילה כבדה של קדושה מלאכותית. כל הממסד האקדמי וחומר הלימודים האקדמי בנויים סביב רעיון זה. חלק גדוק מהחומר הנלמד באקדמיות הינו חומר עיוני חסר כל משמעות מעשית, וכל מסלול לימודים אקדמי נפתח בקורסים של לימודים כאלו, ערטילאיים וחסרי כל ערך, כמו ההיסטוריה של הרפואה הערבית, הפילוסופיה של המשפט הרומאי וכיוצא בזה. אלו נועדו להשריש בלב הלומד את האידאה של 'השכלה לשם השכלה'.

גם התארים האקדמיים עצמם כמו גם צוות המרצים הבכירים, עטופים בקפידה בהילה דתית למחצה של קדושה מזויפת³¹.

מציאות זו שבה לימודי החולין הופכים למעין 'עבודה זרה' מקודשת ולערך עליון העומד בפני עצמו, הינה ביטול תורה מסוג אחר, שאיננו נמדד דווקא במושגים של זמן ושעות לימוד, אלא בקנה מידה של איכות - כאשר התורה מאבדת את מעמדה כערך עליון ויחיד רח"ל, לטובת אידיאות זרות.

כתוצאה מכך, נוצר לעיתים הרושם שלפיו עיקר הבעיה של לימודי האקדמיה קשורה ללימודי הגברים, וזו הסיבה לכך, שמוסדות האקדמיה לחרדים הכריזו עם הקמתם, כי מדובר במוסד המיועד לנשים בלבד, על מנת לרכך את הביקורת הציבורית ביחס למוסדות אלו³².

מציאות זו יצרה מצב שבו מרבית הסטודנטים החרדים הינם נשים, כאשר על פי נתונים שונים רק 30% מקרב הסטודנטים החרדים הם גברים³³, (וזאת למרות ההטבות השונות הניתנות בעיקר לגברים ולא לנשים) כל זאת מתוך הבנה שגויה כי אקדמיה מותרת באופנים כאלו ואחרים לציבור הנשים.

אולם, כפי שנראה להלן, הבעיות שהאקדמיה מציבה בפני הבנות החרדיות הן בעיות ותקלות שאינן נופלות בחומרתן מהתקלות העומדות בפני הגבר החרדי הפונה לעבר מקומות אלו, וייתכן שאף חמורות יותר.

האקדמיה יוצרת אצל הנשים הלומדות בה שינוי עמוק בסולם הערכים, שינוי שורשי ויסודי, המשתקף היטב בנושאים רבים.

"שונות הבנות שנכנסות למכללה מאלו שיוצאות"

מי שמגדירה ומתארת היטב את ההשפעה של האקדמיה על עולם הערכים של הבנות החרדיות, היא המנהלת של "המכללה החרדית ירושלים". הדברים נאמרו בכנס "נשים חרדיות במאה ה-21"³⁴ כאשר נושא הדיון היה תנועת הפמיניזם (מעמד האישה) הדתי.

בדבריה אלו מסבירה מנהלת המכללה בירושלים, כי הבנות החרדיות עוברות בשנות לימודיהם במכללה מהפך מחשבותי, עד כדי שהיא מצהירה כי "שונות הבנות הנכנסות למכללה מאלו שיוצאות"

"אני אתן דוגמה קטנה, ממה ששמענו לפני רגע את חנה (נציגת התנועה הפמיניסטית הדתית) על פמיניזם, אז שונות הבנות שנכנסות למכללה מאלו שיוצאות. זה מאה אחוז נכון.

אם בשנה הראשונה מרצה נכנסת ובין היתר מכניסה איזשהו משפט על פמיניזם, התלמידות מסוגלות להוציא אותה מהכיתה, ולא רק בחוסר רצון לשמוע, אלא בהתנגדות. באנו ללמוד במכללה חרדית, לא רוצות לשמוע שום דבר על פמיניזם. זה לא מתאים לנו. זה לא אנחנו.

בשנה השלישית, כשהרבנית מדברת בשיעורי הבית היהודי - אנחנו מלווים אותן גם עם רב וגם עם רבנית - ואז הן לא מוכנות לשמוע אותה. מה, הוא צריך לומר את המילה האחרונה בבית? על

31. בהמנון של האוניברסיטה העברית, האוניברסיטה מדומה ל'מקדש' שבו יתרונן 'קול התורה'. וכן אמנת האוניברסיטה העברית לסמרייה הלאומית, שנכתבה בשנים האחרונות ממש, מסתיימת במילים: "ויקיים בנו מאמר הנביא, כי מציון תצא תורה".

32. מבח"ר, 'המכללה החרדית ירושלים' ומכון לב' שלשתם הכריזו כן בעת הקמתם, על כך בהרחבה במרק 1 - שיטת השילובים בהתפתחות מסלולי האקדמיה".

33. 'בין מח"ר להיום' מאת מוסד שמואל נאמן - 2015. המדובר בגברים מהחוגים היוזר מודרניים, בחוגים היוזר ישיבתיים אקדמיה לגברים אסורה בתכלית האיסור והיחס ככל הנראה על 5% לגברים לעומת 95% לנשים.

34. שהתקיים במכון הישראלי לדמוקרטיה, בתאריך ט' בטבת תשע"ז

בדבריה אלו מתארת מנהלת המכללה את המהפך הקיצוני המתרחש בקרב הבנות בתוך שלוש שנים בלבד. בשנה הראשונה הן מסוגלות לזרוק את המרצה מהכיתה בגלל התבטאויות שכאלו, ובשנה השלישית הן בעצמן, אותן בנות שזרקו את המרצה מהכיתה, אימצו לחיקן את תפיסת העולם של המרצה, עד שאינן מסוגלות לחשוב אחרת.

מה היא מדברת בכלל? זה אובייקטיבי, אם הוא צודק, אז הוא צודק, ואם אני צודקת, אז אני צודקת. מה פתאום הוא יגיד את המילה האחרונה?"

בדבריה אלו מתארת מנהלת המכללה את המהפך הקיצוני המתרחש בקרב הבנות בתוך שלוש שנים בלבד. בשנה הראשונה הן מסוגלות לזרוק את המרצה מהכיתה בגלל התבטאויות שכאלו, ובשנה השלישית הן בעצמן, אותן בנות שזרקו את המרצה מהכיתה, אימצו לחיקן את תפיסת העולם של המרצה, עד שאינן מסוגלות לחשוב אחרת.

תנועת הפמיניזם החרדי וצמיחתה מבין כותלי האקדמיה החרדית

אין כמו הפמיניזם החרדי הצומח מבין כותלי האקדמיה החרדית, כדי להמחיש את השינוי העצום בסולם הערכים של בוגרות האקדמיה החרדית. כל עוד האמונה ויראת השמים, לימוד התורה ודקדוק ההלכה הם הערכים התופסים את מרכז תמצית החיים, הרי שיש לאישה כבוד לדעתו של הבעל, היושב שנים רבות בישיבה ובכולל, וממלא כרסו בש"ס ובפוסקים. אולם ברגע שיש עוד ערכים, כשהתעודות, התארים והקריירה תופסים מקום בפני עצמם, או אז כל המבנה המסורתי של הבית היהודי, כבר ממש לא מובן מאליו.

להלן מספר ציטוטים מהמשך דבריה של מנהלת המכללה בירושלים בפורום ה"ל", וכן מפורומים נוספים שבהם פורשת היא את משנתה בנושא זה³⁵, כשהיא מתייחסת לנושא 'בחירת נשים לכנסת', נושא בעל היסטוריה ארוכה במיוחד. כבר לפני קרוב למאה שנה, כאשר הציבור החרדי בארה"ק פרש מהוועד הלאומי, היה זה על רקע של עימות בנושא זה.

בציטוטים אלו מציגה אותה מנהלת את עמדתה בעד ריצת נשים לכנסת, ואף מספרת כי בעבר הוצעה לה הצעה מסוג זה על ידי מפלגת העבודה, והיא סירבה, מתוך תחושה שעליה מוטל התפקיד 'לקדם את מעמדן' של כל הנשים החרדיות, ולא לדאוג רק לעצמה.

"ההלכה אינה פוסלת אישה מלהיות ככנסת. אם הציבור בוחר בה, רוצה אותה, מותר לה לכהן כחברת כנסת בכל מקום, גם בממלגה דתית וגם בלא דתית".

35. האם נשים צריכות ללמוד גמרא בבית יעקב? תלוי את מי שואלים... בכנס של נשים חרדיות הנוסקות בייצוג של נשים חרדיות בכנסת, שהתקיים בתאריך 19.1.2015, חזרה הגברת על הדברים הנ"ל, תוך כדי שהיא מוסיפה כמה מיילים שיש בהן כדי ללמד על השקפתה ועל תפיסת עולמה בנושא: "הנשים צריכות שיעורי גישור בין אורח החיים שלנו ובין האקדמיה. הגברים לא זקוקים לזה, מפני שהם לומדים גמרא ובגמרא יש כבר הכל כמו שאנחנו יודעים. הנשים חלקנו לא זכו ללמוד גמרא, כמוני, משום שבבית יעקב הנשים אינן לומדות גמרא, יכול להיות שגם הנושא הזה ישנתה בעתיד, אני לא יודעת, כרגע הנשים לא לומדות גמרא..."

בפאנל של תנועות נשים חרדיות המבקשות לרוץ לכנסת במפלגות החרדיות³⁶, השתתפה הנ"ל ונאמה בארוכה על כך שהציבור החרדי עובר שינויים מפליגים ועמוקים. כדוגמה לדבריה הסבירה כי לפני 15 שנה נפתחה האקדמיה החרדית עם קבוצה מצומצמת של 23 נשים חרדיות שלמדו במכללה בירושלים, ואילו כיום ישנן כבר 10,000 כאלו.

בהמשך הדברים סיפרה הגב' כי בעבר קיבלה הצעה מטעם מפלגת העבודה להצטרף לרשימה בכנסת. לדבריה היא כמעט נענתה בחיוב, אולם סירבה לבסוף, כי -

"...הדלת הזאת נשארת סגורה לכל האחרות. האם זאת המטרה בעצם, שרק אני אהיה שם? מה עם כל האחרות? האם אני פתחתי דלת בזה שאני נבחרתי לחברת כנסת מטעם העבודה? זה לא תקדים, משום שזה לא במפלגה חרדית, וזה היה מויק למאבק הזה!"

לדבריה, התגובות במכללה בירושלים היו קשות³⁷ -

"הרבה בנות במכללה באו ואמרו שמאוד אכזבתי אותן. אני הרגשתי סיפוק מזה, לא מהאכזבה, אבל מזה שהבנות כן חיות בסביבה שלנו, כן יודעות מה קורה מסביב... שהן רוצות שמישהו ייצג אותן, מישהי שהן מכירות, מישהי שהן יודעות שתעשה את העבודה בשבילן... ולכן השמחה שלי הייתה שהן מודעות לדברים האלה."

זוהי אם כן תמונת המצב המשקפת את האווירה בתוך המכללה החרדית. המנהלת חושבת לרוץ לכנסת, הבנות תומכות, הרעיון יורד מהפרק, הבנות מאוכזבות וההנהלה מביעה סיפוק עמוק מהעובדה שהבנות אימצו לעצמן תפיסת עולם כה פמיניסטית³⁸.

הפרדה המגדרית באקדמיה החרדית - כאמצעי להחדרת ערכי החילוניות

ההפרדה המגדרית והמגזרית באקדמיה לחרדים, הינה אולי התחום היחיד שבו הפן החרדי של מוסדות אלו בא לידי ביטוי כלשהו.

ואולם, למרבה הפלא, מעניין לגלות כי כאשר אנשי האקדמיה החרדית מופיעים בפני הממסד האקדמי ונאלצים לגונן על הפרדה זו, הם טוענים כי הפרדה זו דווקא עוזרת להם להחדיר בבנות החרדיות את השקפת עולמם החילונית - אקדמית, בצורה שלא הייתה מתאפשרת בכיתה מעורבת, בנוכחותם של גברים חרדיים או נשים חילוניות.

בתאריך 20.06.2013 התקיים דיון באוניברסיטת תל אביב אודות שילוב חרדים בחשכלה הגבוהה, תחת הכותרת "חרדים להשכלה - היש לאפשר השכלה גבוהה בתנאי הפרדה בין המינים?"

הכנס נערך על ידי ד"ר יופי תירוש מאוניברסיטת תל אביב, המובילה בשנים האחרונות מאבק ציבורי כנגד המסלולים הנפרדים לגברים ולנשים במוסדות ההשכלה הגבוהה לציבור החרדי. לטענתה, ההפרדה המגדרית עומדת בסתירה מהותית לעקרונות היסוד הבסיסיים של ההשכלה הגבוהה (טענה שאף המל"ג הודה בנכונותה, ברמה העקרונית).

36. שהתקיים בלשכת עורכי הדין 19.1.2015

37. כפי שסיפרה בכנס 'נשים חרדיות במאה ה-21'

38. עם סגירת הספר, נודע כי הנ"ל הודיעה על כוונתה לרוץ לכנסת בצורה סופית. לא היה בידינו פנאי לבדוק את הדברים שנאמרו באותו פורום, אך סביר להניח כי פנינים לא קטנים הופרחו שם לחלל האוויר, ומגמדים את הפנינים הנ"ל, המהללים את האקדמיה החרדית כמובילת השינוי במעמד האישה החרדית.

כדי להמחיש את השינוי העצום בסולם הערכים של בוגרות האקדמיה החרדית. כל עוד האמונה ויראת השמים, לימוד התורה ודקדוק ההלכה הם הערכים התופסים את מרכז תמצית החיים, הרי שיש לאישה כבוד לדעתו של הבעל, היושב שנים רבות בישיבה ובכולל, וממלא כרסו בש"ס ובפוסקים. אולם ברגע שיש עוד ערכים, כשהתעודות, התארים והקריירה תופסים מקום בפני עצמם, או אז כל המבנה המסורתי של הבית היהודי, כבר ממש לא מובן מאליו.

בכנס זה נערך עימות בין מצדדי ההפרדה לבין מתנגדיה, כאשר שני הצדדים הסכימו באופן עקרוני כי ההפרדה המגדרית מהווה פגיעה בעקרונות היסוד של האקדמיה, אולם יש להתירה באופן זמני ומצומצם, מכורח המציאות ומתוך ראיית התועלת ארוכת הטווח של החדרת האקדמיה למגזר החרדי, ושל קידום ערכי הליברליזציה בציבור החרדי (בבחינת 'שמור עליו שבת אחת, כדי שיחלל שבתות הרבה').

אחת הדוברות בכנס הייתה תמר הוסטובסקי ברנדס, מרצה בקריה האקדמית אונו, אשר טענה בדבריה כי דווקא המסגרות הנפרדות מעניקות את האווירה הפתוחה המאפשרת לבנות החרדיות לספוג לקרבן את ערכי האקדמיה.

בדבריה אלו מתארת המרצה כיצד היא חושפת את הבנות החרדיות לנושאים חמורים שהשתיקה יפה להם, ואף פותחת בדיון אודות המשמעויות הערכיות של נושאים כעורים אלו. דיון זה, טוענת הוסטובסקי, לא יכול היה להתפתח בנוכחותם של גברים חרדים ואף לא בנוכחותם של חילונים -

"הזמנתי את יופי, ואני אשמח להזמין גם את הנוכחים האחרים כמוכן, לשמוע את הדיון שמתנהל בכיתה של נשים חרדיות על פסק דין רגן (עתירה נגד קווי מהדרין) והוויכוח על יכולת הבחירה ועל מקומה של האישה בחברה החרדית, או את הדיון בפרשת עמנואל, שמתקיים בכיתה שבה כל התלמידות הינן בוגרות של בית יעקב, חלקן אשכנזיות וחלקן ספרדיות, או את הדיון בדנילוביץ' (פסק דין מפורסם לגבי בעלי סטיות וכו' רחמ"ל), חומר לא קל לעיכול מבחינת הסטודנטיות החרדיות, או את הדיון בפסיקת הדין של בית הדין האירופי שנשפטה במשפט בינלאומי בעניין "Freedom of expression pornographic" (מושג משפטי ידוע שבא לחתיר חופש פעולה בענייני זימה חמורים מאוד)."

תיאור זה מעמיד אותנו בפני קריקטורה צבעונית במיוחד של דמות הכיתה 'החרדית', שבה קבוצה של בנות חרדיות, רווקות ברובן הגדול, יושבות ודנות אודות מושגי התועבה של הגרועים שבאומות, ושוקלות בכובד ראש את השאלה המשפטית האם יש בכך משום פגיעה בערך 'צנעת הפרט', תוך כדי שהן מעשירות את הידע האינטלקטואלי שלהן במושגי תחתית אלו, על מכלול ההשפעות הסוציולוגיות שלהן.

כך גם ביחס לסוגיה המשפטית של פרשת דנילוביץ', כאשר הבנות החרדיות לומדות על כל סוגי הסטיות החולניות של תחתית המין האנושי, לפרטי פרטים ובצורה יסודית, כמו שאר לימודי האקדמיה המפורטים. הרי חשוב מאוד לאינטליגנציה של הבנות, לפרט בדיוק כל סוג של זימה ושל סטייה, שלא יישארו חלילה 'חורים' בהשכלתן.

בהמשך הדברים טוענת הדוברת הנ"ל, כי 'הישגים' מעין אלו ניתנים להשגה אך ורק במסגרת נפרדת, שבה המרצה יכולה לדבר עם הבנות החרדיות בחופשיות -

"אין לי ספק - וזה, שוב, מבחינת חוויה אישית - אין לי ספק שהדיונים האלו מקנים שפה חדשה למשתתפות. דיונים אלו מקנים לתלמידות החרדיות כלי חשיבה חדשים. אין לי ספק שהדיונים האלו מעצימים את הסטודנטיות המשתתפות. אין לי שום ספק שהדיונים האלה לא היו יכולים להתקיים בספייס אחר. לא בכיתה מעורבת מגדרית ולא בכיתה שמערבת חילונים וחרדים. בכיתה מעורבת מגדרית, בכיתה מעורבת, הסטודנטיות לא היו מעיזות להביע את העמדות שהן היו מביעות כשהן מדברות על 'רג' בכיתה של נשים. בכיתה שמערבת חרדים וחילונים, הסטודנטיות החרדיות היו אוטומטית נכנסות למגננה ואומרות "אנחנו בוחרות לשבת ככה, אנחנו בוחרות להיות ככה" ואני יכולה להגיד שמבדיקה שלי, לפחות בכיתה שאני מלמדת, הקולות שנשמעים הם הרבה פעמים אחרים".

בדברים שנשאה בסוף הכנס הודתה יוזמת הכנס יופי תירוש (הנחשבת לנושאת הדגל של המלחמה באקדמיה נפרדת) כי אכן ישנו היגיון מסוים בקיום הפרדה באקדמיה - אך לנשים בלבד³⁹, מתוך הבנה כי הפרדה זו מסייעת בידי המרצים החילונים להטמיע בבנות החרדיות את השקפות העולם החילוניות בנושאים עדינים אלו שהשתיקה יפה להם. וכך היא מצהירה:

"אכן, כאשר נשים לומדות בהפרדה, זה נותן להם מרחב בטוח לדבר וללמוד ולחשוב בחופשיות".

"הבנות תמימות, קשה להן להתמודד עם זה"

ומה עושים עם הבנות המתקשות לעכל את החומרים הלא פשוטים?

גם לכך יש פתרון - הן מוזמנות 'לשפוך את לבן ולקבל חיזוק' מאת 'רב הקמפוס' -

"הסטודנטיות שלנו והסטודנטים הגברים נהנים מזה שהם מרגישים בבית מבחינה חברתית, מבחינה זו שאם יש לנו איזושהי בעיה, שהם לא הבינו או שהבינו וצורם להם, יכולים להתייעץ עם מישהו, ויכולים לשפוך את לבם ולקבל חיזוק לדעה שלהם או לקבל איזה שהיא תמיכה תורנית שתאמר להם, גם בגמרא זה כתוב. אל תחשבו שאתם, רק האקדמיה, בנתה את העולם הזה, אם זה... (ענייני תעבה וסמיות הנלמדים עד הפרטים הקטנים - צנורנו כמה מילים שאין הנייר סובלם)... ואם זה... דברים אחרים מוזכרים גם בגמרא. הבנות לא יודעות שזה מוזכר ברמה הזאת, הן באות אלינו מרמה של תמימות שאתם לא יכולים לשער אותה, ופתאום פותחים להן את כל הלימוד האקדמי לאורך לרוחב ולארכסון, וקשה להן להתמודד עם זה..."

(בנחלת המסלה החרדית ירושלים, ספגש מס' 26 של "הפורום להשכלה גבוהה", 31.1.14)

39. הדוברים הרבו לדמות את המוסדות לנשים בלבד לקולגים לנשים בארצות הברית. הקולגים הלכו נפתחו בתחילת המאה מתוך אפליה, אך עם השנים הקולגים הלכו הוכיחו את עצמן כחממות מרכזיות לתנועות הפמיניסטיות השונות, שיצמחו במאה האחרונה.

40. נאמר במפגש מס' 26 של "הפורום להשכלה גבוהה", שהתקיים בתאריך 31.1.14

העגלה שכבר לא נראית כל כך ריקה

את ההגדרה הבוטה ביותר הצליחה להפיק אחת הנשים הבולטות בשיח הנשי האקדמי⁴¹, בראיון שמסרה לאיש התקשורת אמנון לוי בסדרה 'החרדיות' (פרק 4), כאשר היא חושפת את דעותיה ואת התהליך העמוק העובר על נשים אקדמאיות כמותה "שפתחו צוהר לתיבה" -

"אתה באמת מגלה קודם כל שהעגלה שאתה נחשף אליה היא לא בהכרח ריקה. בשלב השני אתה גם מגלה שהעגלה שלך - ז"א גם אם בתחילה לרגע נבהלת - שאולי... העגלה שלך כבר לא כזאת אטרקטיבית..."

מכללת בני-ברק החרדית, מבח"ר (17)

כך שבסופו של יום רבים רואים בתואר שני לוקסוס, חלום, ולכן כל קושי נוסף, כל ריחוק מסוים, כל חשש ממגיעה בתרבותם, נורם להם ליותר על התענוג, ולגנוז את החלום. לדעתנו אסור לגרום להם ליותר על החלום. ואסור לאבד את מאות אלפי העובדים הללו, ואלפי המטופלים שיכולים ליהנות מטיפול שלהם.

התחום הטיפולי

בנוסף, באופן ספציפי, המקצועות הנלמדים במבח"ר, הנם ברובם בתחום הטיפולי. כפי שצוין במחקר, לימודי התואר השני במקצועות אלה מחייבים במקרים רבים חשיפה רגשית ונפשית. השוני התרבותי והעירוב המגדרי עשוי להקשות עליה. נושאי הלימוד כוללים נושאים אינטימיים ביותר אשר בחברה החרדית מקפידים לא לשוחח עליהם בטימני ויש קושי אמיתי לחרדי נורמטיבי להיפתח ולשוחח עליהם. בנושאים כאלה הלימודים בכיתה מערבת יוצרים קושי גדול ביותר לחרדים וחרדיות החפצים ללמוד מקצוע זה.

כמה יגיעו לקמפוסים?

המחקר מתבסס על הנחה שכ- 70% מהחרדים לא יגיעו ללימודים מעורבים בקמפוס רגיל של המוסד האקדמאי. כפי שהסברנו לעיל, להערכתנו מספר זה אף גבוה יותר לעניין תואר שני, ובפרט במקצועות הטיפולים, ובוודאי לא נמוך יותר. האם מדינת ישראל באמת יכולה ליותר על 70% מתחרדים הרוצים ומוכנים ללמוד לתואר שני ולעבוד ולהתפרנס בו?

אין כל צורך לערוך "ניסוי" כעת ולראות האם לטכח המגבלות על לימודי תואר שני מחוץ לקמפוסים יגיעו החרדים בהמוניהם ללימודי תואר שני בקמפוסים. הניסוי כבר נעשה. במשך חמש שנים לא אישרה המלי"ג כל פתיחת קורס חדש לתואר שני. האם זה הביא לנהירה ללימודי תואר שני בקמפוסים? לצערנו זה אינו המצב, ואנו משוכנעים כי עשרות ומאות חרדים וחרדיות שחפצו ויכלו ללמוד לתואר מתקדם לא עשו זאת עקב המגבלות של תכנית החומש הקודמת.

מסמך זה מגלם בתוכו מספר תובנות, אשר כל אחת מהן ראויה לתשומת לב בפני עצמה; הנהלת המוסד ה'חרדי' מודה כי חומר הלימודים כולל עניינים שהשתיקה יפה להם. מדובר בתכנים קשים כל כך, עד ש'בחברה החרדית מקפידים שלא לשוחח עליהם בגלוי', ועלולים להביא את הלומד לידי 'חשיפה רגשית ונפשית' בלתי רצויה. על פי המצוין במסמך, לא מדובר בתופעה שולית. להפך, הכותבים מציינים כי מרבית הלוומים במוסד ה'חרדי' לומדים במסלולים אלו. ההפרדה המגדרית היא המסייעת בידי הנהלת המוסד לכלול את הנושאים הללו בחומר הלימודים, ולפיכך, הנהלת המוסד פונה למ"ג על מנת שיאפשר להם למסור חומרים אלו בכיתות נפרדות.

41. הגברת החרדית ו' ר' הינה אחת הנשים הבולטות ביותר בשיח אודות האקדמיה החרדית. דמות זו נוהגת להתראיין במקומות שונים, כשהיא מקפידה להופיע בלבוש חרדי מוחלט ואף למעלה מכך.

פרק ה

הקמת אקדמיה חרדית כמשימה בלתי אפשרית

**בעיה כלל עולמית ✦ השכלה כללית כערך עליון ✦ הכפירה המוחלטת כבסיס
המדע המודרני ✦ אקדמיה גלובלית אחידה ✦ עקרון השוויון בזהות המרצים
✦ חופש אקדמי ועצמאות האקדמיה בפני פיקוח חיצוני, רבני או פוליטי ✦
תפקידה של האקדמיה כמוסד להנחלת טולם הערכים החילוני - אקדמי
✦ שוויון בקבלת תלמידים ✦ אוניברסיטת בר אילן כמשל ✦ החלומות הרחוקים
של עסקני המזרחי מתנפצים על סלע המחויבות האקדמית ודרישות הממסד
✦ העבודה הבודדת שנפסלה גוררת בעקבותיה משבר בינלאומי ✦ כך מטפלים
באקדמיה במדענים מאמינים**

לאחר שסקרנו בפרקים הקודמים את מהותם ואת צביונם של מוסדות האקדמיה החרדית, ולאחר שראינו כיצד מוסדות אלו אינם שונים בשום נושא מהותי מהאקדמיה החילונית הרגילה, עלינו להתייחס לשאלה אחרת, אשר צפה ועולה מאליה למקרא הדברים החמורים.

גם אם נניח שאכן זוהי תמונת המצב, האם אכן הפתרון היחיד לבעיה זו הינו לאסור את האקדמיה על כל צורותיה? אולי הפתרון הפוך לחלוטין? אולי אדרבה, עלינו לשנס מותניים, ולגייס את כל מיטב כוחותינו הציבוריים למען המטרה של הקמת אקדמיה חרדית במלוא מובן המילה? אדרבה, נפעיל לשם כך את כל עסקנינו, נחולל לחץ ציבורי אדיר על המערכת הפוליטית, ובכך נביא סוף לפתרון הבעיה. הרי המטרה שלנו איננה לאסור, אלא להפך; אנו מעוניינים שיהיה לציבור פתרונות ראויים, על טהרת הקודש.

רעיון זה איננו רעיון חדש. לא מדובר בהברקה חדשה שירדה זה עתה לעולם, זהו רעיון פשוט מכדי להיות חדש. מדובר ברעיון עתיק יומין, שעלה פעמים רבות במהלך דברי ימי היהדות הדתית והחרדית בארץ ובגולה, על ידי יהודים רבים וטובים, שחלקם לפחות רצו באמת ובתמים ליצור אקדמיה דתית או חרדית כשרה למהדרין. לפעמים הם ניסו והתייאשו, כאשר הבינו שהדבר בלתי אפשרי, ולפעמים המשיכו בכל

מחיר, והמוסדות שהקימו אכן "מפארים" את כותל המערב של הציבור הדתי והחרדי בארץ ובגולה. חלק גדול מהמכללות שהוקמו בשנים האחרונות הוקמו על ידי יהודים טובים, שרצו באמת לעשות דברים טובים, אך לא שיערו מראש את גודל המבוכ שאליו הם נכנסים.

ניסיונות כושלים אלו מביאים אותנו למסקנה הבלתי נמנעת, כי לא מדובר בבעיה טכנית, הנובעת מחסמים זמניים ומקומיים, אלא בבעיה יסודית ומהותית הרבה יותר. האקדמיה מעצם היותה, בנויה בצורה כזאת שלא ניתן בשום אופן "לגייר" אותה ולהתאימה בהתאם לדרישות האוכלוסייה הדתית והחרדית.

ישנה נקודה אחת יסודית, אשר חשוב מאוד להבינה ולהדגישה בנושא זה, לפני כל דבר אחר. עלינו להבין, כי בכל מה שקשור לאקדמיה, אין מקום לדיבורים אודות הפעלת לחץ ציבורי או פוליטי על ידי גורמים פוליטיים כמו שרים, חברי כנסת ואנשי ממשל. אפילו במקרה שבו ראש הממשלה בעצמו יחד עמו כל שרי הממשלה כאחד יתגייסו למען המטרה, אין להם כל סמכות חוקית ומעשית להתערב ולשנות שום החלטה ולו הקלה ביותר של המל"ג או הוות"ת. גופים אלו נהנים מחופש מוחלט, המעוגן היטב בספר החוקים ובהגדרות הבסיסיות של האקדמיה העולמית.

יתרה מזו, כל ניסיון של פוליטיקאים להתערב בהחלטות גופי האקדמיה, יגרור בעקבותיו סערה בינלאומית, שכן מדובר בהפרה בוטה במיוחד של אחד העקרונות ה'מקודשים' של האקדמיה החילונית, האמורה להיות בלתי תלויה בשום גורם חיצוני (ראה מסגרת בסוף פרק זה).

אין משמעות הדברים שמוסדות האקדמיה אינם כפופים לאיש, ויכולים הם לעשות ככל העולה על רוחם. ההפך הוא הנכון: מוסדות האקדמיה והמל"ג בראשם, כפופים לנורמות ולכללים האקדמיים הבינלאומיים בעולם כולו. חשוב להבין כי כל מוסד אקדמי באשר הוא, תלוי בעצם קיומו בהכרה של הממסד האקדמי בארץ ובחול"ל, וכמובן גם בשיתוף הפעולה עמו. אם מכללה פלונית תחליט להפר את הוראות המל"ג, היא תאבד את מעמדה החוקי, ומנהליה עלולים לעמוד מול תביעה משפטית ועצירת תקציבים. אם המל"ג בעצמו יחליט לזלזל בנורמות הבין לאומיות, הוא ימצא את עצמו מנודה על ידי האקדמיה העולמית, וכך תהפוך האקדמיה הישראלית לחסרת ערך, אם מוסדות האקדמיה בעולם כולו יחליטו שלא להכיר בה. אדם ששייג תואר מאוניברסיטה ישראלית לא יוכל לעשות בו שימוש בשום מקום בעולם, וחוקרים ישראלים לא יוכלו לעבוד בשיתוף פעולה מול עמיתים במדינות המערב. זו הסיבה, אגב, לחשש הגדול של אנשי האקדמיה מתנועות השמאל המנסות להטיל 'חרם אקדמי' על האקדמיה הישראלית. מדובר במהלך מסוכן מאוד מבחינת האקדמיה הישראלית, שכן מהלך כזה עשוי להפוך אותה לבלתי רלוונטית.

נמצא אם כן שכל מוסד אקדמי כפוף למל"ג, המל"ג כפוף לאקדמיה הבינלאומית, והאקדמיה הבינלאומית כפופה למערכת של כללים ונורמות שעל פיהם היא פועלת. הכללים הללו מעוגנים באופן מובנה בתקנות ובחוקים שונים של גופי אקדמיה וגופי ממשל שונים בארץ ובעולם.

מוסדות האקדמיה והמל"ג אינם כפופים אך ורק לכללים הכתובים של האקדמיה, אלא גם למה שנקרא 'רוח האקדמיה'. נהלים רבים במוסדות האקדמיים אינם מעוגנים בספר חוקים כזה או אחר, אך מדובר בצביון המהותי של האקדמיה, הכולל עולם שלם של תרבות ושל ערכים שונים, כמו פלורליזם, שוויון, מתירנות אידאולוגית ועוד. מוסד הסוטה מהנורמות הללו עלול למצוא את עצמו מנודה על ידי הקהילה הבינלאומית. גם המל"ג עצמו עומד באופן חזק ביותר על השמירה של נושאים אלו. בדרך כלל הדברים הללו גם מעוגנים באופן רשמי בצורה כלשהי בהחלטות המל"ג ובספרות המדעית; הרי אנשי המדע והאקדמיה אוהבים לעבוד בצורה מסודרת, וכל דבר צריך להיות מוגדר בצורה ברורה ולא מעורפלת.

האם אכן הפתרון היחיד לבעיה זו הינו לאסור את האקדמיה על כל צורותיה? אולי הפתרון הפוך לחלוטין? אולי אדרבה, עלינו לשנס מותניים, ולגייס את כל מיטב כוחותינו הציבוריים למען המטרה של הקמת אקדמיה חרדית במלוא מובן המילה?

לפיכך, אם אנו רוצים להבין כיצד תיראה ותפעל כל מכללה חרדית שתוקם אי פעם בכל מקום שהוא תחת השמש, או כל מסגרת ללימודי אקדמיה שתוקם בעתיד בתוככי מוסד חרדי כל שהוא, עלינו לבחון את הכללים של האקדמיה הבינלאומית.

במסגרת זו נסקור רק את העקרונות הקשורים לנושא הרלוונטי של חוסר היכולת המובנה להקמת אקדמיה דתית.

(היות שמדובר בשורה ארוכה של נושאים כבדי משקל, השתדלנו להסתפק בסקירה תמציתית ביותר של כל נקודה ונקודה).

א. השכלה כללית כערך עליון

הנחת היסוד הראשונה של כל מוסד אקדמי באשר הוא, נוגעת לעצם הגדרת תכליתו ומטרתו של המוסד. לכל מפעל אנושי ישנה מטרה מוגדרת. חנות נעליים נועדה למכור נעליים, מרפאת שיניים נועדה לרפא שיניים. אך למה נועדה האקדמיה?

טעות היא לחשוב שמטרתה של האקדמיה היא לספק 'הכשרה מקצועית' לאנשים המעוניינים למצוא את פרנסתם בשוק העבודה. אוי ואבוי אם תנסו לומר למנהל של אוניברסיטה שהוא מנהל מוסד להכשרה מקצועית... הוא ייפגע מההגדרה המביישת עד עמקי נשמתו. אמנם נכון הדבר כי רבים מהפונים למסלולי האקדמיה עושים זאת מתוך רצון להשיג מקצוע, אולם לא זו ההגדרה של האקדמיה בעצמה.

האקדמיה בנויה סביב התפיסה הרואה בהשכלה הכללית 'ערך עליון', בעל חשיבות בפני עצמו. עקרון זה מוטבע היטב באושיות המדע והאקדמיה, ומודגש שוב ושוב באופנים שונים.

גם במהלך הדיונים אודות שילוב החרדים באקדמיה דאגו להדגיש זאת דוברים שונים -

"יש להבדיל את האוניברסיטה מבית הספר המקצועי. המטרה הראשונה של האוניברסיטה, קרי: השגת דעת לשמה, אינה מתקיימת בו. במקום השגת דעת לשמה מבקש בית הספר המקצועי להשיג דעת אינסטרומנטלית כזו שתוכל לשרת את כוגריו בהצלחה במסגרת פעילותם המקצועית... ולא לשם העשרה רוחנית ואינטלקטואלית". (פרופ' מני מאיטנר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב, 'הכנת עבודה בבגרות')

השינוע הציבורי בעניין הבגרות החוסש לשילוב חרדים באקדמיה, העיוות להבגרות החוסש לחרדים חלק 1 עמ' 49

בטקסטים מלאי ההשראה המביעים את חזונו של מוסדות האקדמיה השונים, מופיעים לעיתים לביטויים המשווים למוסדות אלו גיחוח דתי עמוק, אפוף ב'קדושה' מלאכותית, הנובעת כמובן מהתפיסה הלימודית ללימודי האקדמיה כערך עליון העומד בזכות עצמו.

כך למשל בשיר ההמנון של האוניברסיטה העברית (הר הצופים) המופיע להלן.

בשורות אלו מוצגת האוניברסיטה כ... בית המקדש השלישי, לא פחות. המשורר ממרומי התלהבותו מתאר, כיצד העם היהודי ציפה אלפיים שנה לחקמת האוניברסיטה, אותו מקדש אקדמי אשר "אל נוגהו נכסף דור ודור"... היהודי אף נקרא להתפלל אליו דום, ולימודי המינות הנשמעים בו הינם "זמרת תורה"...

"צאו ורצו, קטן, רב,
אם גלה כבוד - הנה שב!,
פי קם, פי קם הדביר!
לא אבד לנו ניר.

על הר-הצופים מגדל אור,
אל נגהו נכסף דור ודור,
ונשקף הוא פרום.
התפלל אליו דם.

למול המדבר, מול הים,
בית-מקדש הוד יתנוסס שם,
לנכח הר נבו -
המדע ינה בו.

לזמרת תורה יצן קול,
ושמש תצהל על-פני כל,
קול מעדר, פטיש, סדן.
כה עובד עם ורן".

קשה כמובן להאמין שטקסטים משיחיים מסוג זה היו נקבעים בשיר ההמנון של מכון להכשרה מקצועית, אשר נועד בסך הכול לעזור לאי אלו יצורים אנושיים למצוא את פרנסתם.

ובכלל, השימוש בפסוקים ומקורות שונים הכתובים אודות התורה ביחס למוסדות האקדמיה, נפוץ ביותר, כמו הפסוק "כי מציון תצא תורה", המתנוסס על מגילת היסוד של הספרייה הלאומית, ועוד.

להשקפת עולם זו יש השלכות ברורות על מערכת הלימודים האקדמית עצמה, כאשר חלק מלימודי האקדמיה אינם נצרכים לכל שימוש אנושי עלי אדמות. כך למשל ישנם ענפים שלמים של מחקר שכל תכליתן שבירת חומות הידע. כמו כן, הפקולטות לפילוסופיה באופן מוצהר אינן מיועדות אלא לשם שעשוע אינטלקטואלי. וכן חוגים שונים למתימטיקה חסרי כל יעוד מעשי. אחד מגדולי המתימטיקאים (גודפרי הרולד הרדי), אף הרבה להתפאר בכך ש'לדבר מעבודתו אין תועלת מעשית'⁴².

גם בענפים המיועדים לרכישת מקצוע מעשי, התפיסה הזו באה לידי ביטוי מעשי בכמה הבטים. בראש ובראשונה ניכר הדבר בכמות החומר הלימודי, בהיקפו, ובתכנים הרבים שאינם קשורים כלל לחלק המעשי של המקצוע המבוקש. אדם הלומד משפטים יכול לבלות זמן רב בלימוד המשפט הרומאי העתיק, או יסודות המשפט האנגלי של ימי הביניים - דברים שאין בינם ובין המציאות המעשית העכשווית של עריכת הדין במשפט המודרני, כמעט ולא כלום.⁴³

42. 'אינסוף - המסע שאינו נגמר', עמ' 73, המחבר חיים שפירא, מתמטיקאי מפורסם מאוניברסיטת תל-אביב מוסיף ומתאר: "באחד הקורסים שלמדתי שהייתי סטודנט למתימטיקה באוניברסיטת תל-אביב, קורס מופשט במיוחד, שאלו כמה סטודנטים את המרצה, "מי צריך את מה שאנו לומדים עכשיו? מה התועלת בכל הדברים המשונים הללו?" המרצה, שהיה אחד החביבים עלי ענה כך: "זה לתבאר את המוח האנושי. איש לא צריך את זה - אתם בטח לא צריכים, אם אתם שואלים על כך. זכרו שגם במוזיקה אין שום תועלת".

43. ניתן להביא דוגמאות רבות, כך לדוגמא באוניברסיטה העברית בתואר ראשון למשפטים לומדים על הפילוסופיה המשפטית של היגל וכן קורס הנקרא "המשפט בתיאטרון", המכיל סקירה של הצגות בהם הציגו סצינות של משפט. באוניברסיטת בר אילן יש קורס שנקרא "קבלת החלטות" בתוך לימודי משפטים. בתואר ראשון לפסיכולוגיה לומדים ארבעה קורסים בסטטיסטיקה, בתואר ראשון לאלקטרוניקה צריך ללמוד קצת מפיסיקה או תכנות, באוניברסיטת באר שבע בתואר שני לפסיכולוגיה למדו קורס על הממלכיות וכך על זו הדרך. בביקורות כתובות של סטודנטים על תכניות הלימודים באוניברסיטאות ומכללות יש שני טענות שחוזרות על עצמן כמעט על קורס האחת שהיו הרבה לימודים שאינם קשורים לתחום בו הם עסקו והשני שהם לא למדו כמעט מעשי רק תיאורטי.

כל ניסיון של פוליטיקאים להתערב בהחלטות גופי האקדמיה, יגרור בעקבותיו סערה בינלאומית, שכן מדובר בהפרה בוטה במיוחד של אחד העקרונות ה'מקודשים' של האקדמיה החילונית, האמורה להיות בלתי תלויה בשום גורם חיצוני (ראה מסגרת בסוף פרק זה).

מובן מאליו כי אדם הלומד קורס אינסטלציה, לעולם לא ילמד על האינסטלציה של רומא העתיקה, או על טכנאות הרכב של המאה השבע עשרה. גם בלימודים יותר מופשטים כמו הוראה מתקנת, לא ילמדו לעולם על שיטות הוראה מיושנות שאבד עליהן הכלח (מלבד בלימודי הוראה אקדמיים, כמובן). לימודים אלו נועדו על מנת להביא לידי ביטוי את התפיסה של 'השכלה לשמה כערך עצמי'.

לא מקרה הוא זה, כי אם נעשה בכוונה תחילה. כל מערכת הלימודים האקדמית בנויה בצורה כזו, שהלומד ייכנס לתוך מסלול של הרחבת אופקים כללית, מתוך חוויה עמוקה של 'למידה לשמה'. אדם שנכנס לתוך המערכת הזו איננו יכול להישאר אדיש; אי אפשר לשהות כמה שנים במסגרת שכל מהותה בנויה מסביב לערך מסוים, מבלי להצטרף להערכה ולהערצה השוררות במקום, ובפרט, שהערך של השכלה כללית הוא ערך שיש לו מהלכים בטבע האדם. הקב"ה טבע בלב האדם שאיפה פלאית ומסתורית לדעת, ללמוד, להבין ולחקור. שאיפה זו צריכה להיות מופנית כלפי ההשכלה האמיתית של תורת השי"ת, ולא כלפי ההשכלה חסרת המשמעות של אומות העולם, המבלים את ימיהם במחקרים חסרי תועלת על 'השפעת הירח על זקן התיש', ושאר הנושאים הנוגעים לחקר העולם החומרי.

בנוסף על כך להשכלה האקדמית ישנו כוח משיכה עצום, בתוספת הכוח העצום של "שאיני מינות דמשכא", נוצר המצב שכל אדם שנכנס לתוך המערכת האקדמית איננו יכול שלא להידבק בשאיפה לרכישת השכלה כללית כערך עליון. מיותר לציין כי תפיסת עולם זו עומדת בניגוד מוחלט לערכי התורה והיהדות, ולאמונה הברורה של כל יהודי בכך שאין בעולם שום 'ערך עליון' בעל חשיבות בפני עצמה, מלבד תורה, יראת שמים, דקדוק הלכה, ומידות טובות, ואילו כל היתר אינם יותר מאשר כלים גשמיים שאין בהם ערך בפני עצמם.

ב. הנפירה המוחלטת כבסיס המדע המודרני

הנקודה השנייה נוגעת לחומר הלימודים האקדמי. מה לומדים באקדמיה? כל ילד יודע את התשובה - באקדמיה לומדים 'מדע'. כל דבר באקדמיה נלמד בצורה 'מדעית'. גם כאשר אנשי האקדמיה רצו לפתוח מסלולי מחשבים באוניברסיטאות, הם נאלצו להמציא מושג חדש בשם 'מדעי המחשב', שבו בנו את כל נושא המחשבים בצורה מדעית.

המדע שגלמד באקדמיה, הוא המדע החילוני הקלאסי של אומות העולם, הספוג כולו בכפירה מוחלטת. הנקודה הזו צריכה להיות ברורה היטב, אסור לנו להיות תמימים ונאיביים. המדע מורכב ממאה אחוז כפירה, ולא סתם כפירה, אלא כפירה של 'להכעיס', כפירה שהוכנסה לשם בכוונה תחילה. אנשי המדע הם השונאים המרים ביותר של הדת, והם דאגו להכניס למדע אפיקורסות מכל כיוון אפשרי ובלתי אפשרי.

פרופ' אורנה קופרמן, סגנית הרקטור וראש המח"ר באוניברסיטה העברית, מתארת כך את תמונת המצב...

"...אופייה הכפרני והפלורליסטי של ההשכלה הגבוהה מחדד נקודה נוספת. חרדי החפץ בהשכלה גבוהה, צריך לדלג מעל הרבה מאוד משוכות... ההיחשפות לתכנים, הצורך לוותר על

ההתמקדות בלימודי קודש, וקבלה של עקרונות הפלורליזם...

(הערות לתכנית החומש לחרדים חלק 3 עמ' 103 מל"ג-ות"ח)

חשוב להבין כי האפיקורסות של המדע איננה תוצאה של המדע. המדענים לא חקרו והגיעו למסקנה אפיקורסית, אלא להפך. הכפירה של המדע היא הנחת היסוד הבסיסית של המדע. זו אקסיומה שאיננה עומדת כלל לדיון כלשהו. הפילוסופים של המדע המציאו תאוריות כפרניות ללא כל הוכחה, מסורת או עדות, (למעט שלד כביכול של תת אדם שזויף משלד קוף שעיטר את מסדרונות האונברסיטאות ואשר זיפופו נחשף בכנס בינלאומי, מחקר מקיף על שפלות אנשי האקדמיה להצדקת האפיקורסות ראה בספר "לאן") ונגד כל היגיון אנושי, ולכן גם אם נביא לאיש המדע את כל ההוכחות הפשוטות הברורות לכל ילד שיד ה' מונחת בכל עלה ופרח בבריאה, עדיין לא יסכים להגדיר זאת כמשהו מדעי. הגדרת היסוד של המדע היא, שאין עולם אלא אחד, ואין בו אלא חוקי חומר קבועים, ובמילה אחת - "מטריאליזם".

לפיכך אנשי המדע אינם מוכנים לדון כלל בנושא של אמונה. מנקודה זו ואילך אין זה משנה כמה ראיות והוכחות יביאו המרצים של ארגון 'ערכים' למציאות השם; מבחינה מדעית מדובר בנושא 'לא חוקי' או 'בלתי רלוונטי' שאי אפשר לדון בו. וכך בתרגיל מגוחך זה, פטרו את עצמם אנשי המדע מכל העיסוק המטריד בוויכוחים מול אנשי הדת.

(גם אם זה נשמע לכם לא הגיוני ואכן זה כך, זה מאוד הגיוני שכך יבחרו אנשים להסתכל. האמונה בבורא העולם מחייבת, ואותם גויים אינם מחפשים עול או מצפון. אם אין השגחה - אין מצפון, אין כלום, רק "אכול כפי יכולתך". ובמלים אחרות "עבדא בהפקירא ניחא ליה").

מסיבה זו ישנם אנשי מדע רבים בעולם שבאופן אישי מאמינים בתנ"ך, אך בעמדם על הקתדרה לא יעזו להביע עמדות אלו. הם עצמם אינם רואים בכך סתירה, משום שמדובר בדבר 'לא מדעי'. חשוב מאוד להבין שלא מדובר בשאלה של 'נכון או לא נכון', אלא בשאלה של 'מדעי או לא מדעי'. על פי תפיסת העולם של אנשי המדע, ייתכן בהחלט שדבר מסוים הינו נכון ואף ניתן להוכחה פשוטה, אך הוא 'אינו מדעי'. לנו כאנשים הרחוקים מאוד מתפיסת עולם זו, קשה מאוד להבין את ההסתכלות המשוונה הנ"ל, אולם אין זה משנה כרגע מה נראה לנו הגיוני, אלא מה נראה להם ככזה.

התפיסה הכפרנית הזו נמצאת בכל אחד מענפי המדע ללא יוצא מן הכלל. אנשי המדע דואגים להכניס אותה לכל נושא שהוא, בין אם היא מתאימה או לא, ולכן המדע כולו ספוג בכפירה ובאפיקורסות מוחלטת, והיא יסודית ומובנית בכל ענפי המדע והאקדמיה.

להסתכלות יסודית זו ישנה השלכה נוספת.

אחד מהעקרונות היסודיים של האקדמיה הוא יסוד 'החופש האקדמי'. על פי יסוד זה, כל מרצה שהוא יכול להביע את דעותיו, גם כאשר מדובר בדעות מוזרות ומקוממות שאינן מקובלות על החברה או על הממסד. תחת חופש הפעולה האקדמי פועלים מרצים שונים באקדמיה הישראלית שאימצו לעצמם דעות שמאלניות קיצוניות, ומטיפים באופן קבוע כנגד ישראל, ואף דוגלים לפעמים באידאולוגיה של ארגון החמאס.

בשלב מסוים הממסד המדעי ניצב מול בעיה קשה הנובעת מהזכויות הבלתי מוגבלות של החופש המקודש. כאשר בשלב מסוים היו מדענים רבים שהחלו לפקפק בגלוי בתאוריות הכפרניות המשוונות של אומות העולם, והחלו להביע בגלוי את דעתם על כך שהבריאה כולה מוכיחה על היותה יצירת כפיו של הקב"ה, עמד המדע נכון למולם. מתד גיסא אינו יכול להרשות לדבר כזה להתרחש, ומאידך גיסא, מה אפשר לעשות? הרי יש עיקרון קדוש של חופש אקדמי.

כדי להתגבר על בעיה זו, עמלו אנשי המדע קשות כדי להסביר כי פילוסופיות הכפירה מוגדרות כ"אבני יסוד" האקדמיה, שלא ניתן לערער אותן, ובכך הובילו למצב האבסורדי והמגוחך, שבו 'חופש המדע' יכול להגן על כל סוגי הדעות והעמדות התמוהות והמשוונות ביותר, חוץ מעמדה אחת - האמונה בבורא ובכתבי הקודש.

טעות היא לחשוב שמטרתה של האקדמיה היא לספק 'הכשרה מקצועית' לאנשים המעוניינים למצוא את פרנסתם בשוק העבודה. או ואבוי אם תנסו לומר למנהל של אוניברסיטה שהוא מנהל מוסד להכשרה מקצועית... הוא ייפגע מההגדרה המביישת עד שורשי נשמתו.

כך נוצר מצב שבו מותר למרצה לומר כל דעה משונה והשקפה מעוותת, אך 'הס שלא להזכיר שם ה" במשך שנים ארוכות הממסד האקדמי מנהל מסע של ציד מכשפות כנגד המרצים הסוררים, המעזים להפר את ההוראה היסודית המוציאה את האמונה אל מחוץ לחוק"⁴⁴.

לפנינו כמה מחקרים שנעשו על ידי שני משפטנים ישראלים ידועי שם, המגדירים את עקרונותיו החוקתיים של החופש האקדמי, הלא הם פרופ' אמנון רובינשטיין, יו"ר המל"ג לשעבר, וחיים הררי, נשיא מכון ויצמן⁴⁵.

סיב אטריחך לתת דוגמא מוחשית.

בשמחה. לארי סמרס היה נשיא אוניברסיטת הרווארד. בתחומים רבים נחשבת הרווארד כאוניברסיטה מספר אחת בעולם. בהודמנות אחת הוא הרשה לעצמו לצטט מחקרים הטיעונים שברמה העליונה של המוכשרים בעולם, בעלי שיא הכשרון, מצוי יתרון כמותי של גברים לעומת נשים. **ולמרות שסמרס ציטט נתונים שנבדקו, ואין המדובר בדעות האישי, פרצה שערורייה והוא נאלץ לשלם בתמקידו התפטר בבזות פנים.** גם לאחר מכן, כאשר נקבע לו מועד לנאום באוניברסיטה אחרת, קמו רודפיו וזעקו חמס כנגדו, עד שהנאום בוטל.

מקרה מעין זה, בו אדם שניצב בפסגת העולם האקדמי הופך ראפס בעקבות ציטוט בודד, מלמד לקח את המדענים כולם. כעת הם מבינים מהי אמירה מותרת ומה אין לומר בשום פנים ואופן. אין כל משמעות למה שהם עצמם באמת סבורים.

כִּשְׁל כִּךְ, בִּאֲרֵה"ב, כֹּל הַבִּיּוֹלוֹגִים שֶׁמִּתְנַגְּדִים לַאֲבּוֹלּוּצִיָּה אֵינֶם מַעֲיִיזִים לְהִבְעִי זֹאת בְּפּוֹמְבֵי לַפְּחוֹת עַד שִׁקְבְּלוּ קִבְּעוֹת בְּאוֹנִיבֵרְסִיטָה. רֵאִיתִי מִדַּעַן שְׁפִירְסֵם בְּאִינְסְטִיטוּט מֵאֲמֵר, מֵה שֶׁנִּקְרָא 'בִּלּוֹג', וְבוֹ הוּא תּוֹקֵף בַּחֲרִיפּוֹת וּבְרֵמָה גְּבוּהָה וּמִשְׁכַּנְעֵת אֶת הַאֲבּוֹלּוּצִיָּה, אֲבָל הוּא כּוֹתֵב שִׁפְרָסֵם אֶת שְׁמוֹ רַק בְּעוֹד שְׁלוֹשׁ שָׁנִים כְּשִׁקְבְּלוּ קִבְּעוֹת... אִם תִּנְסֵה לִשְׁכַּנֵּעַ מִדַּעַן חִילוּנִי גָּדוֹל בְּאִמְצָעוֹת הַטִּיעוּנִים שֶׁהֵעֵלִיתִי, זֶה לֹא יֵלֵךְ בְּצוּרָה 'חֻלְקָה' וּפְשׁוּטָה. רֵאִשִּׁית, הוּא יִתְרַגֵּז, כִּי יִתְאַר לְעַצְמוֹ שֶׁבֵּאת לְהוֹכִיחַ לוֹ שְׁכּוֹדֵר הָאֶרֶץ שְׁטוּחַ אוֹ מִשְׁהוֹ דּוֹמָה. אַחֲרֵי שִׁתְּרַגֵּז, לֵךְ תִּסְבְּרִי לוֹ מִשְׁהוֹ... רוֹגֵז זֶה הוּא תּוֹצֵר הַתְּעַמּוּלָה. **כֹּל מִי שִׁיעֲרַעַד עַל הַיִּיעָה הָאֲקָדְמִית הַמְּקוּבָּלָת, וְאֵפִילוֹ אִם יֵהָא חֲתוּן פִּרְסֵם נוֹבֵל, יֵשׁ לְהַחֲזִיקוֹ כְּאֹדָם חֲשׂוֹךְ וְבוֹר.** אִין זֶה מִשְׁנֵה מִי הָאֹדָם אוֹ מֵה הֵן טַעֲנוֹתַי. **מִדּוֹכֵר בְּחֻקֵי יִסוּד שֶׁל הַמַּדַּע,** וְזֶהוּ חוֹק יִסוּד מִגּוֹן, אֲשֶׁר אִסוּר לְפַתּוּחַ אוֹתוֹ לְרִיזוֹן שְׁכֵלִי.

ראיון עם פרופ' אליהו ריפס, פרופסור לסטטיסטיקה, המתאר בצבעים חיים את משטרת המחשבות של האקדמיה, ואת גורלם הקודר של אלו שהעזו להסתבך באמירות שלא נשאו חן בעיני הממסד האקדמי. מתוך הספר "עובדה" עמ' 57

44. לפני מספר שנים הודיע משרד החינוך למדען הראשי של משרד החינוך, ד"ר גבי אביטל, כי הוא מפוטר מתפקידו, עקב ראיון שהעניק למעריב (ערב ראש השנה תש"ע) ובו כפר בתורות הכפרניות על היווצרות היקום ("יש אלוקים, אין מצב אחר") ועל התחממות כדור הארץ. הראיון שהעניק גרם גל של מחאות גדולות: האוניברסיטה העברית הפסיקה את הלימודים למשך עשר דקות כאות מחאה, מכתבי זעם נשלחו מאת פרופסורים המכנים אותו כמי שסכנתו גדולה משל אחמדינג'אד וסכנתו גדולה לדמוקרטיה. פרופ' אחר המכהן כנשיא האקדמיה הלאומית למדעים, כתב: "דברים אלו, אם הינם נאמרים מפי אדם - הרי שהוא תימהוני. אם נאמרו מפי מדען - הרי שחדל מלהיות מדען". אחרי שלושה שבועות של בליץ עצום מצד הממסד האקדמי, פוטר אביטל מתפקידו.

גם פרופסורים המביעים עמדות נגד נישואי תועבה וסטיות למיניהן, מוצאים את מקומם מחוץ לכותלי האקדמיה באופן מיד, כמו ד"ר ירוחם לויט מאוניברסיטת בן גוריון, שעבודתו הופסקה בשל דעותיו בנושא זה. גם ברחבי העולם נאלץ נשיא אוניברסיטת הרווארד להתפטר בגלל מה שהיה נראה כפגיעה בשוויון מגדרי (אמנון רובינשטיין, 'חופש הביטוי האקדמי' עמ' 28, פורסם ב'משפט ועסקים' יג התש"ע).

45. נשיא מכון ויצמן לשעבר וחבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חיים הררי ואמנון רובינשטיין הינם החוקרים הישראלים הבולטים ביותר שחקרו את העניין של החופש האקדמי, ומאמריהם מצוטטים בכל עבודה משפטית בנושא זה.

חיים הררי כותב כך⁴⁶:

"קיימות גם מגבלות לגיטימיות לחופש אקדמי, הנגזרות מהבעת דעות מסוימות. במקרים אלו חופש הביטוי חייב להישמר, אך לא החופש האקדמי.

פרופסור לאסטרופיזיקה באוניברסיטה אינו יכול להמשיך וללמד בחוג לפיזיקה, אם לדעתו היקום נברא לפני 5771 שנה. יש להניח שעל סמך דעה זו בלבד, אותו אדם לא ימונה למשרת פרופסור, ולא תהיה בכך כל פגיעה בחופש האקדמי.

אפילו אם אותו פיזיקאי זכה במשרה פרופסוריאליית קבועה, וביום בהיר אחד החליט להאמין בספר בראשית ככתבו וכלשונו, יש להניח שהפקולטה לפיזיקה בה הוא מכהן תמצא דרך למנוע ממנו להורות זאת לסטודנטים. בדומה לכך, פרופסור לביולוגיה שיתכחש לעקרונות האבולוציה וידגול בספר בראשית. ייתקל בהגבלות רציניות ל"חופש האקדמי" שלו⁴⁷..."

בכנס שנערך ע"י עמותת 'בשער' במסגרת דיוני 'הפורום להשכלה גבוהה'⁴⁸, הוזמן אמנון רובינשטיין להרצות את משנתו, ואלו דבריו:

"יש צד אחד של חופש אקדמי שמגן עלינו מפני התערבות פוליטית חיצונית ופנימית, אבל יש צד אחד שמכפיף את איש האקדמיה לקהילה האקדמית, שצריכה לפעול "לפי הסטנדרטים האקדמיים המקובלים".

"כששואלים אותי, ומה אם מרצה רוצה ללמד את ה-*Intelligent Design* האמריקאית (=תכנון תבוני ה.ע.) ולהגיד שהאבולוציה הכל קשקוש, אני אומר שאדם כזה, הקהילה האקדמית יכולה לפסול אותו, "לפי הסטנדרטים האקדמיים המקובלים".

במחקר שחוציא "מרכז המחקר והמידע של הכנסת"⁴⁹ מופיעה סקירה נרחבת של פסיקה זרה בנושא

זה:

"ההגנה של בתי המשפט על החופש האקדמי התמקדה בהכרה בזכותה של האקדמיה לעצב בעצמה את תוכני הלימוד ללא כל התערבות ממשלתית, ובהגנה על אנשי סגל מפני התנכלויות על רקע פוליטי".

"בתי המשפט ביטלו חוקים האוסרים ללמד את תורת האבולוציה, או חוקים המחייבים מוסד הבוחר ללמד תורה זו ללמד גם את סיפור הבריאה. גם הצעות חוק שהוצעו במדינות שונות בארה"ב בין השנים 2004-2009, שמגמתן לעגן בחוק את זכותו של המרצה להציג ביקורת מדעית נגד תיאוריית האבולוציה, לא עברו את כל שלבי החקיקה".

(עמ' 25)

ישנו כלל נוסף באקדמיה, בשם 'איזון מקצועי'. על פי כלל זה, כאשר מרצה מוסר הרצאה אודות נושא מסוים השנוי במחלוקת, עליו להציג את כל העמדות בנושא, תוך הקדשת זמן שווה לכל הצדדים. משכך, היו גורמים באקדמיה שניסו להיתלות בעיקרון זה כדי להציג את הצד השני של הדעות הכפרניות, במקביל ללימודי הכפירה, וטענו: 'איזון מקצועי'. סירובם של אנשי האקדמיה לקבל את הטיעון ההגיוני והמקובל

46. "על חופש אקדמי וחופש הביטוי" עמ' 5-6.

47. לא יכולנו להביא את המשך דבריו שכללו ליצנות חסרת רמה שאין מקומה עני ספר, אף שיש בהם ללמד דבר או שניים בנושא זה.

48. מפגש מס' 19 בתאריך 11.2.2011.

49. 'היבטים שונים של חופש אקדמי בארץ ובעולם', רוני גולדשמיט, עו"ד ירון אונגר.

בכל נושא אחר, הביא את הנושא לפתח בית המשפט, שם לאחר מאבק משפטי ממושך קיבלו השופטים, כמובן, את עמדתם התמוהה של אנשי הממסד האקדמי, והצליחו להמציא גוסחאות שלפיהן האיזון המקצועי והחופש האקדמי יכול להיגתן לכל דעה שהיא, מלבד לדעה הדתית העומדת 'מחוץ לתחומי המדע', עפ"ל -

"...יחד עם זאת, בפרשיות Edwards ו-Bishop בהן נדונה זכותן של אוניברסיטאות למנוע ממרצים להביע עמדות דתיות במהלכן של הרצאות אקדמיות, הכירו בתי המשפט בזכותן של מחלקות להתערב בתכניות של סילבוס (תכנית הלימודים. ה.ע.) של מרצה מטעמים אקדמיים".
(עמ' 26)

ג. אקדמיה גלובלית אחידה

עיקרון נוסף של הקוד האקדמי קובע, כי על כל מוסדות האקדמיה בעולם כולו לעבוד תחת מטרייה אחת, תחת אותם כללי יסוד ובאותו מבנה מוסדי. מסיבה זו ניתן לראות כי המבנה הבסיסי של כל מוסדות האקדמיה בעולם כולו בנוי בתבנית אחידה ומדויקת של תואר ראשון, ואח"כ תואר שני ושלישי. גם החלוקה לפקולטות, צורת עריכת העבודות, ושורה ארוכה של אינספור פרטים, זהים לחלוטין בכל מוסד אקדמי בעולם כולו⁵⁰.

"מל"ג משקיעה רבות בהערכה בינלאומית של תכניות לימוד אקדמיות, ומדי שנה מגיעות לארץ משלחות מומחים מן המעלה הראשונה לבדיקת תכניות הלימודים בדיסציפלינות אקדמיות שונות".
(פרופ' יצחק נבו, אוניברסיטת בן גוריון. בעדות למל"ג במסגרת השימוע לתכנית החומש לחרדים 26.7.2016)

הממסד האקדמי אינו מוכן לאפשר בשום פנים יצירה של "אקדמיה מגזרית". אין דבר כזה "אקדמיה לרוסים" או "אקדמיה לנשים". אקדמיה היא מושג אוניברסלי וגלובלי, שאיננו נתון להשפעתן של תרבויות מקומיות.

זו אחת הסיבות לעקשנותם החזקה של אנשי המל"ג ולדרישתם שמוסדות האקדמיה החרדית יהיו זהים בכל נושא ועניין למוסדות הרגילים, ויעבדו אך ורק כשלוחות של אוניברסיטאות חילוניות.

יש לציין כי גם עצם ההקמה של מוסדות האקדמיה לחרדים, אפילו בצביון הנוכחי, כאשר הצביון החרדי נדרש רק לצד הקוסמטי החיצוני בלבד - נתפס בעיני הממסד האקדמי כהתפשרות כואבת, וכל'הוראת שעה' זמנית שנעשתה בחוסר ברירה, כאשר כל העת נשמעים קולות הקוראים לסגירתה המוחלטת של האקדמיה החרדית, ובשל כך, אנשי המל"ג מצמצמים כל הזמן את מידת החרדיות של המוסדות הללו, ולקרבים יותר ויותר למוסדות האם החילוניים.

50. בדרך כלל אדם יכול ללמוד תואר ראשון במדינה אחת ולהמשיך ללמוד תואר שני באוניברסיטה של מדינה אחרת, כשהאחרונה מכירה בתואר הראשון שנרכש במדינה הקודמת, לצורך זיפוס לשלב גבוה יותר של תארים. מדינה שרמת הלימודים שבה אינה עומדת ברף המקובל, תגיע למצב שהתארים שהיא מעניקה לא יוכרו במדינות אחרות. לצורך המחשת העניין, יוסבר כי אם מכללת הדסה תוריד את הרף האקדמי בתכניותיה או תשבור כללים מסוימים כדי לאפשר לתלמידים חרדיים לבוא בשעריה, היא תגרום לכך ששמה יוכתם בעולם, וכתוצאה מכך יימנעו ללמוד אצלה, שכן אחרי לימודי התואר לא יוכל הצעיר להמשיך במוסדות יוקרתיים ברחבי העולם, כמו הרווארד ואוקספורד. לא רק שמה של מכללת הדסה יוכתם בכך, אלא גם שמה של האקדמיה הישראלית בכללה עלול להיפגע מחריגות שכאלה. (ראה מסגרת בסוף פרק זה "האקדמיה הישראלית מלקקת את פצעייה").

ד. עקרון השוויון בזהות המרצים

עיקרון נוסף, שהוא אולי החמור מכל, ומעוגן גם הוא בחוקת המל"ג, קובע כי כל מוסד אקדמי באשר הוא, מחויב לתת מקום על בימת המרצים למרצים מכל גוני הקשת של החברה האנושית. אסור לשום מוסד לסנן את המרצים בו על רקע שיקולים של 'דת, מין וגזע'.

אחת ההחלטות הראשוניות של המועצה להשכלה גבוהה בשנות החמישים, הייתה ההחלטה ההיסטורית של 'סעיף תשע' ברשימת הדרישות הבסיסיות הנדרשות מכל מוסד המעוניין לקבל הכרה כמוסד אקדמי. על פי החלטה זו, נאסר על מוסדות אקדמיים באשר הם לנהוג באפליה כלשהי במינוי צוות המרצים מסיבות של "אמונות, מין וגזע". משכך, הרעיון של הקמת מוסד שבו צוות המרצים הינו דתי או חרדי, הפך לבלתי מעשי. יש לציין כי זהות המרצים הינו הדבר החשוב והקריטי ביותר בניסיון לייצר "אקדמיה חרדית", ומכיוון שהוא בלתי אפשרי, הרי שהרעיון כולו ירד לטמיון.

"יש למנוע מצב בו סטודנטים או מרצים יסבלו מדחייה, הדרה או השתקה בשל מאפייניהם או השקפותיהם האישיות, ובכלל זה עמדותיהם הפוליטיות. מינויים של מרצים וקידומם צריכים להתבסס על מצוינות (במחקר ובהוראה), ולא על שיקולים זרים... כמו כן, המינויים והקידומים צריכים להיעשות על פי כללים אקדמיים ברורים, ובתהליך מסודר שניתן לבחנו".

(החלטת המל"ג, החלטה מספר 11/109)

"מכוח כללי המל"ג הנזכרים לעיל, מוסד מוכר אינו רשאי להגביל את אוכלוסיית תלמידיו ואנשי הסגל שלו לבני דת או לאום מסוימים".

(פרופ' אמנון רובינשטיין, סדקים באקדמיה, עמוד 114)

דרישה עקרונית זו הביאה למצב שבו צוות המרצים בכל מוסדות האקדמיה הדתית והחרדית הינו צוות חילוני לכל דבר.

מי שמודה בכך בפה מלא הוא יחזקאל פוגל, מנכ"ל הקריה החרדית אונו -

"..היה מאוד קשה, ולכן ניתנה אפשרות להקים קמפוס נפרד. במה הוא נפרד? לא מבחינה אקדמית. מבחינה אקדמית, תכניות הלימודים, המרצים, הסגל זהה לחלוטין. אין לנו מחלקת שיבוץ מרצים משלנו, זה הכל בא מהקריה האקדמית אונו".

(יחזקאל פוגל מתאר את הקריה החרדית באונו, בפגישה מס' 20 של הפורום להשכלה גבוהה)

מצב זה משתקף היטב בעדויותיהם של בוגרי האקדמיה המיועדת לחרדים -

"כל המרצים היו חילוניים, ואפילו היה חלק מהם שקצת לגלגו. הייתה שם סוג של תחושה של עליונות עלינו, ואני דווקא הידרדרתי".

(סטודנטית לשעבר, חרדית, בראיון למרדכי לבאי בקול ברמה, כט אר"א תשע"ו. התמליל המלא יובא לקמן בפרק העדויות)

"המרצים הם כפירוש או דתיים לאומיים או חילוניים בכלל והם יכולים לדבר דיבורים ולהגיע לכל מיני נושאים..."

(מרואינת נוספת, שם)

"הגיע אלינו מרצה מאוד חביב, מרצה חילוני, אם אני לא טועה זה משפטן או משהו כזה, ונתן לנו סדרה של הרצאות. לקראת סוף הקורס התברר לי שלמעשה האדם הזה הוא המנכ"ל או היה מנכ"ל של "הבית הפתוח" שזה למעשה ארגון... וכך... לא משנה... במהלך הקורס נוצרים קשרים גם בין הסטודנטים לבין המרצים, והוא היה אדם מאוד מאוד חביב, מאוד פתוח, ונוצרו כאלו קשרים, שהתברר לנו למפרע שהוא כזה... שלמעשה הוא שייך לארגון הזה..."

(מוסי, סטודנט חרדי למשפטים, שם)

כך נוצר מצב שבו מותר למרצה לומר כל דעה משונה והשקפה מעוותת, אך 'הס שלא להזכיר שם ה'. במשך שנים ארוכות הממסד האקדמי מנהל מסע של ציד מכשפות כנגד המרצים הסוררים, המעזים להפר את ההוראה היסודית המוציאה את האמונה אל מחוץ לחוק.

אלמלי תקנה בעייתית זו ייתכן שניתן היה להתמודד לפחות עם חלק מהבעיות של האקדמיה ולצמצמן במידה מסוימת. אולם כאשר צוות המרצים הינו חילוני, הרי שהדבר סותרם באופן סופי את הגולל על כל הניסיונות לצמצם את הבעיות הקשות של האקדמיה החילונית.

ה. חופש אקדמי ועצמאות האקדמיה בפני פיקוח חיצוני, רבני או פוליטי

הבעיה של הכנסת מרצים חילוניים למוסדות האקדמיה החרדית מקבלת משנה תוקף, לנוכח העובדה שמרצים אלו נהנים מהזכויות של החופש האקדמי, המעניק להם את הזכות לעמוד בפני קהל המאזינים החרדיים ולהקיא בפניהם את כל הגיגי לבם ללא כל הגבלה כלשהי⁵¹.

הגדיר את הדברים בסגנונו הפיוטי - התנכ"י למחצה, שופט בית המשפט העליון, מישאל חשין.

ככל הנראה נכתבו הדברים תחת השראה מיוחדת, השמורה למשפטי מחץ העוסקים בעניינים העומדים ברומו של עולם, מסוג הדברים המרוממים את האדם טפח או שניים מעל הקרקע -

"רשאי הוא מורה למשפטים להעלות תיאוריות כאשר יאבה, ולהרביץ תורה לתלמידיו כדרכו. החופש האקדמי כאוויר לנשימה הוא למורה באקדמיה, ומי יאמר לו מה תעשה..."

(צ"א 6821/93 בנק המורה המאוחד נגד מגדל כפר שיתופי עמ' 513)

כמובן, מציאות זו שבה מרצים חילוניים עומדים מול צעירים חרדים ו"מרבצים בהם תורה כדרכם", מתוך הגנה אין סופית של עקרון החופש האקדמי, באה לידי ביטוי חריף בעדויותיהם של בוגרי האקדמיה החרדית -

"אני מרגישה כל פעם שאנחנו נכנסים לשיעורים, שיש לנו התנגשות עם המרצים בנושאים של כפירה. וחלקם זה כפירה וחלקם זה בנושא הרוחניות, ז"א גם בנושאים של דת אנחנו יכולים פתאום לשמוע משפטים שהמרצים פולטים - אם זה בטעות אם זה בכוונה - משהו שקשור בניגוד ליהדות או בזלזול כלפי היהדות."

(ראיון נוסף, עמ')

51. להלן ציטוט מתוך מסמך שהוציאה הכנסת בעניין החופש האקדמי: "דבר זה בא לידי ביטוי בהמלצות ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם (UNESCO). בהיבט האישי הן מחייבות לכבד את זכות חברי הסגל האקדמי לחירות, חופש מחשבה, מצפון, דת, ביטוי, התאספות, התאגדות ותנועה, ואוסרות פגיעה בזכות חברי הסגל לתרום לשינוי חברתי דרך ביטוי חופשי של עמדותיהם בעניין מדיניותה של ממשלתם ובעניין המדיניות הנוגעת להשכלה הגבוהה. עיקרון זה של חופש אקדמי קיבל גם ביטוי במגילת זכויות היסוד של האיחוד האירופי, באמנות נוספות שנחתמו בין מדינות האיחוד, ובהחלטותיה של מועצת אירופה." (היבטים שונים של חופש אקדמי בישראל ובעולם. עמ' 3, הכנסת - מרכז המחקר והמידע, רועי גולדשמידט, עו"ד ירון אונגר. 31 באוקטובר 2010).

חשוב להזכיר כי כללי היסוד של האקדמיה אינם מאפשרים שום פיקוח חיצוני על תוכני הלימודים, מגורמים שאינם מגיעים מתוך הממסד האקדמי, במיוחד ביחס לפוליטיקאים⁵², ועוד יותר מכך ביחס לאנשי הדת, שנואי נפשם של אנשי האקדמיה.

"על פי הנחיות ות"ת - מל"ג, לא תהיה התערבות חוץ אקדמית - כלומר רבנית - בתוכני הלימוד".

(הערות לתכנית החומש לחרדים חלק 3 עמ' 46 מל"ג-ות"ת)

נושאים אלו אינם נובעים אך ורק מהכללים והחוקים הכתובים של האקדמיה, אלא מושפעים במידה רבה גם מרוח האקדמיה ומתרבותה. אלו יסודות העומדים בלב לבם של ערכי האקדמיה, רוחה וצביונה.

1. תפקידה של האקדמיה כמוסד להנחלת סולם הערכים החילוני - אקדמי

חלק חשוב ומרכזי מתפקידה של האקדמיה, מהווה הרצון והשאיפה להנחיל לתלמידי האקדמיה את מה שמכונה 'התרבות האקדמית'. לאנשים הבאים מתוך הציבור החרדי ישנה לפעמים נטיה לחשוב, כאילו המדע והאקדמיה רואים את עצמם כמי שעיסוקם נוגע אך ורק למחקר וללמידה של העולם מצדו הגשמי והמעשי, וכי אין להם כל שייכות ועסק עם נושאים כמו ערכים והשקפות עולם.

אולם מחשבה זו מהווה שגיאה גסה ביותר. אנשי האקדמיה רואים כחלק מרכזי ומהותי ביותר מתפקידם, את הנחלת עולם הערכים של האקדמיה, את רוחה ותרבותה.

כאשר המרצה החילוני מגיע להרצות בפני קבוצה חרדית, הוא מגיע על מנת לחנך אותם. הוא עכשיו עומד בפני שליחות קודש חשובה, ללמד את החרדים את התרבות והרוח האקדמית המודרנית, על כל הנלווה לכך.

מי שהטיבו להגדיר את הענין, מנקודת מבטם שמעברו השני של המתרס, הינם אנשי האסטרטגיה שעל-ידי מוסד שמואל נאמן. המוסד שלקח כפרויקט מיוחד את שילוב החרדים באקדמיה, יצא בדו"ח מקיף הפורס את הקשיים, האתגרים והאסטרטגיות לשילוב נרחב של חרדים באקדמיה. הדו"ח מתאר את האמור בצורה שאין טובה ממנה -

"השתלבותו של הציבור החרדי בעולם האקדמי הינו תהליך חשוב, אך רגיש במיוחד. רגישות נובעת מעצם אוסיים של שני העולמות האלה - האקדמי והחרדי.

העולם האקדמי הינו כלי משמעותי לסוציאליזציה בעולם המודרני. זכותם ואף חובתם של אנשי האקדמיה להביע את דעתם ולחנך את הסטודנטים לפי ערכיהם. "חופש אקדמי" - הינו אחד העקרונות המקודשים ביותר של העולם הזה. רבים מייחסים לאקדמיה תפקיד מכריע בקביעת האידיאולוגיה ותפיסת העולם של החברה המודרנית.

העולם החרדי, מצידו, נוצר כהתנגדות לניסיונות לקבוע מערכת ערכים אלטרנטיבית למוסר התורני. זאת הסיבה העיקרית ליחס החשדני של הציבור החרדי לאקדמיה".

(בין מח"ר להיום - 2015 עמ' 15)

52. להלן תיאור מתוך עיתון הארץ על אודות פולמוס סוער באחת מוועדות הכנסת, בה מחו חברי הוועדה כנגד דיון שנתפס בעיניהם כפוגע בעיקרון החירות האקדמית. יודגש, כי ציטוט זה מובא אך ורק כדי להמחיש רגישותם של אנשי האקדמיה מכל פגיעה בעיקרון החופש האקדמי, ולא כדי להביע עמדה כל שהיא בנושאים השנויים במחלוקת בין הימין והשמאל הפוליטי בישראל:

"בעקבות דו"חות בדבר הטיות אנטי ציוניות במחקר ובהוראה בכמה פקולטות במדעי החברה, תלונות של סטודנטים ומרצים על נזימות ועלבונות שהם סופגים כשהם קובלים על כך, קיימה שלשום ועדת החינוך של הכנסת דיון בנושא. והנה קמו חברי כנסת, הגוי הקנאי כל כך לחופש הביטוי, וטענו שהדיון אינו לגיטימי עצם הדיון על האקדמיה, טענו הח"כים חיים אורון, ניצן הורביץ, אחמד טיבי, ראלב מגדלה, אורית זוארץ ואחרים, הוא פגיעה בחירות האקדמית. לא הועילו ההרגעות של יו"ר הוועדה, זבולון אורלב, ולא דברי הכיבושין של שר החינוך, גדעון סער. שאין כוונה חלילה להכתיב אילו תכנים ללמד, אלא לברר, לטובת מעמד האוניברסיטאות בעיני הציבור, אם כצעקתה. והם בשלהם: אסור".

תארו לעצמכם כיצד נראה מוסד שכזה: חומר הלימודים ספוג אפיקורסות, ההנהלה חילונית, המל"ג מפקח על כל צעד ושעל, המרצים חילוניים ונהנים מחופש אקדמי מוחלט, יש להם אמביציה בלתי נדלית לחנך את תלמידיהם ל'ערכי האקדמיה', התלמידים מגיעים מכל גוני הקשת של מי שמוכן לקרוא לעצמו 'חרדי', ההישגים הלימודיים וההשכלה הכללית הם הערכים העליונים

השורות הבאות הינן ציטוט מתוך דבריה של מרצה חילונית אשר נמסרו בכנס שנערך באוניברסיטת תל אביב, תחת הכותרת "חרדים להשכלה - היש לאפשר השכלה גבוהה בתנאי הפרדה בין המינים?" מרצה זו הינה מרצה בקריה החרדית באונו. בדברים אלו היא מתארת כיצד היא מחדירה בקרב הסטודנטיות החרדיות את השקפת עולמה -

"...הייתי שמחה להזמין גם את כל הנוכחים, לשמוע את הדיון שמתנהל בכיתה של נשים חרדיות על פסק דין רגן והויכוח על יכולת הבחירה ועל מקומה של האשה בחברה החרדית, או את הדיון בפרשת עמנואל, שמתקיים בכיתה שבה כל התלמידות הינן בוגרות של בית יעקב, חלקן אשכנזיות וחלקן ספרדיות, או את הדיון בדנילוביץ' (פסק דין מפורסם לגבי בעלי סטיות רחמ"ל), חומר לא קל לעיכול מבחינת הסטודנטיות החרדיות, או את הדיון בפסיקת הדין של בית הדין האירופי שנשפטה במשפט בינלאומי בענין Freedom of expression pornographic.."

(תמר הוסטובסקי ברנדס, מרצה בקריה האקדמית אונו)

האם "עמדת בית הדין האירופי אודות - Freedom of expression pornographic" רחמ"ל הינן חלק מההשכלה הכללית של הסטודנטים? האם יש להם איזו זיקה לעבודה המקצועית של מקצוע כל שהוא המיועד לנשים חרדיות? או שמא הוא נובע מ"זכותם ואף חובתם של אנשי האקדמיה לחנך את תלמידיהם לפי ערכיהם?"

כך או כך, אותה מרצה מוסיפה כאחת שמעידה על עצמה "שלוקחת ברצינות את התפקיד החינוכי שלה ולא חושבת שהיא מלמדת במוסד להכשרה מקצועית":

"מה אנחנו כחברה ליברלית מרוויחים ומה אנחנו מפסידים - בתחום של קידום השוויון, ואני רוצה להדגיש שאני לא דיברתי בכלל ולא אמרתי מילה על שילוב בשוק העבודה וההיבט הכלכלי לא אמרתי על זה מילה, אך ורק מה אנחנו מרוויחים ומה אנחנו מפסידים בתחום של קידום השוויון"

"מה אנחנו מרוויחים? אנחנו מרוויחים העצמה של נשים חרדיות, אנחנו מרוויחים הטמעה של ערכים ליברליים בחברה החרדית אני יודעת שיש מי שסקפטי בקשר לזה, ועדיין, כמי שעוסקת במלאכה, אני יכולה להבטיח לכם שמי שנחשף בפעם הראשונה לתכנים האלו לא יוצא כמו שהוא נכנס. הגברים וגם הנשים שלומדים לימודים אקדמיים כן מהווים סוכנים של שינוי בחברה החרדית - גם אם השינוי הוא איטי"

יש לציין כי דוברת זו נחשבת כמי שמהווה את הסמן הקיצוני כנגד ההפרדה המגדרית. בהופעותיה הינה טוענת כי יש לאסור על הפרדה מגדרית במערכת החינוך החרדי, כולל בחינוך היסודי והעל יסודי, בישיבות

ובמוסדות בית יעקב (!). אולם לשם שינוי ההפרדה באקדמיה היא לגיטימית בעינייה, היות והטמעת הערכים הליברליים שמגיעה מהאקדמיה יוצר השפעה הפוכה חזקה הרבה יותר **באותו התחום של הפרדה המגדרית** (או 'קידום השוויון' כלשונה).

ז. שוויון בקבלת תלמידים

כפי שנכתב לעיל, ההשקפה הפלורליסטית הדוגלת בשוויון מוחלט בין כל בני האדם באשר הם, היא אחד העקרונות החשובים ביותר בבסיסה של השקפת העולם המקובלת בעולם האקדמי.

השקפה זו עומדת בניגוד גמור להשקפת התורה. על פי דעת תורה, יש בעולם צדיקים ורשעים, תלמידי חכמים ועמי הארץ, יהודים וגויים, ולכל אחד מעמד ודין בפני עצמו. הזכויות של עם הארץ קל דעת, אינן שוות בשום אופן לזכויותיו של תלמיד חכם הממית עצמו באוהלה של תורה. כמו כן, התורה מלמדת אותנו "אל תתחבר לרשע". זכותו וחובתו של היהודי לדאוג כי סביבתו וסביבת חינוך ילדיו תהיה נקייה מהשפעות זרות. זכותו וחובתו לסנן את הבאים עם ילדיו במגע, על רקע "דת" והתנהלות בצניעות וכו' ועוד רשימה ארוכה של קריטריונים חשובים בהחלט.

לעומת זאת, אנשי האקדמיה אינם מוכנים לקבל את העובדה שבמוסד אקדמי יתבצע סינון ומיון של התלמידים על רקע של רמה רוחנית וכדומה. גם הסינון הכללי בין חרדים לחילונים הוא דבר בעייתי, אולם הדבר איננו בא לידי ביטוי, שכן בדרך כלל שום תלמיד חילוני איננו מעוניין ללמוד במוסד שבו מרבית התלמידים הינם חרדים. אולם כאשר מוסדות אלו מעוניינים לסנן את התלמידים החרדיים בעצמם, על פי קריטריונים מינימליים המקובלים בכל מוסד חרדי, הם נתקלים בבעיה קשה, כי הדברים עומדים בניגוד גמור להנחיות המל"ג ולכללי האקדמיה.

קביעה זו מעוגנת היטב בחוקת המל"ג ובדברי המשפטנים העוסקים בתחום -

"יש למנוע מצב בו סטודנטים או מרצים יסבלו מדחייה, הדרה או השתקה בשל מאפייניהם או השקפותיהם האישיות, ובכלל זה עמדותיהם הפוליטיות".

(החלטת המל"ג, החלטה מספר 11, 1109)

"מכוח כללי המל"ג הנזכרים לעיל, מוסד מוכר אינו רשאי להגביל את אוכלוסיית תלמידיו ואנשי הסגל שלו לבני דת או לאום מסוימים".

(פרופ' אבנר רובינשטיין, סדקים באקדמיה, עמוד 114)

כל אחד מהסעיפים המנויים לעיל, ממחיש לנו היטב מדוע לא ניתן בשום אופן להקים 'אקדמיה חרדית כשרה', אפילו לא ברמה של 'דיעבד שבדיעבד'.

אולם, חמורה במיוחד היא התמונה העולה מצירוף כל הפרטים לכלל אחד גדול.

תארו לעצמכם כיצד נראה מוסד שכזה: חומר הלימודים ספוג אפיקורסות, ההנהלה חילונית, המל"ג מפקח על כל צעד ושעל, המרצים חילוניים ונהנים מחופש אקדמי מוחלט, יש להם אמביציה בלתי נדלית לחנך את תלמידיהם ל'ערכי האקדמיה', התלמידים מגיעים מכל גוני הקשת של מי שמוכן לקרוא לעצמו 'חרדי', ההישגים הלימודיים וההשכלה הכללית הם הערכים העליונים, ואין כל פיקוח רבני מינימלי על שום פרט במערכת.

איזו תמונה מצטיירת בראשכם למקרא שורות אלו? ובכן, תמונה זו - היא דמותה של מה שנקרא 'מכללה

חרדית'

סיפורה העגום של אוניברסיטת בר אילן, מהווה דוגמה מוחשית כיצד התכניות והשאיפות הגבוהות של מייסדי האוניברסיטה התנפצו אחת לאחת מול מספר סעיפים פשוטים בהחלטות המועצה הגבוהה. האידיאות הנשגבות ביותר מתמסמסות ונעלמות, כאשר המוסד תחת שליטה חילונית מוחלטת "של פורקי עול תורה ומצוות, בשליטתם ובתרבותם", כלשונו של מרן הרב אלישיב במכתבו הנודע.

אוניברסיטת בר אילן כמשל - מקול חיי המוסר של הנביאים ועד ללימודי ביקורת המקרא

כדי להמחיש עד כמה העולם האקדמי הוא עולם סגור וקשוח, הבנוי על פי אמות מידה בלתי ניתנות לשינוי, נתבונן בהיסטוריה של האוניברסיטה הדתית לאומית הוותיקה בישראל - אוניברסיטת בר אילן.

עם כל הכבוד ליוסי שריד ולשותפיו החרדיים, זכות היוצרים של הרעיון להקים אקדמיה דתית בארץ ישראל, שמורה כמובן לאנשי תנועת המזרחי, שעשו זאת כבר לפני למעלה מיובל שנים. למען ההגינות יש לציין, כי בניגוד לחוגי החרדים החדשים וליוסי שריד, אשר הקימו את האקדמיה החרדית מתוך שאיפה לחולל שינוי חברתי בחברה החרדית ולהכניסה לאחד מכורי ההיתוך המרכזיים של החברה החילונית הגבוהה - מטרתם של אנשי המזרחי באותם ימים הייתה הפוכה לחלוטין.

הם האמינו באמת ובתמים שהמיזם החדשני ייצור מהפכה רוחנית עצומה בקרב היישוב החדש, ויקרב לבנים אל אבותם. אנשי המזרחי אהבו באותן שנים להגות רעיונות נשגבים על תיקון עולם ומלואו, דרך מפעלי ענק מעוררי השתאות. אגדות וציפיות רבות רקמו מנהיגי התנועה באותם ימים חגיגיים אפופי סיסמאות משיחיות, ובעיני רוחם ראו הם את טל התחייה הרוחנית המורעף לכל עבר מהמוסד העברי הנעלה, אשר יוכיח לעיני כל בשר את המסרים הערכיים הנעלים שבכתבי הנביאים ובספרי הנצח של עם התנ"ך.

"מהאוניברסיטה הדתית שלנו יעמוד כל העולם כולו, היהודי והגוי, על טיב עומק המשמעות

שבאמרה - 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'". (שאנני של י"ח. לוקשטיין, סמנדרני המורחז, הפרדס, שנה כ"א)

"מאותו מרכז מחשבתי - דתי יתהדהד בקול אדיר קול החז"ל, קול חיי המוסר של הנביאים,

ורינת התהילים". (ש"ב)

ביטויים אלו נראים לנו עצובים ומעוררי חמלה כאחד, כאשר אנו עומדים כיום ומתבוננים באוניברסיטה החילונית למחצה, ששמה אוניברסיטת בר אילן, וקוראים בעצב על החלומות הקסומים של יוזמיו והוגיו.

זהו אותו מוסד שבו לומדים כיום ביקורת המקרא מתוך פשרות משוונות שאין ראוי כלל להעלותן על ספר. כמו כן, מרבית התלמידים אינם דתיים, חלק גדול מהמרצים הם חילונים ואפיקורסים גמורים, וההקפדה על

רמת הצניעות המינימלית הלכה ודעכה עם השנים. ("ייעודה של אוניברסיטה דתית", פרופ' דב שוחרץ, 2013) ⁵³ כמו כן, בין כותלי האוניברסיטה נלמדות ללא עוררין תיאוריות העוועים הכפרניות של אומות העולם בנושא מדעי החיים⁵⁴.

במהלך השנים הביעו גורמים שונים מקרב המזרחי את אכזבתם מהידרדרותה הרוחנית התלולה של האוניברסיטה, שבה תלו את תקוותיהם הכמוסות.

כך למשל מקונן הגוף ששמו "חבר הרבנים" של תנועת המזרחי -

"לצערנו הרב נתגלו שורה של ליקויים חמורים העומדים בסתירה מוחלטת לעצם רעיון ורצון המייסדים... חדרו כאלו שהשקפותיהם על התנ"ך ולימודי הקודש אינם הולמים מוסד דתי... תופעות כאלה מטשטשות את הצביון הרוחני של המוסד ופוגעות בדיוקנה המקורי של האוניברסיטה הדתית".

"ישבנו על מדוכה זו עם הגורמים הנוגעים בדבר, ועוד נמשיך בדיונים על מנת להחזיר למוסד הנכבד את עטרתו, כרצון המייסדים והבונים. לדעתנו, יש לצרף לוועד המנהל רבנים, גדולי תורה ומחשבה, כדי למצוא את דרכי התיאום ולהביא את המוסד הזה למסלולו הנכון".

(שבתי - בטאון חבר הרבנים - גיליון 7 - ד')

כמובן, זעקות שבר אלו נותרו כקול קורא במדבר, והצביון הדתי של האוניברסיטה הלך ונעלם במהלך השנים⁵⁵.

נקודת השבר הגדולה של אוניברסיטת בר אילן, הייתה בשלב שבו ביקשה האוניברסיטה את הכרת הממסד האקדמי והמועצה להשכלה גבוהה. אנשים וגורמים רבים ניסו בכל דרך למנוע מהמוסד את ההכרה האקדמית, ומנהליו נאלצו לעבור דרך תחתים ארוכה, מייגעת ורצופת מאבקים מתישים מול הממסד האקדמי הוותיק, בראשות האוניברסיטה העברית⁵⁶, עד להשגת ההכרה האקדמית המיוחלת. במשך לא פחות מחמש עשרה שנה היה על המוסד לקיים באדיקות רבה את תנאי המל"ג, כדי להוכיח את היותו מוסד אקדמי מן המניין. בין הכללים הייתה הדרישה להכנסת מרצים חילוניים⁵⁷, שכמובן שינתה באופן קיצוני את מהותו של המוסד, והפכה אותו למוסד אקדמי רגיל, עם נטייה וזיקה כלשהי לציבור הדתי, ותו לא.

"האוניברסיטה הייתה זקוקה להכרת העולם האקדמי, והיא נאלצה להסתגל לחוקיו. כפי שראינו לעיל, הנורמות האקדמיות היו מדוקדקות ומפורטות. נקבעו תקנות עשה ולא תעשה, ונקבע מנגנון פיקוח הבודק את אופן יישומן. השגת ההכרה האקדמית באה לאחר עשור ומחצה בהן מילאה אוניברסיטת בר אילן אחר הדרישות האקדמיות, והן הפכו לחלק ממהותה"

(מנחם קליין, "בר אילן - אקדמיה דת ופוליטיקה", עמ' 123)

53. יש לציין כי הכותבים מצאו לעצמם נחמה פורתא בכך שקשיים דומים קיימים גם באוניברסיטאות דומות, כמו 'א - זאהר' המצרית ואל קסאמי' הערבית ישראלית, ואוניברסיטאות נוצריות אמריקאיות שונות...

54. מנחם קליין, "בר אילן - אקדמיה, דת ופוליטיקה", עמ' 123.

55. הדברים הגיעו לשיאים בלתי נתפסים, עם עריכתו של מצעד תועבה בתוך מתחם האוניברסיטה

56. באותם ימים נהנתה האוניברסיטה העברית ממונופול יחידני על כל מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל. מונופול זה נפרץ על ידי אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת בר אילן, לאחר מאבקי כוח שנמשכו שנים רבות.

בעניין זה יסופר שכידוע גזר רבי חיים זוננפלד זצ"ל תענית ביום פתיחת האוניברסיטה העברית, בעוד הרב קוק תמך בה ואף נאם ברגש רב במעמד הפתיחה החגיגי. בספר "האיש על החומה" מובאת עדות ממקור ראשון, איך הגיע סטודנט שלמד באוני' העברית וסיפר להרב קוק שהוא לימד שם ביקורת המקרא. נאנח הרב קוק ואמר: "עכשיו אני מבין את רבי חיים זוננפלד..."

57. מנחם קליין, בר אילן - אקדמיה, דת ופוליטיקה, עמוד 123

סיפורה העגום של אוניברסיטת בר אילן, מהווה דוגמה מוחשית כיצד התכניות והשאיפות הגבוהות של מייסדי האוניברסיטה התנפצו אחת לאחת מול מספר סעיפים פשוטים בהחלטות המועצה הגבוהה. האידיאות הנשגבות ביותר מתמסמסות ונעלמות, כאשר המוסד תחת שליטה חילונית מוחלטת "של פורקי עול תורה ומצוות, בשליטתם ובתרבותם", כלשונו של מרן הרב אלישיב במכתבו הנודע.

בניגוד חריף לאנשי תנועת המזרחי שביקשו לתקן עולם ומלואו על ידי מוסד שיתנהל על פי "חזון חיי המוסר של כתבי הנביאים", הרי שיוזמי האקדמיה החרדית מקרב חוגי החרדים החדשים, והמל"ג בראשות יוסי שריד, לא שאפו כלל למטרה זו. אוניברסיטת בר אילן הוקמה על ידי אנשים דתיים מלאי חזון דתי עמוק, ורק בשלב מאוחר יותר נאלץ המוסד להיכנע לכל תכתיבי המל"ג. מוסדות האקדמיה החרדיים, לעומת זאת, לא היו אפילו לרגע אחד תחת בעלות אמיתית של גורם חרדי, ונפתחו מראש כמוסדות חילוניים לחלוטין, בעטיפה חרדית דקיקה שנועדה למטרות יחצנות ותו לא. מוסדות אלו אפילו אינם צריכים "להידרדר" כדי להפוך למוסדות חילוניים, הם פשוט כאלו מעצם הווייתם. שום מועצה חילונית איננה זקוקה להילחם על כך, ואין אפילו "חבר רבנים" חסר שיניים שיפרסם מאמרי קינה עגומים על המצב הקודר.

למען ישמעו ויראו

הקוריוזים הבאים ממחישים כמה מהבעיות של עולם האקדמיה:

כשהסטודנט השמאלני תדי כ"ץ מאוניברסיטת חיפה הגיש את עבודת המחקר להנהלת הפקולטה, הוא לא תיאר לעצמו את הסערה הבינלאומית שתפרוץ בעקבות התחקיר. הוא ידע שעבודתו תרגיז הרבה אנשים, הוא ידע עד כמה התחקיר מגמתי ומקומם, אך שרשרת האירועים שפרצה בעקבותיו הביאה למשבר ארוך וחריף בין האקדמיה העולמית לאקדמיה הישראלית, משבר שהדיו טרם שכחו עד לעצם היום הזה.

בעבודת המחקר של תדי כ"ץ, טען הלז כי לוחמי חטיבת אלכסנדרוני ביצעו טבח שיטתי בתושבי הערביים של הכפר טנטורה, במהלך הקרבות של מלחמת השחרור. הדרך היחידה של כ"ץ לברר מה התרחש באותו כפר ערבי במהלך המלחמה, הייתה מתוך ראיונות שערך מול זקני הכפר הערביים, אשר פרסו בפני החוקר את משנתם, כמיטב המסורת המזרחית.

בעקבות תביעה שהוגשה ע"י בוגרי חטיבת אלכסנדרוני, פסלה הנהלת הפקולטה את עבודת המחקר, בטענה כי העבודה נעשתה בצורה מגמתית ולא מקצועית, כשהיא מסתמכת על משאלת לב של הכותב ולא על מקורות מהימנים, כנדרש בעבודת מחקר אקדמית. בכל אופן היו אנשי אקדמיה בודדים שעל אף כל הטענות צדדו בעמדתו של תדי כ"ץ ואף כתבו מאמרים להצדיק את עבודתו. במרחבי האקדמיה הישראלית נוצרה מהומה קטנה שהוכרעה באופן ברור לטובת עמדתה של האוניברסיטה.

הפרשייה המקומית יכולה הייתה להסתיים בשלב זה, אלמלא נכנס לתמונה גורם בכיר בהרבה, הלא הוא אילן פפה, המכהן כמרצה באוניברסיטת חיפה. פפה זה ידוע כשמאלן בעל דעות קיצוניות במיוחד, והוא מביע הזדהות אף עם המצע האידאולוגי של תנועת החמאס.

אילן פפה נקט בשיטה יעילה במיוחד - הוא הלך להלשין בפני האקדמיה העולמית. הוא פנה והזעיק את גורמי האקדמיה הבינלאומיים, בקריאה להטיל חרם אקדמי על אוניברסיטת חיפה. בשל הפרה חמורה של 'עקרון החופש האקדמי'.

באותה תקופה עמד אילן פפה בפני קידום מקצועי, אולם הביזיונות העצומים שגרם לאוניברסיטת חיפה ברמה הבינלאומית, גרמו לאוניברסיטה לעצור את קידומו. אילן פפה עזב את הארץ ללונדון,

שם מצא מיד משרה מכובדת, ופתח בפעילות חובקת זרועות עולם למען הטלת חרם אקדמי נרחב על האוניברסיטאות הישראליות.

פועלו הציבורי של פפה הצליח במידה רבה, ואגודת המרצים של לונדון החרימה את אוניברסיטת חיפה ואת אוניברסיטת בר-אילן. תוך יצירת סערה עצומה, ששככה רק לאחר מספר שנים.

פרשייה נוספת שהתפרסמה אף יותר מקודמתה, הייתה פרשיית המחלקה לפוליטיקה ולממשל באוניברסיטת בן גוריון בנגב. עיקר ייעודה של מחלקה זו היא ללמד על הרדיפה, על משטר האפרטהייד ועל הרצח השיטתי שמפעילה מדינת ישראל נגד האזרח הערבי. מדו"ח שהוציאה תנועת 'אם תרצו', עולה כי 8 מתוך 11 אנשי הסגל היו חתומים על עצומות נגד מדינת ישראל. כמו כן, מסקירת המאמרים והמחקרים הנלמדים במחלקה, עולה כי 85% מהמחקרים שנלמדו במסגרת החוג היו בעלי מגמה אנטי ישראלית, לעומת 15% בלבד שהיו בעלי נטייה פרו ישראלית.

במשך שנים רבות נשמעו תלונות רבות על הנעשה בין כותלי החוג, אך הן נתקלו בכל פעם בחומת ה"חופש האקדמי" המקודש.

בשנת 2011 החליט המל"ג לבצע במחלקה בדיקת הערכת איכות של תחום מדע המדינה ויחסים בינלאומיים, באמצעות ועדה בינלאומית בראשות פרופ' תומס ריסה, מהאוניברסיטה החופשית של ברלין.

בדו"ח שהעבירה הוועדה הבינלאומית למל"ג, התגלו ליקויים מקצועיים חמורים בהתנהלות המקצועית של המחלקה לפוליטיקה ולממשל באוניברסיטת בן-גוריון.

בעקבות הממצאים הקשים המליצה הוועדה באופן חריג ונדיר במיוחד על סגירתה המוחלטת של המחלקה, אם לא ייושמו בה מספר המלצות, כמו הגדלת מספר חברי הסגל האקדמי והרחבת תוכני הלימוד במקצועות הליבה של התחום. בעקבות הפקת הדו"ח, החליטה הנהלת האוניברסיטה לאמץ את ההמלצות, אך בכל זאת החליטה ועדת המשנה של המל"ג בתחילת ספטמבר, כי מומלץ לסגור את המחלקה לשנת הלימודים תשע"ד, באופן סופי וללא תנאי.

המהלך גרר בעקבותיו סערה בעולם האקדמי. מאות אנשי אקדמיה בארץ חתמו על עצומות חריפות בנושא. אנשי אקדמיה ואגודות מדעיות בישראל ובעולם, שיגרו למל"ג מכתבי מחאה כנגד התנהלותה, כשהם טוענים על פגיעה חמורה בחופש האקדמי.

גם מרחבי האקדמיה העולמית הגיעו תגובות בינלאומיות המגנות את התנהלות המל"ג.

"אם הוועדה מתכוונת למנוע חקירה מדעית שחוקרים בעלי שם בעולם מוכנים להגן עליה, הרי שמדינת ישראל עשויה לאבד את ההערכה העולמית כלפיה", כתב פרופ' למדעי המדינה, ריצ'רד אנדרסון, מאוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס.

פרופ' ריק שפארד, נשיא האגודה האמריקאית לגיאוגרפיה, שבמסגרתה מאוגדים אלפי אנשי אקדמיה, הזהיר בדבריו כי "לעצם הופעתו של מהלך שכזה יהיו השלכות מזיקות, לא רק לקשריה של האקדמיה הישראלית עם העולם, אלא גם למאמץ הכולל להשגת ידע והבנה".

בסופה של הפרשייה נכנעו אנשי המל"ג בפני הלחץ הבינלאומי, ונאלצו לקבל את תכתיבי הקהילייה הבינלאומית ולחזור בהם מההחלטה על סגירת המחלקה, בשל החשש מפני פגיעה במעמדה הבינלאומי של האקדמיה הישראלית.

פרשיות אלו הביאו לפתיחת דיון נרחב ומתמשך בקרב קהיליית המשפטנים הישראליים, אשר דנו בשאלת החופש האקדמי ובכוחו להגן על הקוראים להטלת חרם על מדינת ישראל. ימי דיון ומחקרים רבים נערכו בנושא זה, ואמנון רובינשטיין אף הוציא לאור ספר מיוחד העוסק בסוגיות המשפטיות של החופש האקדמי. הנקרא 'סדקים באקדמיה', כאשר חלק הארי של הספר מוקדש לנושא החרם על מדינת ישראל ולמשמעויותיו המשפטיות.

למותר לציין כי ויכוחים אלו בין הימין לשמאל הפוליטי אינם כלל מעניינים, וכי הדברים הללו מובאים אך ורק בכדי להמחיש את הכפיפות המהותית של כל מוסד אקדמי לפולחן האוניברסלי של האקדמיה העולמית.

הצד האפל של הסובלנות האקדמית

אחת הבעיות הקשות הגורמות כאב ראש עצום לגורמי האקדמיה בעולם כולו, היא בעיית החוקרים המרדנים, המסרבים ליישר קו עם תיאוריות הכפירה המשוונות שבהן דוגל הממסד האקדמי בנוקשות רבה. ברחבי העולם כולו מתנהל מסע טיהור נוקשה כנגד מדענים הדוגלים בשיטת 'התכנון התבוני' (Intelligent Design), שהינה תנועה של מדענים שהכריזו באופן גלוי על כך שהממצאים המדעיים אודות המורכבות העצומה של הפיזיקה ושל היצורים האורגניים, מוכיחים על קיומה של 'יד עליונה' מאחורי בריאת העולם, ועל תכנון תבוני של היקום.

המדיניות התקיפה של האוניברסיטאות בחו"ל ביחס לנושא זה הינה מדיניות של יד קשה ביותר כנגד הסוררים, כאשר הללו נידונים לגזר דין חד משמעי - פיטורין מידיים, ללא היסוס.

למרבה האבסורד, בנושא זה נטשו אנשי הממסד האקדמי את כל הדיבורים אודות ה"חופש האקדמי" המקודש, המקנה זכות חסרת גבולות לכל חוקר להביע את דעותיו.

נושא זה התגלגל אף לפתחם של בתי המשפט בארה"ב, ואלו הכירו בזכותן של האוניברסיטאות לפטר את מדעני 'תכנון תבוני', וקבעו כי אין לראות במעשה זה פגיעה בחופש האקדמי.

פרשיות אלו מסוקרות בהרחבה בשני פרויקטים גדולים שנעשו בנושא זה. הפרויקט הראשון נערך על ידי ד"ר ג'רי ברגמן, שראיין במסגרת עבודתו אלף מדענים ומורים שנדחו, פוטרו או לא קודמו. בשל ספקנותם לגבי הגישה הכפרנית של העולם האקדמי ביחס לנושא בריאת העולם. במרכזו של המחקר ישנה רשימה של מאה אנשים שפוטרו משרתם בשל אמונה בשיטת 'התכנון התבוני'. חלקם בשל הבעת דעות אלו בשיחה שנערכה מחוץ לכותלי הכיתה, שלא במסגרת הלימודים הפורמליים.

פרויקט נוסף שהכה גלים נערך על ידי עיתונאי יהודי בשם בן שטיין, אשר הפיק סרט בשם - Expelled No Intelligence Allowed שבמסגרתו ראיין מדענים בכירים שפוטרו מעבודתם בשל דגירתם בשיטת ה'תכנון התבוני'. הסרט זכה לביקורות שליליות "קטלניות" מאת מבקרי הסרטים, אך למרות זאת זכה לתהודה עולמית עצומה, והוכנס לרשימת 20 הסרטים התייעודיים הרווחיים ב-25 השנים האחרונות.

המקרה המפורסם ביותר של רדיפה קשה הינו סיפורו של Damadian Raymond, ממציא מכשיר ה-MRI, שסורב לקבל פרס נובל על רקע דעותיו והתנגדותו לקבל את התיאוריות הכפרניות, למרות שהמצאתו נחשבת לאחת ההמצאות הגדולות ביותר שקידמו את עולם הרפואה באופן דרמטי בשנים

◀◀

סטודנטים מטעם ארגוני השמאל מוחים כנגד הפגיעה בעקרון החופש האקדמי, בסגירת מחלקת מדעי המדינה באוני' בן גוריון.

משהתחילו המוסדות הנפרדים להתפשט לתופעה רחבה וכלל ארצית, נשמע קול מחאה רחב מאוד של אנשי האקדמיה בארץ, שאף פנו לבג"ץ בטענה כי הפרדה המבוצעת במוסדות הללו סותרת את הוראות החוק האוסר על הפרדה מגדרית במרחב הציבורי. בתשובת המל"ג וות"ת לבג"ץ נטען, כי הפרדה זו הינה צורך זמני לצורך שילוב הציבור החרדי באקדמיה, וכי עם השנים ניכרת עלייה מתמדת ועקבית של חרדים ההולכים ללמוד במוסדות כלליים שבהם אין הפרדה בין נשים לגברים.

◀ המשך

האחרונות. במקומו קבלו את הפרס שני מדענים אחרים, שהוסיפו שכלולים מסוימים במנגנון מכשיר ה-MRI.

סיפור נוסף שהכה גלים הינו סיפורו של ריצ'רד שטרנברג, שהיה איש מדע מבריק וכיהן כמנכ"ל המוזיאון הלאומי להיסטוריה של הטבע בארה"ב. חטאו של שטרנברג היה כאשר פרסם מאמר מדעי שבסופו הזכיר את גישת 'התכנון התבוני' של היקום. בעקבות פרסום זה פוטר שטרנברג מתפקידו היוקרתי.

פרשה נוספת שעוררה הדים היא פרשיית גירמו גונזלס, גם הוא מדען מבריק באוניברסיטת איוזה שפוטר לאחר שפרסם סרט בשם 'כדור הארץ הנדיר', בו הוא מראה ומוכיח על ידי חישובים מתמטיים שונים, את התכנון החכם של העולם בו אנו חיים. לאחר שיצא הסרט חתמו ארבע מאות פרופסורים על עצומה היסטורית, שבה נכתב כי "הוראת התכנון התבוני מאיימת על האוניברסיטה ועל היושרה המדעית". בעקבות הדברים פוטר גירמו גונזלס ממשרתו, לאחר שעבר 'בליץ' ציבורי ותקשורתי עצום על ידי האליטה האקדמית, שהתגייסה על מנת לחסל את ה'כופרים', תוך כדי שהוא מכונה בידי אותם גורמים 'אידיוט' ומטורף דתי'.

גונזלס עתר לבית משפט, אך זה קיבל כמונן וכרגיל את עמדת האוניברסיטה, אשר טענה כי הוא מעמיד במבוכה את כל מעמדה של האוניברסיטה....

כמו כן קיימים ברשימה זו שמות רבים נוספים, כמו מדען בכיר מנאס"א בשם David Coppedgecao שהיה אחראי במשך 15 שנה על משימת 'קאסיני' לחקר כוכב שבתאי, ופוטר מתפקידו בשל השתתפות בפרויקט על 'תכנון תבוני'. גם הוא עתר לבית משפט, אולם כרגיל עתירתו נדחתה, ועוד היד נטויה. ■

נספח לפרק ה

שילוב חרדים במוסדות מעורבים כתהליך מחויב המציאות

האקדמיה החרדית מרגע היווסדה, מתמודדת עם בעיית חוסר החוקיות של ההפרדה המגזרית והמגדרית בין כותלי האקדמיה.

למעשה, ניתן לומר שהאקדמיה החרדית מתמודדת ללא הרף עם ביקורת קשה המוטחת בה משני כיוונים הפוכים לחלוטין. מחד גיסא גדולי התורה והציבור החרדי זועמים קשות על השליטה החילונית, על התכנים הכפריים, על המרצים החילונים ועל האווירה הבעייתית; מאידך גיסא גם אנשי האקדמיה החילוניים אינם מרוצים מהנעשה באקדמיה החרדית.

ממה הם אינם מרוצים? אם התכנים חילוניים וגם השליטה האמתית חילונית, וצוות המרצים כולל את כל מרכיבי העיסה הישראלית, מדוע הם אינם מרוצים? הדבר היחיד שעדיין אינו פועל בדיוק לפי אמות המידה החילונית, הוא נושא ההפרדה המגדרית בין גברים לנשים, וכן נושא ההפרדה המגזרית בין חילונים לחרדים. עצם ההקמה של מסלול אקדמי המיועד לבני מגזר פלוני או אלמוני, עומד לצנינים בעיני הממסד האקדמי החילוני.

ישנה הסכמה גורפת מקיר לקיר, כי מגמות אלו אינן עומדות בקריטריונים הנוקשים של האקדמיה, אולם הדבר נעשה באופן זמני בלבד, בשל האילוץ וחוסר הברירה. לפיכך, מנסים כל העת אנשי המל"ג להגביל ככל האפשר הפרדה זו, ולצמצמה עד למינימום האפשרי.

כאמור לעיל, אחד מעקרונות היסוד של האקדמיה הוא שאין כל הפרדה שהיא בין הסטודנטים, לא הפרדה מגדרית ולא הפרדה מגזרית. לעולם לא יפתח קורס או כיתה המיועדים לבני מעמד מסוים, לעדה מסוימת או לתלמידים מסגנון מסוים ולא אחר.

במסמך שהוציאה הכנסת בתאריך כ"ב בשבט תשע"ד (23 בינואר) נכתב כך:

"עיקרון יסוד בהשכלה הגבוהה הוא כי אין בה סגרגציה. האוניברסאליות של ההשכלה הגבוהה מתאפשרת רק כאשר היא מכילה מגוון דעות, וכל הפרדה בין קבוצות בתוכה, מנוגדת לטבעה הבסיסי".

יש להדגיש, כי גם לאחר שנאלץ המל"ג לאשר בעל כורחו את הקמת המסגרות הייעודיות לחרדים, עדיין מדובר בהיתר מוגבל מאוד, שאיננו מאפשר למוסדות לסגן את המועמדים מתוך הציבור החרדי עצמו.

לפחות במקרה אחד הידוע לנו, סגר המל"ג לחלוטין מוסד שהעז לבצע סינון מסוג זה. מדובר בסמינר לבנות שפעל כשלושה של מכון טל, וניסה לבצע מיון של תלמידות על פי אופיין הרוחנית. הנהלת מכון טל ספגה במקרה זה נזיפה חמורה וקיצוץ תקציבי, שהעבירו מסר מהדהד לכל מנהלי המוסדות, כי חוקת המל"ג והנחיותיו אינן המלצות ערטילאיות גרידא, וכי כל סטייה מהן תטופל על ידו באופן נוקשה.

“ועדת מל”ג לפיקוח ואכיפה עסקה לא מעט בחשיפת מתחזים (כרמה מוסדית) ואף נזקקה

(פרופ' ברוך נבו אוניברסיטת חיפה, 11.7.16, תגובות לתכנית החומש לחרדים חלק 2 עמ' 20)

לאמצעי ענישה”

משהתחילו המוסדות הנפרדים להתפשט לתופעה רחבה וכלל ארצית, נשמע קול מחאה רחב מאוד של אנשי האקדמיה בארץ, שאף פנו לבג”ץ בטענה כי ההפרדה המבוצעת במוסדות הללו סותרת את הוראות החוק האוסר על הפרדה מגדרית במרחב הציבורי. בתשובת המל”ג וות”ת לבג”ץ נטען, כי הפרדה זו הינה צורך זמני לצורך שילוב הציבור החרדי באקדמיה, וכי עם השנים ניכרת עלייה מתמדת ועקבית של חרדים ההולכים ללמוד במוסדות כלליים שבהם אין הפרדה בין נשים לגברים⁵⁸.

בעקבות החלטת הבג”ץ, בחודש אפריל 2016 פורסם ע”י המל”ג דו”ח פרטני הכולל בתוכו שורה של המלצות לשילוב חרדים הדרגתי בתוך הקמפוסים החילוניים המעורבים, וביניהן:

- פתיחת כיתות לאוכלוסייה החרדית בתוך הקמפוסים הרגילים, בעוד ששאר המרחב הציבורי יהיה משותף לכלל הסטודנטים.
- מסלולים הדרגתיים שבהם הלימודים בשנה הראשונה מתקיימים בכיתות נפרדות (בקורסי היסוד, למשל), ובהמשך משתלבים הסטודנטים בכיתות הרגילות.
- שילוב מלא של הסטודנטים בכיתות הרגילות, תוך מתן מעטפת תמיכה וסיוע.
- הקמת תכניות לעידוד ותמרוץ קליטת סטודנטים בין כותלי הקמפוסים הרגילים בכיתות נפרדות או משותפות.
- על אף הקשיים האמורים, אין מניעה לפתיחת כיתות נפרדות בתוך הקמפוס, וזאת בכפוף לקיומו של פיקוח מוגבר המבטיח כי לא תותר ולא תינקט כל הפרדה מגדרית מחוץ לכיתות הלימוד המופרדות, כאמור. לצורך כך, יחודדו אמות מידה והקפדה על הפרדה מותרת ואסורה במסגרות החרדיות. ההפרדה המגדרית תוגבל לכיתות הלימוד בלבד, ולא תותר כל הפרדה מחוץ לתחומי הכיתות.
- לא יינתנו הנחיות בנוגע ללבוש או דרישות צניעות אחרות.
- לא תופלינה סטודנטים/יות או מרצים/ות בשל מינם/. יחודדו ויפורסמו הנחיות.

(תכנית מל”ג ות”ת לחומש הבא סעיפים 1.3.5.1-1.3.6.2)

לכל שורה בהמלצות אלו יש משמעויות והשלכות חמורות ביותר על הנעשה באקדמיה החרדית. אם עד היום הייתה במוסדות אלו רמת חרדיות מסוימת, לפחות בנושא ההפרדה המגדרית, הרי שלפי ההנחיות החדשות, גם בנושא זה תיווצרנה פרצות חמורות.

כך למשל, הסעיף האחרון המונע הפליית מרצים. משמעותו המעשית היא כי המוסדות יחויבו להביא מרצות חילוניות לגברים חרדיים, ומרצים חילוניים לנשים חרדיות.

58. בתחילת התכנית נכתב כך: “פעילות להרחבת הנגישות לאוכלוסייה החרדית מחייבת פרקטיקות מסוימות של הפרדה מגדרית, אשר לעיתים עומדת בסתירה לעקרונות האוניברסיטאיים של ההשכלה הגבוהה. לפיכך, במהלך הדרך יהיה עלינו לקבוע גדרים בנוגע להסדרים המותרים והאסורים בנושא”.

59. יודגש כי אין המדובר בתכנית סופית ויתכן שחלקם של ההמלצות ישתנו לכאן ולכאן אך הרעיון המשפטי העומד בבסיס ההמלצות אינו ניתן לשינוי

מפתח לפרנסה - בסימן שאלה

מפתח לפרנסה בסימן שאלה ❖ עודף אקדמיזציה במדינות המערב ❖ עודף אקדמיזציה בישראל - מהגבוהים בעולם ❖ מה אומרת הסטטיסטיקה ❖ שלושה שקלים לשעה ❖ ירידת ערך התארים הפורמליים והפסד שנות ותק יקרות ❖ בזבז משאבים עצום ❖ עשירי העולם חסרי ההשכלה

שאלות ותשובות בנושאי פרנסה - בין הכשרה מקצועית ללימודי אקדמיה ❖ מקצועות הדורשים תואר אקדמי כתנאי בסיסי ❖ "זמה עם פלוני שמשנתכר יותר"? ❖ "זמה עם הסטטיסטיקה"?

הגופים המנהלים והמשווקים את מסלולי האקדמיה החרדית, עושים שימוש מתמשך במיתוס הידוע הרואה בלימודי האקדמיה מפתח יעיל ומוכרח לצורך הכניסה לשוק העבודה בכלל, ולהשגת משרה איכותית בפרט. הנושא הזה הוא מורכב מאוד ולא פשוט, ויש בו הרבה יותר מפן אחד. אין קל יותר מלהבטיח לאנשים המתקשים בפרנסתם (שמונים אחוז מהחברה האנושית בכל תרבות ומדינה) תילי תילים של הבטחות שצעד מסוים יבטיח להם פתיחת שערי פרנסה שמימיים, ובפרט, כאשר הרעיון מתבסס על מציאות שאכן קיימת בשטח. אין חולק על העובדה הבסיסית - מי שמסיים את לימודיו באקדמיה, ערכו בשוק העבודה שווה יותר משהיה טרם התחיל את לימודיו (אם כי לא בצורה משמעותית, כפי שיפורט להלן).

אולם כדי לערוך תחשיב כלכלי נכון, יש צורך לקחת בחשבון גם גורמים נוספים. האם אכן העלייה בתלוש המשכורת היא גבוהה ודרמטית כל כך כפי שמשתקף בפרסומים השונים? ובכלל, ההשקעה הכספית בלימודי האקדמיה הינה גבוהה ביותר, במיוחד בהתחשב בהפסד שנות עבודה יקרות ושנות ותק חשובות. האם היא אכן משתלמת? לו היינו לוקחים את אותם סכומי עתק ומשקיעים אותם סתם כך בהשקעה גדל"נית טובה, או בקרן השקעות מניבה, האם לא היינו משיגים הכנסה טובה יותר? ומה לגבי עתידו הכלכלי של הציבור החרדי בכללו? האם הנהירה למסלולי האקדמיה איננה מנציחה את תלותו הכלכלית של הציבור החרדי בממסד החילוני, וחוסמת את התפתחותו הכלכלית הבריאה והעצמאית? כל השאלות הללו ורבות נוספות, צריכות להילקח

בחשבון בכובד ראש וברצינות הראויה, כשבאים לדון בהיבט הכלכלי של הלימודים באקדמיה. כך גם לו היו השיקולים כלכליים בלבד.

מובן מאליו, שאין כוונת פרק זה להביע מחשבה לפיה יש לבחון את הלימודים באקדמיה על פי שיקולים כלכליים כאלו ואחרים. ההפך הוא הנכון; אין שום דבר בעולם שבכוחו להתיר לימודי אפיקורסות ודעות כוזבות מפי מרצים חילוניים, או יצירת חיבור בין המוני צעירים חרדים לערכים החילוניים של האקדמיה. כניסתם של המוני חרדים לעולם האקדמיה מהווה מהפכה תרבותית עצומה, שבה חלקים גדולים מקרב הציבור החרדי הולכים ומאבדים את סולם הערכים החרדי, ומאמצים תחתיו את סולם הערכים, את התרבות ואת ההשקפות המקובלות בחברה האקדמית, החילונית והאפיקורסית. אסון רוחני זה אינו ניתן להצדקה, גם לו היה מביא בכנפיו בשורה כלכלית עצומה. אך למרות כל זאת, חשוב מאוד להבין שגם הצד הכלכלי של המטבע אינו כה פשוט, והתמונות של "מפתח הפרנסה" בפרסומי האקדמיה, מציגות מצג שווא ונאיבי.

"עודף אקדמיזציה" במדינות המערב

ראשית, חשוב להבין היטב את השינויים המהותיים שחלו בשוקי התעסוקה המערביים בשנים האחרונות. בעשורים האחרונים נפתחו בכל מדינות המערב בכלל ובישראל בפרט, כמות עצומה של מוסדות אקדמיים עממיים שהנגישו את לימודי האקדמיה למעמדות הפשוטים יותר בחברה. לימודי האקדמיה הפכו תוך שנים ספורות, מעניין יוקרתי המסמל את בעלי הכישרונות ואת בני המעמד הגבוה, למושג עממי וזול, וכמעט כל צעיר המכבד את עצמו פונה למסלולים אלו.

מכיוון ששוק התעסוקה בנוי - כמו כל שוק אחר - על כוחות היצע וביקוש, הדבר גרם למגמה חדשה, שבה יותר ויותר אנשים ומומחי תעסוקה החלו לפקפק בכדאיות הכלכלית של לימודים אקדמיים ככלי המבטיח תעסוקה איכותית ופרנסה מבטיחה, במציאות העכשווית של שוק התעסוקה⁶⁰.

"במשך שנים צעירים האמינו ליועצי בתי הספר, לאוניברסיטאות ולפוליטיקאים שאמרו להם שתואר זה טוב. אבל עכשיו זה מתחיל להשתנות. צעירים מתחילים לשאול את השאלה: 'האם זה באמת טוב לי?'"

(פרופ' ריצ'רד ודר (Vedder), כלכלן ודיסטוריון מאוניברסיטת אוהיו, כראיון ל"כלכליסט", 04.07.13)

60. מסקר שערכה מחלקת המחקר של AllJobs (חברה עם מאגר המשרות הגדול במדינה) בקרב 500 סטודנטים שסיימו את לימודיהם בשלוש השנים האחרונות, עולה כי כיום עבודתם של למעלה מ-40% מהמשיבים אינה קשורה לתחום לימודיהם. 43% השיבו כי טרם מצאו עבודה בתחום, ואלו שכן מצאו - עשו זאת בתהליך שארך כחצי שנה (43%).

מבחינת תחומי הלימוד: 72% מבוגרי לימודי מדעי החברה עדיין לא מצאו עבודה בתחומם. כך גם 67% מבוגרי לימודי מדעי המדינה, 56% מבוגרי לימודי מדעי הרוח, 54% מבוגרי לימודי רפואה ופארמה, ו-47% מבוגרי לימודי המשפטים. כמו כן, 75% מבוגרי עבודה סוציאלית מצאו עבודה בתחומם רק לאחר שנה עד שנתיים. 53% ממסיימי התואר במדעי המדינה, 50% ממסיימי מדעי הרוח ו-44% ממסיימי מדעי החברה ענו כי עבודתם הנוכחית קשורה רק במידה מועטה ללימודיהם. כך טענו גם מסיימי תואר בפסיכולוגיה (40%) וברפואה ופארמה (36%).

לטענת המשיבים, הקשר בין מוסד הלימודים לעולם התעסוקה המחכה לסטודנטים בסיום התואר, הוא רופף ביותר. רק 24% הסכימו באופן מוחלט כי מוסד לימודיהם הכין אותם כראוי לשוק העבודה, לעומת 31% מהמשיבים, הסבורים כי הם לא הוכנו כראוי ליום שאחרי הלימודים.

ומה קורה בקרב המעסיקים? על פי סקר נוסף של מחלקת המחקר של AllJobs שנערך בקרב 1,146 עובדים ו-169 מעסיקים. מעל 40% מהמעסיקים חושבים שהכשרה מקצועית עכשווית חשובה יותר מתואר אקדמי ממוסד מוכר. 43% מהמעסיקים רואים בניסיון המעשי את היתרון החשוב ביותר.

עינב בוימפלד, מנהלת התוכן והמחקר ב-AllJobs אומרת, שכיום הציפייה שתואר יבטיח עבודה כבר אינה תקפה, והמציאות מלמדת שמה שרלוונטי הוא הניסיון התעסוקתי ('פורבס' 18.10.15).

"בעמדה קיצונית אף יותר מחזיקים ראשי ארגון תיל (Thiel Organization), שהקים היזם פיטר תיל, ממייסדי Paypal. לפני שנתיים הודיע הארגון כי בכל שנה יעניק ל-24 צעירים מוכשרים 100 אלף דולר, אם יעזבו את הקולג' ויקימו מיום עצמאי. עד כה הוענקו 63 מיליון דולר ל-63 יזמים צעירים. ראשי הארגון סבורים כי זו הדרך לעודד יצירתיות, במקום הנהירה העדרית אל השמרנות של העולם האקדמי." (מקור - כלכליסט 04.07.13)

“בהרבה מקרים עדיף להיות שרברב ולא ללכת להרווארד”

(אחד מעשרת עשירי העולם - מייקל בלומברג, ראש עיריית ניו יורק לשעבר ודמות מרכזית בארה"ב. מתוך 'כלכליסט', 04.07.13)

“הערך של התארים יורד משנה לשנה, ואנשים מתחילים להרים גבה”.

(פרופ' עוז אלמוג, סוציולוג מאוניברסיטת חיפה - שם)

“סיכוייו של צעיר מבית מבוסס שלא למד בקולג' להפוך לאדם עשיר, גבוהים פי 2.5 מסיכוייו של צעיר מבית לא מבוסס, שדווקא כן סיים לימודי תואר ראשון”.

(מכון המחקר פיו (Pew), “בעקבות החלום האמריקאי” - יולי 2012)

“תוך שמונה שנים, בין 2004 ל-2012, מספר עורכי הדין בישראל הכפיל את עצמו, מ-30 אלף ל-63 אלף. ב-20 השנים האחרונות גדל מספרם פי חמישה. 16 אלף סטודנטים נוספים למשפטים יושבים בימים אלה על ספסל הלימודים, אבל רובם לעולם לא יעבדו בפועל כעורכי דין, 60 אחוז ממי שלומד משפטים היום, לא הולך להיות עורך דין”.

(תחקיר מגזין מאקו - 23.10.14)

ערך נמוך במיוחד ישנם לתארים של המכללות, להבדיל מהאוניברסיטאות ומהמכללות היוקרתיות יותר. יש לציין כי מוסדות ההשכלה הגבוהה לציבור החרדי נכללים כולם בקטגוריה לא מחמיאה זו -

“המעסיקים שכן מתעניינים בתואר, מעדיפים את אלה שלמדו באוניברסיטה. הם רוצים עובדים שלמדו באוניברסיטה או במכללה נחשבת, כמו המכללה למנהל והמרכז הבינתחומי”. “יש מעסיקים שאם אני אביא להם מישהו ממכללה נידחת בדרום, הם יגידו שזה לא מתאים, שהם מעדיפים מישהו מבן גוריון”.

(אורנה סרגה, הבעלים של חברת אלטרנטיבה מיון, גיוס והשמה. ראיון למגזין מאקו - 23.10.14)

מגמה זו של עודף אקדמיזציה, מקיפה את מדינות העולם המערבי כולו. הצעירים פונים בהמוניהם לעבר לימודים אקדמיים, ודבר זה מביא למצב של “כשל שוק” חמור, שבו שוק העבודה מוצף במספר לא הגיוני של אקדמאים דורשי עבודה, באופן שמוביל לירידה בשכרם. גם כיום עדיין קיים פער משמעותי בין שכרם של האקדמאים לאלו שאינם כאלו, אך הפערים כבר אינם דרמטיים ומשמעותיים כפי שהיו בעבר, ועם התגברות התופעה, הולך הפער ומצטמצם.

מצד שני, ישנה תופעה הפוכה במקצועות שאינם אקדמיים, בהם קיים מחסור חמור בכוח אדם איכותי ואמין. נותני שירותים פשוטים כמו אנשי אלומיניום, עובדי ענף הבנייה, חשמלאים, נהגי מוניות ועוד - נהנים מביקוש רב, וגובים שכר גבוה שלא היה מבייש את בעלי המקצועות הנחשבים, שלעיתים משתכרים הרבה פחות.

הנהירה של הדור הצעיר לעבר מסלולי האקדמיה, יצרה מצב שבו הענפים הפשוטים יותר קולטים לתוכם את השכבות הנמוכות יותר של החברה, וקיים בהם מחסור חמור בכוח אדם אמין ואיכותי. כך למשל חשמלאי אמין ואחראי יכול להיכנס בקלות רבה לשוק העבודה. די בכמה פרסומים בעלוני שכוונתיים, כדי להיות מוצף בהזמנות עבודה. אם הוא רק מראה ללקוחותיו את רצינותו ואת אמינותו, הוא יכול תוך תקופה קצרה לבסס לעצמו מעמד מצוין, וליהנות משכר גבוה ומכובד.

לעומת זאת, סטודנט הלומד משפטים, צריך לעבור מסלול תחתית ארוך ומייגע עד שיזכה להגיע לאותה משכורת שממנה נהנה ידיו החשמלאי חסר ההשכלה המינימלית. הוא נדרש ללימודים ארוכים ומתישים המוצצים את כוחותיו, הוא משקיע בהם סכומי עתק ומפסיד תלושי שכר של שנים ארוכות, המצטברים לסכומים של מאות אלפי שקלים. לאחר מכן הוא נכנס לשוק רווי שבו מסתובבים רבבות עורכי דין צעירים וחסרי ניסיון, המנסים בכל דרך להיכנס לשוק. רק לאחר שנים רבות, אם שרד את כל המסלול הארוך והמייגע, הוא יכול אולי להתברג כעורך דין נחשב, הגנה מהמשכורות הגבוהות הנהוגות אצל משפטנים בכירים.

גם בתחומי ה"צווארון הלבן" של המקצועות המכובדים יותר, כמו הנהלת חשבונות ומחשבים, ניכרת בשנים האחרונות שחיקה רבה בערכו של התואר הפורמלי, והמעסיקים נוטים לייחס ערך רב יותר לניסיון התעסוקתי של המועמדים, ולא לרשימת התעודות והציונים שבאמתחתם.

עודף האקדמיזציה בישראל - מהגבוהים בעולם

להלן אוסף נתונים שונים המצביעים על כך שתופעת עודף האקדמיזציה בישראל היא מהגבוהות ביותר בעולם המערבי.

- על פי דו"ח החינוך של ארגון ה-OECD, מדינת ישראל נמצאת במקום השלישי בעולם כולו מבחינת אחוז האקדמאים הגבוה באוכלוסייה.
- בישראל פועלים לא פחות מ-69 אוניברסיטאות ומכללות (לעומת אוניברסיטה אחת בלבד בשנות החמישים).
- על פי נתוני משרד החינוך, 46.4% מהצעירים הישראלים פונים ללימודים אקדמיים. מדובר במספר עצום, הגבוה משמעותית מהמקובל במדינות המערב, שם אחוז הפונים ללימודים אקדמיים עומד על 31.6%. (דו"ח משרד החינוך על ההשכלה הגבוהה, שנת 2014).

דווקא בזמן שבעולם כולו מתחילים אנשים רבים להבין את חוסר התוחלת שבריצת העדר אחרי האקדמיה, החליטו רשויות המדינה לעודד את הציבור החרדי לקנות את התפיסה המיושנת והמפוקפקת.

במחקרים השונים שנערכו אודות השפעת תוארי האקדמיה על רמת ההשתכרות הממוצעת, ניתן לראות בהחלט את התוצאות של אפקט זה. כדי להבין את המשמעות השונות של המצב החדש של שוק העבודה המודרני, ננסה לסקור להלן כמה מחקרים שנעשו בתחום זה⁶¹.

61. לפני שניגשים לבדוק את הנתונים הסטטיסטיים השונים בנוגע לרמות ההכנסה של בוגרי האקדמיה, חשוב להבהיר נקודה מסוימת. עלינו להפריד ולהבחין בין שני סוגים של רוכשי תארים אקדמיים. הסוג הראשון של רוכשי התארים, הם של אנשים הלומדים לתארים בענף משמעות אמיתית בשוק התעסוקה החופשי, כמו לימודי חשבונאות, עבודה סוציאלית וכדומה. לימודים אלו הם בדרך כלל לימודים ארוכים, יקרים ולא קלים.

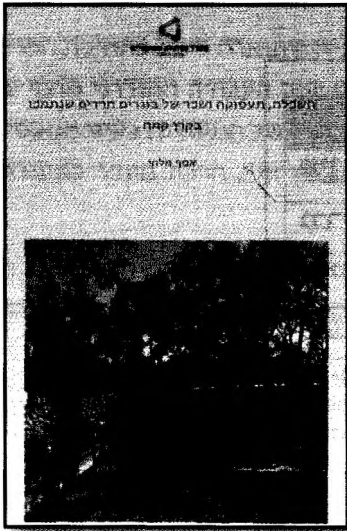
כשאנו באים לבחון את הכדאיות הכלכלית של צעד זה, עלינו להשוות ביניהם לבין רוכשי התעודות המקצועיות שאינן אקדמיות, שלאחר לימודים קלים וקצרים בהרבה, נכנסים במהירות לשוק העבודה. באותו זמן שחבריהם נדיין רצים ממבחן למבחן, הם עובדים ומשתכרים, ומתחילים לרכוש ניסיון ולהתברג בשוק העבודה. בהמשך ננסה להבין את הנתונים ולנסות לערוך חישובים שונים שימחישו לנו את הכדאיות או את אי הכדאיות של רכישת תארים אקדמיים, לעומת לימודי מקצוע פשוטים יותר.

אולם, ישנו סוג נוסף של רוכשי השכלה גבוהה. אלו מועסקים על ידי משרד החינוך, ורוצים לקבל הטבות שונות הניתנות על ידי המשרד לבעלי תעודות. לתארים אלו אין ערך אמיתי הנגזר מכוחות השוק המשביעים כמו ההיצע והביקוש. ההטבות הנגזרות מתארים אלו נובעות ממדיניות של משרד החינוך, המעוניין להכניס את לימודי האקדמיה למגזר החרדי ולהשפיע על אופיים ועל רוחם של עובדי ההוראה, שבידם תלוי גיבוש תפיסת העולם של הדור הבא. רבים מרוכשי התארים הללו לומדים לתארים זולים ופשוטים, שהערך האמיתי שלהם הוא כמעט אפסי. אלו מחפשים את המסגרת הקלה והחובבנית ביותר, ובוחרים מראש בלימודים הידועים לכולם כלימודי קשר, חסרי משמעות אמיתית. גם ההשקעה הכספית בלימודים אלו היא קטנה בהרבה, ולכן כל חישובי הכדאיות שיובאו להלן, לא תמיד תקפים לגבי מסלולים אלו.

ואולם, בנושא זה ישנה בעיה אחרת. מלבד התופעה החמורה שבה החינוך החרדי, שהיה נחשב מאז ומתמיד לקודש הקדשים של ההוויה החרדית, נמסר לשליטה חילונית אקדמית, ונשים חרדיות שגורל הדורות הבאים מוטל על כתפיהן החינוכיות, שואפות לקרבן את ההוויה האקדמית, הרי שצעדים אלו גורמים לכך שמשרד החינוך רק ילך ויחמיר בעתיד את דרישותיו השונות ממוסדות הלימוד החרדיים.

אם היום משרד החינוך עוצם עין ואיננו בודק בדיוק את הערך האמיתי של התעודות הנלמדות, הרי שניתן לקבוע ללא כל ספק, בהתחשב בדינמיקה הידועה של אנשי השלטון בנושאים אלו, כי עצימת עין זו הינה זמנית בלבד, עד

ומה אומרת הסטטיסטיקה?

לפנינו מונח מחקר ארוך ומושקע שפורסם על ידי משרד המסחר והכלכלה, תחת הכותרת "השכלה, תעסוקה ושכר של בוגרים חרדים שנתמכו בקרן קמ"ח" - יוני 2016. עורך המחקר הינו אסף מלחי, רכז תחום תעסוקת חרדים במנהל המחקר של משרד הכלכלה, דוקטורנט ומרצה באוניברסיטת בן גוריון בנגב. מדובר במחקר ארוך ומקיף המכיל נתונים רבים, וכולל גם ממצאים של מחקרים ופרסומים קודמים בנושא.

חלק הארי של המחקר עוסק בבחינה של רמת ההכנסה והתעסוקה של נתמכי קרן קמ"ח בעת יציאתם לשוק העבודה.

נתמכי קרן קמ"ח נחלקים לשתי קבוצות. קרן קמ"ח מעניקה מלגות לימודים, חלקן ללימודים אקדמיים וחלקן ללימודי הכשרה מקצועית שאיננה אקדמית. המחקר כולו מסקר את הפרשים שבין רמת ההשתכרות של שתי הקבוצות. כמו כן, המחקר משווה בין רמות ההכנסה של שתי הקבוצות כאחת, לבין רמת ההשתכרות של גברים ונשים חרדים שלא עברו לימודי מקצוע כלל.

ואכן, בכל הקשור להשפעת לימודי המקצוע מכל הסוגים על רמת ההכנסה, המחקר מציג נתונים ברורים ביותר על כך שרמת ההכנסה של בוגרי ההכשרה המקצועית והאקדמית אכן עלתה באופן משמעותי בתקופה שלאחר סיום הלימודים, בהשוואה לתקופה הקודמת ללימודי המקצוע, בה היו חסרי השכלה מקצועית לחלוטין. אולם, הנקודה הרלוונטית עבורנו היא הנקודה השנייה, המשווה בין בוגרי האקדמיה לבוגרי ההכשרה המקצועית. בנקודה זו מגלה המחקר נתונים אחרים לגמרי.

על פי ממצאי המחקר, כאשר משווים בין הלומדים עצמם, בין אלו שבחרו בלימודי האקדמיה לבין אלו שבחרו בלימודי ההכשרה המקצועית, אנו מגלים לפתע כי מדובר בפער לא גדול, וספק רב אם הוא מצדיק את ההשקעה הכספית העצומה ואת שנות האבטלה הארוכות.

על פי הנתונים הללו, אכן קיים פער מסוים בין הכנסות בוגרי האקדמיה להכנסותיהם של אלו שעברו מסלולי הכשרה מקצועית, אולם פער זה שאינו דרמטי במיוחד, נובע ברובו הגדול מהעובדה שממוצע שעות העבודה של בוגרי האקדמיה גבוה מבוגרי ההכשרות המקצועיות. הפער האמיתי של הרווח לפי שעת העבודה הוא פער זניח, ומאוד לא משמעותי.

בטבלה המסכמת את נתוני ההכנסות בקרב הבוגרים, נמצאים הנתונים הבאים -

- בקבוצת הגיל 20 עד 30 מסתכם פער ההכנסות בין בוגרי האקדמיות לבוגרי ההכשרה המקצועית בסכום של 270 שקלים (7,490 ו-7,220 בהתאמה).
- בקבוצת הגיל 31 עד 36 הפער עולה לסכום של 1,350 שקלים (8,270 ו-6,920 בהתאמה).
- בקבוצת הגיל 37 עד 67 הפער מטפס ל-1,840 שקלים (8,430 ו-6,970).
- הממוצע הכללי הינו פער של 1,500 שקלים בקרב הגברים. 1,340 שקלים בקרב הנשים.
- הממוצע החציוני בין שני נתונים אלו הוא 1,440 שקלים.

מחקר זה אינו מתייחס לרמת ההשתכרות לפי שעה, אלא לרמת שכר סופית.

אולם בהמשך המחקר מובאים תוצאות של מחקר נוסף, פרטני הרבה יותר, המגלה את הסוד העומד מאחורי הנתונים הללו וחושף את העובדה המפתיעה, כי הפער האמיתי בין רמת ההכנסות הוא קטן הרבה יותר.

תעודות מקצועיות	אקדמאים	
		מין
6,970	8,470	גברים
6,030	7,370	נשים
		שבוצות גיל
7,220	7,490	20-30
6,920	8,270	31-36
6,590	8,430	37-67

מקור: מינהל המחקר, משרד הכלכלה, השכלה ותעסוקה במגזר החרדי, 2015.

שכר עברה כנגד הפסדה - שלושה שקלים לשעה...

מחקר זה שנערך על ידי מינהל המחקר במשרד הכלכלה - "השכלה ותעסוקה במגזר החרדי, 2015", חושף את הסיבה האמיתית לפערי ההכנסות. הסיבה לכך נעוצה בעובדה שבוגרי ההכשרה המקצועית נוטים לעבוד פחות שעות מאשר עמיתיהם האקדמאים. (36 שעות שבועיות, מול 41, בהתאמה). האקדמאים הינם יותר אנשי קריירה ופחות אנשי משפחה, ומעדיפים בדרך כלל יום עבודה ארוך יותר. הדבר נובע הן מהאופי הפחות שמרני של קבוצה זו, והן מהחינוך האקדמי המטפח שאיפות קריירה סטיות כמטרה בפני עצמה.

באותו מחקר מופיע נתון נוסף שהוא למעשה החשוב ביותר, והוא מציין את רמת השכר של הבוגרים לפי שעה. זהו המודד האמיתי והמדויק ביותר לבדיקת רמת ההשתכרות.

על פי נתונים אלו, הפער בין שתי הקבוצות עומד על סכום זניח של שלושה שקלים לשעת עבודה. זהו זה. (שהתוצאה הסופית שלו היא 432 ש"ח בחודש לסך 36 שעות שבועיות, ההפרש הנוסף בפער נובע מ-22 שעות עבודה נוספות לחודש).

סה"כ	גברים ¹⁹	נשים	גברים	נשים
N=362	116	77	169	169
90.2	86.2%	90.9%	92.3%	92.3%
38	36	36	41	41
ש"ח 8,330	ש"ח 7,088	ש"ח 8,050	ש"ח 8,470	ש"ח 8,470
51	49	53	52	52
84%	81%	64%	54%	54%

ירידת ערך התארים הפורמליים והפסד שנות ותק יקרות

ההסבר הפשוט לנתונים מפתיעים אלו נעוץ בתופעת עודף האקדמיזציה שתוארה לעיל בתחילת הפרק. בניגוד למה שהיה בעבר, אז העניקה תעודה אקדמית הילה יוקרתית, כיום שוק העבודה המודרני מוצף על גדותיו ברבבות בעלי תארים היוצאים לשוק מדי שנה. הצפה זו הורידה את ערכם של התעודות בעיני המעסיק המצוי, והוא מעניק ערך גבוה יותר לניסיון התעסוקתי של המועמד הפוטנציאלי, הרבה מעבר לתעודות המרשימות הנמצאות בחיקו.

המעסיקים בשוק החופשי הם אנשים פרקטיים המכירים היטב את המציאות, ומודעים היטב לעובדה ששנות הניסיון והוותק חשובות לאין ערוך מהתעודות הפורמליות, שלא תמיד מצדיקות את החשיבות המיוחסת להן.

ובכן, מבחינה תעסוקתית מצבם של בוגרי האקדמיה נחות משמעותית ביחס לבוגרי ההכשרות המקצועיות, המנצלים את שנות הלימודים היקרות לצבירת ניסיון מעשי בשוק העבודה. בשנים אלו רכשו הללו ידע מעשי רב וידידים בענף, וטו קשרים בעלי ערך עצום.

ייתכן אמנם שלמרות כל זאת עדיין נותר יתרון מסוים לבעלי התעודות, אך כפי שראינו לעיל, מדובר ביתרון זניח ושולי, שכמעט איננו מורגש.

זבזבז משאבים עצום

גם אם נניח שעדיין נשאר יתרון כלשהו לתעודות האקדמיה, השאלה היא האם תועלת זו מצדיקה את ההשקעה הכספית העצומה. אדם שרוצה לרכוש תואר בעל משמעות אמיתית בשוק העבודה (בשונה מתוארי הקש לצורכי משרד החינוך), נאלץ להקדיש לכך לפחות שלוש או ארבע שנות לימודים. בשנים אלו הוא מפסיד כארבעים משכורות, כשמדובר בנזק מצטבר של מאות אלפי שקלים. יחד עם תשלומי שכר הלימוד, מדובר בהפסד עצום העשוי להגיע לסכומים גבוהים של כשלוש מאות אלף שקלים⁶².

בסכומי העתק הללו, אפשר היה לעשות הרבה דברים טובים. כך למשל היה הלומד יכול לקנות בהם דירה קטנה אי שם בפריפריה, וליהנות משכירות נחמדה. הוא היה יכול להשקיע אותם סתם כך בקרן השקעות טובה, שהייתה מניבה לו תשואה נאה. בשביל זה לא היה צריך לעשות צעד דרמטי כל כך הכרוך במשאבים רבים כל כך, וללמוד באקדמיה.

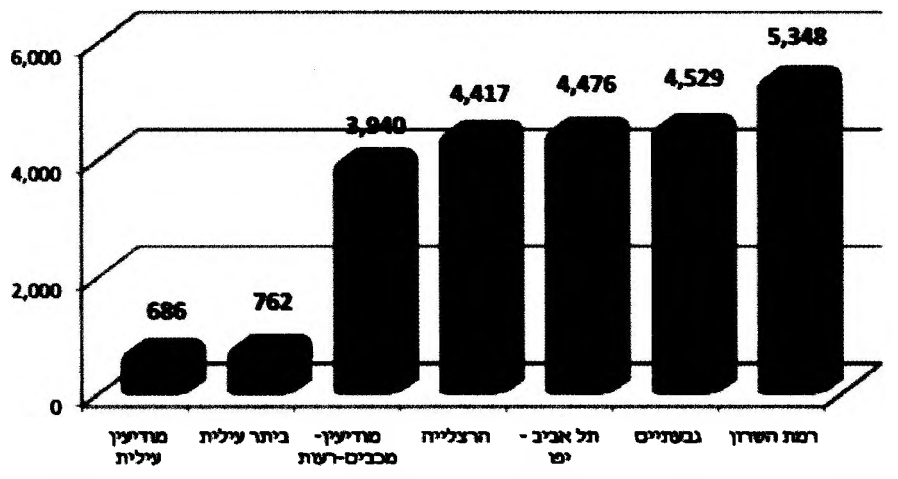

62. יש להוסיף כי בקריה האקדמית אונו ניסו ליצור מודל של לימוד מקצוע אמיתי (ולא תואר במנהל עסקים או תואר ראשון בפסיכולוגיה) במקביל למילוי תפקיד בשוק העבודה, על ידי לימודים פעמיים בשבוע בערב. אולם המהלך כשל באופן ברור, כאשר חברי הקבוצה נגשו למבחנים של לשכת עורכי הדין. על פי נתוני הלשכה, 16% בלבד מן הלומדים עברו את בחינות הלשכה, מה שהוביל לגניזת היוזמה.

קורס מזורז בסטטיסטיקה מגמתית

להלן כמה דוגמאות לנתונים סטטיסטיים המוצגים בדיאגרמות מעוררות כבוד, אולם בבחינה מדוקדקת מתברר כי עורכי המחקר הצליחו להעמיד מסקנה מעוותת לחלוטין, וזאת מבלי לכתוב מילה אחת של שקר; הרי זה מה שכל כך יפה בסטטיסטיקה, המעניקה לחוקר את היכולת להעביר מסר שקרי לחלוטין, מבלי להוציא מפיו שום שקר ... -

דיאגרמה זו מציגה לכאורה מער עצום בין רמת ההכנסה לנפש במגזר החרדי, לבין זה החילוני.

מקור: לשיט, אגף רשויות מקומיות וסיווג לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006 - לקט נתונים (11.2009)

ייתכן שנתונים אלו מבהילים אתכם, אולם מדובר בלא יותר מאשר אחיזת עיניים מזעזעת.

מחקר זה עורך השוואה מגמתית מאוד בין הערים החרדיות העניות ביותר, כמו ביתר עילית וקריית ספר, ערי פריפריה עם אוכלוסיית אברכים צעירים ובעלי משפחות (ולא ירושלים, בני ברק ובית שמש המבוגרות והמבוססות יותר), לעומת הערים החילוניות המבוססות ממרכז הארץ, שהן הערים העשירות והחזקות ביותר בארץ. מדובר ברשימת ערים שנבחרה בקפידה, כדי להגיע לתוצאה מעוררת החלחה. לו היו מכניסים לתוך המשוואה את ירוחם, את דימונה ואת קריית שמונה מצד אחד, ואת ירושלים ובני ברק מצד שני, ספק אם התוצאה הייתה נראית כזו.

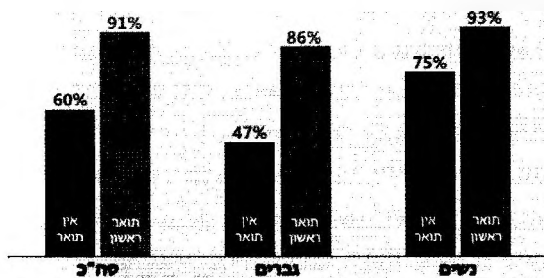
גם הנתונים עצמם מופרכים. כל אברך כולל יודע שאין מציאות בעולם לגדל משפחה עם הכנסה של 686 שקלים לנפש, גם לא להוצאות המינימליות ביותר, ובפרט כשמדובר בנתון ממוצע, שחלק מהאוכלוסייה אמור להימצא הרבה מתחתיו. ככל הנראה, חלק גדול מהכנסות המשפחות החרדיות לא זכו להיכנס לסטטיסטיקה מסיבות שונות, כמו מלגות הכוללים וכיו"ב, שאינן מופיעות כתלושי משכורת.

פעלולי סטטיסטיקה אלו אמורים ללמד אותנו כיצד להתייחס באופן כללי למחקרים מדעיים בכלל, ולסטטיסטיקות בפרט. הפעם אנחנו מבינים את הבלוף שמאחורי הסטטיסטיקה המגמתית, אולם במקרים אחרים לא נדע, וכל שנתר לנו הוא ללמוד סתום מן המפורש, בבחינת 'מטיבם של קרובים אתה למד טיבם של רחוקים'.

שיעורי החרדים שעבדו לפחות חודש

אחד בשנה 2013

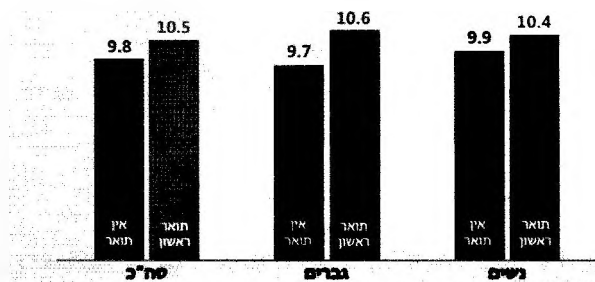
לפי מין ורמת השכלה, גילאי 25-35

מקור: איגוד רב, מרכז טאוב לחקר המדיניות התכניתת בישראל
מחברים: קבוצת מנהלים שהועברו לחדר המחקר של הלמ"ס

מספר חודשי עבודה ממוצע בשנה בקרב חרדים מועסקים 2013

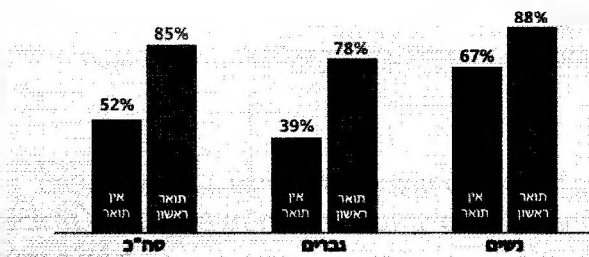
חרדים שהועסקו לפחות חודש אחד ב-2013, לפי מין ורמת השכלה, גילאי 25-35

מקור: איגוד רב, מרכז טאוב לחקר המדיניות התכניתת בישראל
מחברים: קבוצת מנהלים שהועברו לחדר המחקר של הלמ"ס

שיעורי החרדים שעבדו לפחות שישה חודשים בשנה 2013

לפי מין ורמת השכלה, גילאי 25-35

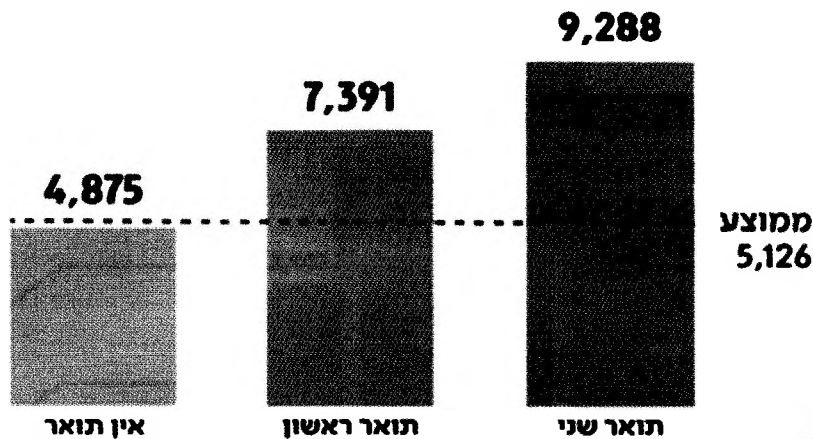
מקור: איגוד רב, מרכז טאוב לחקר המדיניות התכניתת בישראל
מחברים: קבוצת מנהלים שהועברו לחדר המחקר של הלמ"ס

דיאגרמות אלו ממחישות את הנתון לפיו שיעור העבודה בקרב חרדים בעלי תואר, גבוה מאשר בקרב חרדים שאינם בעלי תואר אקדמי. מטרת הפרסומים היא לקבע את התפיסה כאילו קבלת התואר האקדמי מעלה את סיכויי של הלומד להשתלב בשוק העבודה.

אולם, דיאגרמות אלו אינן לוקחות בחשבון את העובדה הפשוטה, שבעלי התארים משתייכים בדרך כלל לקבוצות פחות שמרניות מקרב הציבור החרדי, הנוטות להשתלב במידה רבה יותר בשוק העבודה, עם התואר או בלעדיו. באותה מידה יכולים היו החוקרים להגיע למסקנה כי לבישת חולצה כחולה עם פסים כהים מהווה מתכון בדוק לכניסה לשוק העבודה, שכן שיעור המועסקים בקרב חובשי חולצות מסוג זה במגזר החרדי, הינו ללא ספק גבוה באופן משמעותי משיעור המועסקים בקרב עוטי החולצות הצהורות.

כמה שווה תואר לאישה חרדית?

שכר בחוסו של נשים חרדיות בנות 25-35 לטי רמת השכלה בשנת 2013

נתונים: מרכז טאוב ע"ס הלמ"ס

דיאגרמה זו, גם היא מרשימה כקודמותיה, מתיימרת להציג את פערי השכר הגבוהים בין בעלי התואר האקדמי לאלו שאינם, בקרב המגזר החרדי. ואולם, גם תרשים זה בנוי על מספר עיוותים משמעותיים - המחקר משווה בין נשים עובדות ללא תואר כמחלקה א' לבין נשים בעלות תואר ראשון כמחלקה ב' ומציג ביניהן פער ממוצע של X ש"ח לחודש על מנת לבטא את ערכו הכספי של התואר. כל בר דעת יכול לגלות בקלות כי הדיאגרמה הינה מגמתית ובלתי מקצועית בעליל ונועד להטעות את אלה שלא מקדישים זמן לבחון את רמת נכונותו.

במבחן פשוט נגלה את ההטעיה:

במחלקה א' כלולות סיווגי עובדות שכלל אינן קיימות במחלקה ב', ולכן לא ניתן להכלילן במשוואה סטטיסטית המבקשת להעריך את ערכו הכספי של התואר.

להלן שתי דוגמאות פשוטות:

א. נשים מהשכבה החלשה, בעלות כישורים נמוכים מהממוצע. נשים אלו משכורתן נמוכה בשל כישוריהן והינן עובדות בעבודות פשוטות, המניבות משכורות נמוכות. קבוצת נשים זו אינה קיימת כלל במחלקה של בעלות תואר, שכן נשים אלו לעולם לא יפנו ללימודי תואר.

ב. נשים ממגזרים חסידיים ואחרים שהבעל הוא המפרנס העיקרי, וכנגזר מכך מלכתחילה מעונינות רק במשרות חלקיות.

עבור שני קבוצות אלו הסיבה למשכורתן הנמוכה אינה בגלל העדר התואר בלבד אלא בעיקר בשל סיבות אחרות כמוכונ. עבור נשים אלו לימודי תואר אינה אופציה בכלל.

אילו היתה הדיאגרמה מבקשת להציג את האמת הצרופה, היה עליה לבודד את הקבוצות הנ"ל מתוך קבוצה א' ועורך משוואה מהימנה כשבקבוצה א' יוכלו אך ורק כאלו שעומדות בשני התנאים הבאים. א. בעלות משכל שווה ערך לאלו שבמחלקה ב' שלמדו לתואר ב. בעלות משרות מלאות. ברור מאילוי משוואת אמת היתה מוכיחה בעליל כי ערכו הכספי של התואר הינו קטן בהרבה.

דבר נוסף, במחלקה א' שבמחקר הנוכחי כלולות גם נשים שלא למדו מקצוע כלל, ובשל כך עובדות בעבודות פשוטות שמטבען שכרון נמוך. אם נשים אלו ילמדו מקצוע הפער במשכורת בינן לבין בעלות תואר יפחת בהרבה. כך שהפער המוצג בדיאגרמה אינו משקף את ערכו הכספי של התואר בלבד שהרי חלק מהפער נובע מהעדר

לימוד מקצוע. אילו היה המחקר מבקש את האמת הצרופה הוא היה עורך את המשוואה אך ורק ביחס לנשים שלמדו מקצוע ללא תואר ראשון.

(זו אינה תיאורית, נוכחנו לעיל במחקר של קרן קמ"ח כי הפער הנובע משקלול נתונים אלו הינו קריטי. על פי המחקר שם פערי השכר בין האקדמאים לבעלי מקצוע שאינם אקדמאים, נובעים ברובם הגדול מהעובדה שבוגרי האקדמיה נוטים לעבוד במשרות מלאות, ובמשך שעות רבות יותר מאשר אלו שאינם אקדמאים. הפער האמיתי הבא לידי ביטוי בשכר השעתי, הינו פער זניח ולא מאוד משמעותי.

לפי מדד השכר הסופי הפער היה עמד על 1550 ש"ח, אך לפי המדד השעתי הפער נחתך בשני שלישי ועמד על שלשה שקלים לשעת עבודה המסתכם ב 432 ש"ח לחודש)

דבר נוסף, המקור של מחקר זה הינו על פי נתוני הלמ"ס. כפי שנוכחנו לראות בטבלה אודות רמות ההכנסה לנפש, הלמ"ס איננו לוקח בחשבון, ככל הנראה, את כל סוגי ההכנסות, אלא רק את ההכנסות המופיעות כמשכורות רשמיות בתלושי משכורת מסודרים. ברור ומובן מאליו כי בעלי התארים נוטים לעבוד בעבודות יותר רשמיות ומסודרות, הבאות לידי ביטוי חזק יותר בנתוני הסטטיסטיקה.

פרוטוקול

יש פרנקל: בוקר טוב, פרופ' דרור פייטלסון מהאוניברסיטה העברית. דרור, יש פה שש דקות עם טיימר ואחרי זה נכח שאלה או שתיים מהציבור.
פרופ' דרור פייטלסון: אני רוצה להתחיל בלהביע מחאה חריפה על איך שמנהלים את העניין הזה, זה לא שימוע ציבורי, שימוע ציבורי צריכים להיות כל הציבור וצריך לארגן מספיק זמן כדי שאנשים יוכלו לבטא את מה שיש להם להגיד.
לגבי תוכנית המח'רים, ותוכנית המח'רים היא פיתרון גרוע לבעיה לא נכונה. אני מצל את הזמן שנתנו לי כדי להרחיב על זה.

למה זה בעיה לא נכונה? בעיה לא נכונה כי שילוב חודשים, מה שאנחנו רוצים זה שילוב חודשים בתעסוקה ובמידה מסוימת אולי גם בחברה, אבל קודם כל בתעסוקה ולא בהכרח דרך השכלה אקדמית. השכלה אקדמית זה מאוד חשוב ונחמד, אני מאמין בזה, אני אקדמאי, אבל דברים כמו הקורלציה בין הכנסה לבין השכלה אקדמית, הם רק קורלציה, כמו שאיתן רוב מינוע במחקר, אין לנו מספיק נתונים כדי לדעת שזה באמת אחד טוב מהשני. הרבה יותר תמינה לדעת, שהם שניהם טובים מנורם שליש, שהם פשוט אנשים שהם יותר פתוחים יותר רוצים להשתלב יותר רוצים להתקדם, הם גם הולכים לאקדמיה הם גם מוצאים עבודות יותר טובות זה שעשו את זה דרך האקדמיה זה לא אומר שזה ה, מה שטובע מזה, זה שאננם משתמשים במדד לא כדי המדד של סטודנטים שמתחילים את התוכנית הוא מדד מספר הוא מדד שגורם להטעיות ולטעויות מהכיוון הרצוי, כי זה מדד מספר זה הקלות, של הגדלת תוכניות, על העסקן המדד הבדי צריא הבדי זה בדי טיימר את התוכנית ויותר מזה, לא רק טיימר את התוכנית אלא מצב תעסוקה מכניסה וטובה.

פרופסור דרור פייטלסון, אחד המומחים שמסרו את חוות דעתם למל"ג במסגרת השימוע הציבורי אודות מסלולי האקדמיה לחרדים. בדבריו הוא מסביר בצורה פשוטה את הסיבות האמתיות לכך שלמרות עורף האקדמיציה במדינות המערב, בוגרי האקדמיה עדיין נהנים מיתרון מסוים ברמת השכר על פני אלו שאינם בעלי תעודות. לדבריו, הסיבה לכך נובעת מהעובדה שאלו שמתקבלים לאקדמיה בחברה החילונית והגויית הם בדרך כלל אנשים יותר נמרצים ומוכשרים מאשר אלו שאין מצליחים להידחף לאקדמיה, והדבר משתקף כמובן בתלושי השכר שלהם.

ניר סבר

תואר אקדמי הוא בזבז זמן וכסף

עובד את זה שיש פיצו בישראל אלפי מובילים עם השכלה אקדמית, אני רוצה להוסיף אתכם לרובע לסיפור של ילדי שלמד באוניברסיטה בארצות.

הוא ועוד כמה מנכ"ח יקלו' אתם מחשבים ועבדו ביתו על פנינת את 'אנצוט' זה חשקו בזה ימים חלילות. כשנחמלה לוגיע כמה רבנית של תעוקה לאתר, הם הביעו שום צרכים שונים רבנים חנו, מעט על אתי שום חום 1,000 דולר לחיפוק. זה ומשום לקום את האתר הכולל החולשו לעשות בעד אמין הלודש מתעשר, לעבד לדידה ביתו ולחייב את וטאר במטרה מלשג בלי לחמחל אחרת.

הגב על אתי חום אמר לעבד שזה סידור לחנו על השכלה בשביל פריקם שלא בודד מה חיה אתי. בעצת אבתי, הבן איתי לחברך במחלה השליח לסיים את הלימודים. קשה שנים לבודד מכן, מאדן מליכובג וזה פי' לילודי' העבירה שמשנים אתו במישקו זה מליודים, חין אמת - עמאר שמשא ללמד. איד קוראים לול אני לא יודע, לא אמנו לי כל פי.

**או למה לשמונה
סותך עשות האנשים
העשירים בעולם אין
תואר? אין זה שחורבנ
סותם לא קשורים בכלל
לאינטרנט, למסארת-
אפים ולטכנולוגיות?**

כן, אני כבר שומע אתכם, "אבל הוא מכה", לא זהו החזרתיות כאלה לפני עיני האינטרנט, "חיה לו מלי", בלה בלה בלה, או למה לשמך נה סותך עשות האנשים וחי קורים בעולם אין וטאר? אין זה שחורבנ מום לא קשורים בכלל לאינטרנט, למסארת-אפים ולטכנולוגיות

מפריקים אתי במחנה אלה שחולקש לעשות וטאר במטרה עסקים וטאר ראשון עולה 30 אלף שקל (או 90 אלף שקל בשכר לוח). חישבו לזה שלוש שנים מחייבים. גיזו סמאום שפרדטים זה עכברים בעבודה פורמטנ בשכר מנישום. זה וחי מריומים 6,000 שקל בחדש. על בני שלוש שנים, זה יוצא 216 אלף שקל. זה אטר שום מקצועי מוטא 246 אלף שקל.

או עכשיו יש אדם וטאר במנהל עסקים. וטאר עם אפס גיטין ברשות, במחול, במשא חותק בשיווק במבדיות, במחול מסכום במחמחחום עם קשיים בלקים כל בליק עם וטאר, משיבחה וחוקן בלומסין בעצמו ובמקומה גישון עפמי. כל זה בשביל הפרדה על חקיי שופעסקים כלל לא מנישום ממנו.

וטאר האחרונה חשנית. וטאר זה במנהל עסקים. אני גיטין שמי שחוקן לטאר בוח, ורובו לעל עסק משל עפמי. לחיות זה והכן, זה לא עדין תעורה על חקיי, ומעשים החשונים של מרביים בעד עממב. אמילו אם זה יבד ללכת לאתן עבדות. מה לרעובם וחיפוק חווי מעסקים מסובבלי - תעודה שכל מי שיק על בפי יבדל לקשות, א גיטין בעשוי במקמת עסקים ורעשית במטרה בעולם החשנית.

לא עדין לקנות את רכב מיליון השקלים האלה ולגמול רביתם לחנותה ממקרה, סאב, אתי אינטרנט א מוכר במקומה חבי גיזו זה לא יעבוד, וטאר חתם עיד משנה. וטאר עדי אחר...

הטייקונים שלא למדו באקדמיה

תופעה ידועה המעוררת לא פעם את סקרנותם של חוקרים שונים, היא העובדה הבולטת והמפתיעה כי מרבית הטייקונים והעשירים הגדולים בארץ ובעולם הינם אנשים חסרי השכלה גבוהה באופן בולט, חלקם אף לא סיימו את לימודיהם בשנות התיכון.

גם בארה"ב שבה נחשבו לימודי האקדמיה מאז ומעולם לצעד בסיסי בחברה הגבוהה, ניכרת התופעה שבה מרבית העשירים ובעלי השליטה הפיננסית הם כאלו שלא דרכו על מפתן האקדמיה או נשרו ממנה במהלך לימודיהם.

בפרק זה נציג סקירה של עשירי העולם, על פי הדירוג של המגזין היוקרתי 'פורבס'. האמריקאים שבתוכם הלכו ללמוד באוניברסיטה כמו אמריקאים טובים, ומכיוון שהיו מוכשרים מאוד התקבלו לאוניברסיטאות מובילות, אך רובם נשרו מהלימודים. **מתוך עשרת האנשים העשירים בעולם, רק ארבעה מתוכם סיימו לימודים באוניברסיטה**⁶³. לרשימה זו של עשירים מצטרפים גם סטיב ג'ובס, מייקל דל, וולט דיסני וריצ'רד ברנסון. גם אילי ההון בארץ ברובם לא למדו באוניברסיטה, כמו: סטף ורטהיימר, דן גרטלר, יצחק תשובה, לב לבייב ורמי לוי.

ביל גייטס.

שווי מוערך **82.2 מיליארד**. הלך ללמוד משפטים בהרווארד כמו אמריקאי טוב, אך כצפוי נשר מהלימודים.

לארי אליסון.

שווי מוערך **50.3 מיליארד**. למד באוניברסיטת אילינוי, שם נודע כסטודנט לא עקבי במיוחד, נשר מהלימודים, אחרי שנתיים חזר לאוניברסיטת שיקגו, משם נשר לתמיד.

אמאנטיו אורטגה.

שווי מוערך **57.7 מיליארד**. לא נשר מאף אוניברסיטה, משום שמעולם לא התחיל לימודים.

לי קא שינג.

שווי מוערך **32.1 מיליארד**. בגיל 15 נשר מתיכון.

מארק צוקרברג.

שווי מוערך **33.3 מיליארד**. נשר מהלימודים בהרווארד.

שלדון אדלסון.

שווי מוערך **30.5 מיליארד**. התחיל את לימודיו האקדמיים במכללת ניו יורק, אך מעולם לא זכה לסיימם.

נתונים אלו מוכיחים שוב כיצד התפיסה הרואה בלימודי אקדמיה את המפתח המרכזי לפרנסה, הינה תפיסה מיושנת שאבד עליה הכלח, ואינה שואבת את כוחה ממבט מציאותי וריאלי על הכלכלה המודרנית.

63. הארבעה מתוך עשרת העשירים העולמיים שכן סיימו את לימודיהם - וורן באפט, קרלוס סלים, לארי פיג' ומייקל בלומברג.

שאלות ותשובות בנושאי פרנסה

שאלה: מה ההבדל בין הכשרה מקצועית להכשרה אקדמית?

תשובה: הכשרה אקדמית הינה הכשרה הגיתנת על ידי מוסד שהוכר על ידי המל"ג כמוסד אקדמי, וכפוף להוראות המל"ג, לחוקי השכלה גבוהה ולנורמות המקובלות בעולם האקדמי. חומרי הלימוד נקבעים ומאושרים על ידי המל"ג, וסגל המרצים מורכב מבוגרי אוניברסיטאות.

לעומת זאת, הכשרה מקצועית הינה הכשרה שניתנת על ידי מכוני פרטיים שאינם כפופים להוראות ממשלתיות, וחומרי הלימוד נקבעים על פי מנהלי המוסד בלבד. על פי רוב, התעודה הגיתנת אינה מוכרת על ידי שום רשות, אלא מוכרת בזכות השם שקנה המוסד לעצמו לאחר הכשרת תלמידים בעלי רמה⁶⁴.

גם תעודות הניתנות על ידי משרדי הממשלה כמו אדריכלות פנים ובדיקת תוכנה, מחייבות רק עמידה במבחני משרד הכלכלה, ותו לא. אין למשרדי הממשלה כל עניין בעצם צורת הלימודים, אלא אך ורק במבחן התוצאה המתבטא במבחן הסיכום. תעודה ניתנת רק למי שעבר את המבחן; מי שלא עבר, לא יקבל תעודה.

שאלה: טוענים שגם בחלק מהמקומות להכשרה מקצועית יש בעיות.

תשובה: בעיות יכולות להיות בכל מקום⁶⁵. החיים מלאים בעיות, וניתן לנסות לפתור אותן. אולם כדי לפתור בעיות צריך דבר אחד - להיות בעל הבית. אתה יכול לפתור בעיות במוסד שלך, אולם אינך יכול לפתור בעיות במוסד של מישהו אחר. זה בדיוק ההבדל בין מוסדות להכשרה מקצועית לבין הכשרה אקדמית. מוסד להכשרה

64. לדוגמה: בית הספר 'סיעור מוחות' ללימוד גרפיקה, קריאייטיב ועוד, מנפיק לבוגרותיו תעודות שאינן מוכרות על ידי הרשויות, אך התלמידות המראות יכולות והתמקצעות בתחום, מתברגות בשוק העבודה.

דוגמה נוספת היא של 'מכון ידידיה' להכשרת מטפלים, שהתעודות הניתנות מטעמו אינן מוכרות על ידי אף גורם ממשלתי. השם הטוב שקנה לעצמו מייסד המכון, הרב יחיאל יעקובסון, נותן גב ואמון לבוגרי המכון, המועסקים בחלקם בלמעלה ממאתיים שקלים לשעה.

(אין בידינו מידע על הרמה הרוחנית במקומות אלו, שעלולה אף היא להיות בעייתית. הדוגמאות הנ"ל רק מהוות דוגמא להכשרה מקצועית שנותנת כניסה לשוק העבודה)

65. כל מוסד שלא יהיה, צריך בדיקה פרטנית על שלל היבטים: החברה, האוירה השוררת במקום, תוכני הלימוד, צוות המורים ועוד שאלות העולות כל העת בנושא הטכנולוגיה בכל אלה עלולים להוצר בעיות וסכנות רוחניות באם לא עומדים בכ המשמר. (לצערנו ישנם מוסדות להכשרה מקצועית המנסים ככל האפשר לחקות את המוסדות האקדמיים יזאת בכ ידי הבאת מרצים אקדמיים ותכני לימוד אוניברסיטאיים.)

מקצועית הוא מוסד פרטי, שבו ניתן לסנן את צוות המורים, למנות רב אחראי על התכנים, לפטר מורה בשל התבטאות שאינה הולמת את האוזן החרדית, וניתן אף לשנות תכנים. כל אלו מתאפשרים רק כאשר אתה בעל הבית, ואינך כפוף לממסד חילוני כמו באקדמיה, שבה בעל הבית הוא החילוני ולא החרדי, ולכן חרדי אינו יכול לפתור שום בעיה, ובשום אופן אינו יכול להוביל לפיטורי מורה בשל דעותיו, אמירותיו או התבטאויותיו.

במכוני הכשרה מקצועית ניתן לצנזר את חומרי הלימוד, שכן הם אינם כפופים לגורמי על ולגורמות בינלאומיות. אם אתה פותח מוסד להכשרה מקצועית - אתה בעל הבית, אתה שולט, אתה יכול לעצב את המקום לפי הדרישות והמטרות שלך. אולם כשאתה פותח מוסד אקדמי, אינך בעל הבית כלל. אתה פועל תחת מפעיל חילוני שכפוף למ"ג, הכפוף לאקדמיה העולמית ולכלליה הבלתי מתפשרים.

שאלה: יש מקצועות רבים שאין רישיון לעסוק בהם ללא תואר ראשון, כסו 'עבודה סוציאלית' ועריכת דין'.

תשובה: נכון מאוד, אבל מי אמר שחרדים צריכים לעבוד דווקא במקצועות אלו?⁶⁶ יש הרבה אזורים בארץ שחרדי אינו יכול לגור בהם, מכל מיני סיבות. מה אנו עושים כדי לפתור את הבעיה? פשוט מאוד - הולכים לגור במקומות מוצלחים יותר. כך בדיוק בנושא בחירת צורת הפרנסה.

להלן רשימת מקצועות מבוקשים שאינם מחייבים תואר ראשון, ויש להם כל המעלות שבנות ישראל מבקשות: עבודה משרדית, נתח שוק גבוה, אפשרות לעבוד כשכירים, ופוטנציאל למשכורות מכובדות.

• עיצוב גרפי, מיתוג ופרסום	• הידרותרפיה	• תמלול
• צילום	• ייעוץ משכנתאות	• תמלול משפטי ורפואי
• אדריכלות פנים	• ייעוץ השקעות	• הנדסת תוכנה
• הנהלת חשבונות	• ייעוץ השקעות פנסיוני	• בדיקת תוכנה QA
• חשבונות שכר	• תיווך גדל"ן	• סוכן גדל"ן
• ייעוץ מס	• תרגום מסמכים	• סוכן רכב
• ראיית חשבון	• תרגום משפטי, עיתונאי, רפואי	• סוכן ביטוח
• ניהול עמותות ומלכ"רים	• מתורגמנות	• יבוא יצוא וסחר בינ"ל
• התעמלות וכושר		• הוראה מתקנת -חינוך מיוחד

רשימה זו יכולה להתארך מאוד, ועוד לא דיברנו על עצמאים ששכרם כפול משל שכירים, (לדוגמה, מורה פרטית להוראה מתקנת מקבלת כשכירה בין 30 ל-70 שקלים, וכעצמאית בין 50 ל-150 שקלים לשעה). כמו כן קיימות אפשרויות רבות לפתוח עסק פרטי בתחומים רבים ומגוונים. (המשאבים הנדרשים להקמת עסק פרטי הם בדרך כלל פחותים מהמשאבים והכוחות המושקעים בכמה שנות לימודים אקדמיים).

"יושבת עובדת שלמדה לתואר ראשון ליד עובדת אחרת שלא למדה, ומשתכרת ב-1000-1500 ש"ח יותר".

66. שאגב, מקצועות אלו בעייתיים מחמת עצמם.

יתרה מזו, במשך כל שנות לימודיה של בוגרת האקדמיה, העובדת השנייה חזרה הביתה עם משכורת צנועה אמנם, אבל בכל זאת, עם משהו ביד. חברתה לעומת זאת לא הרוויחה כלום, ובנוסף לכך שילמה סכומים לא מבוטלים מדי חודש לממן את לימודיה היקרים. מדובר בהוצאה של מאות אלפי שקלים, שהייתה יכולה להניב סכום גדול הרבה יותר, לו הייתה מושקעת בהשקעה נדל"נית ממוצעת של דירה בפריפריה.

כך מסבירה בחורה חרדית את החלטתה ללכת להשלים תואר ב'מכון לב'. נכון, בעלי תואר מרוויחים יותר, אבל, ופה מגיע האבל' הגדול, הם מבזבזים שנים יקרות בהן יכלו לצבור ניסיון ולטפס במעלה הסולם התעסוקתי. בשורה התחתונה, כאשר בעלת התואר נכנסת לשוק העבודה היא פוגשת את חברתה שצברה כשנתיים של ותק ומשכורתה גבוהה יותר.

יתרה מזו, במשך כל שנות לימודיה של בוגרת האקדמיה, העובדת השנייה חזרה הביתה עם משכורת צנועה אמנם, אבל בכל זאת, עם משהו ביד. חברתה לעומת זאת לא הרוויחה כלום, ובנוסף לכך שילמה סכומים לא מבוטלים מדי חודש לממן את לימודיה היקרים. מדובר בהוצאה של מאות אלפי שקלים, שהייתה יכולה להניב סכום גדול הרבה יותר, לו הייתה מושקעת בהשקעה נדל"נית ממוצעת של דירה בפריפריה.

יש לציין עובדה נוספת: מרבית הסטודנטים אינם מוצאים עבודה צדדית בזמן הלימודים, ואלו שכן מוצאים. עובדים בעבודות פשוטות ביותר כגון ניקיון, טלפנות ושמרטפות - עבודות שאינן מוסיפות מאומה לניסיון המקצועי של העובד (הוא לא יציין אותן כאשר יידרש לשלוח קורות חיים למעסיק פוטנציאלי...).

רגע, אבל הסטיסטיקה מראה שמי שיש לו תואר ראשון מרוויח 60% יותר ממי שאין לו תואר?

הנתון הזה יכול להיות נכון, אולם הוא אינו אומר שום דבר. הסטיסטיקה במקרה הזה כמו בהרבה מקרים מטעה לחלוטין, שכן נתח האוכלוסייה שאינו בוגר תואר ראשון בקרב הציבור הכללי, כולל מטבע הדברים אנשים מכל הרקעים, כשחלקם מגיעים מעמדת פתיחה נחותה יותר. אלו כוללים גם אתיופים, נכים ומובטלים כרוניים. רוב האנשים שלא רכשו תואר הם כאלו שמלכתחילה לא היו מסוגלים לסיים את הלימודים לקראתו... הדבר אינו מוכיח כלום לגבי האפשרויות שעמדו בפני האנשים שכן רכשו תואר, ואינו מתייחס לגובה משכורתם לו היו בוחרים באופציה אחרת.

חשוב להבין שבציבור הכללי האווירה היא שמי שלא 'עושה תואר', אינו מוצלח. כתוצאה מכך, כל הצעירים המוכשרים, כמעט ללא יוצא מן הכלל, פונים לעבר האקדמיה. מי נשאר בחוץ? מקבץ מעורר חמלה של שכבות חלשות, בעלי קשיי למידה, חסרי אמביציות וכדומה. לא פלא שהללו ישתכרו חצי מהמוכשרים והמוצלחים שהלכו לעבר האקדמיה. אדרבה, ייתכן שפער של שישים אחוז הוא דווקא נמוך יותר ממה שהיינו מצפים לראות, ללא קשר לתעודות כאלו ואחרות.

הסמינרים על הכוונת

שורת המלצות ופעולות שונות להחדרת לימודי האקדמיה לתוכני הסמינרים
❖ גורמי שוליים חרדיים פונים למל"ג: הכניסו לימודי אקדמיה לסמינרים החרדיים
❖ שר החינוך פועל למינוי נציג חרדי למל"ג ❖ ומיהו הנציג החרדי? מנהל בכיר
באחד הסמינרים המפארים את כותל המזרח של הציבור החרדי בירושלים

למספר הסטודנטים החרדים הינה משימה מורכבת המתייחסת להערכת ביקושים בתנאים משתנים. כך למשל, תכנית החומש הקודמת לא הצליחה לעמוד ביעדים הכמותיים של מספר הסטודנטים החרדים המבוקש, והוא עומד בשנת תשע"ו על 11,000 מתוך יעד של 14,500 סטודנטים. ללא בדיקת היתכנות, קשה להעריך האם הפער נובע מקביעת יעדים בלתי מציאותיים, או מקשיים ביישום התכנית. גם לצורך קביעת התכנית לחומש הבא לא נערכה בדיקה היתכנות, וזאת על אף העמידה החלקית ב-75% בלבד מהיעד התכנית הקודמת ואולם, מחקר ההערכה וההמלצות לחומש הבא לא קבע יעד מספרי קשיח אלא יעד גמיש יותר של בין 16,500 ל-21,000. סטודנטים מדד זה נקבע על בסיס גודלה הצפוי של האוכלוסייה החרדית ומשקלה היחסי בקרב ציבור הסטודנטים תוך הפחתת המספר ב-50% על בסיס הערכה של מספר "המתנגדים האידיאולוגיים". הערכה זאת מניחה גם שקצב הגידול של מספר הסטודנטים ישאר פחות או יותר קבוע. לטעמנו, ההערכות אלה דורשות בחינה נוספת, ובפרט בחינה של הביקושים להשכלה גבוהה בקרב קבוצות שונות בציבור החרדי, ועמידה על הפוטנציאל הממשי לאורך השנים. בדיקת ההיתכנות צריכה להיות רגישה גם לתנודתיות בביקושים ולהשפעות של הכללים הנוקשים יותר שהמלי"ג מבקשת להחיל על

ציבור זה. בנוסף, יש לבחון את האפשרות להרחיב את שיעור רוכשי ההשכלה הגבוהה באמצעות שיתופי פעולה עם מוסדות החינוך הגבוהים החרדים לבהות (הסמינרים).

2. **בעיית הנשירה**: הנתון הבולט ביותר בממצאי מחקר ההערכה של תכנית החומש הקודמת

מתייחס לשיעור הנשירה של סטודנטים חרדים – 30% בקרב הנשים, ו-51% בקרב הגברים

"המכון המרכזי למחקרי מדיניות" בראשותו של אלי פלאי בנייר עמדה המוגש למל"ג, ממליץ לאנשי המל"ג לפעול להחדרת מסלולי אקדמיה לתוכני הסמינרים.

מרכז זה, שבראשותו עומד אדם חרדי, מהווה כר נרחב לפעולותיהם המחקריות של חוקרי חרדים הפעילים מאוד בתחום הקמת מסלולי האקדמיה לחרדים, כמו עמירם גונן ועוד.

Yuval Admon
Strategy Division
The National Economic Council
Israeli Prime Minister's Office
Work: +972 (2) 6705557
Mobile: +972 (54) 4953264
Fax: +972 (2) 6705677

המשרד לביטחון
הרשתות הלאומיות ולכלכלה

יובל אדמון
אגף אסטרטגיה
המועצה הלאומית לכלכלה
משרד ראש הממשלה
טל: 02-6705557
פקס: 02-6705677

This footnote confirms that this email message has been scanned by
PineApp Mail-SeCure for the presence of malicious code, vandals & computer viruses.

Ravid Omesi

מאת: יובל אדמון
כשלה: יום ראשון 07 אוגוסט 2016 17:21
אל: Ravid Omesi
נושא: ברמשך לפגישתנו: הערות המועצה הלאומית לכלכלה לתכנית החומש החדשים של מל"ג

From: יובל אדמון
Sent: Monday, May 30, 2016 2:34 PM
To: 'Ravid Omesi'; 'Yishai.fraenke@intel.com'
Cc: אבי שמחון; גל טרגר
Subject: ברמשך לפגישתנו: הערות המועצה הלאומית לכלכלה לתכנית החומש החדשים של מל"ג

היי רביד ישי,

תודה רבה על הפגישה אתמול.

כאמור, יש לנו כמה הערות ראשוניות לתכנית, להלן:

1. אנחנו סבורים שהדיפרנציאציה בגובה המלגות לסטודנטים וסטודנטים חרדים צריכה להיות גדולה יותר - מלגות גדולות למקצועות נדרשים (דוגמת מקצועות ההי-טק, רפואה ופרא-רפואה, נעביר רשימה מסודרת בהמשך), ומלגות קטנות מאוד למקצועות שאינם נדרשים, למקצועות בהן יש עודף גדול במשק, דוגמת משפטים (ונעביר רשימה עם עוד בהמשך) - לא צריכה להינתן מלגת לימודים כלל.
2. מודל התקצוב של המסודות פר סטודנט צריך להיות כזה שמשדד באופן ברור את המוסדות לקלוט סטודנטים במסגרת "משותפת" על פני מח"ר. גם כאמור בתשריף הסטודנטים אבל גם בתוספת לפיתוח מסגרת תומכת (רכז חברתי, תגבורים לימודיים וכו') למסודות "כלליים" בהם לומדים חרדים.
3. נושא המכניות הקדם-אקדמיות הינו חשוב מאוד - צריך לתקצב בהתאם ולבנות מגוון מסלולים גמישים שיידעו לתת מענה לכל הקבוצות הרלוונטיות: חרדיות בנות 18 שסיימו י"ב ורוצות ללכת לאקדמיה במקום לסמינר, חרדים בזמן דחיית שירות שרוצים כבר להשלים פערים ולהיות מוכנים לתחילת לימודים אקדמיים, חרדים וחרדיות עובדים שרוצים לעשות מכינה מבלי לעזוב במקביל את מקום עבודתם, וכו'.
4. הנושא של הכנסת תכנים אקדמיים לסמינרים הוא חשוב ונשמח לסייע לקדמו. עם זאת, חשוב מאוד להיות רגישים לדעת הקהל החרדית ולקדמו בצורה שקטה ומואשלת.
5. נושא קריטי שלא הספקנו לדבר עליו בפגישתנו הוא חרדים לשעבר. מדובר בקבוצה בלתי מבטלת של צעירים (הלמ"ס טוען שכ-8% מכל בני 20-39 שלמדו במסגרת חרדית בגיל תיכון כבר לא מגדיר את עצמו כחרדי). שיש הטוענים שהיא גם הולכת וגדלה, שנופלת בין הניסאות. חרדים לשעבר גם אין רקע לימודי מתאים כי למדו במסגרות חרדיות, אבל בשונה מחרדים גם אין להם מסגרת חברתית ותמיכה כלכלית של המשפחה. כיום, חרדים לשעבר מתקשים לקבל את המלגות של קמ"ח מכיוון שהם מתביישים לגשת לארגון חרדי לבקש, או שעושים להם חיים קשים. כמו כן, צריך לחשוב אף סודאים שהם יאלו לקבל מלגות סיוע אתמיכה מהמוסדות כיאה למצבם הכלכלי ללא "גב" של המשפחה. בנוסף, ככל שבמוסדות האקדמיים ימונו רכזים ייעודיים לחרדים שיעילו מעטפת תמיכה, צריך לוודא שיהיה רכז נפרד לחרדים לשעבר כדי שלא תיווצר הבדעה שקיימת כיום עם קמ"ח והמלגות. נשמח להעביר לכם נייר מדיניות קצר בנושא.

תודה רבה

הפניות למל"ג בנושא זה מגיעות גם מגורמים חילוניים, כמו יובל אדמון מהמועצה הלאומית לכלכלה, הפועל תחת משרד ראש הממשלה הממליץ אף הוא לפעול ברוח זו. אגב, בעבר, גורמים חילוניים מסוג זה לא ידעו בין ימינם לשמאלם בנושא החינוך החרדי, ולא היה להם שמץ של מושג מה כדאי לעשות ומה לא. לא נסתכן אם נהמר על כך שגורם חילוני זה ממשרד ראש הממשלה אינו מדבר בשם עצמו, אלא בשם גורמים אחרים המדברים מתוך גרונו, המעורים יותר ממנו בנעשה בחברה החרדית.

ירון סקופ

שר החינוך וי"ד המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), נפתי לי בנט, צפוי למנות לראשונה נציג חרדי למל"ג. זאת במסגרת פעילותו למיני חברי המועצה הבאה, עם תום כהונתה של המל"ג הנוכחית בתחילת 2017. בנט יביא לאישור את מינוי של ישראל תיק, ששימש עד לא-חזונה מנהל אגף החינוך בעיריית בית"ר עלית. כיום משמש תיק מנהל הפיתוח וקשרי החוץ במכון בית יעקב ועמית במכון החרדי למחקרי מדיניות. תיק, יחד 1970, מתגורר בירושלים ואב לחמישה ילדים. הוא בוגר ישיבת הצעיריים גזלת וזר, בעל תעודת השכלה תחנית גבוהה מדרבנות הראשית ומחזיק בתעודת הוראה ותואר ראשון בחינוך. תיק הוא בעל גסיון תעסוקתי רב בחינוך ובחוראה. עם זאת, תיק אי-ננו איש אקדמיה, והוא יתמנה למועצה כנציג ציבור.

ומהירותו המעמיקה עם צרכי הציבור החרדי". תהליך מינוי חברי מל"ג נמצא כעת בעיצומו, כאשר השבוע יכולים המוסדות להי-שכלה גבוהה להעביר את הע-רותיהם על המועמדים. לאחר מכן עוברים המועמדים לאישור ועדת מינויים רשמית ולבסוף לאישור פורמלי של הממשלה ונשיא המדינה.

המל"ג עוסקת בשנים האחרונות בשילוב יותר חרדים במוסדות להשכלה גבוהה, כחלק מהמאמצים לשלבם בשוק העבודה. הדבר גורד ביקורות ומחלוקת רבות, בעיקר בגלל הדרשה החרדית לקיים לימודים בהפרדה מגודית, שרבים מאישור האקדמיה רואים בה דרישה הנתונה תחת עקרונות של שוויון, שהם מיסודות האקדמיה. השד בנט פעל תקופה ארוכה לאפשר את מינויו של איש ציבור חרדי למל"ג. לדבריו, "הגיע הזמן שקולם של החרדים יישמע גם מצדו השני של השולחן במל"ג. כמו במערכת החינוך גם בהשכלה הגבוהה, הכישרון והיכולת לא ניתנו לקבוצה אחת יותר מאשר לשנייה. אי אפשר מצד אחד להי-כריז על הכנסת חרדים למערכת ההשכלה הגבוהה כיעד לאומי, ומצד שני למדד אותם מגוף קבלת ההחלטות. אני משוכנע נע שישאל תיק יעשיר את הדיון במועצה מנסינו המקצועי

ואכן, ההמלצות טשאית פרי, ואת התוצאות הראשונות אנו מוצאים ביוזמתו של שר החינוך בנט למינוי נציג חרדי למועצה להשכלה גבוהה. הנציג במקרה הוא בעל תפקיד ניהולי בכיר באחד הסמינרים המפארים את כותל המזרח של הציבור החרדי בירושלים, ובנוסף עמית במכון החרדי למחקרי מדיניות, אותו מכון שהגיש המלצות למל"ג להכניס לימודי אקדמיה לסמינרים.

הארץ, 26.12.2016

חלק שני

כך זה עובד

מבט לעבר האיסטרטגיה, השיטות, הכוחות,
והגופים השונים שעומדים מאחורי התהליך

שיטת השלבים בהתפתחות מסלולי האקדמיה

מהכשרה מקצועית ללימודי אקדמיה * ממכללות חרדיות לפלטפורמות, ומפלטפורמות למח"רים חילוניים * מפיקוח והיתר רבני - לפעילות עצמאית * מכלי מעשי להשגת פרנסה, להשכלה כללית לשמה * ממקצועות נקיים (יחסית) למקצועות בעייתיים * מנשים - לגברים * ממבוגרים - לצעירים * מקבוצות שוליים למרכז הקונצנזוס * מלימודים נפרדים ללימודים מעורבים - מגדרית ומגזרית

אחת הנקודות הבולטות ביותר בסקירת התפתחות האקדמיה החרדית, היא הדינמיקה ההדרגתית הבולטת לאורך הדרך, כשנראה בבירור ששיטת השלבים 'מהקל אל הכבד', היא השלטת.

משימת החדרת לימודי האקדמיה לציבור החרדי, אינה משימה קלה לביצוע. דבר כזה אינו יכול להתרחש כלאחר יד, אלא בתכנון מקצועי של תכנית מתוחכמת והדרגתית.

בעבר היו כאלו שנטו לסבור לתומם, כי במשך הזמן ילך וישתפר מצבה של האקדמיה החרדית, הן מבחינה רוחנית והן מבחינת התאמתה לציבור החרדי. אולם סקירה של ההיסטוריה הלא ארוכה של האקדמיה החרדית מלמדת כי ההפך הוא הנכון; ככל שעובר הזמן, האקדמיה "החרדית" הופכת ליותר ויותר חילונית, ובמקביל, צביונה החרדי החיצוני הולך ומתעמעם.

פרק זה בנוי ברובו על מחקרו של חוקר החרדים, גלעד מלאך, שריכז כמות גדולה של חומר בנושא זה, תחת הכותרת "על טהרת התואר". במחקרו סקר מלאך כמות עצומה של פרסומים קודמים, ראיין שורה ארוכה של אישי ציבור ופעילים שונים העומדים מאחורי הקמת האקדמיה החרדית, כשהוא מדגיש במחקרו פעמים רבות את האופי ההדרגתי של תהליך הקמת האקדמיה החרדית.

מהכשרה מקצועית ללימודי אקדמיה

שנים ספורות לפני הקמת מסלולי האקדמיה לחרדים, קמו שורה של מסגרות לימודי הכשרה מקצועית שאינה אקדמית, לציבור החרדי. מעניין לגלות, כי האישים והגופים שעמדו מאחורי יוזמות אלו, הם שיזמו את הקמת האקדמיה החרדית, וחלקם עומדים בראשה עד לעצם היום הזה.

אחד מראשי הקמת האקדמיה החרדית ויוזמיה, הינו יחזקאל פוגל, מייסד המרכז החרדי להכשרה מקצועית ומכללת מבח"ר.

בשנת 1996 הקים פוגל בשיתוף בג"ט (בית ספר גבוה לטכנולוגיה - מכון לב), את המרכז להכשרה מקצועית. שלוש שנים לאחר מכן אנו פוגשים את יחזקאל פוגל ואת ראשי בג"ט בפגישה המכרעת עם יו"ר המל"ג, יוסי שריד, פגישה אשר הולידה את רעיון הקמת מסלולי האקדמיה החרדיים. מתאר את הדברים החוקר גלעד מלאך -

"הצלחת 'המרכז החרדי' הביאה את פוגל לנסות 'לעלות מדרגה' בתחומי ובהיקף הלימודים, ובשנת 1998 הוחל ללמד בו גם הנדסאות. המרכז גם התרחב באותה שנה, ופתח סניפים חדשים באשדוד ובמודיעין עילית, כמו גם מסלולי לימוד לנשים... עם זאת, פוגל לא האמין שהוא יוכל ליצור את השינויים שיהפכו את 'המרכז החרדי' למוסד המעניק תואר אקדמי (הקק, 2004). רק פנייה של פרופסור נחמיה לב-ציון שעמד באותה עת בראש הוות"ת, שכנעה אותו שתיתכן אפשרות כזו" (ראיון פוגל, 2011).

"...ביולי 1999 נפגשו ראשי המל"ג, 'המרכז החרדי', בג"ט, וגב"י בוטכול, לדיון מכריע בדבר לימודים אקדמיים לחרדים. החלטת המל"ג שהתקבלה באותו חודש הייתה על הקמת מכללות אקדמיות חרדיות עצמאיות בירושלים ובגוש דן".

"...בג"ט קיבלו אישור מיוחד מן המל"ג להקים שלוחה בגוש דן, בסמינר לוסטיג לבנות, וה'המרכז החרדי' הקים מכללה חרדית (מכללת בני ברק החרדית, להלן מבח"ר) שפעלה תחת אחריות אקדמית של אוניברסיטת בר אילן. שלושת המסלולים נפתחו בשנת 2000".

מכונים נוספים שהפכו ממכונים להכשרה מקצועית למוסדות אקדמיים, הם מכון לוסטיג שממכון ללימודי מקצוע הפך למוסד אקדמי, וכן מכון נווה בבג"ט שהפך ממכון ללימודי מחשבים - למוסד אקדמי.

מכללות חרדיות לפלטפורמות, ומפלטפורמות למח"רים

גם הדגם הבסיסי של מוסדות האקדמיה החרדיים השתנה במרוצת הזמן. כפי שתואר בפרק א', בשני המוסדות הראשונים שהוקמו על ידי המל"ג עבור החברה החרדית, התפעול בשטח כמו תחזוקת המבנים וכיוצא בזה נעשה על ידי צוותים חרדיים. בשנת 2013, החליטו במל"ג לעבור למודל החדש, מודל המח"רים, שבו הסטודנטים החרדיים יישלחו למוסדות חילוניים לחלוטין.

למעשה, ניתן לחלק את התהליך לשלושה שלבים. התכנית המקורית של המל"ג הייתה להקים שורה של מכללות חרדיות בהנהלה חרדית. יודגש, כי גם במקרה כזה היו הלימודים תחת הפיקוח ההדוק והבלתי מתפשר של המל"ג, אולם ההנהלה עצמה הייתה חרדית. רק בשנת 2003 חזרו בהם אנשי המל"ג מהתכנית המקורית והחליטו להקצין אותה יותר, ובמקום מכללות חרדיות לפתוח "פלטפורמות" שיארו בתוכן את המוסדות החילוניים. רק עשר שנים לאחר מכן, החליטו במל"ג שהגיע הזמן לעלות מדרגה נוספת, ולעודד הקמת מחלקות חרדיות בתוך המוסדות החילוניים עצמם.

במהלך יצירת תכנית המח"רים הקפידו אנשי המל"ג ליצור חיבור בין הסטודנטים החרדיים לעמיתיהם החילוניים, באופן שלא היה קיים בתכנית הפלטפורמות -

"תכנית המח"רים שואפת להגביר את הממשק בין סטודנטים חרדים לכלל הסטודנטים, לעומת מוסדות הפלטפורמה בהם הסטודנטים החרדים לומדים במנותק מסטודנטים אחרים. לצורך כך נקבעה נוסחה המממנת את המח"רים בהתאם לקרבה הגיאוגרפית למוסד האם".⁶

בתהליך זה ניתן לראות בבירור את המגמה המתמשכת של אנשי המל"ג: כל הצלחה גוררת בעקבותיה שלב נוסף בהקמת מסגרות בעלות צביון חילוני יותר, בעבור הציבור החרדי (בשיטת "היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך").

מפיקוח והיתר רבני - לפעילות עצמאית

בשלב ההקמה הראשוניים של האקדמיה החרדית, השתדלו ראשיה לקבל תמיכה רבנית למעשיהם, אך ככל שנקפו השנים, הבינו הגורמים כי הם חזקים ובטוחים דיים כדי לפעול מבלי להזדקק לאישור הרבנים.

"...ניתן לסכם שכל המוסדות שפתחו מסלול ייעודי לחרדים התאמצו לקבל את אישורן של דמויות רבניות אישור זה נועד להסיר את המכשולים שהציבו גורמים שהתנגדו לאקדמיה באוכלוסייה החרדית, ולא כדי לאפשר לרבנים להוביל את השינוי. הרבנים ענו אמנם למסלולים החדשים, בלי שניתנה להם השפעה גדולה עליהם. במבח"ד אסרו אמנם הרבנים על לימוד משפטים ועל לימודים מתחת לגיל 27 לנשים, ובמכללה החרדית הוטלו מגבלות על תחומי לימוד "מסוכנים", בהם משפטים ופסיכולוגיה, אך עם הזמן הפיקוח הרבני התמוסס. לאחר שהרעיון של לימודים אקדמיים התבסס, שוב לא היה למוסדות אינטרס בסינון גילאי המשתתפים או בהגבלת תחומי הלימוד".

"יחזקאל פוגל, העומד בראש הקמפוס החרדי של הקריה האקדמית אונו, לא זכה לאישור רבני להנהיג לימודי משפטים במוסד זה, וטוען שכיום כבר אין צורך באישור כזה. גם גב"י בוטבל טוען שכיום לא היה נדרש לאישור רבני, ומצהיר שבכוונתו להקים מוסד אקדמי חרדי המלל את מקצועות מדעי הרוח. מסתבר איפה שחשיבות שיתוף הפעולה והאישור הרבני היו קריטיים להתנעת התהליך, אך הלכו והתייתרו משעה שזה הפך לבר - קיימא...".

סכלי מעשי להשגת פרנסה, לערך יוקרתי בפני עצמו

במחקר זה מגלה מלאך על שינוי נוסף בדפוסי הפעולה של אנשי האקדמיה החרדית -

"...בשנים הראשונות לקיומם של המוסדות האקדמיים לחרדים, הקפידו ראשיהם לפרסם את יעד הלימודים כשדרוג של אפשרויות הפרנסה בלבד והי.י. 2000: קלצ'י. 2010. רק כשהסטלולים האקדמיים התבססו, החלו חלקם למהג יוקרה אקדמית ומצינות"⁷ (ראו דר. 2011). סל"צ 10

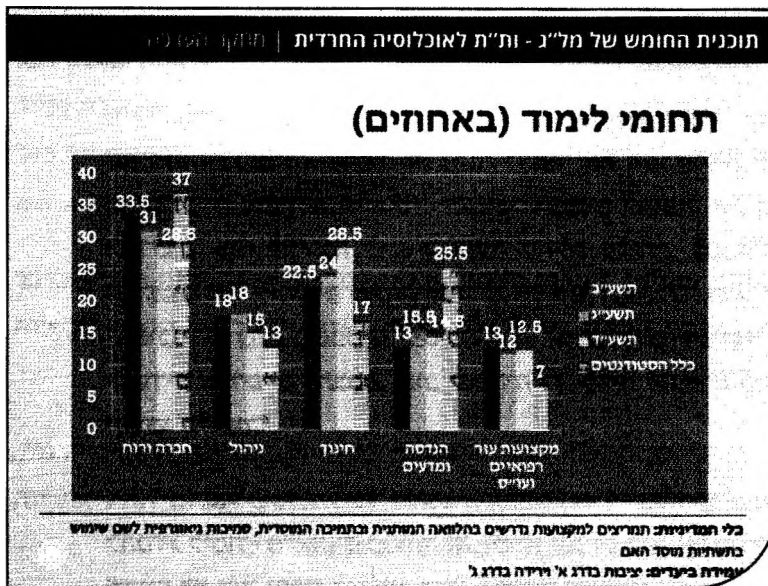
מקצועות 'נקיים' למקצועות בעייתיים

נושא רגיש במיוחד הוא אופי המקצועות הנלמדים במסלולי האקדמיה. עם הקמת המכללות הראשונות, הכריזו ראשיהן כי במכללות הללו לא יילמדו מקצועות הנוגעים לפסיכולוגיה ולמדעי הרוח. אולם הכרזות אלו לא עמדו זמן רב במבחן המציאות, ולאחר שנים ספורות הפכו מגמות אלו למגמות המרכזיות באקדמיה החרדית.

67 ראה הרחבה בפרק ג' גשר לחברה הישראלית.

"...במכללות הייעודיות לחרדים נעשה ניסיון מתמיד להרחיב בזירות את תחומי הלימוד בהן. התכניות לחרדים התמקדו בשנים הראשונות במקצועות 'נחשבים' ו'קלים' כמו משפטים ומנהל עסקים, ובמקצועות 'נדרשים' כמו מקצועות טיפוליים ומדעי המחשב. במהלך השנים 2005-2010 הוקמו במוסדות המתוקצבים גם תכניות במקצועות שנחשבו בעבר ל"טאבו" בחברה החרדית, ובהם: תקשורת, מדע המדינה, פסיכולוגיה ולימודי משפטים לנשים, זאת במקביל לפתיחת מסלולים חדשים במקצועות הניהול ובמקצועות הטיפוליים. באותן שנים נפתחו לראשונה תכניות (לופי, 2003; מלאך וכהן, 2011) לתואר שני בכמה מקצועות: ייעוץ חינוכי, עבודה סוציאלית, טיפול באומנויות ומנהל עסקים".

(מלאך עמ' 40)

מדיאגרמה זו המופיעה בפרסום של מחלקת המחקר של הלמ"ס עולה תמונת מצב, לפיה מרבית הסטודנטים החרדיים לומדים כיום במקצועות הידועים כמקצועות נעייתיים במיוחד, כמו חברה ורוח, חינוך, ועבודה סוציאלית.

מן הראוי להדגיש, כי השימוש במונחי 'מקצוע נעייתי' יותר או פחות, הינו אך ורק בהיבט יחסי. בפועל, שום מקצוע הנלמד באקדמיה איננו נקי מתכנים נעייתיים מסוגים שונים.

יצוין, כי יש לראות בחומרה רבה את העובדה שמקצועות הקשורים לתחום החינוכי נלמדים באקדמיה המיועדת לחרדים באין מוחה. מדובר בטררגדיה של ממש, שכן מקצועות אלו עוסקים בנושאים הרגישים והקריטיים ביותר עבור כל חברה שהיא בכלל, והחברה החרדית בפרט - נושאי החינוך ועקרונות היסוד של הבית היהודי. אותם נושאים הרי גורל נלמדים באקדמיה החרדית על פי תפיסות עולם חילונית, בשיטות המבוססות על השקפות עולם אפיקורסיות ועל דעות כוזבות, הנוגדות באופן שיטתי את רוח התורה והיהדות.

מנשים - לגברים

על תרגיל נוסף של מקימי האקדמיה החרדית מספר גלעד מלאך:

"...בהקמת המכללה החרדית ירושלים, הכריעה הגב' עדינה בר שלום על "נשים תחילה", וזאת למרות האפשרות לפתוח מסלולים הן לגברים והן לנשים. ההמתנה עם הפנייה לגברים נועדה למנוע מתקפה ישירה על המכללה, ורק לאחר שבע שנות פעילות בה, נפתח בשנת 2008, מסלול ייעודי לגברים חרדים. לטענת ראשיה, הצלחת לימודי הנשים סייעה גם להסיר את המחסום הגברי, ובשנת 2011 כבר למדו במכללה כמה מאות גברים חרדים"

(עדינה בר שלום כראיון למלאך - עמוד 42).

חשוב לציין כי בדיוני הפורום להשכלה גבוהה, הצהירה הגב' הנ"ל מפורשות כי הקמת המכללה כולה נועדה כדי לפנות לבסוף לציבור הגברים⁶⁸.

מסבוגרים - לצעירים

בשלבי הקמת האקדמיה החרדית טענו ראשיה כי פניהם לעבר הציבור המבוגר יותר, והם אינם מעוניינים לתלוש אברכים צעירים שזה עתה נישאו מספסל הלימודים -

"...ראשי המוסדות נמנעו לפיכך מלפנות למועמדים בגילאים צעירים, כדי לא להיחשב כ'חוטפים' אותם מהעולם התורני. סוגיית הגיל עמדה בפני בג"ט כאשר רצה לפרסם את לימודי הגברים בעיתונות החרדית. עיתון 'המודיע' התנה את הפרסום בקביעה מפורשת שהלימודים מיועדים לבני 30 ויותר. פניות מגיל זה התקבלו בברכה, ופרסום מגבלת הגיל הפריך את החששות הפנים - חרדיות מפני משיכה מוקדמת מדי לאקדמיה".

ואולם, במשך הזמן ערכו אותם גופים "התרת נדרים" יסודית בנושא זה -

"כפועל, אכן גילם של הגברים הפונים ללימודים אקדמיים היה גבוה בשנים הראשונות, ועמד במוצע על 27. לאחר מספר שנות פעילות והפגת הפחד שלימודים אלו יגרמו לנשירה מן הישיבות, החל גיל הגברים הפונים ללימודים אקדמיים לרדת. נכון לשנת 2011 הוא הגיע, להערכת גורמים שונים, למוצע המתקרב לגיל 24"

(שם).

דברים ברוח זו צוינו אף בדו"ח הוות"ת -

"בשנים האחרונות ניכרת מגמה מובהקת של ירידת גיל הסטודנטים החרדים. הירידה בולטת במיוחד בקרב הנשים החרדיות"

(הנגשת ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי, עמוד 9).

סקבוצות שוליים לסרכז הקונצנזוס

שינוי נוסף שחל במהלך השנים, אם כי אינו נובע בהכרח ממדיניות מכוונת של הגופים האקדמיים, הוא בסגנון האוכלוסייה החרדית הפונה לעבר מסלולי האקדמיה -

"בשנים הראשונות להפעלת המסלולים האקדמיים לחרדים, ניתן היה להבחין שפרופיל הגברים הפונה ללימודים אלו, איננו שייך לאליטה הישיבתית החרדית. לדעת גורם העוסק בקליטת סטודנטים חרדים, לאחר שנים מספר בהן ניתן היה להיווכח שהללו לא "התקלקלו", גבר זרם הפונים גם מקרב הקבוצות השמרניות יותר"

(ראיון טקאץ', 2011). (מלאך עמ' 42)

הדברים מובאים גם בדו"ח הוות"ת, אודות הנגשת ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי, עמוד 8 -

"נוסף על כך, יש לזכור כי ככל שמספר החרדים בהשכלה הגבוהה גדל, כך מצטרפות להשכלה גבוהה גם קבוצות שמרניות יותר במגזר החרדי"

68. 'הפורום להשכלה גבוהה', פגישה מס' 20. באותו דיון אף הביעה את השקפתה כי "יש הרבה שנמצאים בישיבות כי אין להם שום אלטרנטיבה", והם נמצאים בישיבות "כדי לקבל את הקצבאות וההנחות למיניהם". ביטויים אלו מעלים כמובן אסוציאציות תמוהות.

69. ראה להלן בפרק ט' את דבריו של מנהל 'מכון לב', ואת התפארותו בעובדה שהמוסד שהוא מנהל הצליח לפתוח אפילו כיתה של בנות דוברות אידיש.

מלימודים נפרדים - למעורבים

במסמך שפרסם מנהל פרויקט המח"רים, רביד עומסי, מספר הלה כי גם האופציה של לימודים אקדמיים בהפרדה מגדרית בין גברים לנשים, וכן בהפרדה מגזרית בין חרדים לסטודנטים חילוניים, נעשתה מכורח המציאות, וכי המל"ג מגביל אפשרות זו ללימודי תואר ראשון בלבד. אלו המעוניינים להמשיך את לימודיהם לתארים נוספים, יאלצו לעשות זאת במסגרות חילוניות רגילות לכל דבר, בתערובת ישראלית טיפוסית של גברים ונשים, חילונים וחרדים.

"...נדגיש, המל"ג והוות"ת אינן מאפשרות הפרדה מגדרית, מגזרית או אחרת בהשכלה הגבוהה, אלא במקרים מיוחדים, שבהם היא מחויבת המציאות ויש בה צורך מהותי. על פי עיקרון זה, הלימודים במסגרות נפרדות לאוכלוסייה החרדית יתקיימו לתואר ראשון בלבד, ואילו הלימודים לתארים מתקדמים, שבהם פערי הידע והקשיים התרבותיים מצטמצמים משמעותית, יתקיימו רק במסגרות האקדמיות הרגילות, המעורבות, ולא במסגרות נפרדות..."

(דו"ח הוות"ת על הנגשת ההשכלה הגבוהה לציבור החרדי, עמוד 15).

באותו מסמך מספרים מנהלי פרויקט המח"רים, כי ככל שהסטודנטים החרדים שוהים במסגרות האקדמיה זמן רב יותר, כך הם מצד עצמם מפסיקים לדרוש את ההפרדה המגדרית והמגזרית -

"...הצורך במסגרת נפרדת פוחת ככל שהסטודנט החרדי מתקדם בלימודים. לפיכך, במסגרת עקרונית התכנית נקבע, כי לימודי תארים מתקדמים יתקיימו בכל מקרה אך ורק במסגרות רגילות"

(שם, עמוד 16).

"חשוב לציין, כי גרדי ההפרדה הולכים ומצטמצמים לאורך השנים. אם לפני עשור הסטודנטים החרדים הגיעו רק למסגרות מופרדות לחלוטין ומרוחקות גיאוגרפית (הפלטפורמות), בשנים האחרונות הם מגיעים למח"רים, אשר בחלקם נמצאים סמוך מאוד לקמפוס הראשי, ואף לכיתות ייעודיות לאוכלוסייה החרדית בתוך הקמפוסים הרגילים של המוסדות"

(שם, עמוד 18).

קטע חמור במיוחד לגבי הצפוי בעתיד האקדמיה החרדית, מופיע בהמלצות של הוות"ת, שם נכללת הפסקה הבאה -

"עידוד תכניות ומסלולים שבהם עיקרון ההפרדה מטושטש למדי, כגון כיתות לחרדים בקמפוסים רגילים, או תכניות שבהן מתרחבת ההשתלבות בשנות הלימודים המאוחרות".

למרות הניסיון לנסח את הדברים בשפה רשמית, יבשה ומלוטשת, קשה להתעלם מהביטויים אודות "עיקרון ההפרדה המטושטש", ביטויים המזכירים משום מה אסוציאציות הקשורות לרעיונותיהם של דמויות מוכרות מהתנ"ך שפעלו בצורה דומה.

ציטוט נוסף ברוח זו ניתן למצוא בדבריה של מייסדת ומנהלת "המכללה החרדית ירושלים", במפגש של הפורום להשכלה גבוהה' שהתקיים בתאריך 31.1.14 באוניברסיטת תל אביב. הדברים נאמרו בתגובה לשאלת אנשי אקדמיה כיצד היא תוכל לאפשר לימודים מעורבים. ראובן גל, חוקר החברה החרדית, עונה בתחילה במקומה כי זהו תהליך איטי שאיננו מתרחש ביום אחד. על כך מוסיפה הרבנית -

"יש לנו בת שיש לה דוקטורט במדעי החיים, והיא חוקרת מפורסמת באוקספורד. יש לנו עוד שלושים בנות במסלול ישיר לדוקטורט באוניברסיטה העברית, הן כן לומדות במעורב, לכן כששאלו אותי למה רק אני יושבת כאן, אמרתי 'זה תהליך, תנו לו לקרות'.

מתוך 94 אחוזי ההשמה, 80 אחוז מצהירים חד משמעית: 'אנחנו רוצים לעבוד במשולב בתוך החברה הישראלית', וכשהם עובדים - הם עובדים ביחד".

תמונת המצב העולה ממסמכים מסוג זה, מציגה מצב מגוון ועגום כאחד, כאשר גוף כמו המל"ג עסוק עד למעלה מראשו בשאלה הקריטית, איך גורמים לסטודנט החרדי לפגוש קצת נשים, אם לא בכיתה, לפחות בקורס, ואם לא בקורס, לפחות במעבדה או בקפיטריה.

- ולאחירת הקמפוס האקדמי. מסגרת משלבת עשויה להתקיים במספר אופנים:
- 1.3.5.1 פתיחת כיתות לאוכלוסייה החרדית בתוך הקמפוסים הרגילים, בעוד ששאר המרחב הציבורי משותף לכלל הסטודנטים.
 - 1.3.5.2 מסלולים הדרגתיים, שבהם הלימודים בשנה הראשונה מתקיימים בכיתות נפרדות (בקורסי היסוד, למשל), ובהמשך הסטודנטים משתלבים בכיתות הרגילות.
 - 1.3.5.3 שילוב מלא של הסטודנטים בכיתות הרגילות תוך מתן מעטפת תמיכה וסיוע.
- 1.3.6 הקמת תכניות לעידוד ותמרוץ קליטת סטודנטים בכותלי הקמפוסים הרגילים בכיתות נפרדות או משותפות בכותלי הקמפוס
- 1.3.6.1 על אף הקשיים האמורים אין מניעה לפתיחת כיתות נפרדות בתוך הקמפוס, וזאת בכפוף לקיומו של פיקוח מוגבר המבטיח כי לא תותר ולא תינקט כל הפרדה מגדרית מחוץ לכיתות הלימוד המופרדות, כאמור. לצורך כך, יחודדו אמות מידה והקפדה על הפרדה מותרת ואסורה במסגרות החרדיות. ההפרדה המגדרית תוגבל לכיתות הלימוד בלבד ולא תותר כל הפרדה מחוץ לתחומי הכיתות; לא ייתנו הנחיות בטעם ללבוש או דרישות צניעות אחרות.
 - 1.3.6.2 לא תופלנה סטודנטים/יות או מרצים/ות בשל מינם/ן. יחודדו ויפורסמו הנחיות בהתייחס לאיסורים וכן קו מניית ציבור - תתוגבר האכיפה והפיקוח בנושא ע"י מל"ג.
 - 1.3.6.3 בניית מודלים שיעודדו לימוד בשנים מתקדמות לתואר במוסדות האם.

מספר קטעים מתוך תכנית החומש של המל"ג לשנים הבאות, בהם קובעים אנשי המל"ג הגבלות שונות אשר מטרתן לצמצם את ההפרדה המגדרית והמגזרית באקדמיה החרדית עד למינימום האפשרי. ההפרדה המגדרית והמגזרית מוגבלת רק לשלבים הראשוניים של לימודי האקדמיה, ואילו בהמשך הדרך מוצא את עצמו הלומד החרדי בתוך המסגרות החילוניות, על כל המשתמע

גם העיקרון לפיו לא תרצינה מרצות חילוניות בפני גברים חרדים (בניגוד לאופן ההפוך, אשר הותר לחלוטין באקדמיה החרדית) - אינו מוחלט, ומדי פעם נהוג לוותר עליו, כפי שמציינת ד"ר יופי תירוש, במכתבה לשימוע הציבורי של המל"ג.

34. נדגיש כי המחשבה שסימטריה בין מרצים למרצות תרפא את האפליה, כך שכל עוד מרצות לא מלמדות נברים הפתרון הוא לא לאפשר לנברים ללמד נשים וליצור מראית עין של סימטריה - היא שגויה. לא רק שהסדר כזה לא ירפא את האפליה אלא שהוא ייצור קשיים חדשים. כפי שכיום הסטודנטים החרדים נפגעים מכך שהם לא נחשפים למנעד השלם של מומחיות וידע של הפקולטה שלהם (כיוון שאינם מכירים את המרצות או לומדים מהן), כך לפי ההסדר המוצע הסטודנטיות החרדיות עצמן ישלמו את מחיר הדרת המרצות בכך שהן לא תיחשפנה למרצים הנברים באותה מחלקה. בנוסף, ברוב המקרים של הפקולטות, החוגים והמחלקות יש עדיין רוב של חברי סגל נברים. המשמעות תהיה שבשל יתרונם המספרי, למרצים יהיה חופש בחירה גדול באשר לקורסים ולכיתות שהם מלמדים. בשל מספרו הקטן יותר, הנטל על המרצות ללמד את הסטודנטיות החרדיות יהיה גדול יותר, דבר שיקטין את האפשרות שלהן ללמד את ציבור הסטודנטים הכללי. לבסוף, הסדר כזה לא רק שאינו מרפא את הנוק הסימבולי שבהתאמת מרצה לכיתה על פי מין - הוא אף מעמיק אותו.

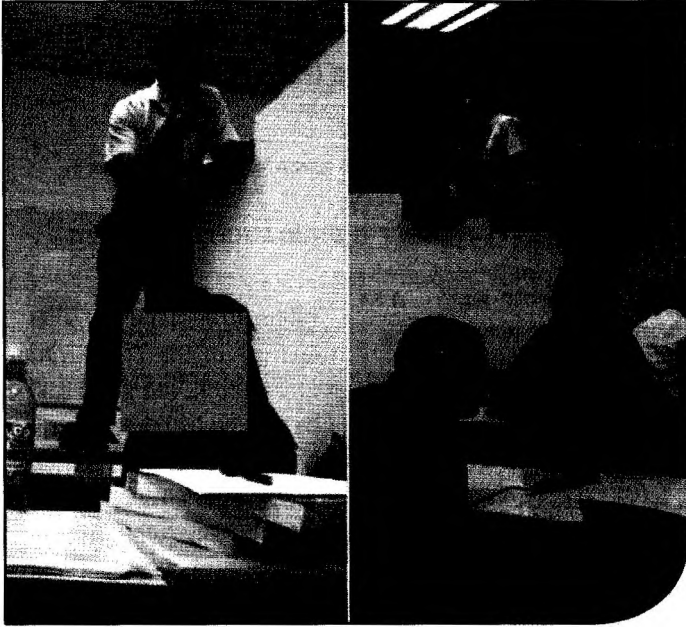
35. עוד נוסף כי ידוע לנו שכבר היום מרצות מלמדות נברים במח"רים ובמכללות לא מתוקצבות בעת הצורך, למשל ב"סדנאות מומחה" כאשר אין גבר שילמד את הקורס. גם המחקר מצויין עובדה זו (ע' 37). עובדה זו מעידה על כך שאין מניעה גורפת. תרבותית או הלכתית. שגברים ישמעו הרצאה מאישה. ואכן ישנם רבנים לא מעטים, ורבים

3.3.2. לימודים לתואר ראשון בלבד

3.3.2.1. הצורך במסגרת נפרדת פוחת ככל שהסטודנט החרדי מתקדם בלימודים. לפיכך, במסגרת עקרונית התוכנית נקבע כי לימודי תארים מתקדמים יתקיימו בכל מקרה אך ורק במסגרות רגילות.

"הצורך במסגרת נפרדת פוחת ככל שהסטודנט החרדי מתקדם בלימודים"

- תכנית החומש של המל"ג, מתארת את המצב במילים יבשות ומקצועיות. לפיכך, קובע המל"ג, לא רק שאין צורך, אלא שמענה זה גם לא יהיה אפשרי.

"זהיית משוגע ממראה עיניך"

בתמונה נראית כיתת לימודים באונו שבה ננקטה שיטה יחודית, כאשר הכיתה עצמה מחולקת על ידי קיר גבס, והמרצה פונה לשתי הקבוצות בעודו עומד על השולחן

3. נכונות לויתורים במישור המגדרי. ככלל, הסכמנו להפרדה מגדרית בכיתות וויתרנו על

הוראה פרונטאלית של מרצות לסטודנטים חרדים ושל מרצים לסטודנטיות חרדיות. חשוב לציין כי מרצות משולבות בתכניות הלימודים לסטודנטים חרדים בקורסים מקוונים (את מפגשי פנים-אל-פנים בקורסים המקוונים מנהלים עוזרי הוראה). עם זאת, את המרכז להוראת החרדים מנהלת דווקא חברת סגל במכללה, שגם מלמדת חלק מהקבוצות (באישור מיוחד של הרבנים).

4. העדר נכונות לפשרה בכל הנוגע להוראה של מרצים ערבים בתכניות הלימודים של חרדים.

ראוי לציין שלא הייתה בקשה ואף לא רמיזה לבקשה מצד הסטודנטים החרדים בנושא זה.

5. קיום שיח מתמיד של הנהלת המכללה עם קבוצות הסטודנטים החרדים מתוך הכרה כי שיח

והקשבה מובילים להבנה טובה יותר של הצרכים ושל הקשיים, הן של הסטודנטים החרדים והן של המכללה. מאחר והאופרציה הייתה חדשה בעבורנו, היה חשוב לקיים דיאלוג מתמיד כדי להגיע לפתרונות, כמו הוראת מרצות בקורסים המקוונים.

"מרצות משולבות בתכניות הלימודים

לסטודנטים חרדים"

- נייר עמדה שהגישה תמר אריאב נשיאת מכללת 'בית ברל' במסגרת השימוע הציבורי (בתאריך 26.7.16), מציג שורה של 'התגמשויות' שונות מצד מסלולי האקדמיה לחרדים בנושא הפרדה המגדרית.

3. הוועדה המליצה על מתן הזדמנויות למפגש בין מגדרי בקמפוסים החרדים. אנו

מקבלים המלצה זו ושמחים לשוב לציין כי חלק ניכר מהמלצות הוועדה בהקשר זה כבר מיושמות כיום בפועל.

"הוועדה המליצה על מתן הזדמנויות למפגש בין מגדרי בקמפוסים החרדיים"

במסמך זה מתייחסת הקריה האקדמית אונו להמלצת ועדת בקרת האיכות של המל"ג לתת הזדמנויות למפגש בין מגדרי בין סטודנטים לסטודנטיות חרדים וחרדיות, בין כותלי הקמפוסים החרדיים. בתגובתה לדו"ח, הקריה האקדמית מקבלת את ההמלצה ככתבה וכלשונוה, ואף 'שמחה' מאוד לציין כי חלק מהמלצות הוועדה כבר מיושמות בשטח.

שורש הבעיה - "קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול"

כאשר אנו מתבוננים בתהליך ההדרדרות המהיר של מסלולי האקדמיה לחרדים, עומדים מול עינינו שורה של נושאים, אשר כל אחד מהם בפני עצמו מעמיד אתנו מול מציאות קשה ובלתי נסבלת. אולם, עלינו לחפש גם את השורש והסיבה לכל זה. מהי הנקודה המרכזית, שגורמת למסלולי האקדמיה ליפול לאותם תהומות עוד ועוד, מדוע אינם מצליחים לעמוד לכל הפחות על אותו מקום?

אין צורך במחשבה מרובה בכדי להבין, כי שורש כל הפרצות ואם כל חטאת בכל מה שקשור לנושא האקדמיה נעוץ בנקודה אחת ויחידה - השליטה החילונית המלאה והמוחלטת. כל עוד אנחנו שולטים על מערכת כל שהיא, יש לנו סיכוי לשנות אותה, לשפר ולייעל. אולם, כאשר השליטה נמצאת בידי חילוניות, הרי שאין שום סיכוי ותוחלת לצפות לכך שהדברים ישתפרו עם הזמן, אלא להיפך. ככל שנוקפות השנים, האדון החילוני מרגיש יותר ויותר בטוח בכדי לנתב את הדברים לכיוון הרצוי מבחינתו, כשגם אותם פשרות קטנות אשר בוצעו בשנים הראשונות למראית עין בלבד, בבחינת 'מבצע היכרות ללקוחות חדשים', גם הקלות אלו הולכות ומתמוססות עם הזמן.

עלינו לשנן לעצמנו את הכלל היסודי, הכל כך פשוט. מי שמחזיק בידיו את צרור המפתחות - הוא הבעל הבית, הוא השולט והוא הקובע. מי ששולט על התקציבים, מי שמחזיק בידיו את הסמכויות, הוא זה שקובע בסיכומו של דבר את הכל כולל הכל, ולא אף אחד אחר. גם אם הוא ישכור אנשי תקשורת חרדים, גם אם הוא ישכור אדם חרדי לנהל עבורו את המוסד, וגם אם יגייס לטובתו 'רב קמפוס' הדור פנים, כל עוד השליטה הבסיסית, חוקית ומעשית, נמצאת בידי של החילוני, הרי שהמוסד הזה משרת את שאיפותיו של אותו חילוני. ומי ששולט באקדמיה - כל אקדמיה שהיא בארץ ובעולם - הוא הממסד האקדמי, החילוני עד כדי קנאות.

מי שהיטיב לתמצת זאת במשפט אחד, קצר ופסקני כדרכו, היה מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל במכתבו הנודע מחורף תשע"ב בו הופיעה פסקה העוסקת בנושא לימודי האקדמיה -

"...שמייסדים מסגרות מיוחדות לחרדים שיהיו תחת שליטתם המלאה ועל פי רוחם, שתכליתן ליצור מקומות מיוחדים שמגבשים קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול, לשליטתם ולתרבותם".

השאלה המהותית ביותר הינה - מי שולט, מי קובע, מי בעל-הבית. אנחנו, או הם. אם התשובה היא 'הם', אזי כל יתר התוצאות צפויות מראש.

ואם זה נראה לכם תיאוריה מופשטת אזי אתם מוזמנים לקרוא את הפרק שוב ולראות כיצד האקדמיה לחרדים צועדת בטח, כאילו בתהליך כתוב מראש, שלב אחרי שלב ונעשית יותר יותר חילונית, אל הגיל הצעיר, אל מקצועות בעייתיים יותר ויותר, המקצועות הכפרניים ממדעי הרוח מלאים מפה לפה והצורך בהפרדה הולך ופוחת.

פרק ח

המושכים בחוטים

קווים לדמותם של המושכים בחוטים ✦ בראש הרשימה - יריביה הוותיקים והמוכרים של היהדות החרדית ✦ יוסי שריד ✦ ממשלת לפיד בנט ✦ מנואל טרכטנברג, אבי תכנית המח"רים ✦ מבט להמלצות ועדת טרכטנברג - עוינות מובהקת לעולם התורה ✦ הקרנות האמריקאיות ויחסן לעולם הישיבות ✦ "לא שואלים את הרב אם ללמוד באוניברסיטה" - מנכ"ל קרן קמ"ח חושף את השקפות עולמו ✦ "לא תורמים, חסרי תועלת, משיגענערס, מי צריך את זה" - הספונסר הראשי של קרן קמ"ח פורס את משנתו על עולם התורה ועל חלקים מציבור היראים ✦ נתן קנדלר מידידות טורנטו - "הדור השני ילכו לצבא"

תהליך הקמת מסגרות האקדמיה לחרדים איננו תהליך חברתי רגיל שהתרחש בצורה ספונטנית וטבעית. לא מדובר במגמה שצמחה מהשטח, 'מלמטה', כתוצאה מתמורות חברתיות או כלכליות, אלא במשהו מלאכותי, יזום ומתוכנן על ידי גורמים ממסדיים המזבילים אותו צעד אחר צעד. מדובר במהלך שהחל על ידי החלטה היסטורית של המל"ג, שהחליט בהיגף החלטה להשיק את אחד המהלכים הדרמטיים בתולדות היהדות החרדית. בשלב מאוחר יותר נכנסו לתמונה גורמים נוספים, ובראשן הקרנות האמריקאיות, וכן גורמי שלטון וממשל נוספים, כמו ועדת טרכטנברג, משרדי הכלכלה והחינוך, מפעל ההכוון התעסוקתי ועוד.

מכיוון שכך, חשוב מאוד לכוון זרקור לעבר אותה רשימה של גופים ואישים העומדים מאחורי התהליך. עלינו לשאול את עצמנו מי הם הדמויות והגופים הללו? מהי משנתם האידיאולוגית? מה מטרתיהם, ומה מערכת היחסים שלהם עם עולם התורה והישיבות?

יריביה הוותיקים של היהדות החרדית

כפי שנראה להלן, הדוחפים המרכזיים של המהלך הינם אנשים הידועים כאויבים המרים ביותר של היהדות החרדית, יחד עם גורמים נוספים הידועים ביחסם המתנכר לעולם התורה.

לעובדה זו ישנה חשיבות מכרעת בסוגיית האקדמיה החרדית. עצם העובדה שגורמים אלו דחפו ועודם דוחפים את המהלך, בזכירה בבירור כי הללו מבינים היטב את משמעותו עבור הציבור החרדי.

צריך להצטייד במידה גדושה של נאיביות ותמימות קיצונית, כדי להאמין כי האויבים המרים של היהדות החרדית מוטרדים מ"בעיית העוני של המגזר החרדי". חשוב להבין כי לאנשים אלו, כמו כל הממסד החילוני של מדינת ישראל, אין שום אינטרס להפוך את הציבור החרדי לציבור עשיר וחזק. בדיוק להפך, המחשבה שהציבור החרדי יהפוך להיות ציבור עשיר וחזק כלכלית, מהווה מטרד עבור הממסד החילוני, וודאי שזו אינה שאיפת חייהם שעבודה יקדישו משאבים רבים כל כך.

כמו כן, הדבר ברור שהמוסדות הללו נבנו בהתאמה מוחלטת למטרה שעבודה באו לעולם, כמו כל מפעל אנושי אחר שנבנה למטרה מסוימת, וכל אופיו וצביונו מתוכנן ומכוון לאותה מטרה.

יוסי שריד

את האישיות הראשונה העומדת מאחורי הקמת האקדמיה החרדית, אין צורך להציג בפני הקהל. כפי שנכתב לעיל, ההחלטה על הקמת האקדמיה החרדית התקבלה בזמן שיו"ר המל"ג היה יוסי שריד. אין צורך אפילו להזכיר את פועלו ואת מערכת היחסים האפלה ששררה בינו לבין הציבור החרדי.

הדבר פשוט, כי כאשר יו"ר המל"ג דאז, יוסי שריד, קיבל את ההחלטה על הקמת מוסדות האקדמיה לחרדים, הדבר האחרון שהטריד את מנוחתו היה בעיית העוני ומצוקת הפרנסה של משפחות בני התורה וציבור היראים. רבים מאתנו עוד זוכרים את התקופה שאותו אדם היה מתראיין השכם והערב לתקשורת, כאשר הוא משתלח בציבור החרדי בסגנון אגרסיבי ובוטה במיוחד. העובדה שהוא ועוד אנשים כיוצא בו, דחפו ועודם דוחפים את המהלך, אומרת לנו דבר או שניים על ההשלכות האמיתיות של המהלך על הציבור החרדי.

ממשלת לפיד - בנט

את אחת הדחיפות הגדולות לאקדמיה החרדית נתנה הממשלה הקודמת, ממשלת לפיד בנט, שהייתה הממשלה הגרועה ביותר מזה עשרות שנים עבור הציבור החרדי. אותה ממשלה שלא חסכה כל מאמץ לאתר כל תקציב ישיר או עקיף עבור הציבור החרדי ולקצצו או לבטלו באופן דרסטי, היא זו שלפתע נתקפה בנדיבות נדירה, והחליטה להקצות סכום עצום של חצי מיליארד שקלים למפעל ההכוון התעסוקתי, סכום שרובו המכריע הופנה לעבר מלגות לאקדמיה החרדית.

מנואל טרכטנברג - אבי המח"רים

אחת הדמויות הבולטות בתולדות האקדמיה החרדית הינו פרופסור מנואל טרכטנברג, אשר כיהן במשך שנים ארוכות כיו"ר הוות"ת. במסגרת תפקידו זה הגה טרכטנברג את רעיון המח"רים, אותו מודל שבו נבנו כמעט כל המכללות החרדיות המצויות כיום.

את פועלו הציבורי הכללי של טרכטנברג אין צורך להציג; הוא מוכר לכולנו ממפעלו המפורסם כיו"ר ועדת טרכטנברג הקרויה על שמו, לאחר אירועי המחאה החברתית.

אולם בכל הנוגע ליחסיו של הנ"ל עם הציבור החרדי, ישנו צורך להבהיר את הדברים היטב.

פרופסור טרכטנברג מנהל את מערכת יחסיו מול הציבור החרדי בתחום רב. בכל במה תקשורתית שבה הוא מופיע, הוא מקפיד לדבר לעבר הציבור החרדי בשפה חיובית ונעימה לאוזן. אסטרטגיה זו הפכה אותו לאחד האישים המרכזיים שתורמו להקמת האקדמיה החרדית.

אך אם ברצוננו לחקור באופן יסודי מהו יחסו של האיש ביחס לציבור החרדי, עלינו לבחון את האיש אך ורק דרך המבחן המעשי - כיצד התנהג הלה ביחס לציבור החרדי ועולם התורה, כשהדברים באו לידי מבחן.

הדרך לבחון את הדברים הינה דרך המסקנות של הוועדה המפורסמת, ועדת טרכטנברג, שקמה בעקבות אירועי המחאה החברתית. המפגינים במחאה כמעט שלא הזכירו את הציבור החרדי כמטרת המחאה; מדובר היה בצעירים חילוניים שמחו נגד מצבם הכלכלי הרעוע, שנגזר לטענתם מבעיית יוקר המחיה של המשק הישראלי.

ואולם, באופן תמוה, חלק מרכזי מדו"ח הוועדה מתמקד משום מה דווקא בציבור החרדי, כאשר כבר בעמודים הראשונים מסמן טרכטנברג את החרדים כאחראים על פרוץ המחאה החברתית, בצורה המעוררת אסוציאציות עתיקות מאירועים מסוימים שהתרחשו בימי הביניים -

"ההיבט השני של תחושת האי צדק מופנה כלפי אלו אשר אינם שותפים דיים בנשיאת הנטל, הן בשל השתתפותם המועטה בתעסוקה והן בשל הימנעותם משירות למען הכלל ובפרט משירות צבאי".

(ד"ר טרכטנברג, עמוד 27)

"אשר לתחושת האי-צדק בשל נשיאה לא שווה בנטל, יש לעמוד על פרדוקס בולט של החברה הישראלית, והוא שאותם מגורים הנתפסים (בצדק או שלא בצדק) כמתנערים מנשיאה בנטל או כנהנים מזכויות יתר, שייכים ברובם לשכבות העניות, ביניהם כאלו אשר אינם משתתפים בשוק העבודה שאינם משרתים בצבא ובשירות אורחי או נהנים מהטבות יתר בשל השתייכות מגזרית או גיאוגרפית. מכיוון שסולידריות חברתית כרוכה הגדרתית בסיוע לשכבות החלשות, יוצא שהחברה מסייעת לאלו שאינם נושאים בנטל באופן שוויוני".

(שם)

האם מפגיני המחאה החברתית אכן זעמו על החרדים, או שטרכטנברג בעצמו החליט להפנות את הזעם לכיוונם, כאילו הם אשמים בתחלואי החברה הישראלית?

את התשובה כותב טרכטנברג עצמו. בהמשך הדברים מודה טרכטנברג באופן מפורש כי המחאה החברתית מצדה לא כוונה כנגד הציבור החרדי, ומי שהחליט לנתב את האש והזעם הציבורי לכיוון הציבור החרדי זה הוא בעצמו, כאשר הוא משסה את חמת ההמון כנגד הציבור החרדי -

"המחאה לא העלתה זאת בראש משאלותיה. אבל הקריאות לצדק חברתי, והתחושה של אי-נשיאה שווה בנטל, המיאוס מפוליטיקה סקטוריאלית צרה - כל אלה נוגעים גם לחזית הזאת.... אנו מאמינים שזו שעת כושר, הן כיוון שרוח המחאה מאפשרת להתמודד באומץ עם סוגיות שבעבר היה נוח יותר להדחיקן, והן משום שבשלו התנאים בחברה החרדית עצמה ובציבוריות הישראלית כדי לפתוח דף חדש ביניהן"

(שם, עמוד 40)

ההמלצות של ועדת טרכטנברג כוללות שורה של המלצות חמורות ביותר, כמו כפיית לימודי אנגלית וליב"ה בתלמודי התורה, כפיית מקצועות חול בשיבות הקטנות, ועל כולנה - קיצוצי עומק בתקציבים הזעומים של עולם התורה. אחת ההמלצות של טרכטנברג אומרת, כי על המדינה להפסיק את תשלום המלגות הזעומות לאברכי הכוללים, החל מחמש שנים לאחר נישואיהם (מלבד כמה 'עילויים', כמובן וכרגיל).

אך מה שמגלה יותר מכל, הינה המלצתו הבאה -

"ביטול התמיכה לכוללים בגין תלמידי ישיבה המגיעים מחו"ל לטובת לימודי ישיבה בארץ"

(שם, עמוד 133)

סעיף זה חושף בפנינו מדיניות ברורה של פגיעה בעולם התורה, שמטרתה הדרת בני חו"ל מללמוד בישיבות בארץ, ובכך לגדוע את התרומות של הקהילה מחו"ל שניתנת בעיקר בגין לימוד ילדם/קרובם בעולם התורה מבלי שתהא לכך כל הצדקה כלכלית. מתוך כל מוסדות התורה, המוסדות לבני חו"ל (מבחינה כלכלית יבשה) הם בעצם יצואנים לכל דבר ועניין. הם מייצאים לאזרחי חו"ל שירות רוחני חינוכי, ומקבל בתמורה כסף זר הנחוץ לכלכלה המקומית כאוויר לנשימה. עידוד היצוא הוא אחד היסודות המרכזיים של כל כלכלה באשר

היא, ובכל העולם כולו יושבים כלכלנים ומחפשים דרכים כיצד לעודד את היצוא ככל שאפשר. ההצעה לקצץ בתקציבי הישיבות הללו איננה מלווה בשום אמתלה כלכלית, ואיננה נובעת אלא מתוך רצון ברור להילחם בעולם התורה, ללא כל רווח כלכלי⁷⁰.

תל אביב, קיץ 2011
המוחים לא הזכירו את החרדים,
הוועדה החליטה שכן.

70. מר שחר אינן, סמנכ"ל תנועת חרדיש, היה אחד מאלו שהעידו בפני הוועדה ונתן שורת המלצות לשינוי פני החברה החרדית. מאוחר יותר אמר (ב'פורום להשכלה גבוהה' מס' 26) שטרנספרג הלך הרבה יותר רחוק ממה שהיה לו האומץ להציע. חשוב להדגיש כי מר שחר אינן נחשב ככל הנראה לסמן אנטי חרדי הקיצוני ביותר בנוף הישראלי.

הקרנות האמריקאיות ויחסן לעולם הישיבות

פרק מיוחד בפני עצמו מהוות הקרנות הפילנתרופיות האמריקאיות, המזרימות כל העת סכומי כסף גדולים לאקדמיה החרדית.

חלק מאותן קרנות הן חילוניות או "יהודיות ליברליות" כמו קרן פול-ברייט, קרן ראסל ברי וקרן מתנאל.

עוד אנו פוגשים ברשימת הקרנות המשתתפות בקרן קמ"ח, את הקרנות הבאות -

• קרן משפחת מושל

• ג'וינט ישראל

• הפדרציה של יהודי ניו יורק

• מגבית בריטניה

• קרן זואהל

הקרנות האחרות הן אמנם אורתודוקסיות, אך יחסן לעולם הישיבות בעייתי ביותר. כידוע, הציבור החרדי בארה"ב מורכב מגוונים רבים, ולא כולם מביטים בעין יפה על פריחתו ועל שגשוגו של עולם התורה בארץ הקודש. בארה"ב ובקנדה ישנם עשירים רבים הנגועים בהשקפות בעייתיות בכל הנוגע לנושאים אלו, וכדרכם של בעלי הון יהודים, אוהבים להשפיע על הנעשה בארץ על ידי הכוח הרב הנמצא בידם.

כך למשל אנו פוגשים שתי קרנות ידועות ורבות עוצמה, הבוחשנות רבות בקדרת האקדמיה החרדית, הלא המה;

• 'קרן וולפסון' (שהינה חלק מ'קרן קמ"ח').

• 'קרן פרידברג' - ידידות טורונטו.

קרן וולפסון, כידוע, מפזרת צדקה על ימין ועל שמאל להרבה פרויקטים חשובים, אך לצערנו בוחשת היא רבות בקדירה מאוסה זו (יתכן אולי מחוסר מודעות לעומק החורבן הנגרם בעטיים ליהדות החרדית ולעתידה, אך כמובן שכל זה אינו מוריד מחומרת התוצאות).

כך גם קרן פרידברג מטורונטו. אמנם בעבר הייתה קרן זו תומכת מובהקת של מוסדות תורה ביד רחבה, וגם כיום תומכת היא עדיין בפרויקטים תורניים, עם זאת, למיטב ידיעתנו ולצערנו, חל שינוי גדול ביחסה לעולם הישיבות. קרן זו חרתה על דגלה להוציא כמה שיותר אברכים ובחורים מעולם הכוללים והישיבות, וכפי שנראה בשורות הבאות את התבטאויות מנהל קרן זו ופעולותיה, המעידים שהדברים אינם נעשים כ"כ בתמימות, רק כדי לסייע לחרדים להתפרנס בכבוד.

"לא שואלים את הרב אם ללמוד באוניברסיטה" מנכ"ל קרן קמ"ח חושף את השקפת עולמו

אם נרצה לקבל המחשה צורמת עד כמה מנהלי הקרנות הללו רחוקים ת"ק פרסה מעולם ההשקפת של הציבור החרדי, ניתן לראות זאת בדברים שנאמרו על ידי מנכ"ל קרן קמ"ח, בהופעתו בפני המועצה להשכלה גבוהה -

"אנחנו אף פעם לא הולכים לשאול את הרב האם ללכת ללמוד באוניברסיטה. זה לא שאלה ששואלים רב, רב שואלים האם הבשר טמא או טהור. המודל של רב זה מודל לחיקוי של אדם מבוגר שמתפלל ולומד תורה, ומסתכלים איך הוא מסתכל על החיים, וזה מה שאנחנו מעבירים הלאה לילדים שלנו. אנחנו שואלים את הרב לא אם ללמוד באוניברסיטה או לא. האם עכשיו שאין לי פרנסה האם ללכת למקום הזה או הזה - זה מה שאנחנו שואלים את הרב, ואני יוצא מתוך נקודת הנחה שכל

תלמיד שמגיע אלינו לקרן, ובאים אלינו בכמויות, כל אחד שאל את הרב שלו

(הב"ל, בכנס שהתקיים במועצה להשכלה גבוהה בתאריך 7 באפריל 2011)

המדובר בדברים העומדים בסתירה מהותית ובהתנגשות תזיתית במסרים הפשוטים ביותר שעליהם מחונך כל צעיר חרדי, לפיו אין שום שטח מחיי האדם והאנושות אשר איננו כפוף באופן מוחלט לדעת השולחן ערוך, כולל השאלה 'האם ללכת לאוניברסיטה'. בנוסף לכך, רבנים ומורי דרך אינם "מודלים לחיקוי של אדם שמתפלל", אלא אנשים שמתפקידם להביע את דעת ההלכה בכל נושא ועניין, כולל היחס ללימודים באוניברסיטה או במכללה⁷¹.

"לא תורמים, חסרי תועלת, משיגענער'ס, מי צריך את זה" - הספונסר הראשי של קרן קמ"ח פורס את משנתו

מי שיכול לתת לנו עוד מבט ברור על האידיאולוגיה הדוחפת את הקרנות התומכות במוסדות האקדמיה, הוא התורם הראשי של קרן קמ"ח, האיש שעל שמו רשום חלק מכובד מהמהלך של הקמת האקדמיה החרדית. בראיון לעיתון גלובס (16/4/10) הוא מביע את רחשי לבו על הציבור החרדי בישראל, תוך שימוש בביטויים קשים במיוחד -

- **"בישראל נוצרו דורות של חרדים שלא תורמים לחברה".**
- **"בשום מקום בהיסטוריה היהודית לא היה כל כך הרבה לימוד עם כל כך מעט תועלת".**
- **"אני לא אומר שלא צריך רבנים ודיינים, אבל חמישים אלף איש יושבים בכיולל? מי צריך את זה?"**
- **"שתיים מהבנות שלי גרות ברמת בית שמש, אבל לא בחלק של המשיגענער'ס, תודה לא-ל".**

בקטעים קצרים אלו מביע הדובר בצורה ברורה ונחרצת את השקפותיו אודות עולם התורה, שהן בסך הכל תרגום מודרני של הטענה עתיקת היום "מאי אהנו לך רבנן", שאותה קבעו חז"ל כתשובה לשאלה "היכי דמי אפיקורוס".

נתן קנדלר מידידות טורנטו - "הדור השני ילכו לצבא"

אדם נוסף ממנהלי הקרנות האמריקאיות שהואיל לחשוף באופן נהיר וברור את השקפותיו ושאפותיו, הינו נתן קנדלר, מנהל תכנית 'חרדים באקדמיה' של עמותת ידידות טורונטו, הקרן הפילנתרופית הגדולה ביותר המממנת את לימודי האקדמיה לחרדים.

בשנה שעברה פרסם קנדלר טור בתקשורת העוסק בסוגיית גיוס בני הישיבות, תחת הכותרת "תנו להם, הם יתגייסו". בטור זה מבאר קנדלר כי על הממשלה לנהוג בהירות בנושא הגיוס ולא לפעול בכוח, אלא לתת לתהליכים שונים המתרחשים לטענתו במגזר החרדי, לעשות את שלהם באופן טבעי.

71. הדובר מציג את משנתו על מקומו של רב בישראל, וכדי למצוא חן בעיני הציבור החרדי טוען שהוא מניח שכל אחד שאל את הרב שלו, אך דבריו מראים את יחסו האמיתי לסמכות הרבנית, למרות מס השפתיים שלאחריו.

קטע חשוב במיוחד הוא הקטע שבו צופה קנדלר כי הדור השני של הלומדים במסגרות האקדמיה לחרדים, באמצעות המלגות שהוא מחלק להם, עתידים לשרת בצה"ל מרצונם החופשי -

• "אותם צעירים שמשתלבים באקדמיה ובעולם התעסוקה, יהיו בעוד מספר שנים הורים לילדים בצבא".

כמו כן, מביע קנדלר את תחזיתו ואת שאיפתו ביחס למגזר החרדי כולו -

• "מניסיוני, אני סבור ובטוח כי קרבה השעה שבה האוכלוסייה החרדית תגיע לרמת בשלות תודעתית, ותיקח על עצמה את האחריות בסוגיית הגיוס לצה"ל".

• "על ממשלת ישראל לנצל את חלון ההזדמנויות שנוצר, ולהכיר בקיומו של התהליך, שתופס תאוצה בציבור החרדי וניצניו כבר מורגשים היטב בתחום האקדמיה. עליה להשקיע מאמצים ואמצעים להיערכות ויצירת תשתית צבאית, אקדמית, תעסוקתית והתנדבותית".

שיטות ודפוסי פעולה

רשימה מעודכנת של תקציבי הענק * הקרנות הפילנתרופיות מעודדות השתלבות באקדמיה החילונית הרגילה * 'הדלת נשים' פשוטה * מלחמה ממוקדת בעולם התורה * התקשורת מגויסת * קתנים בכסף את הציבור ואת אנשי המפתח * הפוליטיקה החרדית מגויסת לקידום היחמה * רשמים בהיכלי הישיבות והכוללים

בפרק הקודם סקרנו את רשימת הגופים העומדים מאחורי הקלעים של האקדמיה החרדית. בפרק זה ננסה להעריך מבט לעבר דפוסי הפעולה שנוקטים אותם גופים וארגונים.

רשימה מעודכנת של תקציבי הענק

כמובן, הכוח הגדול המניע את גלגלי האקדמיה החרדית, כמו כל מפעל אנושי אחר, הוא הכסף הרב המוזרם למערכת על ידי שורה של גורמים ממשלתיים ופרטיים.

להלן רשימת המרכיבים הכלליים של התקציבים הכבדים המוזרמים לאקדמיה החרדית בשנים האחרונות

- **485 מיליון שקלים ל-3 שנים** האחרונות⁷² - הוקצו על ידי 'ועדת תכנון תקציבי' (ות"ת) שע"י המל"ג (התכנית המקורית הייתה 180 מיליון שקלים ל-3 שנים⁷³ אולם בהמשך הזמן התקציב גדל עד ל-485 מיליון).
- **50 מיליון שקלים לשנה** - על ידי קרן 'ידידות טורונטו' (נתונים רשמיים לשנת 2014. כפי הידוע לנו, סכום זה הכפיל את עצמו לשנת 2015).
- **30 מיליון שקלים לשנה** - קרן 'קמ"ח'⁷⁴.
- סכום בלתי ידוע - ארגון 'מפת"ח' שע"י ג'וינט ישראל

72. "המהפכה החרדית באקדמיה, המטרה - דוקטורים לרפואה ומדענים" TheMarker 25.04.2016.

73. חוברת 'בנתיב לצמיחה' 2011 - י"ל ע"י מל"ג ות"ת עמ' 64.

74. כך על פי נתונים שהציג מנכ"ל קמ"ח בכנס 'תעסוקת חרדים בין מדיניות למציאות' שהתקיים באוניברסיטה הפתוחה בתאריך 2.3.2015. נתון דומה הוצג בכנס השנתי של ההשכלה הגבוהה שהתקיים בתאריך 7 באפריל 2011.

לתקציבים אלו נוספו תקציבים עתידיים לשנים הקרובות:

- **500 מיליון שקלים גלובאלי (למספר שנים)⁷⁵** - תכנית 'פרנסה וכלכלה' שע"י משרד הכלכלה (כיוון' הכוון תעסוקתי' 'חרדים לעתידם' 'צופיה' 'שח"ר' ועוד). כספים אלו הולכים ברובם למלגות לימודים עבור לומדי האקדמיה החרדית.
- סכום גדול במיוחד שהתווסף לאחרונה - **מיליארד שקלים (!)** שהוקצו על ידי הוות"ת לתכנית החומש הקרובה⁷⁶.

הקרנות הפילנתרופיות מעודדות השתלבות באקדמיה החילונית הרגילה

יש להדגיש, כי הקרנות הפילנתרופיות אינן מתגוננות את קבלת המלגות בלימוד במסגרת חרדית דייקא, והן ניתנות גם לאלו שבחרו ללמוד במסגרת אוניברסיטאית רגילה⁷⁷.

אחד מחוקרי החרדים אף טוען במאמר שפרסם, כי קרן 'ידידות טורונטו' הגדילה לעשות, כאשר לטענתו מעודדת דווקא לימודים במוסדות אוניברסיטאיים רגילים -

"הנדבן החרדי דוב פרידברג, הקים בשנת 2006 בסיוע פרופ' עמירם גונן, את 'קרן פרידברג' שהעניקה באמצעות עמותת ידידות טורונטו תמיכה לסטודנטים חרדים הלומדים דווקא במוסדות

כלליים". (גלעד מלאך, 'על שדרת התואר-מכון פלורסהיימר 2014)

תכנית חרדים לעתידם
תכנית מלגות לגברים חרדים
המבקשים ללמוד לקראת תואר ראשון

יזמי התכנית: התכנית הינה יוזמה משותפת של משרד התמ"ת (התעשייה המסחר והתעסוקה) ג'זינט ישראל ותב"ת (תוספה בתעסוקה) וקרמת של נדבנים

מטרת תכנית המלגות: התכנית מבקשת לעודד באמצעות מלגות את כניסתם של גברים חרדים למסלולי לימוד אקדמיים. חאת על מנת שבסיס לימודיהם יתאפשר להם להשתלב בעבודה בה קיים פוטנציאל להכנסה גבוהה.

הפעלת תכנית המלגות: עמותת ידידות טורונטו נבחרה על ידי יזמי התכנית להפעיל את תכנית המלגות בפריסה ארצית במוסדות להשכלה גבוהה שאינם מצלצלת חרדות. עמותת ידידות טורונטו נתמכת על ידי קרן פרידברג.

מי רשאי להגיש בקשה? רשאים להגטרף לתכנית המלגות ללימודי תואר ראשון גברים חרדים אשר למדו בישיבה קטנה ובישיבה גבוהה בכלל אלה נמצאים גם מי שהפסיקו את לימודי הקודש שלהם בישיבה גבוהה או במלל אנרכיס לפני לא יותר מאשר שחש שנים

ידידות טורונטו מציגה - מלגה יעודית המיועדת אך ורק לגברים חרדים המעוניינים לפנות לעבר מוסדות האקדמיה החילוניים. ולא לעבר המסלולים החרדיים.

(שימו לב לתנאי הסף: המלגות מיועדות רק לאלו שסיימו את לימודיהם בישיבות בשלוש השנים האחרונות. מי שכבר סגר את הגמרא מזמן - אין טעם להשקיע בו כסף).

75. פרוטוקול מס' 42 מישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה, יום שלישי ל' באב התשע"ג (3013.8.06) עמ' 8.

76. מתוך TheMarker 25.04.2015

77. מתוך אתר 'ידידות טורונטו': "המלגה מיועדת לסטודנטים הלומדים לתואר ראשון ושני בכל מוסד לימודים המוכר ומתוקצב ע"י המכ"ג".

קנדלר, מנהל תכנית 'חרדים באקדמיה' של 'ידידות טורונטו' נשאל בוועדת החינוך של הכנסת ע"י גב' יופי תירוש (ש"מאוד מאוד מודאגת" מההפרדה בין גברים לנשים באקדמיה) "הסטודנטים שלכם לומדים במוסדות רגילים או במוסדות נפרדים?" קנדלר ענה כי 55% מהתלמידים הנתמכים על ידו לומדים במוסדות כלליים ולא באלו שקיימות בהם הפרדה. (ישיבת ועדת החינוך של הכנסת כה' באדר תשע"ד (25 בפברואר 2014) פרוטוקול 168 עמ' 10).

(בסוף הישיבה (עמ' 33) ציינה גב' תירוש לשבח את 'האוניברסיטה העברית' ו'ידידות טורונטו', "שמראה שיש מאות אנשים שיכולים, לא במח"רים ולא במכללות סוג ב").

להלן רשימת המוסדות האקדמיים אשר הלימודים בהם מזכים את הלומד במלגת לימודים מאת קרן ידידות טורנטו. רשימה זו, הלקוחה מפרסום רשמי של הקרן, מכילה בקרבה את כל מוסדות האקדמיה החילוניים הקיימים בין הים לירדן, ללא יוצא מן הכלל.

- בחר-**
- האוניברסיטה הפתוחה
 - אוניברסיטת אודסה
 - אוניברסיטת בן גוריון
 - אוניברסיטת בר אילן
 - אוניברסיטת חיפה
 - אוניברסיטת תל אביב
 - האוניברסיטה העברית
 - הטכניון
 - מכון לב
 - מכון סל
 - בצלאל
 - המכללה להנדסה סמי שמעון
 - אוניברסיטת אריאל
 - מכללת הדסה
 - מכללת רופין
 - המכללה האקדמית להנדסה ירושלים
 - מכון טכנולוגי חולון HIT
 - מכון נווה
 - מכללת אפקה

-בחר-

- חמדת הדרום
- מכללת אורות ישראל
- מכללת אמונה
- מכללת אפרתא
- מכללת שאנן
- רסודנו
- מכון אחיה-בר אילן
- מכללת תלפיות
- מכללת ספיר
- מכללת ק"י באר שבע
- אורות ישראל
- מכללת אורנים
- המכללה להנדסה אורט הרמלין נתניה
- ידן-השלמת בגרזיות
- קמפוס שטראוס
- המרכז האקדמי פרס
- מכללת אורט בראודה
- המרכז האקדמי שלם
- מכון וייצמן

- מכללת שנקר
- מכון לנדר
- מכללת נתניה
- מל"א אור יהודה
- המכללה למנהל
- מכללת שערי משפט
- המרכז הבינתחומי
- המכללה האקדמית ת"א יפו
- מכללת תל חי
- המכללה החרדית
- מכון לוסטיג
- מכללת מבחר
- מכללת אחוה
- מכללת צפת
- המרכז האקדמי כרמל
- המרכז האקדמי למשפט וניהול
- מכללת בית וגן
- מכללת הרצוג
- מכללת עמק הירדן
- מכללת עמק יזרעאל

-בחר-

- מכללת עמק הירדן
- מכללת עמק יזרעאל
- TOURO COLLEGE
- דעת
- המכללה האקדמית אשקלון
- המרכז ללימודים אקדמיים
- מכון מגיד
- מכללת הגליל המערבי
- קרית אונו
- מכללה אקדמית גורדון
- מכללת ליפשיץ
- מכללת דוד ילין
- מכללת לוינסקי
- מכללת מורשת יעקב
- בית ברל
- גבעת וושינגטון
- חמדת הדרום
- מכללת אורות ישראל
- מכללת אמונה
- מכללת אפרתא

חשוב להבין כי הקרנות הללו אינן זורקות את כספן ללא הבחנה. מדובר בארגונים ובקרנות הפועלים ביעילות אמריקאית טיפוסית. הן עוקבות ומפקחות היטב באיזה מוסד התלמיד לומד, גותנות מעטפת ליווי⁷⁸ במשך כל תקופת הלימודים, הכולל מעקב צמוד אחר גיליון הנוכחות והציונים, ומעניקות תמיכה וסיוע לתלמידים לעבוד את הלימודים בהצלחה מקסימלית.

יחידת טורונטו
Yehudit Turonko
התורה והחיים בארצות הברית

כית' - אודות

אודות

תכנית חרדים באקדמיה

תכנית חרדים באקדמיה של עמותת יחידות טורונטו מאגדת המורים החרדים המעוניינים להכשיר תואר אקדמי במסגרת המובילים להשכלה גבוהה בישראל ולהשלים בתעסוקה איכותית. מטרת התכנית היא יצירת קבוצה אקדמית חרדית, רחבה באיכות ובכמות, התורמת להתפתחות הכלכלית של החברה החרדית ופיתוחה של הכלכלה הישראלית.

תכנית מלווה בשלוש השנים האחרונות, סטודנטים חרדים באמצעות מעטפת ליווי ייחודית הכוללת: יעוץ משלב בחירה בתחום ומוסד הלימודים ועד לשלב מציאת העבודה בתחום. בצורה התכנית השתלבו בהצלחה בשוק התעסוקה במשקל איכותי.

הכנת חרדים באקדמיה פועלת בשלושה צירים מרכזיים:

- 1. ליווי הסטודנטים**
 - תמיכה לסיכור ומיון הגיוני הבנוי בבחינת מסלול הלימודים.
 - מתן מלגות במרחק התאפת הלימודים.
 - ליווי במהלך הלימודים ובחברת השוק התעסוקה.
 - סיוע בהשתלבות בעבודות סטודנט.
- 2. שיתוף מניחה עם מוסדות אקדמיים יוקרתיים**

תכנית חרדים באקדמיה פועלת לצד מוסדות אקדמיים יוקרתיים ובעלי אמינות תעסוקתית גבוהה. תלמידים במסגרת המובילים בישראל להשכלה גבוהה, ציוד התכנית פועלת מעטפת ליווי ייחודית הכוללת יעוץ משלב בחירה בתחום ומוסד הלימודים ועד לשלב מציאת העבודה בתחום.

קצת על אקדמיה

לחץ כאן

מיועצ ציונים אקדמי

עולם של חסושים | ראיון עם ד"ר מרים טלבוים ראש החוג לוחמי העיסוק במחנה האקדמי ליל

לימודי מדעי הרוח נשקטקטט וזיו נפטיים

לימודי סיפור מקצוע לזמנה עם אופק תעסוקתי

הליקטיות האגודים שימוע ולום על בדרך אל התואר

תכנית חרדים באקדמיה של עמותת יחידות טורונטו מוסיפה חרדים ללמוד לתואר במוסדות המובילים להשכלה גבוהה בישראל ולהשתלב בתעסוקה איכותית. מטרת התכנית היא יצירת קבוצה אקדמית חרדית, רחבה באיכות ובכמות, התורמת להתפתחות הכלכלית של החברה החרדית ולפיתוחה של הכלכלה הישראלית.

תכנית מלווה במהלך השנים האחרונות, סטודנטים חרדים באמצעות מעטפת ליווי ייחודית הכוללת יעוץ משלב בחירה בתחום ומוסד הלימודים ועד לשלב מציאת העבודה בתחום.

בנוסף התלבו בהצלחה בשוק התעסוקה במשקל איכותי.

פרסומים שונים מטעם קרן יחידות טורונטו, המציגים פרטים על מעטפת הליווי הייחודית של הסטודנטים החרדיים.

78. 'מעטפת הליווי' היא יצירה ייחודית, המהווה את פסגת ומקור גאוותם של הקרנות הפילנתרופיות. כדי להבין את רעיון 'מעטפת' נצטט מדבריו של מנהל תכנית 'חרדים באקדמיה' מיחידות טורונטו: "נקודה שנייה, שאני חושב שחלוטין תומכת בבשירה הנמוכה (שירדה ל-6% כפי שציין קודם לכן באותה ישיבה) היא מעטפת הליווי לאורך הלימודים. סטודנט חרדי למעשה משתלב בלימודים אקדמיים, אבל אין לו מערכת של תמיכה, אין לו מעגל של תמיכה שמתחיל באחים, בהורים, בחברה. למעשה אנחנו צריכים להיכנס ולתמוך באותו סטודנט במגוון הקשרים..." "אנחנו נמצאים שם כדי להציע מעטפת ליווי, מעבר ליווי שהמוסד האקדמי מציע, בכל ההקשרים האלה, כדי להבטיח שהוא צולח את הלימודים ומסיים את הלימודים במוצא ציונים גבוה". גם קרן קמ"ח מנהלת מעטפת ליווי לכל תלמידי המפורטת בהרחבה בסרטון התנדמית שהפיקה קרן קמ"ח.

הדרת נשים' פשוטה

אחת התופעות המשונות ביותר בנושא המלגות לאקדמיה החרדית, הינה העובדה כי מלגות אלו ניתנות לגברים בלבד. (המלגות הניתנות על ידי הגופים הממשלתיים ועל ידי הוות"ת ניתנים לגברים בלבד, ואילו המלגות הניתנות על ידי הקרנות הפילנתרופיות מציבות 85% מנפחן עבור הגברים, ורק 15% עבור הנשים⁷⁹, כשגם סכום זניח זה הוקצה עבור הנשים, רק לאחר לחצים שהפעילה קרן וולפסון על הקרנות האחרות⁸⁰)

תופעה זו הופכת למשונה עוד יותר, לאור העובדה כי התטא הידוע של 'הדרת נשים' הינו אחד החמורים ביותר על פי תפיסת העולם החילונית, אפילו במקרים שבהם האפליה הנידונה איננה ברורה, כמו ההפרדה באוטובוסים וכדומה, כאשר הנשים מקבלות מקום ישיבה בדיוק כמו ציבור הגברים, רק בחלק נפרד באוטובוס. על אחת כמה וכמה כאשר מדובר באפליה כה בוטה וברורה, של מענקים וסכומי כסף המיועדים לגברים בלבד. ובכלל, יש להתפלא על כל אנשי התקשורת הנוהגים להיטפל לכל מקרה של חשד ל'הדרת נשים' כלשהו. היכן הם? מדוע אינם מרימים קול זעקה על העובדה שגופים ממשלתיים במדינה מודרנית במאה העשרים ואחת מקציבים תקציב מיוחד, אשר מיועד מיסודו 'לגברים בלבד'?

תמיהה מיוחדת יש להתפלא על הקרנות הפילנתרופיות המנוהלות על ידי גורמים חרדיים בארה"ב, בקנדה ובבריטניה. אם אכן כוונתם של אלו להיטיב עם מצבו הכלכלי של הציבור החרדי, מדוע לא יינתנו המלגות לציבור נשות האברכים? (כמובן שאין דבר טוב יותר מכך שנשים מתקשות למצוא מלגות לימודים מה שגורם לפחות נשים ללכת ללמוד באקדמיה)

מלחמה ממוקדת בעולם התורה

עובדה זו מוכיחה באופן ברור שהאידיאולוגיה האמתית של כל אותם גופים, ללא יוצא מן הכלל, הינה אידיאולוגיה של מלחמה בעולם הישיבות, מתוך שאיפה כמוסה או בלתי כמוסה לחזות בהיכלי התורה המצטמקים.

להלן קטע מתוך דו שיח שהתקיים בין רביד עומסי, מנהל תכנית המח"רים מטעם ות"ת, לבין חה"כ מנחם אליעזר מוזס, במסגרת ישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה (יום שלישי, ל' באב התשע"ג) תחת הכותרת: "פעולות הממשלה לעידוד השתלבות המגזר החרדי בשוק העבודה".

עומסי: **"...גם הקמנו תכנית למלגות והלוואות לסטודנטים חרדים. כרגע זה רק לגברים..."**

מוזס: **"מה הבעיה עם הנשים החרדיות?"**

עומסי: **"כשמחה, אם יהיה לנו משאבים לזה, אנחנו בשמחה ניתן מלגות גם לנשים חרדיות. אין לנו משאבים לזה כרגע... לכל סטודנט חרדי גבר, לא צריכה להיות כעיה לשלם את שכר הלימוד".**

79. נתונים אלו הוצגו על ידי שני ראשי הקרנות הגדולות המעניקות מלגות לסטודנטים חרדים.

נתן קנדלר מנהל תכנית חרדים באקדמיה מטעם ידידות טורונטו, הציג נתונים אלו בישיבת ועדת החינוך של הכנסת, כה באדר תשע"ד, פרוטוקול 168 עמ' 9-10.

גם מנכ"ל קמ"ח הציג נתון כזה באוניברסיטה הפתוחה בכנס 'תעסוקת חרדים בין מדיניות למציאות' בתאריך 2.3.2015. דברים דומים נאמרו מפי עדינה בר-שלום בכנס 'נשים חרדיות במאה העשרים ואחת' שהתקיים במכון הישראלי לדמוקרטיה בתאריך ט' בטבת תשע"ו. בר שלום פירטה את הקשיים והחסמים שיש לנשים חרדיות להשתלב באקדמיה, וציינה שהם נובעים מכך שנשים חרדיות אינן זכאיות לקבל מלגות ללימודי אקדמיה מקרנות כמו קמ"ח.

80. נתונים אלו נמסרו בכנס 'תעסוקת חרדים בין מדיניות למציאות' שנערך באוניברסיטה הפתוחה בתאריך 2.3.2015 על ידי מנכ"ל קרן קמ"ח אשר הסביר כי מלכתחילה מר ליאו נואי (היספונטר' הראשי של קרן קמ"ח), רצה שהמלגות יינתנו לגברים בלבד, ורק אחרי שקרן וולפסון נכנסה לקרן קמ"ח, הם דרשו שהמלגות יינתנו אף לנשים.

מוזס: "זו הדרת נשים! אני מוחה על הדרת נשים, קיפוח נשים".

עומסי: "אתה צודק במאת האחוזים, אנחנו נעשה זאת בשמחה".

יש להתפלא כמובן על העובדה שגציג חרדי מוערך כמו הרב מוזס משתף פעולה עם עידוד חרדים ודחיפתם לעבר מסלולי האקדמיה, כנראה מתוך חוסר ידיעה של הנעשה במקומות אלו.

תקשורת מגויסת

בו בזמן שהמערכות השלטוניות והכלכליות של הממסד החילוני פועלות בשקידה וביעילות רבה לקידום המגמה, מהצד השני של המתרס הן זוכות לשיתוף פעולה נרחב, הנרכש תמורת בצע כסף.

הפרסומים הרבים המופיעים בתקשורת בנוסח "תלמד-תעבוד", "הרבה מעבר לתואר" וכדומה, מעידים כי כמעט כל כלי התקשורת החרדיים (מלבד חלקים מסוימים מהעיתונות המפלגתית הרשמית) מגויסים לחלוטין למאמץ הלאומי של פרסום ושיווק המכללות והאוניברסיטאות. מיליוני שקלים מושקעים בפרסום מסלולי האקדמיה בכל שנה, וכלי התקשורת החרדיים מתחרים ביניהם על הכסף הקל הזורם לכיסם⁸¹.

קונים בכסף את הציבור ואת אנשי המפתח

כמו כן, הקרנות הפילנתרופיות משקיעות כסף רב ביחסי ציבור, ומפזרות כספים רבים בנדיבות מופלגת לכל עבר, על ימין ועל שמאל, בכל מקום שכדאי להן. שיטה זו של פיזור כספים במוקדי שליטה וכוח תקשורתיים וציבוריים, היא שיטה אמריקאית ידועה שפשטה בעולם כולו.

כך לדוגמה, מפעילה קרן ידידות טורונטו תכנית הנותנת סיוע פסיכולוגי חינם לילדים ונוער, תכנית שהופעלה בכ-60 חדרים ובסמינרים שונים (אגב, יש לציין כי בתכנית זו ישנן פרצות תמורות שונות, אך לא כאן המקום לעסוק בהן). הרווח הכלכלי והסיוע למנהלי החדרים ולהורים הוא עצום, ומספר גדול של אנשי מפתח בציבור החרדי נהנים מסיוע שאין לו אח ורע. כך נוצר אינטרס משותף לרבים מקרב העסקונה והממסד החרדי, להמשיך לעצום עיניים לנוכח המתרחש, ולתת לקרנות אלו להמשיך את עבודתן באין מפריע. זוהי שיטה יעילה ביותר שבה אין צורך בתשלומי שוחד במחשכים, והכל נעשה באופן רשמי וחוקי, על ידי פעילויות שונות היוצרות מעגל רחב של נהנים ומרוויחים, כשבניהם נמנים גופים ואנשי מפתח רבים ככל האפשר.

קשה עד בלתי אפשרי להגיע לכל הפרטים הנסתרים בפרשיות מסוג זה, אך מתוך היכרות עם דפוסי פעולה ידועים אלו, ניתן להעלות חשד, כי סביר להניח שכסף רב מושקע גם בתשלום דמי 'לא יחרץ' לאנשי מפתח

81. מן הראוי לצטט קטע מדבריו של איש התקשורת החרדי קובי אריאלי, בסדרה 'מתחת לשטריימל' (בתאריך 13.06.2010), שנשאל ע"י המראיינת מי הם לרעתו סוכני השינוי, אותם אנשים שיושבים בקו התפר בין הציבור הכללי לציבור החרדי "שמכניסים את השינויים בציבור החרדי". על שאלה זו משיב אריאלי: "מטבע הדברים אני מאמין קנאי במקום החשוב שיש לתקשורת בזירה הזו... אנסה לא להתגאות, אבל במקום הראשון נמצאים אנחנו 'אנשי התקשורת'. המעט שמראים את פרצופם מעל המרקע ועושים - מבלי להתכוון אגב, בחלקם - עבודה בתחום הזה, כי אנחנו מדברים על להגיע למסות של אנשים ולהגיע למסות של אנשים זה באמצעות הטלוויזיה והרדיו והעיתון. מה לעשות, זו עדיין הזירה המשפיעה ביותר לתפיסתנו".

בהמשך הדברים מוסיף אריאלי ופולט כמה משפטים תמורים לגבי הגישה הבסיסית שלו ושל חבריו מהתקשורת - "נוסף בעורפו משהו שנושף גם בעורפי ובעורפו של זילברשלאג (עיתון 'בקהילה') ושל עוד כל מיני פרצופים כאלו, כמו הרב גרילק (עיתון 'משפחה'), וזה הצורך להיות חלק מהקולקטיב... יש פה מרחב אקלימי, תרבותי, גיאוגרפי, חברתי, ואין סיבה שלא נהיה חלק ממנו. זה משהו שמפריע לך, אתה מרגיש שאתה חי באיזה באג... אתה לא מרגיש נוח כשאתה מכוסה בקונכייה".

כמדומה שציטוטים אלו מדברים בעד עצמם, וכל מינה נוספת מיותרת.

בציבור החרדי, כפי שנעשה בפרשיות דומות מסוג זה, ואכמ"ל, והדברים טעונים בדיקה וליבון יסודיים.⁸² (כמובן, בחברה המערבית עוולות מהסוג הזה נכללות תחת הגדרות מגומסות ומודרניות, כמו 'ניהול אסטרטגיות חברתיות' או 'שירותי ייעוץ ויזמות חברתית', ושאר נוסחאות בסגנון דומה).

שנת העשור לפרויקט תעודה של ידדות טורונטו

כיום שלישי האחרון (17 סבת) התקיים יום עיון לפרויקט תעודה במרכז ציבורי בכפר, חסן חיים. יום העיון ציין את שנת העשור לפרויקט. המופעל ע"י מרכז כ"י. בראשותו של הרב יעקב ליכטמן שליט"א כ-24 סמינרים ברחבי הארץ. ליום העיון הגיעו כ-300 מנהלות רכאית ומוזות מבתי ספר המשתתפים בפרויקט.

יום העיון עסק השנה בנושא המרכזי - הן מהיבט הרגשי של זיהוי חרות מבתיים ומתן כלים להתמודדות עם התופעה והן מהיבט הלימודי במתן אסטרטגיות הכנה לקראת מבתיים כגון סף קיבלו המשתתפות כלים מקצועיים לכתיבה עצמית של איכות הוראתן פרויקט תעודה מספק תגבור לימודי די ליותר מ-1650 תלמידות במסגרות העברית, מתמטיקה ואנגלית לקראת מבחני הבגרות והחוף הסמינרים המשתתפים פזורים ברחבי הארץ מחצור וצפת שבצפון ועד באר שבע אופקים ונתיבות שבדרום. לאחרונה הצטרפו לפרויקט 3 סמינרים נוספים. בית מלכה

הבוגרות ניקשו לומר תודה לתרומים בשמם ובשם הוריהן - כי הבינו שקבלו מתנה ששינתה את חייהן. פרויקט תעודה זוכה להצלחות מרשימות ובשנה האחרונה עמד אחוז זכאות הבגרות והחוף בקרב בוגרות הפרויקט על 88% ע"פ עדותם של מספר מנהלי בתי ספר - הפרויקט הביא לעליה ניכרת באחוז הזכאים לבגרות בערים.

ביום הבגרות סיפורו כי הן בשלבי לימוד לקראת תעודות בהוראה, הנהלת גננות ועוד. רבות מן הבוגרות ציינו כי לולא הפרויקט לא היו מגיעות לתעודת בגרות ולא היו מתקבלות למקומות הלימוד אליהם הגיעו. הבוגרות זיכרו בנוסטלגיה על למידה בשעות הערב במרתונים לקראת מבתיים. בלמידה באווירת חמימות וכריגשת

ידיעה בעיתון המבשר המסקרת אירוע שנערך לרגל שנת העשור לפרויקט תעודה של קרן ידדות טורונטו.

מטרת הפרויקט היא לתת סיוע לבנות סמינרים המתקשות בלימודי עברית, אנגלית ומתמטיקה לקראת מבחני הבגרות והחוף. לפרויקט זה ישנה שיכוח ישירה לנושא האקדמיה, שכן תעודות הבגרות מאפשרות לבנות הסמינרים להמשיך את לימודיהן במסלולי האקדמיה. פרויקט מסוג זה, מלבד הדחיפה שהוא מעניק לכל נושא האקדמיה, יוצר מעגל גדול של מקבלי טובות הנאה, בהם אישיים ומוסדות שונים, באופן שמונע מהם להביע קולות מחאה והתנגדות לפעולות אחרות של קרן זו.

בתוך הכתבה אודות המפעל המדובר מופיעה הפסקה הבאה - "רבות מן הבוגרות ציינו כי לולי הפרויקט לא היו מגיעות לתעודות בגרות ולא היו מתקבלות למקומות הלימוד אליהן הגיעו". משפט זה אומר דרשני, מה הן בדיוק אותן "מוסדות לימוד עלומים" אשר בוגרות הסמינרים אינן יכולות להתקבל אליהם ללא תעודות הבגרות?

אם קראתם ספר זה עד לכאן, הרי שאתם מצוידיים בידע הנרחב הנדרש כדי לנסות לנחש את התשובה הנכונה...

במאמר מוסגר יש לציין את העובדה המתמיהה, שבה עיתון חרדי זה מצטט שוב ושוב את הסיליים 'תעודות בגרות' ביחס לבנות הסמינרים, בעודו מתעלם בהפגנומיות מהעובדה ההיסטורית עתיקת היום, לפיה עצם המושג 'לימודי בגרות' לבנות הסמינרים נחשב לדבר פסול, נגדו לחמו גדולי ישראל כדורות הקודמים, במשך ששית שנות קיומו של החינוך העצמאי.

הפוליטיקה החרדית מגויסת לקידום היוזמה

למרבה הצער, גם פוליטיקאים ואישי ציבור מתוך הציבור החרדי משתפים פעולה עם מכוני האסטרטגיה,

עם הקרנות הפילנתרופיות ועם משרדי הממשלה למיניהם.

82 יש לציין כי קרן ידדות טורונטו, שכרה משרד ליחסי ציבור במגזר החרדי כמו "ביכלר אסטרטגיה, יחסי ציבור, ייעוץ תקשורתי" וכן את משרד הלובינג גלעד יחסי ממשיך ולובינג שתייצג את האינטרסים שלה בכנסת (לוביסטית מטעמם בשם לוטם בכר השתתפה בישיבה של ועדת החינוך (כה' באדר תשע"ד, 25 במברואר 2014) בתור נציגת 'ידדות טורונטו')

נציין לדוגמה את ישיבת ועדת החינוך של הכנסת מיום שלישי כ"ה באדר תשע"ד, כשנושא הדיון שעל סדר היום הוא: "הגגשת ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי".

המעיין בפרוטוקול הרשמי בן 36 העמודים מאותו דיון (פרוטוקול מס' 168) שפורסם ע"י הכנסת, ייווכח כי מתוך 68 בני אדם שהשתתפו בדיון, נטלו בו חלק אקטיבי ובולט כמה חברי כנסת חרדיים. מתוך עיון בדבריהם ובהצעותיהם, ניכרת הזדהותם והירתמותם המוחלטת למען קידומה וביסוסה של המגמה, מתוך מוטיבציה עמוקה לסייע ולעודד את התהליך כולו. יצוין כי לא מדובר במידע סודי. הפרוטוקול הנ"ל חשוף לציבור וכל אחד יכול לעיין בו בכוחות עצמו.

ציטוט נוסף ברוח זו מופיע בדו"ח "בין מח"ר להיום" שהנפיק 'צוות פרויקט שילוב חרדים' שע"י מוסד שמואל נאמן:

"צוות שילוב חרדים קיים מגעים עם מקבלי החלטות במערכת פוליטית. בעולם האקדמי ובציבור החרדי, כדי לעודד את התהליך... אחת התוצאות של אותם מגעים היא יצירת תכנית מיוחדת להקמת מסגרות חרדיות במוסדות אקדמיים בישראל (תכנית מח"ר)".

רשמים נהיכלי הישיבות והכוללים

בעשור וחצי האחרונים החלה לפעול בעולם הישיבות שיטה חדשה, הלא היא "שיטת הרשמים". על פי דפוס פעולה זה שהתקבע בעולם הישיבות, כל ישיבה שמכבדת את עצמה מעסיקה אנשים מיוחדים שכל תפקידם הוא לקדם את הרישום לישיבה בקרב קהל המועמדים הפוטנציאלי, ולהביא לישיבה הישגים בתחום זה.

את השיטה הישיבתית הזו, אימצו אנשי האקדמיה החרדית, שבנו מערכת שלמה של "רשמי אקדמיה", הפועלים בדפוס הפעולה הרגילים הלקוחים מהתרבות הקלאסית של עולם הישיבות.

אלו הם אנשים בעלי חזות חרדית המשמשים בתפקיד רשמים בחלק מהיכלי הישיבות והכוללים, ומטרתם היא לשדל אברכים ובני ישיבות לעזוב את כותלי בית המדרש ולעבור ללימודי אקדמיה ומקצוע. במקרים רבים הרשמים הם אברכים מן המניין שהפכו למסיתים ומדיחים, במסווה של חסד תמורת בצע כסף. בחורים רבים מתפתים ללכת ל"קורסי ערב" על חשבון סדר ג', בלי לוותר על סדר א' וסדר ב'; כך יותר קל לגרום לבחור לצאת, אחרי שהבחור משקיע את מרצו בסדר ג' בלימודים כלליים, גם בסדר א' ובסדר ב' מחשבותיו ושאירותיו כבר אינן מושקעות בלימודי הגמרא, וכך במשך זמן לא רב עוזב הבחור את הישיבה לחלוטין, באופן רשמי או באופן מעשי לא רשמי.

תכניות לעתיד

**תכניות מגירה בקנה * החדרת השכלה כללית לשמה * ביטול התארים
האקדמיים * הקמת מערך ישיבות תיכוניות * תכנון דור העתיד של בוגרי
האקדמיה החרדית * ניסוי וטעייה * הניסיון המצטבר של בוני האקדמיה
החרדית**

תהליך הקמת מסלולי אקדמיה לחרדים, למרות הצלחתו הרבה הוא עדיין בשלבי הקמה והתפתחות ענפה לצערנו, ונעשים בו שינויים רבים ללא הרף. יוזמיו ודוחפיו של התהליך הדרמטי, דוחפים אותו שוב ושוב לשיאים חדשים, ביעילות ובמקצועיות מרובה. ההצלחות הרבות שהשיגו, מעבר לכל דמיון, אינן גורמות להם לתחושת שאננות ולהסתפקות במה שכבר קיים; ההפך הוא הנכון. ההצלחות המרובות מעודדות אותם להעמיק ולקדם את התהליך עוד ועוד. קשה לצפות מראש כיצד תפתח האקדמיה החרדית בעתיד, ואלו הפתעות עוד צפויות לנו, אולם ברור לכל, ללא כל ספק, כי מגמות אלו לא ייעצרו במקומן הנוכחי, ולא יסתפקו בהישגיהן הרבים, אלא יגררו בעקבותיהן מגמות נוספות, חמורות הרבה יותר.

כבר כיום מכריזים ראשי המערכת בגלוי על תכניות עתידיות שונות במלאכת השינוי התרבותי של הציבור החרדי, הכוללים בין היתר רעיונות עוועים מסוכנים אשר גם לשיטתם "הקרקע עדיין איננה בשלה" עבורם. להלן סקירה של כמה רעיונות שכאלו, הנמצאים בקנה ומחכים לשעת הכושר -

1. החדרת השכלה כללית לשמה

כיום מרכזי ההשכלה מיועדים לרכישת תואר אקדמי למטרת כניסה לשוק העבודה, אבל בתכנית העתידית לכשיוכשר הרקע לכך, וכפי שציינה המנהלת המפורסמת של "המכללה החרדית ירושלים"⁸³, ייפתחו תכניות לרכישת השכלה לאברכים לשם השכלה בלבד, ולא לשם פרנסה.

"אני חושבת שאת ההשכלה האקדמית לשמה נשאר לשלב מאוחר יותר, על אף שזה גם בתכנית, אני חושבת שאנשים משכילים גם ברמה האקדמית וגם תלמידי חכמים רק יוסיפו למדינת ישראל בצד האקדמי, הרוחני... אני חושבת שזה יהיה דבר נפלא..."

83. 'הפורום להשכלה גבוהה' פגישה מס' 20.

דברים נוספים אמרה אותה הגברת בכנס השנתי של המועצה להשכלה גבוהה של שנת 2011⁸⁴:

"כרגע אנחנו מתמקדים במקצועות יישוביים... יבוא הזמן ויהיו לנו מספיק סטודנטים, ונוכל ללכת גם לפילוסופיה ולהיסטוריה ולעברית ודקדוק וכל מה שלא יהיה".

2. ביטול התארים האקוויולנטיים

עקב ריבוי המוסדות לנשים ללימודי תואר ראשון, משרד החינוך פתח בהליכים לביטול ה'תואר האקוויולנטי' בבית יעקב. מדובר בתהליך שסופו לגרור את הדור הבא של מורות בית יעקב לרכישת השכלה אקדמית (ראה להלן בהרחבה פרק יב).

3. הקמת מערך ישיבות תיכוניות

מגמה נוספת שנפתחה ואף מתרחבת מיום ליום, היא המגמה המואצת של פתיחת ישיבות תיכוניות חרדיות, ישיבות הסדר חרדיות ומכינות קדם צבאיות חרדיות, שלאחרונה צצות בזו אחר זו. אחד הנושאים העומדים על סדר יומם של יוזמי המהלך, היא שאלת ה'דור השני' של בוגרי האקדמיה. על פי השערתם (הדי מבוססת, יש לומר), חלק מסוים מקרב בוגרי האקדמיה החרדית ירצה בעתיד להעניק לילדיהם השכלה פורמלית בשלב מוקדם יותר של חייהם. פרק שלם למגמה זו יוקדש בחלקו האחרון של תחקיר זה.

הניסיון המצטבר של יוזמי האקדמיה החרדית

כאשר עוקבים אחר שלבי ההתפתחות של האקדמיה החרדית, קשה להתעלם מן העובדה שאנשי האקדמיה הולכים ורוכשים ניסיון עם הזמן בנושא. כמו בכל נושא ועניין, גם בנושא זה נאמר הכלל הידוע הקובע כי "אין חכם כבעל הניסיון". כידוע, אף אדם לא נולד בעל ניסיון, ויש לרכוש אותו עם הזמן, לפעמים אחרי כישלונות מרובים. סוד זה ידוע היטב גם לאנשי האקדמיה, המכנים תופעה זו בלשונם האופיינית כ"שיטת הניסוי והטעייה". השיטה פועלת היטב ומקדמת את אנשי האקדמיה בעילות רבה להשגת מטרותיהם. הם עומדים כל הזמן עם יד על הדופק, מנסים שיטות חדשות, מודדים היטב את ההשלכות ואת התוצאות של כל דפוס פעולה, ומשפרים את המערכת ללא הרף על פי הניסיון המצטבר. שוב הם מודדים מחדש את התוצאות, על מנת לשפר עוד ועוד, וחוזר חלילה.

הגופים העומדים מאחורי התהליכים הללו, משקיעים משאבים רבים בלמידה ובהבנה של התהליכים ושיפורם עם הזמן, תוך כדי הפקת לקחים מניסיונם המצטבר והולך. הם מנסים להמציא שיטות חדשות כיצד להביא לנהירה של יותר ויותר חרדים לעבר מסלולי האקדמיה. עם הזמן חוברים לגופים אלו עוד ועוד אנשים משולי הציבור החרדי, חלקם מתוך מניעים כלכליים וחלקם מתוך השקפות בעייתיות בנושא זה.

עם הזמן רוכשים הגופים הללו ניסיון בהבנת הציבור החרדי ובדרך ליצירת מקסימום שינויים במינימום כסף. אם לפני שנים היה אפשר להתייחס לכך בשאננות מה, מתוך מחשבה שהגופים הללו אינם מבינים את מהותו של הציבור החרדי, ואין להם ידע כיצד לחולל שינויי עומק בציבור החרדי, כיום אפשר לראות בבירור כי יש להם כלים והבנה טובה ביותר בניואנסים הרגישים ביותר של הציבור החרדי; הם יודעים היטב כיצד לטפל

84. התקיים בתאריך 7 באפריל.

ולעקוף כל בעיה פנימית וכל נקודה רגישה, וכיצד לנצל כל נקודת חולשה עדינה ונסתרת הידועה אך ורק לחרדים מבטן ומלידה או לחוקרי חרדים, הנעזרים בכושר ההסברה הנפלא של עמיתיהם החרדים.

להלן ציטוטים נבחרים מאת שניים מהפעילים הבולטים לקירוב הציבור החרדי לאקדמיה, מר רביד עומסי, מנהל תכנית המח"רים (מחלקות חרדיות בתוך מכללות קיימות כמו שפירטנו בפרק א' ו-1) מטעם ות"ת (שע"י המועצה להשכלה גבוהה), וכן מר ראובן גל, ראש צוות 'שילוב חרדים' במוסד שמואל נאמן שע"י הטכניון בחיפה.

וכך אומר עומסי בישיבה של ועדת החינוך בכנסת בתאריך כ"ה באדר התשע"ד:

"ות"ת רואה את המשימה של הנגשת ההשכלה הגבוהה לציבור החרדי כמשימה לאומית. אנחנו משקיעים בה גם הרבה מאוד משאבים, אבל גם הרבה מאוד חשיבה ולמידה. אנחנו כל הזמן נמצאים בתהליך של למידה ואנחנו מנסים להשתפר כל הזמן. אנחנו מנסים לפעול בזירות רבה מאוד מול הציבור. אנחנו מנסים כמה שפחות לאיים עליו וכמה שיותר לעשות את זה בצורה רגישה, אבל בלי להתפשר במילימטר על הרמה האקדמית"⁸⁵.

דובר נוסף מטעם הגורמים המעוררים בעידוד האקדמיה החרדית שהופיע והרצה בפני אותה ועדה, ראובן גל (מנהל תכנית 'שילוב חרדים'), הרחיב ותיאר איך התמודדו עם בעיית הנשירה מלימודי ההשכלה הגבוהה. דבריו משקפים איך מיום ליום מתייעלות המערכות המיועדות לחרדים יותר ויותר:

"יש בעיה אחת רצינית בעניין הזה והיא בעיית הנשירה... בשנת 2008 התחילו קדם-מכינה בטכניון 60 סטודנטים חרדים, למכינה הגיעו כבר רק 40, וכיום לומדים בטכניון כבר בשנה רביעית 7 סטודנטים בלבד. 60 - 40 - 7. בשנת 2009 שוב פתחו קדם-מכינה, שם למדו 40 סטודנטים חרדים, למכינה הגיעו 30 והיום לומדים 6. דרך אגב, ה-6 וה-7 האלה לומדים הנדסת מכונות ומחשבים וכולי.

הנשירה היא הבעיה העיקרית, ולא צריך לנתח את הסיבות, אנחנו יודעים אותן. כתוצאה מן הדבר הזה הטכניון עצר, עשה הפקת לקחים ופתח...

בשנת 2013 הטכניון חידש את העניין, אבל הפעם עם הפקת לקחים. הלקח העיקרי היה ליצור מעטפת שתלווה את הסטודנטים האלה. בינואר אשתקד התחילו קדם-מכינה 40 סטודנטים חרדים, והיום נמצאים 40 בהכנה לכניסה ללימודים"⁸⁶.

85. ישיבת ועדת החינוך של הכנסת, פרוטוקול 168, עמ' 18.

86. יש בנותן טעם לצטט את דבריו של ראובן גל באותה ישיבה, שיש בהם בכדי לשבר את האוזן על רמת ההתמקצעות וההתייעלות הגבוהה של המערכות העוסקות בשילוב חרדים, מפיקות לקחים, ומיישמות אותם באופן מהיר ויעיל למדי הי"ר עמרת מצנע: מה הלקחים, ואיך יישמתם אותם? ראובן גל: יש שבעה לקחים כאלה. אציין רק את החשובים ביותר האחד, תיאום ציפיות עם המועמדים. סטודנטים חרדים שמגיעים לאוניברסיטאות, צר לי להגיד, אין להם מהיכן לשאוב את הידע, אין להם בבית אבא פרופסור. אני מבקש ממש סליחה, אני לא אומר את זה בהתנשאות או בזלזול, אבל כשהם בוחרים ללמוד מינהל עסקים, פעמים רבות נדמה להם שכאשר הם יסיימו את לימודי מינהל עסקים הם יעשו עסקים. אני קצת מקצין, אבל אין ידע. ולכן הדבר הראשון הוא התאמת ציפיות והכנה. הדבר השני הוא תמיכה וליווי אישי לאורך כל התהליך. סטודנט חרדי שבא לקדם-מכינה, וכל הידע שהיה לו מסתכם בלוח הכפל ואולי בכמה מילים באנגלית. אינו יכול לעבור את המעבר הזה שנעשה בתוך שנה, לא יכול לעשות את זה ללא ליווי. הליווי הזה חשוב, עם חניכה. עם ליווי אישי וכולי. הדבר השלישי והכי חשוב זה המלגות והתמיכות. צר לי להגיד, אתה כנראה לא יודע את זה, אדוני הישוב-ראש, כי שאלת את השאלה לגבי "ידידות טורונטו". שני הגופים היחידים שתומכים בסטודנטים חרדים היום הם גופים שעושים את זה מכספים פרטיים של תורמים, זה "ידידות טורונטו" וקרן קמ"ח (קידום מקצועי חרדי). הממשלה עד היום, עד שוות"ת נכנסה לעניין עם המח"ר, כמעט ולא תמכה בסטודנטים חרדים, וללא התמיכה הכספית הזאת, שהיא לא רק בסטיפנדיות ללימודים אלא גם בתמיכות קיום, כי סטודנט חרדי אינו יכול גם ללמוד וגם לעבוד, ויש לו גם 4 ילדים בבית; ללא התמיכה הזאת זה לא יתקדם. לכן התמיכה הממשלתית פה היא תנאי בכל יעבור.

פרטים נוספים על פועלו הנרחב של ראובן גל ו'מוסד שמואל נאמן' יובאו בהרחבה להלן בפרק יא - 'מכוני היגוי ואסטרטגיה מיוחדים לחקר הציבור החרדי'.

נגמת עלייה תמידית

על פי כל התחזיות של הגורמים העוסקים בנושא, מספר הנוהים למוסדות האקדמיה החרדיים במגמת עלייה מתמדת ועקבית, ועם הזמן מעמיקה לאוכלוסיות שמרניות יותר ויותר.

"אני יודע שבשנים הקרובות עומדים להצטרף לתהליך הזה אלפים, אני יודע את זה, אני מרגיש את זה. היומן שלנו מלא היום עד חודש סיון-תמוז, עוד ארבעה חודשים קדימה. אם היה לי עוד מיליון דולר הייתי מכניס עוד חמש מאות לתוך התהליך הזה. יש ביקוש גדול מאוד לכל העניין הזה."

(מנכ"ל קמ"ח, יום עיון באוניברסיטה הפתוחה, 'ועסקת חרדים בין מדיניות למציאות', בתאריך 2.3.2015)

וגם... אידיש באקדמיה:

"השנה היא השנה הראשונה שהצלחנו לצרף לתוך תכנית המח"ר לנשים בירושלים יותר מ-20 בנות שמגיעות מהמגזר הכי קיצוני באוכלוסייה החרדית, בנות ממאה שערים ומשכונת גאולה, שבאות אלינו ללמוד. בהפסקה הן מדברות ביניהן יידיש. רק שתבינו מה הצלחנו להביא, וזה השנה הראשונה"⁸⁷

(שי גלבוז מנכ"ל מכון לב, בישיבת ועדת החינוך של הכנסת, יום שלישי כ"ה באדר א התשע"ד - 25 בפברואר 2014)⁸⁸

87. מן העניין לציין נקודה בדבריו של גלבוז המשקפת את אופיו ואת צביונו של האוכלוסייה המדוברת: "כאשר פרסמנו לאוכלוסייה הזאת שאנחנו רוצים לפתוח לה את התכנית הזאת, בדרך כלל סטודנט מגיע ובא לראות איפה הוא הולך ללמוד ומה הולכים ללמד אותו. **פה הן הגיעו עם ההורים שלהן. כלומר הגיעו קודם כל ההורים, ורק אחר-כך הגיעו ביחד עם הבת, בגלל החשד לאן הולכים לקחת אותן.** פרופ' טרכטנברג הבין את זה, שאנחנו צריכים להגיע אליהם, לא רק שהם יגיעו אלינו, כי קשה להם מאוד להגיע אלינו."

הנ"ל הוסיף שם עוד כמה נקודות שחשוב להביאן: "איפה שתי הנקודות שאנחנו צריכים לתת עליהן את הדעת כמדינה, ואנחנו נוטנים עליהן היום את הדעת בתוך המרכז האקדמי "לב"? **אחת, קודם כול אין להביא יותר ויותר מהאוכלוסייה הזאת אל תוך הקמפוסים,** אל תוך המסגרת הלימודית הזאת. יש לנו הצעות, חלקן אנחנו כרגע מציעים למכ"ג, ופרופ' טרכטנברג מכיר אותן. **למי דעתנו אפשר להגיע אליהם כדי "לתפוס" אותם באיזו שנה ואחרי כן "לגרור" אותם לתוכנו, שזה דבר שקל לעשות, במיוחד אצל הנשים, שכרגע חוששות מאוד להגיע בגלל נושא השידוכים.** לפי דעתי זה יאפשר להגדיל בצורה משמעותית את המספר. היום יוצאות 7,000 בנות מהאוכלוסייה החרדית בכל שנה מ"בית יעקב". אחוז קטן מתוכן מגיע לאקדמיה. הרוב נשארות בתוך "בית יעקב" ובתוך הלימודים שלהן שהם לא לימודים אקדמיים, וחבל."

88. ישיבת ועדת החינוך של הכנסת, פרוטוקול 168 עמ' 18.

מי אתם, מכוני ההיגוי והאסטרטגיה לציבור החרדי?

**מכוני מחקר בשירות זרועות המדינה * מוסד שמואל נאמן * המכון הישראלי
לדמוקרטיה * דו"ח "פן ירבה" - כלים להורדת הילודה החרדית * מכוני המחקר
- רשימה * היקף השפעת מכוני המחקר על מקבלי ההחלטות * אנשי מקצוע
עתירי ניסיון * יעילות ומקצועיות מוכחת * ניסיון כואב - חלקם של מכוני
המחקר בביצוע היעיל של תכנית ההתנתקות**

בעשורים האחרונים עלתה השפעתם של מכוני המחקר על מדיניות גופי הממשל ועל קביעת סדר היום הציבורי והתקשורת בכל מדינות המערב. נושאים כמו ביטחון לאומי, כלכלה וחברה, מדיניות יבוא ויצוא, רווחה ורגולציה נחקרים כל העת, ותוצאות המחקרים נשלחים לאנשי התקשורת ולאנשי השלטון קובעי המדיניות, ונודעת להם השפעה גדולה על מקבלי ההחלטות.

גם במדינת ישראל, בכל עת שעולה לדיון ציבורי נושא כמו 'מתווה הגז' 'אקטיביזם שיפוטי' או כל נושא אחר, נשמע היטב קולם של מכוני המחקר בזירה הציבורית והתקשורתית, ויש לכך השפעה מהותית על דעת הקהל ועל דעתם של קובעי המדיניות⁸⁹.

בשנים האחרונות הוקמו מספר מכונים מקצועיים לצורך מציאת הדרך למשוך חרדים צעירים למסלולי האקדמיה, ולהביא לרפורמות שונות בצביון הציבור החרדי כולו. תפקיד מכונים אלו הינו לערוך סטטיסטיקות, לייצר אסטרטגיות, לעקוב אחרי התפתחות התהליך ולהעניק המלצות שונות כיצד להאיץ אותו, כיצד ליצור לגיטימציה ציבורית וכיצד לעקוף חסמים שונים.

להלן נסקור שניים מתוך המכונים הבולטים בתחום 'חקר החרדים': 'מוסד שמואל נאמן' ו'המכון הישראלי לדמוקרטיה'.

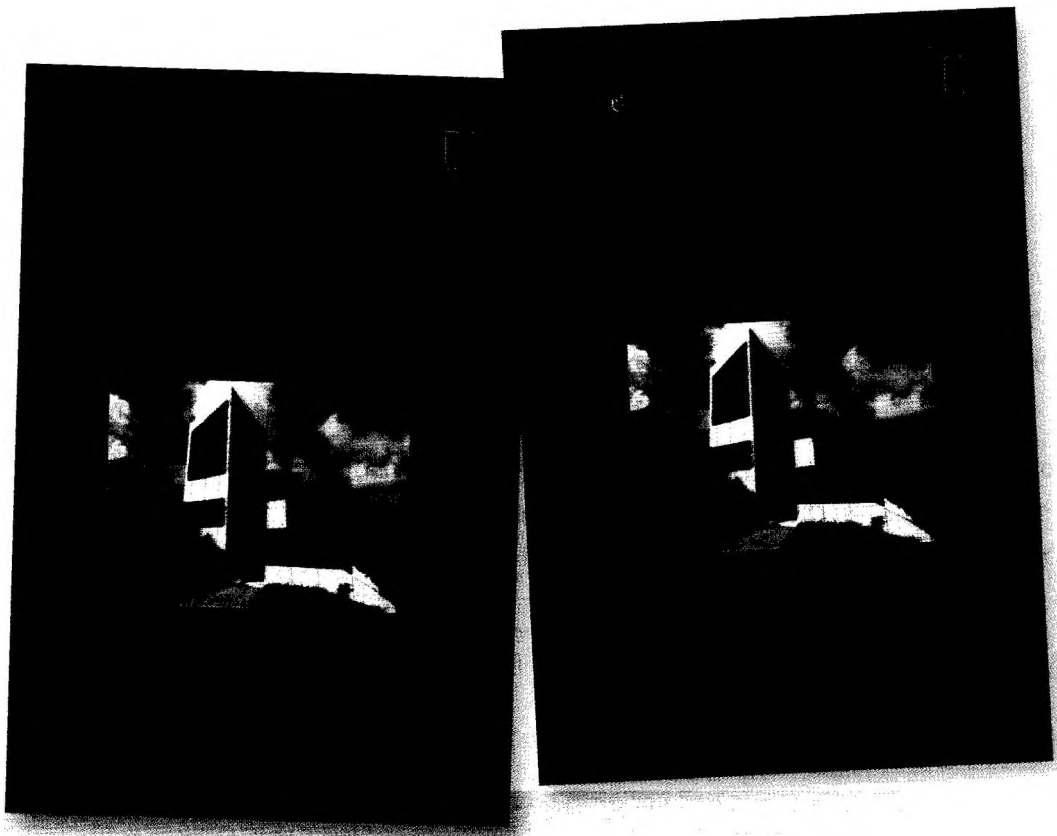
89. דוגמא בולטת להצלחתם של מכוני המחקר לשנות ולהשפיע על התנהלות השיח הציבורי והחלטות הפוליטיקאים, ניתן לראות בנושא 'מתווה הכותל', כאשר לאחר חתימת ההסכם הוציא מכון בשם 'מרכז ליב'ה' דו"ח המפרט את הישגי הרפורמים בהסכם הכותל המוצע. הדו"ח הניל הנגיש את ההסכם על כל פרטיו למרבית הציבור שאינו יודע לקרוא מסמכים משפטיים, וכתוצאה מכך פרצה מחאה ציבורית עצומה, עם הבהרת ההישגים הרבים שקבלו הרפורמים בהסכם זה, וההסכם כולו ירד לטמיון. הדבר בא לידי ביטוי עמוק כאשר בוחנים ומשווים את הכתבות שפורסמו בתקשורת לפני פרסום הדו"ח, לבין הכתבות שפורסמו לאחר יציאתו של הדו"ח.

דו"חות מוסד שמואל נאמן

בשנת 2008 פרסם מוסד שמואל נאמן מחקר בשם 'ישראל 2028'. מטרת המחקר הינה גיבוש חזון עתידי למדינת ישראל לשנת 2028. על פי נתוני המחקר, אחד הגורמים העיקריים שיכתיבו כיצד תיראה מדינת ישראל בשנת 2028, הוא נושא שילוב החרדים. עורכי המחקר מזהירים כי בשנת 2028 החרדים יהיו 20% ממדינת ישראל, והשפעתם תהיה ניכרת על כל נושא ונושא במדיניות הציבורית, ולהשתלבותם בחברה הישראלית ישנה השפעה מכרעת על צביונה של מדינת ישראל.

בשנת 2009 הושק במוסד שמואל נאמן פרויקט מיוחד בשם 'פרויקט שילוב חרדים', כשמטרתו הייתה להתוות ולשרטט המלצות לקובעי המדיניות, כיצד לעודד את מגמות שילוב החרדים במשק ובחברה הישראלית. בראשות הפרויקט הועמד אדם בשם ראובן גל, שצבר בעברו ניסיון ציבורי רב בשילוב החרדים בפרויקטים שונים, בעת שכיהן כראש מנהלת השירות האזרחי. חצי שנה לאחר השקת הפרויקט יצא דו"ח מקיף מיוחד במינו בשם 'מפת דרכים' המכיל המלצות ומתווים שונים בנושא שילוב חרדים. חוקרי המכון העבירו את הממצאים לרשויות הממשלה כדי להשפיע עליהן ליישם את המלצות הצוות.

מאז ועד עתה המשיך הפרויקט המדובר לפעול במרץ, כשעד היום הספיק המוסד להנפיק 11 מחקרים, תוך שהוא צובר מוניטין רב ורושם לעצמו הישגים גדולים בהשפעה על משרדי הממשלה למיניהם.

מחקרים שונים מטעם 'מוסד שמואל נאמן' אודות המגזר החרדי ושילובו במערכות החיים של הציבור החילוני.

<p>מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה</p> <h2>תעסוקת חרדים</h2> <p>חברת מידע</p> <p>פרויקט "שילוב חרדים"</p> <p>דצמבר 2012</p>	<p>מוסד שמואל נאמן למחקר מדעיות באסיה</p> <h2>החרדים בחברה הישראלית</h2> <p>תמונת מצב, 2014 (מהדורה שנייה)</p> <p>ד"ר ראובן גל</p> <p>מברואר 2015</p>	<p>מוסד שמואל נאמן למחקר מדעיות באסיה</p> <h2>איך להביא חרדים למקצועות מדע וטכנולוגיה?</h2> <p>ד"ר ראובן גל ראש מרכז שילוב חרדים מוסד שמואל נאמן</p> <p>מוסד שמואל נאמן מוסד שמואל נאמן מוסד שמואל נאמן</p>
<h2>חרדים צעירים</h2> <p>פילא 20-29</p> <p>ראובן גל וגלעד מלאך פרויקט שילוב חרדים מוסד שמואל נאמן, תשע"ג</p>	<p>מוסד שמואל נאמן למחקר מדעיות באסיה פרויקט שילוב חרדים</p> <h2>סיפורי הצלחה</h2> <p>סיפוריהם של נשים וגברים חרדים המשלבים תורה עם עבודה</p> <p>המכון - מכון טכנולוגי ישראל</p> <p>אוקטובר 2013</p>	<p>מוסד שמואל נאמן למחקר מדעיות באסיה</p> <h2>"מפת דרכים" לתכנית לאומית להאצת שילוב האוכלוסייה החרדית בכלכלה הישראלית</h2> <p>ד"ר ראובן גל בסיוע מר איליה זמקובסקי</p> <p>דצמבר, 2010</p> <p>החומות מריבות את "אנשים ישראלי"</p>

מחקרים נוספים

המכון הישראלי לדמוקרטיה

המכון הישראלי לדמוקרטיה נחשב לאחד ממכוני המחקר המשפיעים במדינת ישראל, ומחקריו זוכים להשפעה רבה, הן על דעת הקהל, הן על התקשורת והן על קובעי המדיניות. חוקרי המכון הישראלי לדמוקרטיה אוהבים לעסוק בין היתר בסוגיות שונות הנוגעות לחיי הציבור החרדי ולתרבותו, כמו שאלת מעמד הביניים החרדי, ההנהגה החרדית ומעמד האישה בציבור החרדי.

בין החוקרים המובילים את תכנית 'חרדים' במכון הישראלי לדמוקרטיה, נמנים החוקרים המצליחים והאקטיביסטים ביותר בתחום חקר החרדים, הלא הם גלעד מלאך, לי כהנר וחיים זיכרמן.

לדעת רבים, המכון הישראלי לדמוקרטיה נחשב המכון המשפיע ביותר בזירה הישראלית, והוא בעל הילה יוקרתית, כשהוא מצליח שוב ושוב לעורר את סקרנותם ואמונם של בעלי התפקידים הבכירים בגופי הממשלה. כך לדוגמה נוצרה מסורת שבה בכל פעם לפני ההצבעה על תקציב המדינה, מקיים המכון כנס רחב היקף בהשתתפות ראש הממשלה, שר האוצר וגורמים נוספים.

פוליטיקאים ופעילים שונים, בדיון של המכון הישראלי לדמוקרטיה, בנושא 'נשים חרדיות במאה ה-21'

דו"ח 'פן ירבה'

מבין כל הדוחות והמחקרים הרבים שנערמו בנושא, צד את עינינו מחקר בשם "השינוי בפיריון הכולל בקרב נשים יהודיות - מוסד שמואל נאמן". המחקר שיצא לאור במסגרת "פרויקט שילוב חרדים", בוחן את שיעורי הדמוגרפיה בקרב כלל האוכלוסייה היהודית. כמו כן בוחן המחקר האם יש ירידה בפיריון בקרב נשים חרדיות, והאם יש קשר בין עלייה בשיעור התעסוקה לנשים חרדיות לבין ירידה בפיריון⁹⁰.

מחקר זה אמור להעלות בפנינו תהיות קשות. עלינו להיעצר ולשאול, מה הקשר והשייכות של מוסד שתפקידו לספק כלים לשילוב חרדים בכלכלה ישראלית, כשאלה כלכלית טהורה, לבין מחקרים משונים על פיריון ושינויים דמוגרפיים בכלל החברה בישראל. כזכור, מטרתו של המכון היא להתוות תכנית לחיזוק הכלכלה הישראלית.

התשובה ברורה מאליה. סוגיית 'שילוב החרדים' איננה שאלה כלכלית טהורה. המניע האמיתי לכל

90. אי הניתוח הנ"ל שיכללו סקירה של הפיריון בכלל הציבור במדינת ישראל, הצביעו על היתכנות בירידה בפיריון בקרב נשים חרדיות. בסיומו מציע החוקר השערה זהירה כי היציאה לשוק העבודה והאקדמיה, יחד עם השינויים התרבותיים הכוללים בחברה החרדית גורמים לירידה בפיריון.

העיסוק האובססיבי בנושא, נוגע בנקודות עמוקות וכואבות הרבה יותר, וכנראה את התקוות כמוסות של המושכים בחוטים היא כי תהליכים אלו יביאו בסופו של דבר לשינוי המאזן הדמוגרפי המאיים לדידם, ויקטינו את שיעורי הפרייון בקרב הציבור החרדי. (יש לציין כי מדובר במשאלה עתיקת יומין עוד מעידן הפרעונים).

4. השינוי החברתי – השערה לקראת המחקר העתידי.

כאמור, גם עליית פרייון הסלל של תושבי החילוניות וגם חיריה פרייון הכולל של תושבי החרדות, אינן מסבדות עיי השינויים המגוריים. עם זאת, ניתן ללמוד מהשערה שמאפשרת לתת הסבר לכל השינויים הנ"ל, להלן ההשערה:

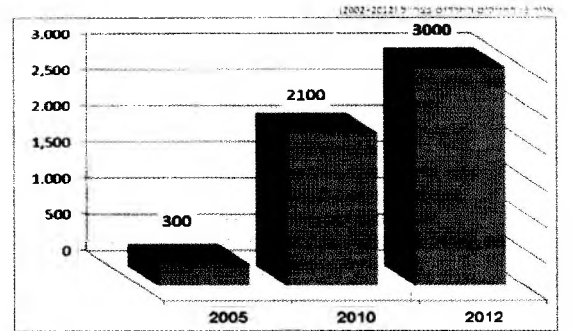
במשנים האחרונות בישראל נעשה תהליך יציבה חברת ואידול. במסגרת תהליך זה פורשו שנים בחברה מסוימות במידה זאת נוצר חסימת שלם דרמטי והתחלשות שקדים אפיינו קבוצות אחרות. במילים אחרות, קיימים שינויים של "התבססות" מחד פורשו שנים בחברה הישראלית לקראת דרשו פשוט.

מגוון רחב של מחקרים מצביע על התונים ששינויים למגוון בחברה זאת

להלן כמה דוגמאות:

בתחום ה בולגיים – תעשיית הטפס החרדי הולכת וצוברת תוצעה משנה לשנה¹² ומאידך – ניתן וחות נגמה על עליה במספר מסעדות הדואגות לכשרות.

בתחום תשירות המבא – למרות הבעיות הפוליטיות סביב נושאים שונים הקשורים בניס וכתפקודו של צה"ל מספר החרדים המתגייסים גדל בהתמדה (ראה איור 8). בנוסף, מסתמנת בשנים האחרונות עליה ניכרת בשיעור הקצונים הדתיים במכיל¹³.

המקור: עיבוד של מוסד אגוד לנתונים ממסדו משרות

בתחום הלימודים – מספר הסטודנטים החרדים במסגרות האקדמיים בארץ הולך וגדל – מ- 3,000 בשנתיל תשס"ו (2005/6) לכ- 7,350 בשנת ל תשע"ב (2011/12)¹⁴. מאידך, נראה בקיטוש הולך וגובר של התלמידים בבתי ספר ממלכתיים ללימודים מוגברים של מחשבת ישראל¹⁵ (ראה לוח 5).

¹² ראה: לי כהנר, "תירות ונפש במגזר החרדי – מאפיינים פנים קבוצתיים", כנס האגודה הגיאוגרפית הישראלית, האוניברסיטה העברית דצמבר 2010 עם אורי פי, עוז אלמוג, "דפוס נפש וניולים בקרב האוכלוסייה המרדית בישראל", אתר "אנשים ישראל".
¹³ התחום המוצגים בספרו של רועגן נל "כן הכיפה לזמנתה" (נל, 2012) מציגים עליה בשיעור בוגרי ה"ל 1 הדתיים מ- 3.5% בשנת 1990 ל- 40% בשנת 2007.
¹⁴ איליה זקובצקי, רועגן גל "הדרך לשלום", מוסד שמואל מאן, מרץ 2012.
¹⁵ במסגרת לימודי מחשבת ישראל למידים נושאים רלוונטיים לח" התלמידים ולמיצאות זמנו ממגוון מקורות מחשבת המחקר, מחשבת חז"ל, פילוסופיה יהודית של י"ס-הבניים, קבלה וחסידות, הגות העת החדשה והדות זמנו.

איור 7: נתונים כלכליים ודמוגרפיים במחוזות ישראל

שנה	מסר בני ספר	מסר נבחים
תשס"ו (1998/1999)	12	350
תשס"ז (1999/2000)	25	1,000
תשס"ח (2003/2004)	45	2,500
תשס"ט (2004/2005)	65	3,000
תשס"י (2008/2009)	120	4,200

הצורה: הולל מספר ל תשס"ד – עם בוסת של 5 י"י. מקור: מרכז מידע ומחקר של המוסד, 2010

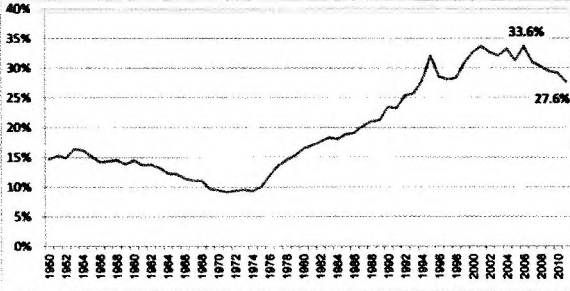
בתחום הפוליטי – הולך וגובר מספר המפלגות שמציינות ברשימות לכנסת מועמדים דתיים לכד חילונים ואף ממעמדים חרדים ברשימה אחת עם חילונים.

בתחום השקפת שלם – המחקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה מראים כי גם האוכלוסייה החילונית הולכת והמאמצת עמדות עיקריות לאמונה כאל אחד, קדושת התורה וכן ומתנגדים בסיסיים (כשרות, שבת וכו') של היהדות המסורתית¹⁶. גם סקר הלמ"ס בדבר הדתיות בישראל מצביע על מגמת דומת¹⁷.

מאידך, המחקרים של מוסר לאוון מראים כי בחברה החרדית מתרחשים תהליכים של שינוי גישה לשלם החילוני, מניתוק – לתיכוד¹⁸. התוקר רואה בכך גם השפעה של יהדות חרדית ספרדית עם תגובה לפציאות כלכלית

בתחום הכשר המעשית – סביר לציין שחשינויים תציל השפיעו גם על תפיסת המשפחה שמעשית יותר "מסורתית" ומחות "מערכתית" לפחות מנומי הנידושין בארץ מצביעים על תופעה זאת (ראה איור 9) כמי שניתן לראות, הולל מ- 1995 נבלמה עליה מתמדת בשיעור הנידושין והולל מ- 2006 מסתמנת נגמת ירידה גם נתון זה, כמו ירידה בשיעור הפרייון הכללי אינו אופייני לחברה מערבית.

איור 9: ירידה בשיעור הנידושין בישראל (1960-2010)

מקור: הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ולמסר

אי לכך, ניתן לשרי כי שינויים פרייון הכללי במגזרים שונים חלם פרי השינויים התעשייתיים בחברה הישראלית, אך כווי לשינוי עמדה זאת יש למצוא מחקר ממצביע חיוב חרבה יותר.

¹⁶ איתי פירלמן, "הבטים אחדים של מצב לימודי היהדות בחינוך הממלכתי", מרכז מידע ומחקר של המוסד מרס 2010
¹⁷ גשור ארזקן (ז"ל), "יהודים ישראלים – דיוקן", מרכז טטמן לסקרים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2009
¹⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הודעה לעיתונות 211/2010
¹⁹ גוסר לאון, "חרדיות רכה", התחדשות דתית ביהדות מורחזל, המוסד י יצחק גן-צבי, 2010

חוקרי המכון מצביעים במסגרת המחקר על כמה הסברים לידידה בפרייון של נשים חרדיות, וביניהם, כמובן, לימודי האקדמיה.

רשימת מכוני המחקר

כדי לשבר את האוזן להבין את עוצמת ההיקף של המחקרים בנושא החרדים, הגנו מציגים כאן רשימת חלקית של גופי המחקר השותפים לחקר החברה החרדית⁹¹.

מחקר פלורסהיימר	
מכון ללימודים עירוניים ואזוריים - האוניברסיטה העברית בירושלים	
הרשתות במישור קומי דת וחברתי הרוחני	
•	שלמה חסון, המחקר על הבניה התרבותית של ירושלים, 1946
•	אליעזר דן-יחיאל, האנליטיקה של התמודדות יישוב סטטיסטי במישור דת בישראל, 1996
•	שלמה חסון ועמיתו ג'ון, המנהל התרבותי בין קהלים בישראל, 1997
•	בנימין טיברט, דת השוקושת בישראל, 1997
•	יוסף שלג, שישל המוסל בעיר הרוחני, 1997
•	רוזה סיפר, שיתוב הדיבור הערבי בישראל: הקונט, פיקוח הקול, 1998
•	שמעון שטרית, בין שלוש רשתות: מנתן הכינת והחנה בסביבת דת בישראל, 1999
•	שלמה חסון, הרדיוס הייחודי בישראל: משיב - התרבות והחברה, 1999
•	שחר אילן, וזו לא נחשת של בנות ישיבות - החנה מדינית, 1999
•	אמנון דה-הרטמן, משיבת ומהינה במישור קומי - היקף מול מדיניות, 1999
•	עמית ג'ון, משיבת למשל והבדלה - המעון והמחוקק ולקושי לישראל, 2001
•	שלמה חסון, המחקר על התנהגות בישראל: וילונים הרדיוס האנליטיקה העירונית, 2001
•	לוח זרמבסקי, השטח הרדיוס-היחסי בעיר מדינית המעבר זמן קול בישראל, 2002
•	שלמה חסון, קומי דת וחברתי הרוחני - המשיבת לישראל, 2002
•	מי הרדיוס, קומי דת וחברתי הרוחני - קומי דת וחברתי הרוחני בין מדינת 1948 למדינת 2001
•	יוחא חקק, סטטיסטי של הרדיוס למשל סטטיסטי: מנתן בין הרדיוס והחברה, 2002
•	יעקב לט, מנתן בחברה החרדית: סטטיסטי סטטיסטי לישראל: אקדמיית, 2003
•	יוחא חקק, בין קומי למשל: מנתן בין הרדיוס למדינת 2004
•	יעקב לט, מנתן הרדיוס של ישראל לישראל, 2004
•	יוחא חקק, מנתן מול מדיניות בישראל: אקדמיית, 2005
•	זאב רודרי, בין מנתן למשל: מנתן הרדיוס בין הרדיוס והחברה, 2005
•	אהבה (לוח זרמבסקי, משיבת של המעון והחנה בישראל, 2005
•	בצלאל מן, מנתן המחקר בחברה החרדית: מנתן מדינית, 2005
•	עמית ג'ון, בין לימוד הרדיוס למדיניות: מנתן הרדיוס והחברה במדינת, 2005
•	יעקב לט, המחקר החרדית לישראל: משיבת הרדיוס, 2007
•	אנשיל מפר, בין הרדיוס לרדיוס: מנתן הרדיוס והחברה למדינת ולכן מדינית
•	מנתן, 2007
•	גלעד מלאך, על הרדיוס והחנה: לישראל: אקדמיית במדינת החרדית, 2014

- הלמ"ס - מכוני המחקר שעל ידי משרד הכלכלה
- המועצה הלאומית לכלכלה
- מוסד שמואל נאמן
- מכון פלורסהיימר
- המרכז הירושלמי לחקר החברה החרדית בישראל
- המכון הישראלי לדמוקרטיה
- מכון ון-ליר
- מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל
- מכון ברוקדייל

"מכון פלורסהיימר" מציג: רשימת מחקרים אודות הציבור החרדי ויחסיו מול מדינת ישראל. אין תחום שלא נחקר, החל מניהול עיר חרדית, וכלה בישיבות הליטאיות ויחסן לרוחניות מול גשמיית.

91 להלן רשימה חלקית בלבד של 'מחקרים' בנושאי שילוב הציבור החרדי בלימודי השכלה גבוהה ובחברה הישראלית, שפורסמו בחמשת השנים האחרונות;

- 'הלמ"ס - מכוני המחקר שע"י משרד הכלכלה' - השתלבותם של חרדים בעלי הכשרה בשוק העבודה 2011; אסף מלח; יחסם של תלמידי ישיבות חרדים ללימודים כלליים וללימודי מקצוע, 2011, יעקב לופ, אסף מלח; השתלבות חרדים אקדמאים בשוק העבודה, 2011, רעות מרציאנו, דן קאופמן; יגעת מצאת תאמין - מאפייניהם של תלמידי חרדים הנתמכים ע"י קרן קמ"ח במסלולים אקדמיים ומקצועיים, אסף מלח, מיכל בראל.
- 'מכון פלורסהיימר' - "על טהרת התואר", לימודים אקדמיים למגור החרדי, 2014, גלעד מלאך.
- 'המרכז הירושלמי לחקר החברה החרדית בישראל' - "עמדות וחסימים ביחס ללימודים גבוהים במגור החרדי", אסף מלח, בצלאל כהן, דן קאופמן.
- 'המכון הישראלי לדמוקרטיה' - "מכניסה לתעסוקה - תכנית אב לתעסוקת חרדים - מחקר מדיניות" 111, גלעד מלאך, דורון כהן, חיים זיכרמן; חרדיות מודרנית - מעמד ביניים חרדי בישראל, חיים זיכרמן, לי כהנר.
- 'מוסד שמואל נאמן' - "מפת דרכים לתכנית לאומית להאצת השתלבות חרדים בכלכלה הישראלית", 2010, ראובן גל; החרדים בחברה הישראלית, תמונת מצב, 2014, ראובן גל; השינויים בפירוק הכולל בקרב נשים יהודיות, 2013, איליה זטקוביצקי; שילוב חרדים - מודל, תסריטים ומיפוי, 2012, ראובן גל, איליה זטקוביצקי; הדרך לשילוב, 2012, ראובן גל, איליה זטקוביצקי; תעסוקת חרדים - חוברת מידע, 2013, ראובן גל, איליה זטקוביצקי.
- מכון ון-ליר - "חרדים ישראלים: השתלבות בלא טמיעה?" תשס"ד, נורית שטרלר; פרויקט 'חרדים לעתיד החברה', תשע"ה.
- מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל - "השכלה ותעסוקה במגור החרדי", 2013, איתן רגב.
- מכון ברוקדייל - "התועלות והעלויות של תכניות התעסוקה לחרדים המופעלות על ידי קרן קמ"ח", 2011, לי קייב, ח' עבודי.

השפעת מכוני המחקר על מקבלי ההחלטות בממשלה

חוקר החרדים גלעד מלאך עם מנכ"ל קרן קמ"ח

נושא "חקר המגזר החרדי" הפך בשנים האחרונות לטרנד קבוע ולאופנה פופולרית בקרב קהיליית חוקרי החברה בישראל בשנים האחרונות.

ניתן לומר כי כיום כמעט ואין תחום משמעותי בחיי החברה החרדית שאינו נחקר באופן שיטתי על ידי קבוצות מחקר שונות. נושאים שונים ומגוונים כמו "דיוור חרדי", "ישיבות תיכוניות חרדיות", "מעמד הרבנים", נחקרים כיום בעילות ובאינטנסיביות רבה, במחקרים רבי השקעה הנשלחים לאחר סיומם אל שולחן העבודה של המנגנונים האחראיים לכך במשק. ההשלכות לכך הן גדולות יותר מכפי שניתן לשער, וגם בתחומים שאינם מהווים נושאים מרכזיים בשיח החרדי - חילוני, מתחילים לפתע מקבלי החלטות למיניהם לתת את ידם ולפעול על

פי המלצותיהם של חוקרי החרדים. למעשה, כמעט אין תחום במשק שלא ניתן להשפיע דרכו על הציבור החרדי, על צביונו ועל אורחות חייו, וכך אנו מוצאים את עצמנו ניצבים בעוד ועוד חזיתות בתחומים שונים ומשונים שבראשם בעלי תפקידי מפתח, המושפעים מדו"חות ומחקרים שונים.

כך אנו נתקלים בתקופה האחרונה בתופעות חדשות, כמו לדוגמה פקידי משרד השיכון, המבקשים לשלב את החרדים בערים החילוניות, ומסרבים להקים ערים חרדיות, בעקבות קריאת המחקרים שגיבשו עבורם אי אלו חוקרים; שר תקשורת המבקש להגביל את צעדיהם של כלי התקשורת החרדים בטענות של הדרת נשים וכדומה, גם זה בעקבות מחקרים שונים שזורמים לשולחנם של מקבלי ההחלטות ללא הרף.

גם כאשר הממשלה עצמה נדרשת לקבל החלטות ממשלתיות הנוגעות לאופי הציבור החרדי, נעזרים גורמים מטעמה בחוקרי החרדים, כאשר הם מגישים שאלות למכוני המחקר כדי לקבל חוות דעת אובייקטיביות וניתוחים מעמיקים בנושאים הנוגעים לציבור החרדי. כל ההתנהלות הציבורית מול גורמי השלטון הייתה הרבה יותר פשוטה בעבר, לפני העזרה והסיוע של חוקרי החרדים. בעבר, שרי הממשלה היו אנשים שלא היה להם שיג ושיח עם הציבור החרדי, הם לא ידעו ולא הבינו בין ימינם לשמאלם, ולא היה להם זמן פנוי להתחיל לעשות דוקטורט בנושא החברה החרדית. לפוליטיקאי מן השורה יש מספיק עיסוקים ועניינים לעסוק בהם, לפני שהוא מתחיל לקרוא עיתונות חרדית וללמוד על אורח החיים החרדי. מציאות זו הייתה נוחה ביותר עבור הנציגים החרדים, שיכלו לפעול יחסית באין מפריע. אולם כיום המצב השתנה מן הקצה: שר בממשלה המעוניין ללמוד על הציבור החרדי, איננו זקוק להקדיש לכך תשומת לב מרבית, הוא יכול להסתפק בשיחת טלפון או בפגישה או שתיים עם אחד מחוקרי החרדים, כדי להפוך בן לילה למומחה בתחומו, ולהבין היטב כיצד הוא יכול להשפיע על העולם החרדי על ידי הכלים רבי העוצמה שברשותו.

השפעתם של המכונים הללו ניכרת בפועל כמעט בכל פרשייה שהייתה לאחרונה הנוגעת לציבור החרדי⁹². בכל ישיבה או יום עיון בנושא שילוב חרדים, מוזמנים כדוברים מספר מומחים המתמחים בתחקירים על הציבור

92. כך למשל, בדיונים סביב ביטול חוק טל היה לחוקרי החרדים הרבה מה לומר, והשמעתם ניכרת היטב גם בפסיקות שנושטרייט הבג"ץ, כשאלו מזכירים את חוות הדעת שקיבלו מחוקרי החרדים כבסיס לפסיקתם.

גם המלצות ועדת טרכטנברג שחלק ניכר מהן היה בנושא 'חינוך החרדים', הושתתו על דיונים שנערכו מול חוקרי החרדים, שנקראו לתת לוועדה את מסקנותיהם.

בנוסף, ישנן תכניות שלמות שנפתחו רק עקב פרסום מחקרים. כך לדוגמה בשנת 2008 פורסם על ידי מכון פלורסהיימר מחקר תחת הכותרת "מצוקה ותעסוקה בעולם החרדי, מבט מבפנים". בעקבות פרסום המחקר פנו מהגוינט אל כותב

החרדי⁹³. אלו מתבקשים לתת סקירה והמלצות מנקודת מבטם לגיבוש אסטרטגיות ודרכי פעולה שיביאו את הציבור לנהור בהמוניו לרכישת השכלה גבוהה.

מכונים אלו פועלים ברקע כל העת, וממשיכים לערוך מעקבים 'בזמן אמת', לייצר אסטרטגיות ולהגיש את המלצותיהם בפני הוועדות האחראיות על יישומן בפועל⁹⁴.

אנשי מקצוע עתירי ניסיון

בציבור החרדי ישנה נטייה ידועה לזלזל בכוחם וביכולותיהם של המומחים החילוניים לנפש האדם ולמחקרים חברתיים. כמו בכל תחום אחר, גם בתחום זה יש היום ענפי מחקר רבים ומגוונים. אם בעבר כל חוקר בנושאים אלו היה "פסיכולוג" או "חוקר תרבות", כיום קיימים ענפים שלמים שבהם לומדים המומחים שיטות רבות ומגוונות כיצד להשפיע על פסיכולוגיית ההמונים, תוך שימוש בלהטוטי תקשורת, פרסום ושיווק מתוחכמים ביותר, וכך גם כדי להניע תהליכים חברתיים ושינויים תרבותיים מורכבים בצורה שקטה ומתוחכמת.

לעיתים נדמה לחרדי המצוי, כי החוקר החילוני לעולם לא יבין באמת את הניואנסים הדקים ואת נקודות התורפה של ה"גטו החרדי". אולם די בקריאה שטחית של המחקרים הללו, כדי להבין כי ההפך הגמור הוא הנכון. חוקרים אלו הצליחו ברבות השנים להבין היטב את כל דפוסי החיים של החברה החרדית, ככל הנראה בסיוע של אנשים המכירים את המגזר "מבפנים", שעזרו לחוקרים לקלוט את כל הניואנסים הפנימיים הדקים ביותר. במאמריהם ובהרצאותיהם מסבירים הללו לגורמי השלטון בצורה מדויקת את שיטות העבודה המומלצות, תוך עקיפה זהירה של כל מכשול בעייתי. לעיתים נדמה כי הדברים מושמעים על ידי חרדי מבטן ומלידה, וקשה להאמין כי חוקר חילוני הגיע להבנה מפורטת כל כך של המפה החרדית הסבוכה והמייגעת.

בל נשכח כי אותו חוקר חילוני הקדיש שנים ארוכות לחקר הנושא. כשאנחנו הלכנו לפה ולשם, לכולל ולמכולת, הוא לא הלך לשום מקום; הוא קם בבוקר והלך ללמוד עוד משהו על הציבור החרדי, וחוזר חלילה. זה המקצוע שלו, עבודתו הוא מקבל את שכרו, ובכך הוא משקיע את כל חייו.

עלינו לדעת, כי זלזול בלתי אחראי זה בכוחם של גורמים רבי עוצמה אלו, הינו דבר מסוכן העלול לעלות לנו ביוקר רב. אסור לנו להשלות את עצמנו באשליות שווא ולזלזל בכוחם העצום של בעלי המקצוע עתירי הניסיון והתקציבים הממשלתיים הנדיבים המוקצים לנושאים אלו.

המחקר והיציעו לו לייסד מרכזים לתעסוקת חרדים ולמימון לימודי אקדמיה, ובעקבות כך נולד כל המפעל של הגיוניט בנושא, תכנית 'מפתח' על כל סניפיה, ומימון לימודי אקדמיה והכשרה לאלפי חרדים.

דוגמה נוספת היא מחקר שפורסם בכסלו דאשתקד בשם "מכניסה לתעסוקה, לתעסוקה מכניסה". מחקר זה שיצא על ידי המכון הישראלי לדמוקרטיה אומץ על ידי הממשלה ומשרד התעסוקה, שהקצו עבורו משאבים רבים. תכנית זו נחשבת כיום כתכנית ממשלתית, ואף הוצגה על ידי רשויות המדינה באחד מדיוני הבג"ץ אודות חוק שירות ביטחון, כחלק מתכנית המדינה לשינוי פני החברה החרדית. ישנן עוד דוגמאות נוספות רבות, אך קצרה היריעה מלהאריך עוד בנושא זה.

יצוין, כי מאחורי השפעת המחקרים עומדת גם כן סוג של ידידות אישית רבה בין העוסקים בנושא, הפועלים בשיתוף פעולה הדוק. מדובר בסוג של "ברנזה" מצומצמת של חוקרים ובעלי עמדות השפעה, הפועלים יחדיו באופן שוטף ויום יומי, עם דמויות כמו ראובן גל, העומד בקשר הדוק עם המל"ג, עם ות"ת, רביד עומסי מנהל תכנית המח"ר, עם מנואל טרכטנברג ועם מנהלי המכללות.

93. חלקם חילוניים, כמו ראובן גל (ראש 'פרויקט שילוב חרדים' במוסד שמואל נאמן) וגלעד מלאך (ראש פרויקט 'חרדים' במכון הישראלי לדמוקרטיה), וחלקם 'חרדים אקדמאים' כדוגמת חיים ויכרמן (כנ"ל) ובצלאל כהן.

94. כך לדוגמה בתחום עקיפת החסמים אצל סטודנטים חרדיים הוצגו נתונים המצביעים על הישגים מרהיבים, בכך שהצליחו עם השנים לצמצם את היקף הנשירה ל-0% (דברי ראובן גל מה'טכניון' בוועדת החינוך של הכנסת, בכ"ה באדר תשע"ד (25 בפברואר 2014), פרויקט 168 עמ' 6).

כל אותם "חוקרי תרבות" היושבים באותם מכונים עתירי משאבים, הם אנשים מקצועיים מאוד, המחזיקים ברשותם את הידע המקצועי והמשאבים הנדרשים. הם למדו את המקצועות הללו במשך שנים באוניברסיטאות היקרותיות בעולם, מתעסקים בתחומים שונים של פסיכולוגיה ושל מדעי החברה שנים רבות, ויודעים היטב איך לטפל בבעיות חברתיות בצורה יעילה מאוד. אסור לנו בשום אופן לזלזל בהם. המציאות מוכיחה כי אותם חילונים הצליחו תוך כמה שנים לבצע מהפיכה עצומה, ולהפוך את האקדמיה ממוקצה מחמת מיאוס למצב שבו רבבות חרדים רוכשים לעצמם תארים. הצלחה זו לכשעצמה מוכיחה היטב על יכולותיהם המקצועיות, ועל היעילות הגבוהה של האסטרטגיות הללו.

תכנית ההתנתקות כמשל⁹⁵

מי שבכל זאת מפקפק ביעילות הגורמים הללו, מוזמן לעיין בהיסטוריה של תכנית ההתנתקות.

לחוקרי החברה היה תפקיד מרכזי ביותר בביצוע היעיל של תכנית ההתנתקות. רשויות המדינה השתמשו בדפוסי פעולה שנבנו על בסיס מחקרי פסיכולוגיה חברתית ושיטות להנעת תהליכים חברתיים, לביצוע המעשי של תכנית ההתנתקות.

באותם ימים, כאשר מדינת ישראל החליטה על פינוי של שורת יישובים תוססים ומלאי חיים, היו רבים שסברו בביטחון רב כי מדובר בהחלטה בלתי ריאלי, שתסתיים במרחץ דמים ובמרד של חיילים כנגד מפקדיהם. היחידות הצבאיות מלאות בחיילים מזרחיים ודתיים מהפריפריה ומהשטחים, החוזרים רוח ימנית ולאומנית. האם חיילים אלו יהיו מסוגלים לקרוע תינוקות מייבבים מביתם, ולהעלותם על משאיות צייד צבאיות? הדבר היה נשמע מופקע מן המציאות.

ובכלל, עצם הרעיון של עקירת שורת יישובים בנויים ומלאי חיים, נראה מופרך ולא ישים לחלוטין.

התושבים מרי הנפש ללא ספק יעמדו ויילחמו קשות על נפשם, והקרוב יהיה מר ועקוב מדם.

באותם ימים, הושיבו רשויות המדינה צוות גרוב של חוקרים ופסיכולוגים, שבנו אסטרטגיות שונות להעברת התכנית בצורה שקטה ויעילה. הם בנו טכניקות מקצועיות כיצד לפתח אצל החיילים תדמית של אויבים מול המתנחלים, תוך שימוש באפקטים שונים ומסרים פסיכולוגיים שאין כאן המקום להרחיב בהן, כמו כן נעשו פעולות פסיכולוגיות רבות

מפוני גוש קטיף כבר לא יזלזלו ביעילות ובתחכום של המומחים, של הפסיכולוגים ושל חוקרי החברה, שתכננו לפרטים את ביצוע תכנית ההתנתקות.

95. הנתונים המובאים בקטע זה מבוססים על מחקרו המקיף של ד"ר גדי אשל - "הכנות מנטליות למשימת ההתנתקות". המחקר כולל חוברות ותדריכים שהופצו על ידי צה"ל, וכן ראיונות רבים עם חיילים ומפקדים. המחקר אף חושף את שמות הפסיכולוגים שנשכרו על ידי המדינה. יש לציין כי מחקר זה נמצא עדיין בראשית דרכו, כאשר מסמכים רבים עדיין מוטלים תחת חיסיון, ויחלפו עוד שנים רבות עד שהנושא ייחשף על כל פרטיו, אם בכלל.

שהשפיעו גם על דעת הקהל של המתנחלים עצמם אשר גרמו להם רפיון וקהות חושים שתוצאותיהן ניכרו היטב במבחן התוצאה.

לתדהמת כולם, הפינוי הבלתי ייאמן התרחש כמעט ללא התנגדות של ממש, ובתוך ימים ספורים. חיילים כמעט לא סירבו פקודה, והמתנחלים יצאו מבתיהם כנועים ועלובים, ללא רוח התנגדות משמעותית. עד לעצם היום הזה הנהגת המתנחלים אינה מבינה איך הדבר קרה, אך שיטות הפעולה של "החוקרים הטיפשים" פעלו היטב. האופטימיות והזלזול של אנשי הימין נחלו כישלון מוחץ.

החכם, כך אומרים, לומד מניסיון של אחרים. הטיפש - מהניסיון של עצמו.

תפקידו הראשי של משרד החינוך בתוכנית 'שילוב חרדים באקדמיה'

**העלאת דרישות ההשכלה הפורמלית מצוות ההוראה * ביטול מעמד תעודות
ההוראה הרגילות בחינוך המיוחד * תוספות שכר על פי תארים * הכרה
ב'מבחי סאלד' כתחליף לתעודת בגרות * תופעה חדשה - המכללות פותחות
'סמינרים' * תכניות לביטול התארים האקדמיים * לימודי הליבה כבסיס
ללימודי אקדמיה**

אחד המגוועים הגדולים שמשמשים את השלטונות בדחיפת הציבור החרדי לעבר מסלולי האקדמיה הינו משרד החינוך. חלק גדול מהציבור החרדי בכלל וציבור הנשים בפרט עוסק בסוגים שונים של מקצועות ההוראה. בעבר, מקצועות אלו לא דרשו השכלה פורמלית רבה מעבר למינימום שהוענק על ידי מוסדות בית יעקב. ואולם, ככל שעוברות השנים, מעלה משרד החינוך את דרישותיו להשכלה פורמלית ברמה הולכת וגדלה במקצועות החינוך השונים, החל מהוראה רגילה וכלה במנהלי מעונות וכדומה, תוך שימוש בכלים תקציביים ומנהליים מתוחכמים ביותר מול המערכות החרדיות הניצבות באין אונים, ואינם יודעות כיצד להלחם במגמה המידרדרת והולכת.

הגברת הדרישות לדרגות השכלה בתהליך הדרגתי

ידוע לכל כי משרד החינוך מגביר מזמן לזמן את דרישותיו באשר לדרגת ההשכלה הנדרשת לקבלת רישיון הוראה בתיכון, על-תיכון וחינוך מיוחד. זהו נושא בעייתי כשלעצמו, הגורם לתלמידות בית יעקב לנהור בהמוניהן למרכזי ההשתלמות של בית יעקב, אשר גם שם, בחלקם, הבעיות לא מעטות, וראוי לייחד עליו את הדיבור בהרחבה בתחקיר נפרד.

משרד החינוך בממשלה הקודמת (ממשלת 'לפיד-בנט') קבע תקנות חדשות המחייבות מורות ב"חינוך מיוחד" לרכוש תארים, והתוצאות לא איחרו לבוא. מיד לאחר כינון התקנה מאות בנות תלמידות ובגורות בית יעקב נאלצו להירשם ללימודי תארים במקצועות החינוך במוסדות חיצוניים כמו "מכללת בית וגן", "המכללה החרדית - עדינה בר שלום", "נוות ישראל", "בית ברל", ועוד מקומות רבים⁹⁶.

96. יש לציין את הוראתה הברורה של 'ועדת הרבנים לענייני סמינרים' כי מי שהשתלמה במסגרת שאינה משתייכת לבית יעקב לא תתקבל למשרת הוראה ב'בית יעקב', אולם הוראה זו אינה מהווה איום אמפטיבי דיו, בין היתר מחמת העובדה

מביני דבר טוענים כי בטקטיקה זו רוקן משרד החינוך באבחה אחת מסלולים רבים בסמינרים מכל משמעות ותוכן מעשי, כאשר בנות רבות מצאו את עצמן בגיל 20 עם תעודה חסרת משמעות שאיננה מאפשרת להם להתקבל לשום מקום עבודה.

יש לציין שכיום בגין הנ"ל המצב הוא שאחוז לא מבוטל מהבנות המצטיינות עוזבות את הסמינר בסוף שנה ד' ועוברות למסגרות לימוד מחוץ למסגרות בית יעקב, (ולמרבה הפלא גם משתדכות עם בחורים טובים ביותר מהמשפחות הכי טובות).

למי שמתבונן, משרד החינוך הצליח יותר מכולם לגרום לשינויים הגדולים ביותר בנושא של יצירת לגיטימציה וטיפוח יחס אוהד ללימודים אקדמיים בציבור החרדי. בכך גרם משרד החינוך באופן ישיר לאלפי בנות לצאת ללימוד במכללות ואוניברסיטאות. כל זה מכוחם של עשרות שינויים הדרגתיים שבאו עקב דרישות משרד החינוך בחמש עשרה שנים האחרונות.

עצם העובדה שכמות עצומה של בנות נאלצו ללמוד לקבלת תארים, קירר את האווירה הציבורית סביב הנושא באופן חסר תקדים, שהרי כל אישה ובת מכירה את "פלוגנית ופלונית וגם אלמונית" שעשו תואר.

'תוספת שכר' למורות עם תואר ראשון

טקטיקה נוספת שמשמשת את משרד החינוך להכניס אקדמיזציה נוספת למערכות החינוך בכלל והחרדיות בפרט, היא תוספות השכר. במערכת החינוך ניתנת תוספת למשכורת על סך 15-20% (ועוד תוספות שאין אנו בקיאים בהם) למורות בעלות תואר ראשון.

יש לציין כי למרות שבמוסדות 'בית יעקב' קיימים מכוני השתלמויות המעניקות תואר 'אקוילונטי' השווה בערכו לתואר אקדמי, עדים אנו לתופעה שבנות רבות מעדיפות להשלים תארים במכללות במקום להירשם להשתלמויות במרכזי ההשתלמויות של בית יעקב. זאת, בעקבות התעמולה הרבה והתפיסה שהשתרשה בציבור לפיה תואר ראשון הוא ערובה ומפתח להתקדמות.

נודע לעוסקים בתחום כי בתקופה האחרונה משרד החינוך פועל לבטל את ערכו של התואר האקוילונטי היות וקיימות פלטפורמות רבות ייעודיות לחרדים המעניקות תארים אקדמיים. נציין כי בין היתר התגלגל לידנו 'מייל' שנשלח לאחרונה מאת גורם בכיר במשרד החינוך לשורה של נמענים במערכת החינוך החרדי, המשקף תהליך זה בצורה ברורה ביותר⁹⁷.

הכרה ב'מבחני סאלד' כתחליף לתעודת בגרות

מיום הקמת מוסדות בית יעקב בארץ ישראל, ועד לעצם היום הזה, הקפידו בבתי החינוך על הוראתם של גדולי ישראל מדור העבר על כך שאין להכניס למוסדות בית יעקב את הלימודים לתעודות הבגרות (מלבד מוסדות מסוימים בפריפריה שקבלו אישור מיוחד בשל אופי ציבור ההורים המקומי). מטרתה של הוראה זו היתה על מנת להוות חיץ בין הציבור החרדי לעולם החילוני, משום שתעודות אלו מהוות את השער הראשי וכרטיס הכניסה לעולם האקדמיה.

והנה, בשנת 2012 הודיע משרד החינוך על החלטתו כי מבחני הגמר של הסמינרים ייחשבו כתחליף ל'מבחני בגרות' המשמשים כמבחני הגמר בכל התיכונים בארץ. כתוצאה מכך בנות בית יעקב יכולות להשתמש במבחני הגמר של 'בית יעקב' להתקבל למכללות. מה שבאמת גרם לבנות בית יעקב לנהור באלפיהן למכללות השונות.

שברוב המקרים ההוראה הנ"ל משמשת כהמלצה ערטיילאית שאיננה מיושמת בפועל.

97. המסמך נכתב ענל-ידי גיל חדש ראש תכנית 'אקדמיה כיתה' במשרד החינוך. כרגע, מדובר בחומר שכרגע הינו חסוי אך ככל הנראה לא יארך הזמן והמסמך יתפרסם לעיון הציבור.

למרבה הצער, הנתון הקשה הוא שכיום ישנן אלפי (כ-6000) בנות ישראל חרדיות בוגרות 'בית יעקב' שנענו לפיתוי, הפכו ל'סטודנטיות' הלומדות במכללות ובאוניברסיטאות או בשלוחותיהן, וסופגים ממרצים (גברים) חילונים אקדמאיים את תורתם הכפרנית של פרויד יונג ואדלר וכדומה.

בצעד מהפכני מחוכם זה, הצליח משרד החינוך לפרק את אחת החומות הגדולות שהניחו מנהיגי היהדות החרדית בדור הקודם בכוונה תחילה, כדי להרחיק את בנות בית יעקב מהעולם החילוני.

עד להחלטה זו, לא היתה לאיש אפשרות להתקבל לאף מכללה או אוניברסיטה [לרבות אלו המסגרות הייעודיות לחרדים], ללא 'תעודת בגרות'⁹⁸. משום כך, תלמידת בית יעקב שרצתה להתקבל למכללה או אוניברסיטה היתה חייבת קודם כל להשלים בגרויות במכינה מיוחדת להשלמת בגרויות. בעבר, ההתנגדות העקרונית והבלתי מתפשרת שלא להכניס מבחני בגרות בסמינרים גרמה גם לשמור על הבנות לבל יתפתו לדרוך במוסדות ההשכלה הגבוהה, היות והשלמת בגרויות היא תהליך קשה ומתיש. לשם כך הודיע משרד החינוך והודיע כי מבחני הגמר של 'בית יעקב' ישמשו כתחליף לבגרויות, ומעתה תוכלנה בוגרות 'בית יעקב' להשתמש בהם להתקבל למכללות.

להלן ציטוט מהודעת הדוברות של 'משרד החינוך' (ההדגשים אינם במקור).

"מהלך זה ייצור פתח להמשך רכישת השכלה או הכשרה מקצועית והסרת חסמים לשוק התעסוקה".

שר החינוך גדעון סער אמר:

"זוהי בשורה לרכבות בנות חרדיות הלומדות את לימודי היסוד. הגיע העת לפעול על בסיס סטנדרטים מקצועיים, כדי להסיר חסמים להמשך רכישת השכלה, לרבות השכלה גבוהה ולהשתלבות בעולם העבודה".

"השר סער ציין כי המהלך משתלב בשורה של מהלכים הננקטים בקדנציה הנוכחית, ובהם התוכנית להנגשת ההשכלה הגבוהה למגזר החרדי שמובילה המל"ג בראשותו, פתיחת כיתות טכנולוגיות-מקצועיות לנושרים מה"ישיבות קטנות" על ידי משרדו ועוד".

תוצאות נשטח

למרבה הצער, הנתון הקשה הוא שכיום ישנן אלפי (כ-6000) בנות ישראל חרדיות בוגרות 'בית יעקב' שנענו לפיתוי, הפכו ל'סטודנטיות' הלומדות במכללות ובאוניברסיטאות או בשלוחותיהן, וסופגים ממרצים (גברים) חילונים אקדמאיים את תורתם הכפרנית של פרויד יונג ואדלר וכדומה.

98. בגרויות הינן לימודים רחבי היקף באנגלית, היסטוריה, גיאוגרפיה, מתמטיקה, אזרחות ויהדות, הנלמדים בכל התיכונים בארץ.

יש לציין כי בחלקן הגדול מדובר ברווקות המאחרות בשל כך את גיל הנישואין לגילאי 22-23. מלבד הסיכון הרוחני העצום הנשקף לבת ישראל בעידן שלנו, בשל שיהוי זמן כה רב כרווקה מחוץ לכותלי 'בית יעקב', על פי הנסיון, כשהן מגיעות לגיל 23 במקרים רבים מדי לצערנו כבר אינן מעוניינות בבעל בן תורה שיושב ולומד. השאיפה הבסיסית הנטועה בלב כל תלמידת 'בית יעקב' להיות לאם ורעיה המפרנסת בית של תורה, פורחת והולכת לה, ומוחלפת בשאיפות קרייריסטיות למיניהם.

תופעה חדשה - המכללות פותחות 'סמינרים'

תוכנית חדשה המצויה בשלבי התפתחות היא הקמת סמינרים על ידי המכללות האקדמיות. לדוגמא, עכשיו נתבשרנו על הקמת מוסד שיקרא בשם 'סמינר תמורה' המיועד לבנות חרדיות המסיימות כיתה ד' בתיכון 'בית יעקב', שיהיה בעצם שלוחה של מכללת עזריאלי, על כל המשתמע מכך. יש לשים לב לתקדים שבו מוסד זה אינו שייך למסגרות 'בית יעקב' אך אין לו כל בעיה לקרוא לעצמו בשם "סמינר", וכל זאת מתוך מטרה לחקות ככל האפשר את השמות מעוררי האסוציאציה החרדית השורשית.

תעודות הבגרות ולימודי הליב"ה בחינוך החרדי

יש לציין כי גם הנושא של לימודי הליב"ה במערכת החינוך החרדית, והקמת המחוז החרדי במשרד החינוך, קשור לנושא של תעודות הבגרות לחרדים המבקשים להיכנס ללימודים אקדמאיים. זוהי הסיבה לכך שבשנים האחרונות גברו מאוד הקולות מצד משרד החינוך בדבר הדרישה ללימודי ליב"ה בציבור החרדי, כשבשטח ננקטו צעדים מעשיים עם הקמת 'המחוז החרדי' במשרד החינוך והקמת מערכת 'חינוך ממלכתי חרדי'. אחת הסיבות המרכזיות למוטיבציה הגדולה של משרד החינוך לאכיפת לימודי ליב"ה היא **הכנת התלמידים לקראת לימודי אקדמיה בעתיד**.

כאמור לעיל, אחד החסמים הראשיים המונעים מחרדים רבים להכנס ללימודי אקדמיה, היא העובדה שאדם חרדי אינו יכול להתקבל למכללה או לאוניברסיטה ללא השלמת בגריות ב'מכינות' המיוחדות לכך. כתוצאה מכך, חרדים רבים שלא למדו אנגלית ומתמטיקה ברמה גבוהה בשנים המוקדמות נושרים במהלך השלמת הבגרות (כ-60% בחלק מהמקומות). עקב קושי הלימודים חסרי העניין והתוחלת. מצב זה גם גורם לרבים לוותר מלכתחילה על לימודי תואר, בגלל שאינם מוכנים לבזבזו יותר משנה על לימודי מכינה הללו שאף אחד לא מבין את הצורך בהם⁹⁹.

לימודי הליב"ה באים בין היתר לפתור בעיה זו 'מבחינתם', בהיותו חוסך את הקושי האמור בהשלמת פערים. זו הסיבה שכל חוקרי החרדים הגיעו למסקנה כי **בכדי להביא חרדים ללימודי אקדמיה, החדרת לימודי ליב"ה למוסדות החינוך החרדי היא קריטית**¹⁰⁰.

99. הדרישה להשלמת בגריות לקבלת תואר לא נגזר מצורך אמיתי לרמת המקצועיות של התחום בו הסטודנט עוסק, אלא מעקרון הנובע בחלקו מתפיסת עולם חילונית המעודדת השכלה כללית ומדעית כערך עליון בפני עצמו. לדוגמה, בלימודי מחשבים היה מספיק להשלים פערים במתמטיקה ותו לא, או לחילופין בלימודי פרסום וגרפיקה אין שום צורך בהשלמת פערים (לבד מידע בסיסי באנגלית), אך משרד החינוך הוא הדורש השלמת בגריות שהיא השלמת הפערים של ארבע שנות תיכון (כיתות ט-יב).

100. יש לציין כי נושא לימודי ליב"ה בציבור החרדי הוא אחד הנושאים החמים בדיונים - בכל הפורומים והוועדות שעוסקים בהוצאת החרדים לאקדמיה.

חלק שלישי

על חטא שחטאתי

בוגרי האקדמיה מרימים קול זעקה

פרק יג

מכלי ראשון - בוגרי האקדמיה מעידים

דב הלברטל - "עולם הישיבות יקרוס" ❖ הרב מעיד - בעיניי ראיתי משפחות נהרסות ❖ מאזינה אצל מרדכי לביא - "המרצה צחק על משה רבנו" ❖ "באוזניי שמעתי דברי כפירה, זלזולים בתורה, בעיקרי אמונה, מי יכול להכחיש?" ❖ החרדי נמצא בסוגיות מאוד מאוד עדינות ולא פשוטות בכלל ❖ "הייתי שם, וכן, הידרדרתי רוחנית" ❖ "כל פעם יש לנו התנגשות עם המרצים בעיקרי אמונה" ❖ "המרצים יכולים לדבר כל מיני דיבורים ולצחוק על החרדים" ❖ על חטא שחטאתי לפניך - וידויה של נערה חרדית שהתפרסם בכלי התקשורת

"במוצהר יגידו לך, אנו עושים את זה כדי לקרב את החרדי לישראליות"

בשלהי אדר א' תשע"ו יצא מכתב ציבורי נוקב בעניין איסור האקדמיה, ועליו חתמו שישה מגדולי ראשי הישיבות. נכתב בו כי "לימודי אקדמיה על צורותיה השונות כבר נאסרו באיסור חמור". ביום שלמחרת. בתכניתו של מרדכי לביא, עלה לשידור עו"ד דב הלברטל, מרצה וחוקר באוניברסיטה העברית, שהזהיר בדבריו כי "אם שערי האקדמיה ייפתחו לציבור החרדי, עולם הישיבות יקרוס".

מראיין: אתה מבין, דב הלברטל, למה גדולי ישראל כל כך נלחמים כל כך נגד האקדמיה?

הלברטל: אני מבין מאוד, לא רק מבין.

מראיין: למה? בוא תסביר, תהיה דוברם של גדולי ישראל לרגע. כי יש אנשים שלא כל כך מבינים - "מה, אנשים צריכים להתפרנס".

הלברטל: יש כמה בעיות, אם אתה שואל אותי: הבעיה המרכזית היא השינוי באישיות. זאת אומרת, אדם שלומד באקדמיה שנכנס לאקדמיה, בפרט אם לפני כן הוא היה בחור ישיבה רגיל, עבר את המסלול הרגיל שעובר בחור ישיבה או בן תורה, הוא בהכרח משתנה. זאת אומרת הוא משתנה בכל ההווה האישיותית שלו, הוא לא אותו בן אדם. בדרגות שונות כל אחד לפי דרגתו. זה דבר לא פשוט. זה דבר אחד.

דבר שני, העניין שהמגמה - כפי שגם הרב אלישיב הדגיש את זה במכתב, וגם מגמה שלא מוסתרת אגב, אם תלך למקומות הרלוונטיים אתה תראה את זה ותשמע את זה - המגמה היא להפוך את החרדי בעצם לאחד משלנו, ל"ישראלי".

מראיין: זה מה שאתה מרגיש כמרצה באוניברסיטה? להפוך את החרדי לישראלי?

הלברטל: תראה, מה פירוש מרגיש? אני יודע! לא שאני מרגיש, אין פה צורך להרגיש. אתה יודע, מה הם מדברים כל הזמן.

מראיין: זה מה שאומרים לך: 'עו"ד דב הלברטל אתה מוסר שיעור אבל תשתדל לראות שאתה משפיע על התלמיד שיהפוך להיות פחות חרדי ויותר ישראלי'?

הלברטל: לא, לא, לא, לא, לא אומרים לי את זה.

מראיין: אז מה כן? בוא תסביר לי.

הלברטל: חוץ מזה, לי לא יגידו לי את זה, אותי אולי יזיזו הצידה, לא יגידו לי דברים מהסוג הזה. אני כששואלים אותי אישית, אני משתדל לומר את האמת במלא ההגינות. אבל כשתדבר עם דיקנים או כשתדבר עם נשיאי האוניברסיטאות, אז הם יגידו לך "אדרבה" צריך לפתוח את המוסדות שלנו - אגב גם מכללות חרדיות, אני לא מדבר רק על אוניברסיטאות - במוצהר יגידו לך תשמע, אדרבה, אנו עושים את זה כדי לקרב את החרדי לישראליות, כדי להפוך אותו לחלק מהחברה הישראלית.

זה דבר שלא צריך להגיד אותו, זה דבר שממילא מתהווה, אתה נכנס בכלל להוויה אחרת, לחשיבה אחרת.

אני דיברתי באופן כללי, אבל אם אתה נכנס יותר באופן פרטני, אז זה גם תלוי אם אתה לומד בפקולטה למדעי הרוח או למדעי החברה, אז אתה נחשף לחומרים שהם על גבול המינות והכפירה ואתה לאט לאט 'מתרגל', במרכאות, לסגנון החשיבה הזה. אם אתה לומד עם בנות זה בכלל סיפור בפני עצמו, זה סיפור קשה, זה סיפור מאוד מאוד קשה, ויש מדרון חלקלק מאוד קשה בכל הלימודים האקדמיים.

אבל בגדול, אני דיברתי בגדול, אני אומר העניין הגדול - זה משנה את האישיות הדתית שלך, אתה לא אותו בן אדם, אתה לא אותו בן תורה, אתה לא אותו אדם מסור לתורה ולמצוות, כל הבית משתנה, זה מחיר מאוד מאוד מאוד קשה, לכן אני מבין היטב את הקריאה הזו של גדולי הדור.

בפרט אם אתה רוצה - תיקח דבר גלוי שהוא לכאורה פעוט אבל הוא מאוד קשה, תיקח לדוגמה את זה שפתאום אדם שלא היה לו אייפון או אינטרנט, פתאום הוא לא יכול בלי זה, הוא פתאום נחשף לכל העניין הזה. רק אתמול הוא לא ידע איך להפעיל את זה, פתאום היום הוא מגלה עניין חדש, ומה יעשה זה ולא יחטא?

אתה מבין? זה מכלול של בעיות מאוד מאוד מורכבות וקשות. אני חושב שהלחימה או המאבק של גדולי התורה בדבר הזה הוא מאוד מאוד צודק.

גם באופן פרטי יגידו למישהו פלוני מסיבות מאוד מיוחדות שהוא יכול ללמוד מדעי הטבע, אני לא יודע מה, אבל כמדיניות כוללת זה אחת הבעיות הקשות שיש, אתה לא יכול להילחם נגד המכשירים הטכנולוגיים ולעשות כינוסים ועצרות...

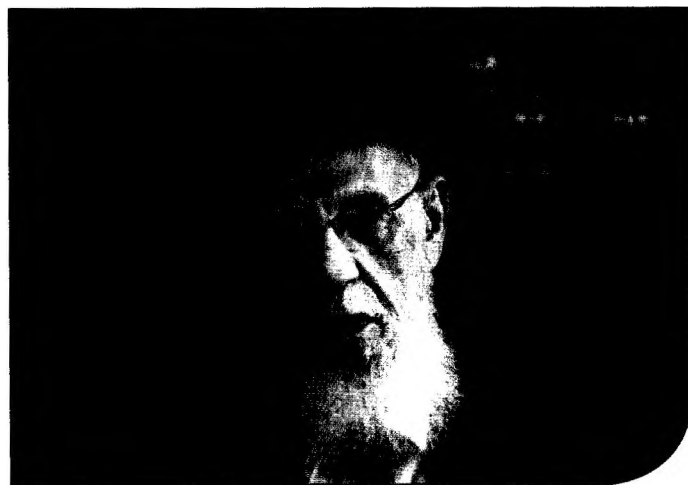
"יותר משנתיים עשיתי שם, אבא, שנתיים של יודעים ולא יודעים, שנתיים של כחש וכזב, שנתיים של לימודים אקדמיים במכללה... אבל דבר אחד אני מבטיחה לך בהן צדקי: אילו ידעתי את האמת, שמוסתרת טוב כל כך מעיני הציבור על טיב הלימודים שם - לעולם לא הייתי נופלת למקום הזה."

מראיין: כן, אבל אתה אומר שמי שנכנס לאקדמיה זה כמו להיכנס לאמבטיה קרה, שכשאתה יוצא משם אתה יוצא עם הרגשה אחרת.

הלברטל: עם אישיות אחרת, לא עם הרגשה אחרת, אתה מוכרח להשתנות! זהו פסיק רישא דניחא ליה.

מראיין: אולי גם לטובה, יכול להיות שגם תשתנה לטובה? שתהיה יותר מאמין, שתהיה יותר עובד ה'?

הלברטל: אתה יודע, זה גם אומרים נשים דתיות שמתגייסות לצבא. להגיד לך שבשום מקרה זה לא קורה? לא יודע, אני לא יכול להגיד לך זה לא, אי אפשר להגיד, אני אומר את הדברים בהסתייגות ובזהירות, קורה מקרה מסוים שאחד דווקא לא מצא את עולמו בכלל, ופתאום שמה הוא מגלה יותר אחיזה וגעגוע, אבל באופן... כמדיניות כוללת, כחברה - אני אומר לך שאם שערי האקדמיה יפתחו לציבור החרדי - עולם הישיבות יקרוס.

"לא יעלה על דעתן של תלמידות...
אין זו דרכה של תורה"
(ראה מכתבו בהמשך)

"הסרצה דיבור נגד משה רבנו, הרים יד בתורת משה, כולן חייכו במבוכה"

ביום ג' כ"ו בסיון תשע"ד, כאשר פרצה סערה ציבורית חריפה בעקבות פרסום מכתבו הנידח של חכם שלום כהן בנושא האקדמיה החרדית, בו כתב דברים ברורים וחריפים כנגד מסלילי האקדמיה החרדית התראיינה צעירה חרדית לתכנית של מרדכי לביא, בראיון נוגע ללב שבו שיטתה את סיפורי המכתב והאשר חוותה באותה "מכללה חרדית" בה למדה. בדבריה ספרה סיפורים מיעיפים ונדירים על חיי הנוראי של הבנות במוסד האקדמי.

מראיין: מה את אומרת על מכתבו של חכם שלום כהן שיצא? הוא מסבד שיחות בין שני חכמים מוחלט ללימודים אקדמיים, אפילו במכללות חרדיות? הרימוסים של חכם שלום כהן התורה זה - "היות וחלק ניכר מהמרצים הינם בוגרי אגודת ישראל, ויש בהם אנשי תורה"

שעליה חונכנו, וחומר הלימודים מבוסס על לימודים ושיטות מדעיות הנוגדות דעת תורה, על כן לא יעלה על דעתם של תלמידות ללכת ללמוד לימודים אקדמיים בכל מסגרת שהיא, כי אין זו דרכה של תורה".
מה את מרגישה כשאת רואה את המכתב הזה?

מאזינה: אני מרגישה שמחה מאוד מאוד גדולה. אני רוצה להגיד לך שאני הקשבתי בקשב רב למה שדיבר הקודם, וגם למה שהקראת עכשיו, ואני מרגישה פשוט גאולה.

הרבה הרבה זמן היו צריכים להגיד את זה, ואני רואה שהיו צריכים לצעוק את זה המון המון זמן, והיום הזה הוא פשוט גאולה לעם ישראל, גאולה לציבור החרדי, גאולה לילדים שלנו, לבנים שלנו, ולדור הבא שלנו. פשוט גאולה. ואני אומרת את זה מתוך ניסיון.

אני הייתי שם, למדתי שם, במכללה הכי חרדית עם השם, עם הכותרת הכי גדולה - "חרדית". הייתי שם, למדתי שם, על הרגעים שעברתי שם, פשוט אין לי מילים לתאר את הביזיון, פשוט פסל בהיכל, פסל בהיכל ה', בתור בן אדם חרדי שבא ממקום חרדי אני אומרת את זה.

מראיין: אני מאוד מופתע לשמוע את מה שאת אומרת, אז את כבר לא לומדת?

לא, אני פשוט הייתי שם תקופה, וקלטתי מה קורה שמה, וקלטתי שעוד תקופה שאני נשארת שם, המצב הרוחני שלי בסכנה. קמתי ועזבתי את המקום, שלא יגידו לי שהמצב הרוחני לא בסכנה, של מי שיושבת שם.

מראיין: מה... סליחה שאני שואל, הנימוק היה כפי שאת מתארת, הרגשת שאת תידרדרי רוחנית, או שלא הצלחת במבחנים שם?

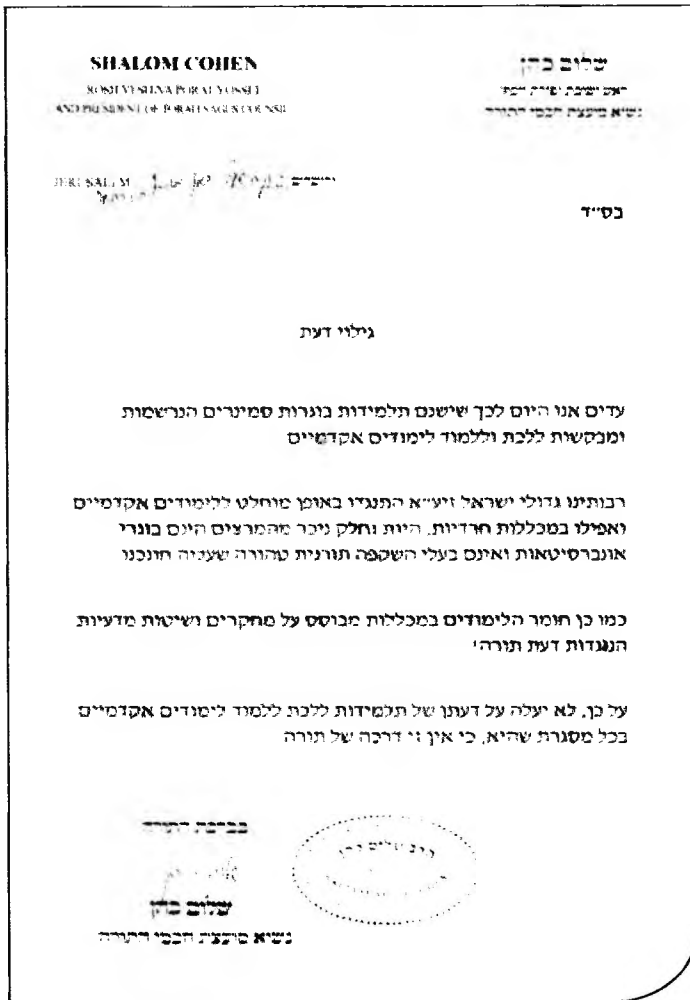
מאזינה: לא, אני אתן לך דוגמה, ישבתי שם יום אחד ובא מרצה, שדיבר על תורה, הוא בא ללמד תורה. הוא פתח את החומש, אני אפילו לא זוכרת מרוב שהייתי בכעס. הוא יושב ומקריא שמה איזה פסוק ו... מסביר את משה רבנו. עכשיו, הוא מסביר את משה רבנו בצורה כזאת לעגנית וכזאת מתיימרת, כאילו מי אתה לידו? והוא מסביר אותו בצורה מאוד מאוד מלגלת ומאוד מזלזלת, הוא העז להרים יד במשה רבנו. זאת אומרת, אתה, מי אתה בקושי, ואתה מדבר ככה? והוא דיבר, והוא 'מרצה', והוא בא ממקום של כובע מאוד גדול, מאוד גבוה, מאוד מבין, מאוד יודע, ואני כמישהי סטודנטית קטנה ונמוכה, מרגישה קטנה לידו, כי באמת הוא המרצה ואני הסטודנטית, והוא יושב ומדבר נגד משה רבנו! דיבר נגד משה רבנו! אני שמעת, אני הייתי שם! ואני זוכרת שהאוזניים שלי שמעו, ואני אמרתי איך אף אחד לא קם וצועק פה, והסטודנטיות שישבו לידי הם גם היו חרדיות והם יושבות ומחייכות, מחייכות. אני לא יודעת אם זה מתוך מבוכה או שהייתה להם הרגשה לא נעימה כמוני, לא יודעת מאיפה שזה בא, אני רוצה לדון אותם לכף זכות, כמו שאני לא קמתי וצעקתי, כי לא היה להם נעים, כי בכל אופן הוא מרצה חשוב. מי אתה בכלל? אני הייתי בכזה כעס, וככה זה כל השיעורים, הם מביאים מרצים...

מראיין: אני מנסה להבין, את אומרת מה המרצה אמר על משה רבנו שכל כך קומם אותך?

מאזינה: הוא הסביר את משה רבנו, והוא הסביר את משה רבנו בצורה מאוד מאוד מלגלת, כאילו משה רבנו התכוון או לא התכוון, והוא ידע או לא ידע, והוא צדק או לא צדק, הוא רצה או לא רצה. אני זוכרת שישבתי שם... אתה יודע על מי אתה מדבר בכלל? הוא דיבר כאילו מי זה משה רבנו והוא "חשב שהוא לא ידע בדיוק", כאילו משה רבנו לא ידע בדיוק מה עשו ומה אמרו שם. והוא לגלג עליי, זאת אומרת, אם הוא היה בדור הזה, אולי הוא לא היה חושב ככה.

מראיין: מדובר במרצה חרדי, דתי?

מאזינה: לא, זו אחת הנקודות, שבעצם אנחנו מגיעות סטודנטיות חרדיות, ובאות לעשות תואר מאוד מאוד תמים, רוצה להתקדם בחיים, רוצה לפרנס בית מאוד מאד תמים ומאוד ברוך, למה לא? אני באה ממקום של 'בית של תורה' ולמדתי בסמינרים כל החיים השקפה טהורה וטובה. אני באה למקום שפתאום מגיע

מרת ראש הישיבה ונשיא מועצת חכמי התורה הגר"ש כהן שליט"א, במכתבו ההיסטורי בענין מסלולי האקדמיה.

לשם מרצה גלוי ראש בלי כיפה, והוא יושב ומלמד אותי תורה. עכשיו באופן תמים אתה שומע תורה, אתה אומר מצויין, איזה יופי, גם מכללה וגם תורה, על הדרך ללמוד גם תורה, מקסים. על הדרך עם התואה גם תורה - מה יותר טוב מזה? וכשהוא התחיל לדבר, ניסה לתת לי מה התורה שלו בדיוק אומרת לי, ופה הבנתי שפה המלכודת שלי קיימת.

ואני לא היחידה. יש לי המון חברות ואנחנו יושבות ומדברות על זה, אני יכולה לאסוף עדויות רבות מהמון בנות שבאות ואומרות שיש שמה כפירה אינסופית כל היום, ורק אין מה לעשות.

מראיין: אני מנסה להבין את הסיטואציה, ברגע שאת יושבת בכיתה, כמה בנות עוד יושבות ביחד אתך?

מאזינה: היינו 30 בערך.

מראיין: ומה הן אומרות באותו רגע הן גם... אתן מעבירות חוויות ביניכן? הן גם מרגישות באי נוחות מול הסיטואציה הזו, שפתאום הן עוברות מקצה לקצה כפי שאת מתארת לנו?

מאזינה: טוב, אנשים בדרך כלל מאוד קשה להם שהם עומדים מול מציאות שהיא אמיתית, אבל הן צריכות עכשיו לעשות את ה'תואר' כי הן חייבות את זה, יש מול העיניים את ה'תואר', מצד שני את האמת, וזה קצת קשה לומר את האמת, כי יש לנו את ה'תואר' מול העיניים. זה לא מאוד מאוד קל לקום ולהגיד את האמת הזאת, מאוד מאוד קשה! אנחנו דיברנו ולא דיברנו... בשקט בין הדברים... בין הדיבורים. יש כאלה שנפלו שמה, יש כאלה שבאו ועזבו כמוני, כן, היינו כמה שקמנו ועזבנו. אמרנו שזה לא מתאים לנו המקום הזה. וזה מאוד קשה כי באמת...

- מראיין:** את מכירה בנות שהיו שם ונפלו רוחנית בעקבות התהליך הזה?
- מאזינה:** ברור, אני אומרת לך, ברור. זה נשמע לך יותר מדי יומרני, אבל אני אומרת לך באופן ברור וגם מדברים על זה.
- יש בנות שלומדות בסמינרים חרדיים, בנות מקסימות, צדיקות וטובות, שהן הולכות לשם לא בגלל שהן גרועות או לא טובות, פשוט יש לך שם משהו שהוא מקרר לך את האמבטיה, הן לא מרגישות את זה. אם לא שחשבת לעצמי ואמרתי "קומי מפה", לא הייתי קמה.
- אתה לא מרגיש את זה, זה נשמע לך בשם ה'תואר'. 'תואר' זה 'תואר', 'מכללה' 'חרדית' מה יותר טוב מזה? ואתה, פשוט לך שזה יכול להיות הכי טוב. ואתה לאט לאט לאט... פתאום אתה רואה את הבן אדם בא... אני לא רוצה לפרט, אתה רואה את הבחורה באה פחות צנוע מפעם קודמת, עד שזה מגיע לגרביים וכל הפרטים האלה, אני לא רוצה להיכנס לפרטים. ברור שיש כזה דבר.
- מראיין:** למה באותם רגעים את לא הולכת למי שמפקח על תוכן הלימודים במכללה, ואת אומרת לו או לה "תראו מה קורה כאן!"
- מאזינה:** אז אני רוצה להגיד לך שאני אישית לא עשיתי את זה, אבל הייתה לי חברה שהלכה ודיברה עם אחד הרבנים שמנהלים מכללה מאוד חשובה בירושלים, והיא אמרה לו: "תקשיב, אני שומעת פה כפירה". היא הייתה צועקת בשיעורים, והיא אמרה לו: "אני שומעת כפירה", והוא אמר לה: "תקשיב, אני מוכן שהסטודנטיות שלי ישמעו הכל, אין לי בעיה עם זה. כל עוד שלא אומרים לך להיות ככה, אין בזה בעיה". ככה הוא אמה במילים האלה.
- מראיין:** את בטוחה?
- מאזינה:** מאה אחוז. הוא אמר - לשמוע אין בעיה, אבל כשאומרים לך מה לעשות, לזה אני לא מסכים. לא יגידו לך מה לעשות, אבל לשמוע? אנחנו אנשים שפתוחים לשמוע הכל (עפרא לפומיה).
- מראיין:** ואת זה מי אומר לאותה סטודנטית?
- מאזינה:** רב, רב מאוד חשוב, שגם יש לו תפקיד ציבורי מאוד חשוב.
- מראיין:** את יודעת לתת לנו עוד דוגמאות ממה שאת חווית בכיתה, שהרגשת שזה מה שמוביל אותך להידרדרות רוחנית?
- מאזינה:** (קטע זה קוצר מטעמי צניעות) אני אגיד לך עוד דוגמה על אחת המנהלות של אחת המכללות. אני חרדית מבית, נראית דוסית לגמרי, ב"ה תודה לה', יש לי חברה, לידי גם נראית צדיקה. תמיד כשהמנהלת עברה לידי לא הייתה מסתכלת עליה, זאת אומרת - את לא שווה, את לא כמונו, רק מי שהולכת כמונו, זה אומר מאה אחוז לא לפי ההלכה. פעם אחת הם עשו תמונה כל המכללה באיזשהו מקום - זה נשמע מזעזע, אבל זה הדברים, ככה היה - הם עשו תמונה ביחד והיא אמרה לה - את לא בתמונה, את תצאי החוצה.
- מראיין:** באמת?
- מאזינה:** ככה, ככה הם הדברים.
- זה בעיה, אתה רואה את כולם נוהרים לשם, נוהרים לשם, יש היום נהירה חרדית מאוד קשה למכללות. כולם הולכים כי יש משהו מאוד כובש ב'תואר', התואר שתקבל...
- מראיין:** יכול להיות שאת רגישה מדי ואת לוקחת דברים בצורה קיצונית מדי?
- מאזינה:** יהיו שיגידו, אבל אני מאוד שמחה להיות מבין אלה, מאוד מאוד שמחה ומאחלת לכולם להגיע לשם ומה, כי אחר כך זה יבוא לרגישות ההפך לגמרי, וחבל.

”אם תלך למקומות הרלוונטיים, אתה תראה את זה ותשמע את זה, המגמה היא - להפוך את החרדי בעצם ל'אחד משלנו', ל'ישראלי'”.

”אתה רואה מולך בנאדם שלא מחובר כהוא זה לתורה ולמצוות, והוא צריך להעביר תכנים. אני לא מדברת על זה שהתכנים לא מסוננים, שחופשי מלמדים שם אידיאולוגיות של כפירה וכפירה”.

מראיין: מה ההורים שלך מגיבים לזה?

מאזינה: ההורים שלי לא כל כך מבינים, ואני חושבת שזו הבעיה הציבורית של כולם, אני לא חושבת שההורים יודעים באמת מה קורה במכללות. רוב ההורים לא יודעים מה זה, בפרט ששומעים "מכללה חרדית".

מראיין: אני מודה לך, תודה רבה.

ראיון זה גרר בעקבותיו סערה ציבורית. ביום שלמחרת הוקדשה תכנית שלמה באותה במה תקשורתית, ובה הופיעו בזה אחר זה תלמידים ותלמידות מבוגרי האקדמיה החרדית, שהעידו מעל גלי האתר את סיפורם האישי בדבריהם מסרו הסטודנטים עדויות קשות ביותר על המתרחש בין כותלי האקדמיה החרדית.

התכנית נפתחה בראיון קשה וסוער עם הרב אהרן ירחי, רב שכונת מקור ברוך בירושלים, שמסר בדבריו סיפורים ועדויות רבות מניסיונו העשיר כרב שכונה.

לאחר מכן עלו לשידור סטודנטים רבים שדברו מתוך לבם על המציאות הקשה שאליה נקלעו.

הרב אהרן ירחי: "אנחנו רואים במבחן התוצאות, אנחנו רואים משפחות נהרסות"

מראיין: בוקר טוב הרב, רב שכונה, מתעסק עם הרבה מאד משפחות, אנחנו מתקשרים אל הרב הבוקר הזה בשביל לשמוע קצת על ההתמודדויות שלכם. אני מבין שהמכתב של חכם שלום כהן הגיע בעקבות כל מיני מקרים שהתגלגלו והגיעו ממקורות שונים, והרב גם נתקל בזה.

הרב: אני לא רק נתקלתי, אני נחשפתי לדברים מזעזעים, שאני שמעתי מה שאומרים. אני עומד כאן לפני השידור ואני שומע את כל הוויכוחים, אני לא מבין מה הם רוצים מלהוציא מכתבים ישנים? נכון, לפעמים השם הוא מאוד מטעה - 'מכללה חרדית', שומעים על דבר חרדי, חושבים שכל גדולי ישראל הם המרצים שם, הם הנותנים שם, הם המדברים. ובפועל, אנחנו רואים בדיוק הפוך.

בכל נושא ונושא שאנחנו רוצים לדבר עליו, מבחן התוצאות הוא הקובע. כשאנחנו עומדים ומסתכלים האם חשיבה שהייתה לנו היא חשיבה נכונה או לא, רואים את התוצאות.

אנחנו רואים את התוצאות, אנחנו אנשי השטח, אנחנו רואים בתים שלמים נהרסים בשביל פרנסה ובשביל כל מיני דברים. מה שאמרו כאן בדיוק, אני שמעתי את זה כבר לפני הרבה זמן. באים שם במכללות האלה מרצים, שלא רק שרוח היהדות היא לא נוחה מהם, מספרים עליהם סיפורים, לא רק על בריאת העולם, על הכל, הזלזול בכל קודשי ישראל. הם שיטה מסוימת, איך לחלל את קדושת בנות ישראל וכדו', כל החשיפה הזאת לכל מיני דברים שאנחנו נזהרים מאוד לא להביא אותם למצבים כאלה,

הכל נחשף שם, הכל נהיה גלוי וקוראים לזה תחת חסות אחת שנקראת מכללה חרדית, וזה הדבר המסוכן ביותר. כשרבותינו באים ואומרים...

מראיין: ברשות הרב אני רק רוצה להדגיש, שהרב בטח לא מתכוון ספציפית למכללה חרדית שכך שמה, אלא הרב מתכוון לאקדמיה החרדית, זה לא אישי נגד מישהו.

הרב: אני לא מדבר כרגע נגד אף בן אדם. אם אני אמרתי שם של בן אדם שנקראת מכללה חרדית לא לזה כוונתי, כוונתי באופן עקרוני. אני מדבר כרגע על תופעה, אני לא מדבר כרגע על אדם מסוים, יכול להיות שאולי פה ושם דברים קטנים, אולי שם פחות ושם יותר, אנחנו מדברים באופן עקרוני, באופן כללי, ולכן טוב מאד על האזהרה הזו. אין כוונתי על מקום מסוים, אני לא אומר דבר על מקום מסוים, אני מדבר בצורה כללית.

כשאדם הולך לחפש פרנסה צריך לחפש שתהיה קלה וכשרה, **לא לחפש פרנסה שהיא באה על ידי כפירה**, על ידי כל מיני מרצים שנותנים להם לשבח ביותר, את כל אלה שרוח היהדות היא כל כך מרחקת אותם. **ואנחנו רואים במכתן התוצאות, אנחנו רואים משפחות נהרסות בצורה כזו**, האישה באה עם כל מיני דעות, בצורה כזו זה לא בית של קדושה, זה לא אותה טהרה, לא אותה תמימות, לא אותה צדקות, לא אותה צניעות, רואים כבר את כל הרחוב, נחשפים לכל מיני דברים לא נכונים ושליילים, זה נקרא חרדי? זה דבר שצריך להיזהר מזה מאוד.

כשהדבר הזה היו קוראים לו חילוני, אז היינו יודעים איך להתמודד עם זה, אבל כשמתחילים לערב בזה קדושה וקוראים לזה חרדי, ועם דברים אחרים, והתוצאות? מה אנחנו מקבלים - אנחנו מקבלים את זה. זה מדובר פה לא רק בבנות ישראל, אלא גם בבני ישראל, אנחנו באים ורואים בחורים צעירים או אברכים צעירים שהולכים לקבל פרנסה, ובאמת לא כולם מסוגלים לשבת וללמוד באוהלה של תורה, וזה צריך לדעת דעת תורה מי ראוי ומי לא ראוי, וגם שם הם פתאום נחשפים לכל מיני דעות שליליות. **אנחנו ראינו את זה, אז שלא יספרו לנו סיפורים**, שיוציאו מכתבים, יכול להיות לפני 6 7 8 שנים, חשבו שיכול להיות שאפשר לעשות את זה, עכשיו באים גדולי ישראל ורואים שבאמת התוצאות לא נכונות, אנחנו לא מקבלים את מה שאנחנו התכוונו לכך.

מראיין: הרב נתקל באופן אישי במקרים במשפחות שהרב עוקב אחריהם של בנות שהלכו ללמוד באקדמיה והידרדרו רוחנית?

הרב: בוודאי בוודאי, אנחנו ראינו את זה לא אחת ולא שתיים, אנחנו ראינו את זה **שלא רק הן הידרדרו, כל המשפחה שלהן הידרדרה כתוצאה מזה**. אנחנו ראינו את זה ורואים את זה, ועוד איך נחשפים לכל מיני דברים שליליים.

אני אגיד עוד נקודה אחת. אנחנו כל כך מזהרים לא להיכנס לאינטרנט, מזהרים כל כך לא להיות עם כל מיני מכשירים לא טובים, וב"ה אנחנו מודים לרבותינו שעמדו בתוקף והצילו אותנו מכל הדברים הרעים. שם הכל נחשף, שם הכל נפתח, שם הכל גלוי, מי יכול לעמוד בתוצאות האלה?

אני עכשיו מספר סיפור משפחה, אישה חרדית, אברך בן תורה יושב ולומד תורה, הילדים שלו כולם לומדים בתלמודי תורה, הוא בא וסיפר לי בדמעות, הוא אומר לי - אני רואה אצל אשתי שינוי, חקרתי אותו, ופתאום הוא גילה שבעבודה שלה נחשפה לאינטרנט כתוצאה מאיזה סיפור מסוים, ומשם היא ראתה את כל הדברים הרעים, שמעה את כל הדברים הלא טובים במכללה שהיא הלכה שם ללמוד לימודי תואר. כל הבית שלה נהרס. אני ראיתי את זה, הרגשתי את זה. זה בחינוך הילדים, זה בחינוך הבנות, זה באידישקייט, ביראת שמים. הוא בעצמו בא אליי בדמעות שלישי מה עושים, להתגרש אסוה, אבל איך אפשר להמשיך הלאה? בעיה, בעיה מאוד רצינית.

מי שרוצה להיזהר ולשמור על הבית שלו, 'צאי לך בעקבי הצאן וראי את גדוּתֵיך על משכנות הרועים', לכו תראו איך אבותינו ואבות אבותינו גידלו עדרים עדרים לתורה.

לבוא ולפתוח לנו את כל העיניים ולהגיד לנו: 'בואו, אתם צריכים להיות חשופים, תקבלו תואר, תביאו, תפרנסו את הילדים', כאן טמון הסם, סם מוות בסירה. כאן טמון כל הסכנה הגדולה ביותר, "מכללות חרדיות!"

המכללות האלה הן לא קמו לשם שמים. וחשוב מאד להבין את זה. הרי שונאי התורה מחכים לנו בחוץ. אנחנו שומעים אותם חדשים לבקרים איך הם מדברים נגד לומדי התורה. יש להם מטרה אחת, להיות ככל הגויים עם ישראל, ומנסים כל מיני שיטות, ופתאום מצאו כזה דבר נרחב, שזה דבר שהוא נראה לכאורה מאוד נורמלי, שהרי בהחלט מאוד חשוב לתת פרנסה לבית, להתפרנס בכבוד, ועל רקע זה צצו פתאום כל המכללות החרדיות כפטריות אחרי הגשם. מי עומד מאחורי זה, אנשים יראי שמים? אנשים צדיקים? אנשים חסידיים? אנשים שיש להם מטרות לייצר עוד בני תורה? לחנך עוד בנות ישראל כשרות? לא זה מה שעומד מאחוריהם. מה שעומד מאחוריהם זה מה שעומד מאחוריו של בלעם הרשע, מה שעומד מאחוריהם זה בדיוק הפוך, להראות הכל באיציטלא של כביכול מה יש, מה רע בזה? אקדמיה, מה רע בזה? לקבל תואר? אבל מה באמת עומד מאחורי זה?

מראיין: כבוד הרב, אני חייב אבל ברשות הרב, להציג גם כן את מה שאומרים בצד השני. הם אומרים אין מה לעשות, אנחנו דורשים מאותן משפחות, מאותן נשים, ללכת ולפרנס את הבית, ואישה שלומדת בתוך מסגרת חרדית ומקבלת תואר, היא יכולה למלא את ייעודה בעניין הזה כפי שאנחנו מצפים ממנה זה לפרנס את בעלה האברך.

הרב: מי המצפה הזה?

מראיין: איך אנחנו רוצים שהמשפחות יתפרנסו? הנשים עובדות בחלק גדול מהבתים כאשר הבעל הוא אברך, אז מישהו צריך לפרנס את המשפחה, את הילדים.

הרב: מי קבע שצריך לפרנס בצורה שעלול להרוס את הבית? הרי אנחנו צריכים לדעת מי המדבר כאן, אם גדולי ישראל היו באים ואומרים לנו, תשמע צריך לפרנס ובוא נקים לנו מסגרות, אני הייתי הראשון והולך בראש כל חוצות. אבל גדו"י לא עומדים מאחורי זה, מי שעומד מאחורי זה, זה אנשים שיש להם מטרות אחרות, מטרות אפלות, הם לא באים לטובתנו. אנחנו יודעים את זה, הם לא באים לטובתנו!

נקודה נוספת. היא קיבלה תואר אקדמי, לאן היא הולכת לעבוד? באיזה מקום מקבלים אותה לעבודה? לפתוח לך את כל המקומות החילוניים, את כל המקומות שיש שמה גברים ונשים, את כל המקומות שיש שמה פריצות וכדומה, אנחנו רואים את התוצאות, מה שהולך ברחוב. מה פירוש הדבר הזה לפרנס את הבית? האם הפרנסה היא רק גשמית, היא לא רוחנית? האם אנחנו צריכים לאבד את כל מה שהיינו, ומה שחונכנו שבת ישראל אמיתית היא צריכה לגדל ילדים לתורה וליראת שמים, היא צריכה לעזור לבעלה בצניעות בקדושה ובטהרה, זו הדרך? הם יחליטו לנו מה הדרך, או גדו"י יחליטו לנו מה הדרך? הרי מי עומד מאחורי זה? מי אומר את הדברים האלה? זה לא אנשים שהם מתוכנו, זה אנשים שיש להם מטרות אפלות, אין להם מטרה לטובתנו, הם לא מתוכנו, אם היו רוצים לטובתנו, בואו תקימו לנו מה שאנחנו רוצים, בואו שגדו"י יעמדו בראשם, לא פרופסורים ודוקטורים.

מראיין: אז הרב, אולי כדאי באמת לדאוג לכך בעקבות השיח הציבורי כעת, שבאותם מכללות שלומדים אקדמיה למגזר החרדי, שיהיה פשוט פיקוח תורני יותר גדול.

הרב: מה זה "פיקוח תורני", אני לא מבין?

מראיין: זה אומר שיהיו יותר רבנים שיעמדו בראש המכללה ופשוט יעברו על התכנים לפני שמעבירים אותם לבנות¹⁰¹.

101. יש להעיר כי שאלתו של המראיין מפיגינה את חוסר התמצאותו בנבכי הקוד האקדמי, שכן חוקי החופש האקדמי אוסרים בצורה מוחלטת על פיקוח חוץ אקדמי, על ההוראה האקדמית או על כל נושא אחר בתוך תכנית הלימודים של מוסד אקדמי מוסמך.

הרב:

אי אפשר לעשות את זה, אני אסביר גם מדוע. זה לא איזה ספר שאנחנו אומרים להם בואו תלמדו ספר כזה. זה מרצה שבה להרצות. אישה אחת אמרה לי, היא דברה אתך, הייתה צריכה לקבל - לא תואה, אלא בסך הכל קורס. באו לשם כל מיני אנשים. דבר ראשון, חיצונית הם לא נראים אנשים מתוכנו, באו והרצו בפניהם דברים שלא קשורים למה שהיא עובדת. היא עובדת בנושא אחר, והם מביאים לה נושאים של כפירה, והיא צעקה אסור לי ללמוד, אסור לכם ללמוד כאן. חלק מהם הצדיקו אותה, חלק מהם השתיקו אותה, ואמרו לה: 'תשתקי, מה את מדברת', וכדומה. הדבר הזה הוא בנפשנו. כדי לפקח צריך שיהיה משהו שיהיה נמצא במקום ויגיד למרצה - את זה תדבר ואת זה לא תדבר, את זה תאמר ואת זה לא תאמר. מי מסוגל לעשות דבר כזה? אני חושב שהדבר הזה הוא בלתי אפשרי.

שלא כל אחד ואחד יאמר "לי זה לא יקרה", אדם לא יכול לעשות ניסיון על עצמו, אדם צריך לומר, לא אני חזק, לא אשתי חזקה. ראינו נשים אפילו חזקות ביותר, איך שהן מידרדרות ביראת שמים ובכלל. אנחנו צריכים לבוא ולהתקומם נגד תופעה זו, אני התפלאתי למה עכשיו נזכרו לבוא ולצאת נגד זה. ואם מורנו ורבנו הרב הגאון שלום כהן מצא לנכון לצאת עם מכתב כזה, בוודאי שהוא יודע על מה הוא מדבר, שלא יספרו כל מיני עיתונאים ויגידו לנו יש מכתב לפני 6 שנים 7 שנים 8 שנים. נו אז מה זה מוכיח, בדיוק בצורה נכונה, שאדם הזה הוא לא מנותק מכל המציאות שלנו, הוא חשב וחשב שבאמת יש בזה חשיבה נכונה, שבאמת יבוא בזה קדושה וטהרה, אבל עם הזמן אנחנו רואים את התוצאות.

אבל אם הוא ראה לנכון לצאת עם מכתב כזה, זה המכתב הנכון, זה הדרך וזו השיטה, ככה אנחנו צריכים ללכת לאורם של רבותינו, צריכים ללכת בקו אמיתי, ולא יבוא אדם ויאמר אני רוצה לנסות את זה, אם הוא צודק או לא צודק, יש מכתב לפני זה יש כך וכך, זה לא נכון להוציא מכתבים, אין לך מי שיושב במדוכה אלא אלה שיודעים את המציאות של הדור, אלה שראו את התוצאות של הדברים, ועל פיהם אנחנו נלך.

מראיין: טוב, ה' יעזור נקווה שהעסק הזה יבוא על פתרוננו, כי באמת מדובר בחבית נפץ לא פשוטה.

הרב: נכון מאוד.

"אני באוזניים שלי שמעתי דברי כפירה, זלזולים בתורה, זלזולים בעיקרי אמונה, מי יכול לבוא ולהכחיש?"

מראיין: אוקיי, את יכולה לשתף אותנו קצת בנקודות החיכוך, איפה הרגשת אותן?

מאזינה: אני חושבת שנקודות החיכוך למעשה יושבות על שני צירים, ציר אחד זה הציר האידיאולוגי, העקרוני, והציר השני זה הציר הפרקטי. אולי נתחיל דווקא עם הציר הפרקטי. אין שום סיכוי ללמוד באקדמיה בלי להזדקק לאינטרנט, בניגוד למה שהמאזינה הקודמת אמרה, אין שום סיכוי כזה. שולחים כל הזמן מאמרים במייל, אתה צריך להגיב עליהם במייל. אין שום סיכוי, אין שום סיכוי כזה, זה פשוט לא הגיוני. ומי שאומר את זה - זה לא נכון! צריך לעשות עבודות, צריך חיכוך תמידי עם אינטרנט ועם ספרות שהיא לא מבוקרת, איפה שאני למדתי - הספרייה מלאה דברי כפירה מכל הסוגים והמינים.

מראיין: טוב, אני רק מבקש שלא תגידי את שם המקום שלמדתי, כי אנחנו באמת רוצים שהשיחה תהיה ברמה העקרונית. תשתפי אותנו קצת בנקודות החיכוך, במה נתקלת במסגרת הלימודים, איפה הרגשת שהיו בעיות או השקפה, דברים משמעותיים באקדמיה?

מאזינה: כל המרצים היו חילונים, בא נגיד את האמת, בא נשים דברים על השולחן, באקדמיה חרדית או מופנית לחרדים, המרצים לא חרדים ובדרך כלל גם אפילו לא דתיים לאומיים. מרצה שהוא לא חרדי, האם אפשר לעשות הפרדה בין התכנים לבין הבגאדם? לדוגמה, המרצה שאצלו למדתי, הוא ישב וסיפר לנו, איך הוא גרוש פעם שלישית, למה הוא גרוש בכל אחת מהפעמים... אנחנו ידענו דברים מאד פרטיים בחיים שלו וזה הרבה מאד. המרצה באה ואמרה לנו: "כן, אמרו לנו לבוא עם חציאת אז קניתי את זה, איך אתן

"ישבתי יום אחד ובא מרצה, שדיבר על תורה, הוא בא ללמד תורה. הוא פתח את החומש. הוא יושב ומקריא שמה איזה פסוק ו... מסביר את משה רבנו. עכשיו, הוא מסביר את משה רבנו בצורה כזאת לעגנית וכזאת מתיימרת, הוא העז להרים יד במשה רבנו. זאת אומרת, אתה, מי אתה בקושי, ואתה מדבר ככה? והוא דיבר, והוא 'מרצה', והוא בא ממקום של כובע מאוד גדול, מאוד גבוה, מאוד מבין, מאוד יודע, ואני כמישהי סטודנטית קטנה ונמוכה, מרגישה קטנה לידו, כי באמת הוא המרצה ואני הסטודנטית, והוא יושב ומדבר נגד משה רבנו! דיבר נגד משה רבנו! אני שמעתי, אני הייתי שם!"

מסתדרות עם זה? אני לא יכולה, אני באה הביתה, הדבר הראשון - כבר ברכב אני מחליפה למכנסים! איך אפשר להיות עם דבר כזה?" הם חילונים, בדרך כלל הם כופרים הרבה פעמים, ובאים ואומרים להם בואו תלמדו חרדיות ואל תכנסו אתן לנקודות חיכוך. זה נראה הגיוני? אני באוזניים שלי שמעתי דברי כפירה פעם פעמיים שלוש, זלזולים בתורה, זלזולים בעיקרי אמונה. אני באוזניים שלי שמענו! מי יכול לבוא ולהכחיש? איזה בוגרת מכללה אקדמית יכולה לבוא ולהגיד אין כפירה, אין כפירה? היה סיפור בשנה שעברה באיזושהי מכללה, שהמרצה אמר שהרמב"ם התאסלם. טוב, אז הוא התנצל כי פגו להנהלת המכללה וכו', אבל דברים כאלה יש בכל תואר, בכל תואר יש את הדברים האלה. הם פשוט אחרים, הם אחרים מאתנו, הם לא יראי שמיים, הוא שותה בלי לברך. אתה רואה מולך בן אדם שלא מחובר כהוא זה לתורה ולמצוות, והוא צריך להעביר תכנים.

אני לא מדברת על זה שהתכנים לא מסוננים, שחופשי מלמדים שם אידיאולוגיות של כפירה וכפירה, ומעבר לזה שהתכנים שלהם זה כפירה. אני מרגישה שיש בזה איזו שהיא שניות, כי נוצר בעצם שכאילו יש שני דברים, יש את התורה שהתרגלנו בסמינר לדעת שזה התורה וזה דבר עליון והתורה תכתיב לנו מה לעשות בכל תחום וענין, ופתאום נוצר איזו שהיא התפתחות אחרת שנקראת 'המחקר', 'המדע'. נוצרת פה התפתחות אחרת: אתה רואה מולך מרצים ומערכת שלמה שכל דבר צריך רק לחקור ורק צריך לראות עוד מחקר וצריך להיות נאמנות ותוקף, ושהכל יהיה בדוק עם המון המון ממצאים. ופתאום אתה מבין, רגע, איפה התורה? פה לא צריכים לבדוק שזה יהיה מחקר לבטל התנגדות? אם אין לך מחקר, אין לך מקור לכתוב ככה? התורה אמרה חזו, זה חוק. באקדמיה אין חיה כזאת. באקדמיה הכל צריך להיות מוכח, ותשובה מאוד מאוד מאוד מדעית.

חז"ל דיברו על זה שאנחנו לוקחים חכמות חיצוניות והופכים אותם לאדונים, הם ידעו מה שהם אומרים. זה בדיוק מה שקורה פה עכשיו. זה בעיה עקרונית שיש אותה בלימודים האלה.

אז חוץ מלדבר על התכנים האלה שהם סותרים את התכנים של התורה, יש פה המון המון בעיות. אני מדברת על איזושהו קורס, שהמרצה בטעות שלח מייל בשבת. אחר כך הוא התנצל 'לא שמת לב'. אבל האנשים האלה מחללים שבת ממש, אנשים שאין להם שום זיקה לשמירת תורה ומצוות, והם באים ללמד אותנו, האם זה נשמע הגיוני? זה נשמע הגיוני? שמישהו יבוא ויסתור את דבריי? שתבוא בוגרת אקדמיה חרדית ותספר לי על מציאות אחרת שונה ממה שתיארתי. שתסתכל לי בעיניים ותספר לי

שהתכנים היו כולם רוחניות צרופה. אבל אז אומרים - "לא, אבל צריך לדעת להתמודד עם זה, לא הכל זה רוחניות".

מראיין: אני רוצה לשאול אותך שאלה, את מתארת כאן חיכוך בין אנשים שאת באה מהם, לבין אנשים שאת פוגשת אותם, אבל השאלה היא האם החיכוך הזה הוא בעל משמעות רחבה גם על החיים האישיים שלך. האם את הרגשת למשל שבמסגרת הלימודים חלה אצלך איזה שהיא ירידה רוחנית?

מאזינה: אני לא יודעת אין לי סיסמוגרף צמוד. אני לא יכולה להגיד על עצמי, אבל אני בפירוש יכולה לשאת עיניים פיזית, ולראות שלוש חברות שהורידו גרביים מהרגע שהם התחילו את התואר, עוד חברה אחת שהעבירה את הבת שלה בית ספר מבית יעקב לבית ספר אחר שהוא לא בית יעקב.

מראיין: טוב אני מודה לך מאוד על השיחה הזאת, תודה בוקר טוב.

"החרדי נמצא בסוגיות מאוד מאוד עדינות ולא פשוטות בכלל"

מאזין: אני שלמה, אני בן 40, אני רציתי להעלות איזשהו נושא. אני סיימתי ללמוד תואר ראשון במשפטים במכללה חרדית מאוד מוכרת. עכשיו במהלך אחד הקורסים הגיע אלינו מרצה מאוד חביב, מרצה חילוני, אם אני לא טועה זה משפטן או משהו כזה, ונתן לנו סדרה של הרצאות. לקראת סוף הקורס התברר לי, שלמעשה האדם הזה הוא המנכ"ל או היה מנכ"ל של הבית הפתוח, שזה למעשה ארגון...

מראיין: לא צריך לפרט.

מאזין: הבנתי, אז זה ארגון שתומך בכל מיני אנשים מסוימים, והוא עצמו היה כזה במוצהר, ומה שקרה למעשה זה היה מאוד מוזר, כי במהלך הקורס נוצרים קשרים גם בין הסטודנטים לבין המרצים, והוא היה אדם מאוד מאוד חביב, מאוד פתוח, ונוצרו כאלו קשרים שהתברר לנו למפרע שהוא כזה. שלמעשה הוא שייך לארגון הזה, אז פשוט כבר לא רצינו לעורר מהומה ולהגיע עם זה איכשהו, לעשות מזה רעש, כי היה מאוד מאוד לא נעים, ז"א היינו במצב מאוד לא נעים, מצד אחד לא רצינו לפגוע בו ולעורר מהומה, מצד שני הרגשנו מאוד לא נוח, איך למכללה חרדית מביאים מרצה שכזה.

מראיין: ואתה פונה לאותה הנהלה של אותה אקדמיה, ואתה אומר להם: 'רבותי, אנחנו מתמודדים עם דברים שקשה לנו רגשית, קשה לנו אידאולוגית, קשה לנו השקפתית?'

מאזין: זהו, אז אני לא פניתי אישית. אני איכשהו הבנתי שהנהלה ידעה מזה והעלימה עין, משום שגם הנהלה הייתה במצב לא נעים. כנראה שזה הוצנח להם מלמעלה איכשהו, והם שמעבירים למעשה את החומר שעוסק בשוויון, ושעוסק בשוויון בין המינים ובין מגדרים, גם מבחינה חוקית הם לא יכלו למנוע את זה. גם כארגון שמתיימר להכשיר סטודנטים למשפטים. ולמעשה גם הם העלימו מזה עין. אני לא פניתי על זה באופן אישי, אבל אני רק רוצה להציג שיש פה בעיות מאוד מאוד מורכבות, אדם ששייך לציבור החרדי ונתקל בדברים כאלה, הוא ממש נמצא בסוגיות מאוד מאוד עדינות ולא פשוטות בכלל.

מראיין: טוב, אני מודה לך על השיחה הזאת, בוקר טוב.

"הידרדרתי רוחנית"

מראיין: בוקר טוב, כן עם מי אנחנו מדברים?

מאזינה: בעילום שם אם אפשר.

מראיין: כן. מה רצית לומר?

מאזינה: אני דווקא רציתי לתת את הצד שלי, אני הייתי גם כן סטודנטית באקדמיה החרדית וכן הידרדרתי רוחנית, אצלנו כעיקרון קראו לזה חרדי, אבל לא היה שם שום פן חרדי חוץ מעובדי ההנהלה שהיו חרדים, גם המנכ"ל וכל העובדים. אבל אני לא זוכרת שהיה לנו מרצים חרדים או תכנים שעברו איזושהי ביקורת. להפך, כל המרצים היו חילונים, ואפילו חלק מהם קצת לגלגו. הייתה שם סוג של תחושה של עליונות עלינו, ואני דווקא הידרדרתי. המאזינה הקודמת אמרה שהיו ימים נפרדים לנשים ולגברים, אבל זה כביכול, כי היה שם המון המון אינטראקציה בין הגברים לנשים. אני הייתי שם בתור בחורה, וזה כן, בא נגיד שזה השפיע עליי. כן, מצאנו אינטראקציה עם הגברים, ואם זה בהתחלה התחיל בלהעביר עבודות ולימודים ומחברות, אבל אחר כך זה גם נמשך לדברים אחרים, וזה בפירוש השפיע עליי רוחנית.

מראיין: אני כן שומע את הדברים שאת מספרת לנו כאן, ואני מנסה להבין האם הבעייתיות הייתה בזירה הזאת שאת מדברת עליה חיבור בין סטודנטים לסטודנטיות, או שהיו גם רגעים במהלך השיעורים שבהם את עומדת מול מרצה או מרצה, ואז את יושבת באי נוחות בכיסא ושומעת תכנים שאת לא רגילה לקבל אותם?

מאזינה: קודם כל זה גם וגם, אבל התכנים שאני לא רגילה, מבחינת התכנים לא היה שם תוכן שאני זוכרת, תוכן שהוא בוא נגיד כפירה או משהו כזה. אבל אין שם סינון, שום התאמה למגזר החרדי, ז"א את אותו תואר אני יכולה גם ללמוד בכל מקום אחר, אין שם סוג של התאמה למגזר.

מראיין: איזה מקצוע למדת?

מאזינה: למדתי מנהל עסקים.

מראיין: אני מודה לך על השיחה ותודה רבה.

"כל פעם יש לנו התנגשות עם המרצים בנושאים של כפירה"

מאזינה: אני מאוד הזדהיתי עם מה שהרב ירחי אמר. אני מרגישה כל פעם כשאנחנו נכנסים לשיעורים, שיש לנו התנגשות עם המרצים בנושאים של כפירה. חלקם זה כפירה וחלקם זה בנושא הרוחניות, זאת אומרת גם בנושאים של דת, אנחנו יכולים פתאום לשמוע משפטים שהמרצים פולטים - אם זה בטעות אם זה בכוונה - משהו שקשור בניגוד ליהדות או בזלזול כלפי היהדות.

זה מה שאני רוצה לומר, שזה בעצם ברמה האידיאולוגית, אני ממש מזדהה עם מה שהרב אומר. יש קושי, קושי עצום לבנות חרדיות ללמוד במכללות שיש שמה כאלה גברים זרים או שהם מביאים את הדעות.

מראיין: אנחנו שמענו מקודם עדויות מבנות שאמרו שהכל היה בסדר והשתדלו בשבילן וצנזרו בשבילן את התכנים, הן לא הרגישו שום בעיה. איך את מסבירה את הפער הזה?¹⁰²

מאזינה: קודם כל אני חושבת בתור סטודנטית שנמצאת בכיתה, יש מגוון רחב של בנות שיש כל מיני רמות של בנות, בנות ברמה רוחנית יותר, בנות ברמה רוחנית פחות, שבאו מבתי פחות חרדיים, יש בנות שהם ברמה רוחנית מסוימת שהן מזדהות ממש עם כל מה שהרב אומר, ואותן בנות שלא מזדהות ואומרות שהכל היה בסדר, זה קשור ברמה הרוחנית שלהן כנראה, או שהן התקלקלו כבר, או שהן עדיין לא מבינות, או שהן תמימות, אולי תמימות, או שהן מנסות לחספס את זה, בשביל כן להשאיר את עצמן באקדמיה, בשביל שההורים שלהן לא יוציאו אותן. אני חושבת שפשוט לא לעניין להישאר אדישים למשפטים

102. יש לציין עובדה מקוממת במיוחד - מדובר בשני מאזינים שהעידו מפורשות כי הם לא למדו באקדמיה אלא בהכשרה מקצועית רגילה שאין שום קשר ושייכות בינה לבין לימודי אקדמיה, ולכן לא נתקלו, כמובן, בשום בעיה. יש לתמוה במידה רבה על המראיין המתעלם מעובדה זו וממשיך לצטט את המראינים הבלתי רלוונטיים. האם מדובר בהטעיה מכוונת? יש להסתפק.

כפרניים שמרצים מוציאים מהפה, או שנישאר אדישים למצבים שנוגדים את היהדות שמרצים מדברים עליהם, או שמרצים מביאים עמדות אישיות שהם פשוט לא לעניין מבחינה רחנית.

”המרצים יכולים לדבר כל מיני דיבורים ולצחוק על החרדים”

מאזינה: “אני באמת שמעתי את השיחות עד עכשיו ואת האמת שאני מזדהה עם אלו שמדברים נגד. ואני יכולה להגיד, אני יכולה לדבר הרבה יותר ממה שאמרו עד עכשיו. כששמעתי את אלה שאמרו שהגברים דיברו פחות נגד, זה כי הם לא נמצאים באמת במכללות של בנות, והם לא יודעים מה המצב של הבנות. לא שאני חושבת שלימודים של גברים זה משהו שהוא טלית שכולה תכלת, אני בטוחה שגם שם יש בעיות, אבל אצל הבנות מה שאני ראיתי - זה ממש נורא ואיום. אני אישית סיימתי סמינר ואחר כך אני הולכת להשלים תואר, והיו לי כמה חברות שעזבו את הסמינר ועזבו ה'ו', והן אפשר לומר, חלק ממש היו חרדיות וחלק ממש היה שלבים בחיים שלהן שהן הגדירו את עצמן הרבה יותר גרוע מ'לא חרדיות'. איפה שאני נמצאת עכשיו בלימודים, אני רואה את המצב. אני יכולה להבין בדיוק איך זה קורה, אף אחד לא עומד על הבנות איפה הן נמצאות ומה הן עושות ועם מי הן מדברות ומה הן מדברות. אין כלום! יש דברים פה ושם, כן, דברים שאפילו ברמה של חצאית מעל הברך מעירים. אבל חצאית מיני אבל לא מעל הברך, לא יעירו על זה.

מראיין: תגיד, יש דברים, בעיות גם בתכנים שאת לומדת שם?

מאזינה: אני לומדת במקום שאין בעיות בתכנים, כי זה קורס שלא מלמדים כמו חינוך שזה דברים שאני מבינה שיש בעיות בתכנים. אבל המרצים הם בפירוש או דתיים לאומיים או חילוניים בכלל, והם יכולים לדבר דיבורים ולהגיע לכל מיני נושאים כמו גיוס חרדים או סתם לצחוק על החרדים בכל מיני דברים, בהחלט יש דברים, אני לא אגיד שלא.

מראיין: אז יכול להיות שהפער של הקולות שאנחנו שומעים פה זה תלוי מאיזה מקום אתה בא, יש מקום רגיש יותר ששמה יש אמירות שממש מפריעות לך?

מאזינה: לא. אני חושבת שזה מאוד תלוי מי הבן אדם. יכול להיות גם בעצם איפה לומדים, ואם זה לימודים שהם בעצם יותר פסיכולוגיה שזה דברים כאלה, או חינוך שזה הרבה יותר משמעותי, אבל אנחנו לא מגיעים בכלל לנושאים כאלה של השקפה ויש לנו אפילו מורות חרדיות שהראו לנו כל מיני דברים באינטרנט. אז פעם המורה הראתה לנו כת מסוימת בארה"ב, דברים ממש מזעזעים, ככה היא העבירה את החומר ככה, אני בחורה שלא רוצה בכלל לגלוש באינטרנט, קל וחומר לא ביוטיוב בשיעור על המסך, כת מזעזעת בארה"ב, פשוט קמתי ויצאתי מהכיתה. אני לא יכולה לראות את זה.

מאמר מרטיט זה נכתב על ידי נערה חרדית שסיימה את לימודיה באחת המכללות החרדיות, בו היא מקוננת על הגזקים הרוחניים הקשים והבלתי הפיכים שחוותה במהלך לימודי האקדמיה. בלב זואב אנו מצטרפים לתחינה הנוראה: "סלח נא לעוון העם הזה כגודל חסדך", "השיבנו ה' אליך ונשובה. חדש ימנו כקדם".

על חטא שחטאתי לפניך...

מערערת על דברים שלפני כן היו לי ברורים, ומאבדת את חוש הביקורת והסינון שלי בעניינים רוחניים...

וסליחה, סליחה בשם כל חברותי, אחיותי לחטא, שלמדו ולומדות במכללה זו או אחרת, למדו ולומדות גם תואר אקדמי, אבל בעיקר למדו ולומדות לשתוק ולספוג ו"להגמיש את המחשבה" ו"לגלות פתיחות וסובלנות ולכבד דעות של אחרים", ולא מעזות לזעוק: "כאן מעבירים יהודיות על דתן"...

וסליחה, סליחה על השתיקה ששתקתי עד היום ולא עוררתי את העולם, שלא יודע על הזוועה הזאת, שמתחוללת ב"מוסדות אקדמיים להכשרת חרדים", ולא צעקתי: "יהודים, הצילו, שרפה!!!" ואין ספק שלא יודעים, ואין ספק שאפילו הנהלת המכללה לא יודעת - כי אילו היו יודעים את האמת מאחורי ההבטחות הפרסומיות הנוצצות על "פרנסה בכבוד" ו"תתקדמי" ו"הגיע הזמן לגלות את כישוריך" - הווידוי הזה שלי לא היה צריך להיכתב עכשיו, כי הרי אין לאף אחת מאתנו כוונות זדון...

כולן שותקות. נכון יותר: כולן שתקו. שתקו עד היום הזה, עד ליום שבו קם גדול הדור וזעק את זעקתנו הדמומה, בלי חת, ואמר את האמת, כי אפילו שכולנו ידענו מזמן ש"המלך הוא עירום לגמרי" - רק הרב שלום כהן שליט"א נותן לנו עכשיו את הכוח לצעוק את זה, ולא רק לצרוח לעצמנו בשקט לתוך הכור ביער, אלא להעז לדבר על זה בפומבי, בפרהסייה. לומר את האמת ולעזור לנו לחזור בתשובה. בכל אופן לעזור לי לחזור בתשובה על אותה הרפתקה מסוכנת בת שנתיים מחיי, שאין אני עזת פנים וקשת עורף לומר לפניך, אבא, צדיקה אני ולא חטאתי. אלא חטאתי, עויתי, פשעתי לפניך, ורצוני לשוב בתשובה על כך.

ארבעה שלבים לה לתשובה:

עזיבת החטא, חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. חרטה וידיוי הרי הם לפניך, אבא. שנתיים אלו כבר מאחורי, כך התחלתי לקיים את עזיבת החטא, אבל מה עם כל מה שבתוכי? איך אזרוק את כל התכנים ושינוי הערכים שהתרחשו בתוכי? איך את זה אעזוב?

ואת החלק של קבלה לעתיד אני מבקשת לעשות ברגע זה. מעל במה זו הריני להצהיר: לא אשוב עוד לזה החטא לעולם. לעולם לעולם לא אחזור לספסלי האקדמיה - לא באצטלה חרדית ולא בשמות אחרים, לא לתואר שני וודאי שלא מעבר לכך. "והוא רחום יכפר עוון".

על חטא שחטאתי לפניך ביודעים ובלא יודעים, על חטא שחטאתי לפניך בכחש ובכזב - על חטא שחטאתי לפניך בלימודים אקדמיים במכללה, הפונה גם לציבור החרדי...

יותר משנתיים עשיתי שם, אבא, שנתיים של יודעים ולא יודעים, שנתיים של כחש וכזב, שנתיים של לימודים אקדמיים במכללה... אבל דבר אחד אני מבטיחה לך בהן צדקי: אילו ידעתי את האמת, שמוסרת טוב כל כך מעיני הציבור, על טיב הלימודים שם - לעולם לא הייתי נופלת למקום הזה.

אבא, סליחה.

סליחה על שנתיים שבהן נאלצתי לשמוע את מרציי ומרצותיי, גלויי הראש בדרך כלל (בין גברים ובין נשים נשואות) נושאים ונותנים על מהי האמת, ואם בכלל ישנה כזו... ומדברים אפיקורסות "טהורה" בריש גלי, ושתקתי, מבלי שמצאתי בתוכי את האומץ למחות...

סליחה על שנתיים - בהן המילה הקובעת היא מחקר אמפירי ולא דעת תורה צרופה, ואין מקום לאמונה או לתפילה, אלא הכל אמור להתבסס על מדע מדויק...

סליחה על שנתיים - בהן נחשפתי לאורח חייהם האחר של מעבירי התכנים, שרחוק כל כך משמירת מצוות, בדוגמה האישית ובין בדוגמאות מחייהם, שאין הדף סובל את הציטוטים מהם. נותרו רק מחברות הסיכומים למזכרת עיון...

סליחה על כל פעם בשנתיים האלו, בה נכנסתי לספריית המכללה, שתוכני הספרים בה לא עברו כל צנזורה, או לפחות לא צנזורה שתתאים לסטודנטיות חרדיות...

סליחה על שנתיים, שבעצם לימודי שם נתתי אישור לבנות נוספות, שבאו אחרי והצטרפו אל "משולש הברמודה" הזה ששאב את כולנו בנהירה המונית בבלי דעת, לשם מה!?

סליחה על שנתיים, שבהן נתתי יד ל"תנועת ההשכלה" נוסח שנות ה-2000, שכמו בתקופת מנדלסון, כן היום: נשארים שומרי תורה ומצוות, אבל רק "מיישרים קו" עם התרבות הכללית, שפועלת בלי הרף לשיפור המצב החומרי של האדם, ולא מביאה בחשבון את רוחניותו...

סליחה על שנתיים של שקרים, ששיקרתי את עצמי ואותך, ש"אני צריכה את זה כדי להחזיק בית של תורה", ובמו לימודי שם פגעתי בבית של תורה שלי ומצאתי עצמי משתמשת בז'רגון שלפני כן לא השתמשת,

חלק רביעי

המהפכה השקטה

שורה ארוכה של מוסדות וארגונים שקמו בשנים האחרונות
במקביל למוסדות האקדמיה החרדית, מתוך מגמה ושאיפה
כללית לשינוי פני החברה החרדית ולהיפוך ערכים יסודי

הקמת מרכזי ההכוון התעסוקתי

**משרדי המחשלה השונים בפעילות מתואמת * התכנית לפרטיה * היערכות
תכנונית מקצועית ממדרגה ראשונה * תקציבים חסרי תקדים * היפוך
הפירמידה**

מיזם ההכוון התעסוקתי

עם חקיקת חוק הגיוס, יזמה הממשלה הליך נוסף המשתלב עם התכנית הכוללנית של שילוב חרדים באקדמיה ובשוק העבודה. מדובר במיזם רחב היקף של הקמת מרכזי ה'הכוון תעסוקתי' בריכוזים החרדיים.

במרכזי ההכוון התעסוקתי, הפועלים תחת תכנית 'פרנסה וכלכלה' במשרד הכלכלה, מתייחסים בצורה נעימה מאוד, מכבדת ויזידותית, לציבור החרדי. הדבר נעשה בצורה מתוכננת ומובנית, כאשר הנחמדות החיצונית מטעה אנשים רבים, שאינם מצליחים להבין את הסכנה הטמונה במרכזים אלו.

קודם כל, השאיפה המרכזית של מפעל זה היא עידוד אברכים לעזוב את שורות הכוללים. עצם פעילות זו בצורה מאורגנת ובהשקעת משאבים רבים, מהווה סכנה מהותית לציבור היראים ולעולם התורה. עד כה, ההחלטה האם להמשיך לדבוק בהיכלי הישיבות למרות הקשיים הכלכליים, הייתה החלטה פרטית של כל אברך באשר הוא, ובמקרה של קושי היה עליו לעשות חשבון נפשו עם עצמו או עם רבותיו. אולם המציאות שבה גופים חזקים פועלים בצורה מאורגנת וממוסדת להוצאת אברכים מהיכלי התורה, מהווה שינוי מהותי באטמוספירה של הציבור החרדי.

כמו כן, מרכזי ההכוון התעסוקתי פועלים בקביעות להפנות את האברך החרדי לעבר מחוזות בעייתיים ביותר, כשהאקדמיה היא אחת מהם, זאת בנוסף למסלולי הצבא והשירות הלאומי, ולשוק העבודה החילוני. בעיניהם, דווקא המקצועות היותר חילוניים נחשבים כ'משרות איכות'. אנשי ההכוון עוזרים לאברכים להשיג מלגות לימודים, על מנת להפנותם לעבר מסלולי האקדמיה, וגם מרכזי ההכשרה המקצועית שאינה אקדמית שעמם עובדים אנשי ההכוון, בחלקם בעייתיים מאוד, חילוניים ומעורבים, כמו 'ג'ון ברייס' וכדומה.

מיזם ההכוון התעסוקתי זכה לתקציב נדיב במיוחד, המגיע לסכום של חצי מיליארד שקלים המתפרס על פני מספר שנים.

משרד הביטחון ומשרד הכלכלה במהלך מתואם

במסגרת זו נעשה מהלך משולב של שני משרדי ממשלה שפעלו במהלך מתואם, כאשר משרד הביטחון מצדו מעניק 'פטור' משירות צבאי למספר גדול של בחורי ישיבות, ובמקביל, משרד הכלכלה מקים מערכות ענק שיפנו באופן אקטיבי ובכל הדרכים האפשריות לאותם בחורי ישיבות מקבלי הפטור, על מנת להביא ליציאתם לשוק העבודה.

את הבסיס הרעיוני למהלך פירט שר הכלכלה, נפתלי בנט, בהופעתו בפני הוועדה לביקורת המדינה -

"מבחינתי, נושא התעסוקה קודם לנושא השירות... מהי באמת פריצת הדרך בחוק הזה? ארבע שנות הפטור... כי צריך לדעת שמדינת ישראל באופן מודע, בשם הרצון לשלב חרדים בשירות הצבאי, שזה חשוב והכל, ירינו לעצמנו ברגל ולא אפשרנו לחרדי שרוצה לצאת לעבוד לצאת לעבוד. הוא חויב לעבור דרך הצבא, ויש שם המון מכשולים. אני אומר את זה דווקא כאיש שעושה מילואים עד ימינו אלה. האובססיה סביב הצבא גרמה לנוק..."

אני חושב שזה דבר שכולנו צריכים לברך עליו, הקבוצה הזאת מגיל 22 עד 28 באבחה אחת תהיה לה החירות לעשות מה שהיא רוצה - להמשיך ללמוד תורה, ללכת לשירות אזרחי, ללכת לשירות צבאי או ללכת לעבודה. האמת, אני בונה ומעריך שחלק לא מבוטל ילכו לעבודה, למרות שקשה לחזות".

כמו כן סוכם בין המשרדים כי באופן חריג למדי, משרד הביטחון יעביר רשימות מפורטות של כל מקבלי הפטור, אל הגורמים הרלוונטיים במשרד הכלכלה, כדי שלפעילי השטח יהיה המידע הנוח, שיאפשר להם ליצור קשר עם מקבלי הפטור.

פרטי התכנית, מפייה של מיכל צוק

להלן ציטוט מדבריה של גב' מיכל צוק, הממונה על התעסוקה במשרד הכלכלה, המפרטת את התכנית ואת המטרות המתוכננות, (הדברים נאמרו בישיבת 'הוועדה לענייני ביקורת המדינה', יום שלישי ל' באב התשע"ג - 06 באוגוסט 2013).

"סעיפי החוק שנוגעים לתעסוקה, שקשורים למתווה השוויון בנטל... זה קודם כל נושא הפטור, מה שקוראים לו בז'רגון (וקיבלנו על זה הערות, אבל לא אנחנו המצאנו את הביטוי), 'ריקון הבריכה'¹⁰³..."

זה בעצם אותו 'פטור' למסה גדולה של בחורים או אברכים מגיל 22... הם יהיו קהל היעד הפוטנציאלי המאוד מרכזי שלנו... מאחר ויש שיח ציבורי שאנחנו לא יודעים לאן הוא ילך, אנחנו מאוד מעוניינים שהם יגיעו כמה שיותר אלינו, ואנחנו גם נפעל באופן אקטיבי ונעשה reaching out ונפנה אל אותם אנשים ונציע להם את מה שיש לנו להציע... עדיין יכול להיות שיש תהליכים שיגרמו דווקא להתכנסות של אותם בחורים לתוך הישיבות או לתוך המגזר החרדי".

"אנחנו גם בחקיקה וגם בהחלטות הממשלה ובהידברות שלנו עם הצבא, אמרנו שאם אנחנו לא נדע מי האנשים האלה, אנחנו לא נוכל לפנות אליהם ולא נוכל להיות אקטיביים בתהליך... הייתה הבנה בממשלה, וזו גם הצעת החוק... שאנחנו נוכל לקבל מידע מי האנשים, איפה הם נמצאים, כדי שנוכל קודם כל ליצור אתם קשר באופן יזום..."

103. צמד המילים 'ריקון הבריכה' הוא כינוי להסרת החומות והחסמים שיאפשר לבחורי הישיבות ואברכים לצאת מהמסגרת הסגורה אל השוק הגדול.

למעשה, הנושא של הוצאת חרדים לשוק העבודה הוא אולי המעורפל ביותר בכל המיזמים שדוחפות רשויות המדינה בשנים האחרונות ביחס לציבור החרדי. אנשים רבים אינם מבינים מה הבעיה הגדולה בנושא. וכי אסור לאדם חרדי בעל משפחה ללכת לעבודתו ולכלכל את משפחתו? ואם המדינה החליטה לעזור לציבור זה למצוא את מחייתו, מה רע בכך? מה אנפת לנו מה הם מטרותיהם, זדוניות ככל שיהיו?

בהמשך מקוננת הדוברת הנ"ל על קבוצת הפטור הקודמת, ששחררה על ידי משרד הביטחון מבלי ששמותיהם יעברו לידי משרד הכלכלה, וכך לא יכלו לפנות אליהם על מנת להוציאם לשוק העבודה -

"הייתה קבוצה של כ-11,000 אברכים שקיבלה פטור לפני כשנתיים, ב-2011, ולגביה - לנו לא היה מידע. זה הבדל מאוד משמעותי מול מה שיהיה עכשיו. לא דענו מי הם, וכאמת לא ידענו לעשות פעילות אקטיבית לגביהם. זה היה חלק מהפקת הלקחים שלנו - שנדרש לנו מידע כדי שנוכל להעביר אותו לגופי השטח, שיוכלו לפנות לאותם אנשים".

בהמשך הדברים הסבירה מיכל צוק את סדרי הגודל של היעדים -

"...אבל אנחנו מעריכים שסדר גודל של כ-24,000 איש... אנחנו ניגע בהם בחמש שנים. אבל חוץ מזה אנחנו מעריכים שחלק מהשוק יעשה את שלו... אנחנו מעריכים ששם זה יהיה סדר גודל של כ-38,000".

היערכות תכנונית מקצועית מסדרה ראשונה

להלן ציטוט נוסף מדבריה של מיכל צוק באותה ישיבה, המלמד על ביצוע חלוקת הפטורים תוך היערכות תכנונית מקצועית ממדרגה ראשונה, כדי לאפשר מיצוי מקסימאלי של התכנית מצד מרכזי ההכוון התעסוקתי.

"...אנחנו סיכמנו עם הצבא, שהפטור מהשירות הצבאי ייעשה בתיאום אתנו, כשכתיאום אנחנו רוצים שני דברים:

האחד, שיהיה באמת דירוג. לא כל אותם 20,000 ומשהו בחורים ישתחררו ביום אחד, אלא שתהיה פריסה לאורך מספר חודשים.

ושהפטור יהיה גם בהלימה לתשתיות הגיאוגרפיות, לתשתיות תעסוקה, שלא יהיה מצב שאנחנו משחררים אנשים, מבלי שבסמך יש גופי תעסוקה שיודעים לתת להם את המענה התעסוקתי.

על זה יש לנו הסכמה עם הצבא, ואנחנו עובדים בימים אלה כדי להגיע למתווה שסרגע שהצעת החוק תאושר, אנחנו נוכל להיות כבר עם מתווה מוכן שהולם גם את הצעת החוק וגם את תשתיות התעסוקה שאנחנו מקדמים..."

שוק העבודה ככור היתוך חברתי

למעשה, הנושא של הוצאת חרדים לשוק העבודה הוא אולי המעורפל ביותר בכל המיזמים שדוחפות רשויות המדינה בשנים האחרונות ביחס לציבור החרדי. אנשים רבים אינם מבינים מה הבעיה הגדולה בנושא. וכי אסור לאדם חרדי בעל משפחה ללכת לעבודתו ולכלכל את משפחתו? ואם המדינה החליטה לעזור לציבור זה למצוא את מחייתו, מה רע בכך? מה אכפת לנו מה הם מטרותיהם, זדוניות ככל שיהיו?

חלק מהערפול נובע מכך שהעניין רחב מדי, ואי אפשר להתייחס אליו בשתי מילים של 'אסור' או 'מותר'. ישנם מקומות עבודה שהם לכתחילה שבלכתחילה, ולפעמים אפילו מצווה קדושה. יש מקומות אחרים שהם עדיין לכתחילה, אבל פחות; יש בדיעבד, בדיעבד קטן ובדיעבד גדול; יש מקומות אסורים, וכמעט אסורים, ויש מקומות שגובלים כמעט באיסורים של ייהרג ואל יעבור. כל מקום עבודה נידון לגופו בלבד, והדברים תלויים ברשימה ארוכה של פרטים אינדיבידואליים, כמו צביון המקום, הרכב אוכלוסיית העובדים, אחוז החילונים והדתיים, האווירה במקום, אחוז הנשים והגברים וצורת העבודה והקשרים שביניהם, אופיו וגילו של העובד החרדי באופן אישי, ועוד פרטים רבים.

יש אנשים רבים שגם מקום העבודה הכשר ביותר, הוא פסול עבורם. כך למשל אברך שעדיין לא נגפו רגליו בנפתולי החיים, והוא יושב ועמל בתורה, ויש לו האפשרות להמשיך עוד שנים רבות בדרך זו - אם הוא בוחר לעזוב את ספסלי הכולל, הרי הוא נכלל בהגדרה הנוראה של 'יכול לעסוק בתורה ואינו עוסק'.

גם השאלה כמה שעות ביום מוטל על האדם לעסוק לפרנסתו, היא שאלה לא פשוטה, שהתשובה עליה היא אישית ואינדיבידואלית מאוד. חז"ל משבחים את הראשונים שעשו מלאכתם עראי ותורתם עיקר, וזה וזה נתקיימו בידם.

מכל הסיבות הנ"ל, הנושא של יציאה לשוק העבודה הוא נושא שנתון לשיקול דעתו פרטני של כל מקרה לגופו, כאשר יש להעריך את אשר לפניו, ולעשות כחוכמתו, על פי עצת רבותיו. הכלל הבסיסי הוא שיש בכך הרבה מדרגות: הדרגה הגבוהה של מי שממית עצמו באוהלה של תורה, דרגה פחותה יותר של עבודות קודש כמו חינוך והוראה וכיו"ב, אחר כך יש גם עבודות כשרות, ויש בדיעבד, וכך עד לדיוטות התחתונות של עבודות פסולות ואסורות לגמרי, בחברה חילונית פרוצה ומעורבת, רח"ל. כמו כן, יש עבודות הדורשות לימודי אקדמיה גבוהים, המהווים בעיה בפני עצמה.

עד כאן השקפת התורה הפשוטה לכל ילד חרדי, וכאן מתחילות פעילותם של אנשי ההכוון התעסוקתי וכל היוזמות הממשלתיות הרוצות להפוך את הקערה על פיה. מטרתם היא להפוך את הפירמידה על ראשה, ולהציב אותה כך שבראשה עומדים דווקא המקצועות הבעייתיים ביותר, שמקומם וצביונם עמוק בתוך השוק החילוני וכרוכים בהשכלה אקדמית. הם אינם רוצים משגיחי כשרות, סופרי סת"ם או נותני שירותים בתוך החברה החרדית, אלא לראות דווקא אקדמאים או סתם כך אנשים בעלי הכשרה מקצועית גבוהה עם כמה שיותר תעודות; עורכי דין, אנשי צבא, אנשים שהתערבו והתעררו בשוק העבודה הכללי דווקא, ומעוררים בחברה הישראלית, שיעבדו הרבה שעות, וילדיהם יהיו ילדי מעונות, ואת כל זה הם משדרים תחת הסיסמה של 'תרבות עבודה והגשמה עצמית'.

המטרה שלהם היא ליצור פירמידה הפוכה, ולעודד כל אחד ואחד 'להתקדם' קצת, שלב אחד נוסף קדימה, שהוא בעצם שלב אחד אחורה. סולם הערכים שבו הם דוגלים ואותו הם מקדמים, הפוך לחלוטין מסולם הערכים החרדי; מה שבתפיסה חרדית הוא לכתחילה, מבחינתם הוא בדיעבד, ומה שבדיעבד הופך לכתחילה.

אם נרצה להזכיר בצורה פשוטה למדי את העיקרון הנ"ל, נוכל לעשות זאת בקלות רבה על ידי התבוננות בדפוסי הפעולה הבסיסיים של המרכזים הנ"ל.

הוא לערב את העובדים החרדיים בתרבות הישראלית החילונית, ולמוטט את החומות של ההבדלה התרבותית עתיקת היומין בין ציבור היראים לפורקי עול תורה ומצוות.

“אנחנו באמת זיהינו את הסוגיה הזאת של שילוב החרדים במשק ובתעסוקה כסוגיה קריטית... ושמענו היום... את החשיבות של שילוב גברים ונשים חרדים בתעסוקה, הן עבור המגזר החרדי בעצמו והן עבור החברה בכללותה”.

(אורלי ארו לחובסקי¹⁰⁴, מהמרכז הרפורמי לדת ולמדינה. ביום עיון באוניברסיטה הפתוחה בכנס 'תעסוקת חרדים - בין מדיניות למציאות' בתאריך 2.3.2015)

104. עו"ד במקצועה ומעורבת באינספור עתירות קנטרניות נגד הציבור החרדי, כמו עתירה נגד פתיחת 'כולל' בשכונה חילונית ועוד עתירות שונות נגד קווי מהדרין, (פרטים אלו מפורטים בפרסומים של המרכז הרפורמי לדת ולמדינה).
לפרטים נוספים יעוין בספר 'העלייה, השבר והניצחון' עמ' 215 (משה אבוטבול ראש עיריית בית שמש) על חלקה בעתירות ובג'צים למיניהם בהסתה נגד הציבור החרדי.

מסגרות ה'כלאיים' לנוער חרדי

המחוז החרדי מוציא קול קורא * קהלי יעד חדשים * שלושת סוגי הישיבות
התיכוניות * ישיבה יוניברסיטי * ישיבת ההסדר החרדית-טכנולוגית * תנועת
חרד'ש טוענת לזכויות יוצרים * רשימת המוסדות

**"דבר זה מנוי וגמור בסודם של רבותינו גדולי הדורות, שלא להרשות לימודי
חינוכיות לבני ישיבה, וראו את זה למפסיד בטוח. ורובם נתקלקלו, וקבעו למשפט
ללחום בזה מלחמת מצווה".**

(מרתן החזו"א, קובץ אגרות)

עוד אחת מפעילויות הדגל של רשויות המדינה במסגרת ניסיונות החינוך מחדש של הציבור החרדי בשנים
האחרונות, בהשקעת משאבים כספיים רבים ומאמצים עליונים, היא התכנית להקמת מסגרות הכלאיים לנוער
חרדי בגיל תיכון ועל-תיכון, בהן ישולבו לימודי קודש לצד לימודי בגרות ואקדמיה.

בתאריך י"ב באייר תשע"ד (12.05.2014) פורסם קול קורא מאת המחוז החרדי, הקורא לתקצוב מוגדל של
ישיבות תיכוניות חרדיות. ברור הדבר כי אין כוונת אנשי המחוז למנף ישיבות תיכוניות מהזן הישן כמו 'היישוב'
'ומערבא', אשר פנו לציבור מסוים בתחום האפור בשולי הציבור החרדי, אלא ליצור סוג חדש של ישיבות
תיכוניות, שתפקידן יהיה לפרוץ לתוך לב לבו של הקונצנזוס החרדי, או לפחות ל'שולי הקונצנזוס'. דברים
אלו הוצהרו ברורות על ידי האחראי על החינוך העל יסודי, בכנס חינוך שנערך בישיבת הכלאיים 'דרכי חיים',
בתאריך 10.06.2014:

**"משרד החינוך באמת פרסם עכשיו קול קורא שמעודד עוד ישיבות כאלה, עם הרכה מאוד
משאבים ויבואו ויקימו עוד כאלה. אם לא יפנו לקהלים חדשים אז אני לא יודע... מה זה קהלים
חדשים? למשל, 'חסיד'. היה פה קודם הרב שמוטרד מהקהל החסידי... 'בומבך'. או דור שני של
בעלי תשובה, למשל, ששם קורים דברים מאוד מעניינים, בטח הציבור מכיר. או למשל כל אותם
בנים של כל אותו דור של אותו ציבור חרדי שהלך ללמוד לימודים אקדמיים. בקיצור, מוכרחים
לפרוץ לקהלים חדשים".**

דברים דומים אומר בצלאל כהן, ראש המוסד 'חכמי לב', בראיון לקובי מידן בתאריך 07.03.2015:

**"חשוב להזכיר כי יש ישיבות תיכוניות חרדיות, אנחנו לא הישיבה התיכונית החרדית הראשונה,
אבל אנחנו כן שונים מבחינת קהל היעד, כי הישיבות הקיימות פונות לקבוצה שנקראת 'חרדי מודרני'**

שוו קבוצה לא גדולה עם מאפיינים מאוד ספציפיים, ואנחנו פונים לאוכלוסייה החרדית, נקרא לזה ה'סטנדרטית'. לכל החברה החרדית".

משרדי הממשלה השונים עודדו הקמה של מוסדות שכאלו ממספר סוגים:

- ישיבות 'הסדר' חרדיות (גילאי ישיבה גדולה)
- ישיבות 'תיכונות' חרדיות (גילאי ישיבה קטנה)
- ישיבות טכנולוגיות לנוער מתמודד (גילאי ישיבה קטנה)

היקף התופעה במספרים

יש עשרות מסגרות כאלו. נציין כאן שלוש ישיבות תיכוניות חרדיות שנפתחו אך לאחרונה¹⁰⁵.

- **חכמי לב** - בראשות בצלאל כהן (ממומן ע"י "האגודה לקידום החינוך"). המוסד נמצא בירושלים ליד בית וגן.
- **תדוות התורה** - בראשות משולם ברנדויין, מח"ס גנא דפלפלי (ממומן על ידי 'אמי"ת' - רשת ישיבות תיכוניות). המוסד נמצא בירושלים בגבעת שאול.
- **המדרשה החסידית לצעירים** - בראשות מנחם בומבך, רכז 'תכנית' 'חרדים' ב'מכון מנדל'. המוסד נמצא בביתר. (ראה להלן פרק ט"ז).

"למדנות, מוסר ואליטיזם" הוא שמו של הספר שבו בחרו תלמידי הישיבה התיכונית 'חכמי לב' כדי להפיץ את כישוריהם האינטלקטואליים, בדוכני שבוע הספר בתל אביב.

105. על פי דברי בצלאל כהן יש שמונה ישיבות תיכוניות חדשות שאינן מיועדות לנוער נושר: 'מאורות' בבית שמש, 'דרך אמונה' תירוש, כפר סטירין, מתיבתא בית שמש, הישיבה בכרמיאל, (על פי נתונים שהציג בצלאל כהן) ואותם ישיבות שהזכרנו. כמו כן ישנם עוד מסגרות רבות לנוער מתמודד על כל גווניו כמו 'חלקת יעקב', 'מנורת המאור', 'אורייתא', 'שערי רחמים' ועוד. כמו כן ידוע על חמש מכינות קדם צבאיות: בני בינה - מבשרת ציון, טל חרמון, תפארת ארזים, הררי ציון וגבורת ארי (יצוין כי פיסקה זו הינה על פי נתונים שהתפרסמו על ידי אנשים העוסקים בתחום כמו בצלאל כהן ודומיו אך לא עלה בידנו לברר אחת לאחת את דיוק ומהימנות הדברים).

ישיבה יוניברסיטי בירושלים, לישראלים

כמו כן הוקמה ישיבה לגילאי 21-17 בשם **דרכי חיים** - קמפוס עין חמד, בראשות ישראל כהן רוזובסקי. המוסד בירושלים נפתח עבור נוער המתקשה להשתלב במסגרות הרגילות, אך נועד להוות במשך הזמן מודל של ישיבה פורצת דרך, ברוח 'ישיבה יוניברסיטי'¹⁰⁶. (או כפי שהם נוהגים לכנות את עצמם "הנחשון שלפני המחנה").

קמפוס עין חמד הנחשון שלפני המחנה

מודל קמפוס עין חמד מעניק מעטפת הוליסטית
ייחודית לצעיר החרדי בגילאי 17 עד 21

לימודי קודש במסגרת ישיבתית
השלמת בגרויות צימצום פערים בהשכלה
מקצוע מבוקש הקניית מקצועות מבוקשים במשך
סיוע בהשמה לתעסוקה במקצועות אותם רכשו

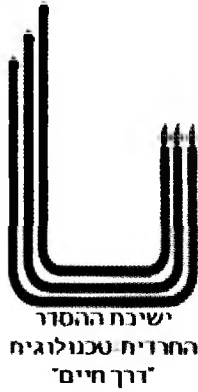
"הנחשון שלפני המחנה"

פרסומת של קמפוס עין חמד, מוסד מהדור החדש של מוסדות הכלליים, מציג את הצעירים הלומדים בו כחלוצים העוברים לפני המחנה, המכשירים בגופם את השינוי החברתי המיוחל, לטעמם.

הקמת 'ישיבת הסדר טכנולוגית חרדית'

סיפור בפני עצמו הוא המוסד 'דרך חיים', המיועד לגילאי ישיבה גדולה, בראשות כרמי גרוס ודוד בלוך (מהנח"ל), שהוקמה בשנה שעברה. הישיבה היא 'ישיבת הסדר טכנולוגית חרדית' המשלבת לימודי קודש עם לימודי מחשבים ושירות צבאי. מוסד זה גזקק לאישורים תקדימיים מסוגם, היות שהסדרי 'תורתו אומנותו' מיועדים לאלו המקדישים את יומם אך ורק לתורה, ואף ישיבות הסדר אינן רשאיות לשלב לימודי חול לצד לימודי הקודש. נקודה זו מצביעה שוב על המוטיבציה הגבוהה של גופי הממשלה ליצור שינוי בציבור החרדי, כשלשם כך הם מוכנים לכל צעד שיידרש, תקדימי ומפלה ככל שיהיה. מבחינת רשויות המדינה, כל מה שקשור איכשהו להוצאת חרדים לעולם החילוני, הרי הוא בבחינת יעד לאומי הדוחה מפניו כל שיקול אחר, מרכזי ועקרוני ככל שיהיה.

106. כשהוקמה הישיבה קם קול מחאה, ורוזובסקי הגיב על כך בתכנית רדיו ובה טען שהישיבה מיועדת לנושאים וכל התלמידים בישיבה היו בשנה וחצי שקדמו לכך ללא מסגרת, אך בכנס חינוך המיועד למנהלי הישיבות התיכוניות הנ"ל. אמר רוזובסקי כך: "קיבלנו תלמידים מרוסקים, לא היה עם מי לדבר, וזה לא נוער נושר! זה נוער. (מסובב את ראשו ימינה ושמאלה ואומר: "לא מקליטים פה?") זה נוער שקלטנו מעולם הישיבות, המיתוגיות, מותגים" גם מקריאת המאמרים שבפרסומים הרשמיים של מוסד זה, ניתן להיווכח כי לא מדובר במתרון טכני לנוער מתקשה אלא בצעד אידיאולוגי מוצהר עם הזון של 'ישיבה יוניברסיטי'.

15 פברואר 2015

ד"ר

הנדון: ישיבת ההסדר החרדית-טכנולוגית "דרך חיים" - ג' יבנה.

1. ישיבת ההסדר החרדית - טכנולוגית "דרך חיים" - מחלים החלה את פעילותה בספטמבר 2013 בקמפוס "המרכז האקדמי לב" שבירושלים. בשל הגידול המהיר בכמות התלמידים ובשל "מצוקת דיוור", עברה הישיבה לאחרונה לקמפוס ג' יבנה.
2. הישיבה הוקמה ביזומה משותפת של משהב"ט/האגף הביטחוני - חברתי וצה"ל (אכ"א והרבצ"ר) במטרה לענות על שתי מטרות: **שילוב צעירים חרדים בשורת צבאי משמעותי** **בצה"ל וכן שילובם (עם שחרורם מצה"ל) בשוק התעסוקה.**

הנהלת ישיבת ההסדר "דרך חיים" מסבירה במכתבה את מטרת הקמת הישיבה מצד רשויות הבטחון - "שילוב צעירים חרדים בשירות צבאי משמעותי, ושילובם בשוק התעסוקה".

בהמשך המסמך מתארים אנשי המוסד את שאיפותיהם אודות המשך הקמת מפעלי כלאיים משונים, בדמותו של הכולל הטכנולוגי.

8. בימים אלה אנו שאקדים על הקמת פרויקט נוסף לצידה של הישיבה: **"סלל טכנולוגי"**. הכוונה היא לקלוט בעלי מקצוע חרדיים במקצועות המחשוב והאלקטרוניקה (חלקם הגדול בגרי שח"ר) המעוניינים להמשיך וללמוד לימודי קודש במחצית הראשונה של היום (9-13) ובמחצית השנייה של היום (13:30-19:30) לעסוק בפיתוח פרויקטים טכנולוגיים לפרנסתם. **מוגין זהה באם בדברים עם בכירים ברכצ"ר כי משמש עבורם מסן למציאת פתרונות הלכתיים-טכנולוגיים לביטות אשר מגיעות לפתחם.**

9. ישיבת ההסדר "דרך חיים" בג' יבנה מסתמנת כפורצת דרך בקרב שכבות משמעותיות בציבור החרדי. זאת, בשל העובדה כי אנו קולטים נער ברמה גבוהה ומוכחים כי ניתן לגדל דור חדש שמצד אחד, לא נפל ברמתו הדתית והתרבותית מכל ישיבה חרדית אחרת, ומאידך, מכשיר אותם להשתלבות בשוק התעסוקה ובמקצועות מבוקשים אשר יאפשרו להם לפרנס את משפחתם בכבוד. אם רואים בבוגרי התכנית שלם, וכך גם אם מכשירים אותם, **לשמש כשגרירים בתוך החברה החרדית אשר ישמשו מודל לחיקוי של בני נוער רבים, ובכך יביאו לשינוי משמעותי ומבורך בקרב הציבור הזה, להשתלבות משמעותית בשוק התעסוקה ובנישואה משותפת בגסל הביטחוני.**

עוד מבהירים הכותבים כי אינם רואים במפעלים סוג של פתרון בדיעבד לנוער שוליים, אלא 'מודל לחיקוי' שתפקידו להוביל לשינוי משמעותי במגזר החרדי -

להלן פרסום מתוך אתר של עמותת חדו"ש (חופש דת ושוויון, ארגון אנטי דתי ידוע ודומיננטי מאוד), בו מבושרים הכותבים לקהל הקוראים בשמחה על הקמת מסלול ישיבות ההסדר שהתחיל לפעול. בפרסום הם גאים להדגיש את העובדה כי המודל של ישיבות הסדר חרדיות הינו הצעה של מר שחר אילן, סמנכ"ל חדו"ש.

מסלול ישיבות ההסדר החרדי החל לפעול

25 החרדים הראשונים המשרתים במסלול ההסדר הגיעו אתמול לבקו"ם. המסלול שאורכו חמש שנים, משלב לימודים בישיבה ולימודי מקצוע.

16:20 12/12/2014

צה"ל הקים, לראשונה בתולדותיו, שתי ישיבות הסדר חרדיות. מסלול השירות של חיילי ישיבות ההסדר החרדיות יימשך כחמש שנים – שנת מכינה, שנתיים לימודי קודש ולימודים מקצועיים, ושנתיים שירות צבאי. מסלול ההסדר החרדי הוקם בחשאי, ככל הנראה מחשש שקיצוניים במגזר החרדי ייאבקו בהקמתו וימנעו את יישום התכנית.

25 המתגייסים הראשונים במסלול הגיעו אתמול לבקו"ם, לאחר שסיימו את שנת המכינה. 25 חרדים נוספים יתגייסו במסגרת מסלול ההסדר בסוף דצמבר. החיילים מתגייסים לאחר לימודים בשתי ישיבות בשם "דרך חיים", האחת בנחלים והשנייה ברמת הגולן. לפי "כיכר השבת", מלבד לימודי קודש הם למדו גם את תחום הסייבר, והם מיועדים לשרת ביחידות בתחום התקשוב.

מקור באחת מישיבות ההסדר החדשות אמר: "לפרויקט יתגייסו אך זרק חרדים. לא נראה במסלול דתיים לאומיים או חילונים, משום שחוק הגיוס החדש שעבר בכנסת היוצאת לא מאפשר למלש"בים (מיועדים לשירות ביטחון) שאינם בני אותו מגזר, להתגייס למסלול שיועד למגזר אחד".

"מסלול ההסדר החרדי הוקם בחשאי, ככל הנראה מחשש שקיצוניים במגזר החרדי ינסו למנע את פתיחתו"

עמותת חדו"ש הגישה לפני שנתיים וחצי לוועדה לשוויון בנטל, אז בראשות חבר הכנסת לשעבר יוחנן פלסנר, הצעה להנהגת מסלול הסדר חרדי. לפי ההצעה, תלמידי הסדר חרדים יהיו זכאים לשנת השלמת השכלה. התקופה שבה ילמדו בישיבה חרדית מעבר לגיל 18, תנוכה מתקופת הלימודים במסלול ההסדר.

בהצעה שחיבר סמנכ"ל חדו"ש, שחר אילן, נכתב בין השאר כי עד גיל 22 יידרשו המצטרפים למסלול לעשות שירות צבאי של 16 חודש, כמקובל בישיבות ההסדר. מגיל 22 הם יוכלו לעשות "הסדר מרכז", כלומר שירות צבאי של שישה עד 15 חודשים. מספר המצטרפים למסלול המקוצר יוגבל בהתאם לצורכי הצבא, והם יידרשו להודיע על הצטרפותם מראש. השירות ב"הסדר מרכז" קצר, אבל אחריו בא שירות מילואים.

לפי ההצעה, חיילי ההסדר החרדי יוכלו לקבל שנת השלמת השכלה, אבל בגלל משך השירות הקצר, היא תבוא על חשבון תקופת הלימודים בישיבה ולא על חשבון תקופת השירות הצבאי.

יש להדגיש כי רוב המסגרות הללו אינן מיועדות רשמית לציבור 'חרדי מודרני' ('חולצות כחולות') או לצעירים בעלי קשיי למידה, וגם לא עבור 'נושרים' או עבור חלשים, אלא עבור בני ישיבות איכותיים מהציבור החרדי ממש, בוגרי חדרים רגילים, בעלי סגנון ישיבתי מוחלט ('חולצות לבנות') עם הקפדה על חזנות ישיבתית נאותה¹⁰⁷.

הרעיון ברור: ליצור זן חדש של בחור ישיבה חרדי, שאינו רואה כל סתירה בשילוב לימודי המגורה עם לימודים אקדמיים ועם השקפות עולם ציוניות.

לעת עתה לא עלה בידנו לברר נתונים מספריים מלאים על מספרם המדויק של בחורי הישיבה הלימודיים במסגרות מסוג זה, אך מדובר כפי הנראה במאות רבות.

107. כך למשל במוסד 'דרך חיים' בניהולם של כרמי גרוס ודוד בלוק, פנו בשנה הראשונה אך ורק לציבור בוגרי 'נהורא' ומערבא, אך ברישום בשנה השנייה כבר פנו לציבור בוגרי ישיבות קדושות.

אלי בן דהן, האחראי על מערך גיוס החרדים לצה"ל, מגיע לראות מקרוב את המחזור הראשון של המגויסים מתוך הישיבה הטכנולוגית החרדית.

האיש וחזונו

ראיון עיתונאי עם כרמי גרוס, העומד בראשות ישיבת ההסדר (חרדים 'דרך חיים' אשר התראיין עבור העיתון הצבאי 'במחנה לחייל החרדי 3'. בראיון זה חשף כרמי גרוס את השקפת עולמו בשלל נושאים מהותיים העומדים על סדר היום. במרכזו של הראיון עמד נושא גיוס בני הישיבות, כאשר גרוס מביע את תמיכתו המוצהרת ברעיון גיוס בני הישיבות לצבא, 'מתוך מסר של אהבה ושמחה' -

והייתה לו אותה מחויבות להלכה". בלוח מדגיש. "כזה אנחנו שונים מהתפיסה החרדית הרגילה, כיוון שהטרמינולוגיה אצלנו היא לא 'נאלץ לצאת לצבא' או 'נאלץ לצאת לעבודה'. אצלנו כחלק מהחיים המעשיים יש לעבד ולהתגייס מתוך חובה מוסרית, לא רק בגלל החוק".

► ני. "אנחנו רוצים ליצור גשר לעולם הלא-חרדי, לגרום לו להכין שיש עוד פנים לחרדים - חרדים שרוצים לעבוד ולהתגייס, עם מסר של אהבה ושמיחה". גם החשיפה לאורח החיים החרדי תתרום לחיי הנונים. "לעולם החרדי יש מקום בכניית המדינה, יש לו משהו חשוב מאוד להציע וכל המדינה מפסידה כי הוא נותר מאחורי הקלעים", גרוס אומר.

גשר חד סטרי

"צבא ועבודה אינם אילוף"

גם לימודי הטכנולוגיה והסייבר, מסביר גרוס, הינם 'לימודי קודש' לכל דבר -

השלב הבא שהם משרטטים לישיבה הוא פתיחת מסלולי לימוד נוספים מעבר למחשבים ולסייבר, והפצת השיטה מחוצה לה. "היינו מאוד רוצים לראות עוד מוסדות", מכריז ליבר. "מבחינתנו אמרנו אמירה והיינו רוצים לראות אותה מגיעה לעוד מקומות, דומים או דומים באופן חלקי לישיבה שלנו - שכל אחד יעשה את זה לפי אמונתו וכמה שיותר מהר. אני חושב שהמחר של הציבור החרדי נמצא בפתרונות כאלה: מצד אחד לשמר ציבור עם כל העקרונות שהוא מאמין בהם ומהצד השני להיות מסוגל להשתלב ולתרום כחלק מחברה כריאה".

מתאר ראש הישיבה, הרב כרמי גרוס, את סדר היום של תלמידיו. "משש והלאה, אנחנו לומדים לימודי קודש של טכנולוגיה וסייבר ולאחר מכן -", הוא נקטע על ידי אחד הרבנים האחרים שמתקן אותו - "לימודי טכנולוגיה הם חול ולא לימודי קודש". וגרוס, מבלבל מעט, צוחק, ומסביר את דבריו שנאמרו בכדרך אגב, "אצלנו זה לא חול, אצלנו הכול קודש". זה אולי מסביר בתמצית את ייחוד זה של ישיבת דרך חיים, שמעבר לכשורה שהיא

בסיום הראיון מתאר גרוס את חזונו ושאיפתו לראות בפריחתם של מוסדות רבים אשר ילכו בדרך זו, 'זכמה שיותר מהר' -

'מכון מנדל'

בית היוצר ל'פיתוח מנהיגות חרדית אלטרנטיבית'

קווים לדמותו * יצירת מנהיגות חדשה * תוצאות בשטח * בוגרי המכון

מקימים מוסדות כלאיים * עדות חיה

דומה שלא תהיה מלאכתנו שלמה, אם לא ניתן מקום מיוחד לסיקור אחד מגידולי הפרא היותר מסוכנים, שצמחו בשנים האחרונות בחצר האחורית של הציבור החרדי, הלא הוא 'מכון מנדל למנהיגות חינוכית', שהפך בשנים האחרונות לבית היוצר, וליתר דיוק לאחד מבתי היוצר המובילים של 'מנהיגות חרדית חדשה לציבור החרדי'. רבים מבוגריו אחראים למהפכות שליליות רבות המתחוללות כיום בתוך הציבור החרדי.

קווים לדמותו של מכון מנדל

'מכון מנדל' נוסד בשנות התשעים על ידי המיליארדר היהודי מורטון מנדל, פילנתרופ נלהב וגאון בניהול. על פי הערכות העיתונות, מנדל תרם עד כה כשלוש מאות מיליון דולר למטרות שונות במדינת ישראל. מאז היווסדו של המכון מתקבלים לשעריו בכל שנה כמות מצומצמת של כחמישה עשר עד עשרים נבחרים בלבד, מתוך מאות מועמדים. החניכים מקבלים מלגה מלאה ומשכורת חודשית כדי להשתתף בתכנית לימודים בת שנתיים, המחייבת אותם להשתלב לאחר מכן במגזר הציבורי, כמנהלים וכמנהיגים בתחומי עשייה שונים.

יצירת מנהיגות חדשה אלטרנטיבית לציבור החרדי

'פיתוח מנהיגות חרדית בעלת חזון ומחויבות לקהילה' - זהו הסלוגן של התכנית החדשה שפתח מכון מנדל עבור הציבור החרדי (בשיתוף עם האוניברסיטה העברית). מדובר בתכנית בשם 'שלוחי ציבור' לציבור החרדי, שנפתחה במכון מנדל לפני כחמש שנים. עד כה השתתפו בתכנית זו או בענפיה למעלה ממאה וחמישים גברים ונשים שהם 'אנשי מפתח' בציבור החרדי. מטרת התכנית היא להכשיר 'מנהיגים בעלי חזון' לציבור החרדי, שתהיה להם השכלה אקדמית.

התוצאות מורגשות בשטח

במסגרת התכנית נדרש כל חניך לגבש פרויקט גמר בסיום הלימודים. כתוצאה מכך, התפתח תחת הדגל של 'יצירת מנהיגות חדשה לציבור החרדי' - 'פס ייצור' של פרויקטים בתחומי עשייה שונים, כעשרים פרויקטים חדשים מדי שנה. מטבע הדברים, חלק מהפרויקטים נשמרים תחת מעטה של שקט מוחלט, ולכן על רבים מהם אין בידינו מידע מדויק, אך די לנו בכמה דוגמאות של תוצאות שנודעו לנו, כדי לקבל מושג על היקף ההשפעה של חניכי מכון מנדל.

להלן מספר ישיבות תיכוניות חרדיות שנוסדו לאחרונה, מתוך אלו שפורטו בפרק הקודם, אשר נוסדו או מופעלים על ידי בוגרי מכון מנדל:

- ✓ 'המדרשה החסידיית לצעירים' - בראשות מנחם בזמבך, רכז תכנית חרדים במכון מנדל.
- ✓ 'הישיבה התיכונית חכמי לב' - בראשות בצלאל כהן, בוגר מכון מנדל.
- ✓ רכז לימודי האקדמיה ב'דרכי חיים' הינו בוגר מכון מנדל, וכן 'רב בית המדרש'.
- ✓ אותו 'רב בית המדרש' הינו אף ר"מ בישיבה התיכונית 'חדוות התורה'.
- ✓ אחד הבולטים מבין בוגרי מכון מנדל הינו ר"מ בישיבת ההסדר 'דרכי חיים'

לרשימה זו מצטרפים סמנכ"ל פיתוח בקרן קמ"ח והאחראי על תכניות חרדים בג'וינט. כמו כן, חלק מהמפקחים מטעם המחוז החרדי במשרד החינוך (כגון מפקחת מחוז ירושלים ומפקח החינוך העל יסודי) הם גם בוגרי מכון מנדל¹⁰⁸.

מכון מנדל מהווה מודל השראה ליוזמות נוספות, כאשר בעקבותיו נפתחים מכונים נוספים ותכניות רבות, שלכולם מטרה אחת: להצטרף לדגל 'יצירת מנהיגות חדשה לציבור החרדי'.

קול קודש

נשים חרדיות, קהילה, חברה ופעולה: קבוצת שיח בסוגיית מעמד האישה

הקבוצה תתן בין השאר בחשיבה שיוונית, במהירות נשית בקהילה החרדית כשיח הגלוי והשילובי. נשים בסרחי הלכה והעין, נבשילוב הראוי בין נשים לגברים במרחב הקהילתי החסומי והמגויס. כמו כן יידו אסטרטגיה פעולה לקידום נשים חרדיות כירות ויזמות ובמסגרת קבלת החלטות.

המפגשים המיועדים לנשים חרדיות ילוו כדרכאות של נשוא ואמני רוח וחקריות וחוקרים מהאקדמיה כותמים שבהם תעמק הקבוצה. כמו כן יתקיימו מפגשי 'השראה' עם אקטיביסטיות מהקהילה החרדית ומרחבה הישראלית בכלל.

המפגשים יתקיימו אחת לחודש במסגרת או ליר ביחשלים.

עד 10 במרואר 2016

מכון מנדל מהווה מודל השראה ליוזמות נוספות, כאשר בעקבותיו נפתחים מכונים נוספים ותכניות רבות, שלכולם מטרה אחת: להצטרף לדגל 'יצירת מנהיגות חדשה לציבור החרדי'.

כך למשל, יוזמה של מכון 'ון ליר', ממכוני המחקר הנחשבים בישראל, המנסה לקדם יוזמה של נשים חרדיות פמיניסטיות, היוצרות 'מנהיגות נשית שיוונית'.

108. המחוז החרדי הוקם במשרד החינוך על ידי שר החינוך שי פירון, כשבמסגרתו הוקמה מערכת חינוך ממלכתית חרדי. תקציבי ענק יועדו לעידוד מוסדות תיכוניים לנוער חרדי (ישיבות תיכוניות), וכן הורחב מספר המפקחים ממפקחים בודדים לכשמונים מפקחים היום. אותם מפקחים נבחרו בקפידה כבעלי אגנדה העולה בקנה אחד עם דעותיו של שר החינוך דאז.

עדות חיה

הציטוטים הבאים הינם דבריו של בצלאל כהן (ראש הישיבה התיכונית המיועדת לחרדים - 'חכמי לב'), חניך ישיבת פוניבז' לשעבר, וכיום בוגר מכון מנדל ופעיל מרכזי ונמרץ ביצירת הרובד המנהיגותי האלטרנטיבי לציבור החרדי:

"בשנים האחרונות, אנו רואים כיצד מתוך הקהילה החרדית צומחת מנהיגות אחרת ומחויבת, אשר מחזיקה בערכי היסוד של הקהילה החרדית, ויחד עם זאת מבקשת לבחון מחדש את הנורמות הרווחות בקהילה זו ואת הפעולות הנדרשות להתמודדות עם אתגרי השעה. מנהיגות זו נדרשת לאומץ רב, להעלות שאלות נוקבות ולעמוד תחת מתקפות מבית, מתוך אהבה גדולה לקהילתם ודאגה לעתידה הרחני והגשמי ולמקומה במדינת ישראל ובעם היהודי.

מנהיגות זו הינה כיום עדיין מיעוט בקהילה החרדית, אולם קולה נשמע מעת לעת באופן רחב יותר. היא זוכה כיום להשמיע קול בהיר וצלול, שרבים וטובים בקהילה החרדית מבקשים לשמוע. היא נדרשת עוד לדרך ארוכה על מנת להשפיע השפעה רחבה וכת קיימא בקהילה החרדית, אבל הניצנים שלה בתחומים רבים, הם בהחלט מעודדים.

להמחשת העניין, אשתמש בכמה דוגמאות לצמיחתה של אותה מנהיגות. במכון מנדל למנהיגות ובאוניברסיטה העברית בירושלים, פועלת כבר למעלה מחמש שנים תכנית "שלוחי ציבור" לפיתוח מנהיגות חרדית בעלת חזון ומחויבות לקהילה, שהשתתפו בה עד כה למעלה ממאה וחמישים גברים ונשים, אנשי מפתח בקהילה החרדית. בשנתיים האחרונות הופעלה תכנית "מובילות"¹⁰⁹ להעצמת נשים חרדיות ולשילובן בתפקידי מפתח. בשנה האחרונה הוקם מכון "מדת" לחשיבה תורנית, העוסק בקוד האתי של 'תפקיד הרב בקהילה'.

מנכ"ל קמ"ח נואם בכנס 'מובילות'

בימים אלו מוקם 'איגוד מטפלים מקצועיים חרדים', למניעת תופעות לא רצויות בתחום הטיפול. אלו הן רק מעט מזעיר מהיוזמות החיוביות הצומחות להן מתוך הקהילה עצמה."

בהמשך דבריו קרא הנ"ל למנהיגות החילונית להושיט יד למהלך:

"שכן מנהיגות זו לא תוכל לפעול באופן משמעותי ללא תמיכה של גורמים חיצוניים, הן בעולם הפילנתרופי הרחב, והן בגופים ציבוריים בשלטון המרכזי וברשויות המקומיות."

(חדשות 09.12.15 ynet)

109. תכנית זו מנוהלת על ידי אישה המגדירה את עצמה 'פמיניסטית' חרדית. בבחירות האחרונות הייתה שותפה לתעמולה בתקשורת החילונית למען שייבוץ נשים חרדיות ברשימות של ש"ס ויהדות התורה, ואף התראיינה לתקשורת החילונית בארוכה. תכנית זו נעשית בשיתוף עם 'קרן קמ"ח' ואף זוכה לפרסומים שונים בעיתונות החרדית. התכנית ממחישה ביתר שאת כיצד תכניות הכוללות פעילות שיטתית להחדרת ערכי 'פמיניזם' לציבור החרדי (מגמה שאפילו בעיני חוגים פשרניים כמו אנשי הישיבה 'יוניברסיטי' בארה"ב נחשבת לדבר הרסני וחמור). כשהן באות תחת הטיעון הקבוע של שיפור אפשרויות הפרנסה והתעסוקה, הן זוכות לשיתוף פעולה מלא (לעיתים בטעות) מצד גורמים חרדיים רבים.

הנכם מוזמנים להשתתף במחזור השלישי של קורס פוליטיקה ומדיניות לחרדים וחרדיות ברוח סוציאל-דמוקרטית

הקורס מיועד לתרדים וחרדיות שרוצים להשפיע על המגזר החרדי - ועל החברה הישראלית כולה. לנשים ובנינים שמעוניינים לעסוק בפעילות ציבורית או פוליטית. לנאכלו שכבר עוסקים בעשייה חברתית ורוצים להרחיב את הידע, הכלים ומנגלי המעילות שלהם. למי שמעוניינים לבחון ולהרחיב את השקפת עולמם בתחום הכלכלי, התכניתי, המדיני והמפלגתי.

תכנית הקורס

- 6 בספטמבר, 9 אול - **שנייה פתיחה**
חלק השני: הכרת תרבות פוליטית
חלק שלישי: גיוס ישר בלכללה השלישית של ברוך הגרוד
- 13 בספטמבר, 11 אול - **לכלכלת ישראל**
חלק ראשון: כלכלת ישראל מקום הסדרה העד הזה
חלק שני: תוכנית כלכלית אלטרנטיבית למדינת ישראל
- 20 בספטמבר, 17 אול - **שקטת החשב, חומריה חברה החרדית**
חלק ראשון: שקטת חריגון בישראל, בין הביטוי לשיעור
חלק שני: חומרי החברה החרדית בישראל
- 27 בספטמבר, 24 אול - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון ישראלית והמגזר הפניוני (פרט יוסי)
פרט בוטאט שקטת שקטת ישראלית המופת המפוסת בשקטת משנה בשנה המודל הפניוני
- 4 בספטמבר, 10 חשוון - **המספר השני של פלשטיני**
חלק ראשון: שקטת הפוליטיקה והכלכלה והכלכלה חלום חלק שני: המספר והמפונות הפניוניים נקודות מבט כספיות
- 10 בספטמבר, 16 חשוון - **ערכי ישראל, המודל נוסף חיון**
חלק ראשון: ערכי ישראל, המודל נוסף חיון חלק שני: ישראל כיום, המודל נוסף חיון
- 17 בספטמבר, 23 חשוון - **ישר מדינת ישראל**
פרט לומלול: עסק ויחוס
מקום עם כספים פלשטינים
- 24 בספטמבר, 30 חשוון - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון
- 1 בספטמבר, 7 תשרי - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון
- 8 בספטמבר, 14 תשרי - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון
- 15 בספטמבר, 21 תשרי - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון
- 22 בספטמבר, 28 תשרי - **שקטת חריגון**
שקטת חריגון

סמינר קיץ "חכמתכם ובינתכם"

שערי קוד תקווה

בקיץ הקרוב, בתאריכים י"ט-כ"ח בתמוז (3.8.16-25.7.16), תקיים הקרן סמינר שיעסוק במפגש בין הישן והחדש, השמרנות והחדשנות.

המתח העולה מתוך המפגש אינו חדש. הוא כבר היה מעולמים. בכל דור ודור הם הצורך לאון בין דפוסי החיים שהתגבשו במרוצת הדורות לבין אתגרים חדשים שלא היו מעולם. אנונו מספרים את אותו הקיסור, הסיפור שקיבלנו נאבותינו - אך מספרים אותו מחדש.

בעת החדשה, עידן בו נעשו השינויים במציאות הנפוסים ודרמטיים. נעשה הניגוד בין החדש לישן הרף יותר. מלבד שינויים במציאות הריאלית והטכנית, דומה שהאתגר הגדול עומן דווקא במיישד הערכי והרעיוני.

בסמינר בן עשרה ימים, שיתקיים בנרחבו הרעועים של קיבוץ חפץ חיים, נענוה בונושא יחד עם רבנים ומרצים בולטים שיאירו את צדדי ההתחום השונים מתוך חכמתם וניסיונם הסמינר ינהל על-ידי הרב יהושע ספר.

הסמינר כולל שרות לאורך התקופה וכולל שבת) בבית המלון "ציפורי בכפר".
בונוס: כל משתתף יהיה זכאי למלגה בת 2,000 ₪.

קול היעד של הסמינר הוא השידודש החרדי, החש מעצם טבעו את המתח בין זהות חרדית עמוקה לבין עולם שונה ומשוגד, גם מי שאינו סקדורס רשמי לאיים ממוסדות. הסמינר מנסה לרחקם ונושאים כאחד. הוא מיועד לברבים בלבד.

קרן החברה היא נוסר טיכודורי ששם ס למארה לטכח מצוינות אנוחחאניטקלטוראליית בעם ישראל ובמדינת ישראל. באמצעות תכניות ומפעלים חינוכיים העוסקים במגוון תחומים: בחבניות אלו באים לידי ביטוי מיטב החושים והתורות - הסידניות, המדיניות, והכלכליות - שהשתחו במהלך הוויסעוריה. חוג שריא משלב מחשבה יהודית, בתורה אחר משנה תוניתלורית סידרה בונושאים המשונים לאדם וחברה לפרטים נוספים.

תכנית "חכמתכם ובינתכם"

מחזור ג'

עיון ודיון במבט תורני בתחומי הכלכלה, המשפחה והמדינה

אייר - אב תשע"ו

- התוכנית מיועדת לנשים חרדיות
- עדיפות לעוסקות בתחומי החינוך והחברה
- התכנית תעניק כלים להתמודדות עם המתח שבין שמרנות לחדשנות המלווה את חיינו הפרטיים והציבוריים
- בהנהלת הרב יהושע ספר ובהדרכת הגב' רדית רוזנבלום

לפרטים והרשמה <<<

*מלגה נגיבה למשתתפות

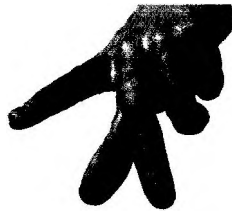
TIKVAH

חברה חרדית אחרת - פרסומים שונים אודות תכניות לימודים יומי עיון שונים אשר מטרתם המוצהרת היתה יצירת 'חברה חרדית אחרת'.

מן הראוי לציין את השיטה המיוחדת של חלוקת **'מלגה מיוחדת למשתתפים'** על ידי הקרנונו הניילנחרופיות המממנות את התכניות הללו, על מנת למשוך את הציבור בכל מחיר, כאשר במקום שלם שכר לימוד, הלומד מקבל מלגה, מהלך חריג שיש בו כדי ללמד על המוטיבציה הגבוהה של הגופים העומדים מאחורי יחמות תמוהות אלו.

טכניקה נוספת הבולטת בפרסומים אלו הינו השימוש הציני במוטיבים מעוררי יראת כבוד, כמו דמות דיוקנו של מרן בעל האבי עזרי צוק"ל, וכן ציטוטים ופסוקים מן המקורות שעברו הסבה לכיוונים שונים שלעיתים מהווים את ההפך המוחלט ממשמעותם המקורית.

קטע נוסף הראוי לתשומת לב הינה ההצהרה על "עדיפות לעוסקות בתחומי החינוך והחברה", המלמדת על המטרה הברורה של תכניות אלו, שנעודו לעצב מובילי שינוי חברתי בתוככי נקודות המפתח של החברה החרדית.

אל הקורא הנכבד

אנו מקווים כי החומר הרב המופיע לפניך בספר זה יבהיר היטב את צומת הדרכים הגורלי, בפניו ניצב הציבור החרדי בתקופה זו.

בעמדנו בעת נעילת שער בחתימת ספר זה, עלינו לציין נקודה אחת, מרכזית ומהותית מאין כמוה, אשר נמנענו מלעסוק בה בהרחבה לאורך פרקי הספר. נגענו בה קלות, רמזנו פה ושם, אך גרתענו מלגשת אליה באופן יסודי ורחב.

מדובר במדיניות של הממסד העסקני החרדי ביחס לנושא האקדמיה.

אין דבר קל ופשוט יותר מאשר להטיל את האשמה על אנשים וגורמים מבחוץ, על הממסד החילוני ועל דמויות קיקיוניות המשוטטות בשטח האפור של השוליים הרחבים של הציבור החרדי. קל ונוח מאוד למצוא את האשמים הרחק מעבר להרי החושך. הרבה יותר מסובך וכואב לבדוק מה קורה בבית פנימה.

בכוונה תחילה לא נכנסנו לנושא מורכב זה. אך לפני יישום הנאמר בספר זה הלכה למעשה, דע לך: 'כבדהו וחשדהו'. המרחב החרדי מלא בדמויות ובגופים שיחסם לנושא האקדמיה לוקה במסרים סותרים, ובעיקר - במעשים הפוכים בתכלית מההצהרות הנחרצות.

במהלך הכנת הספר נתקלנו שוב ושוב בתופעות מוזרות אלו. אותנו גזרם עצמו יכול לדחוף בידו האחת, ללא כל מעצורים, את מסלולי האקדמיה החרדיים, ובידו השנייה להרים קול זעקה היסטרי מפני אותם מוסדות.

זה יכול להיות איש תקשורת, שדרן או כתב שצוזח נוראות כנגד המכללות החרדיות, אך מפרסם באותה הזדמנות מוסד, שחלק מהמסלולים שבו הם מסלולי אקדמיה בעייתיים ביותר.

זה יכול להיות פוליטיקאי פלזני, שבין יתר תפקידיו מכהן כאחד מחברי ההנהלה של אחד הגופים המעודדים צעירים להשתלבות באקדמיה, כולל זו החילונית. בד בבד במקביל הוא יפעל להשיג מימון עירוני לכנס כנגד סכנות האקדמיה, כאשר שמו יתנוסס בכינוס זה כפטרון המלחמה העיקשת כנגד זמורות הזר ההרסניות, ועוד כהנה תופעות משונות.

לא נכנסנו וגם לא ניכנס לפשפש בנושאים כאובים אלו, אך עליך הקורא מוטל לפקוח עיניים, ודי בהערה זו.

סוף דבר

העובדות והנתונים הרבים המובאים בפרקים הללו מעמידים בפני הקורא תמונה חדשה על המתחולל מתחת לאפו של הציבור החרדי. היות ומדובר בנושא חדש יחסית, והעוסקים במלאכה השכילו לפעול בדרכים מאד מתוחכמות ומבלי לעורר רעש ציבורי, כשהם עוקפים בזהירות כל דבר שעלול להצית את הזעם הציבורי

בנושא, לפיכך אין להתפלא כלל על העובדה כי הציבור החרדי עדין לא עיכל את המשמעויות מרחיקות הלכת של המהלך העמוק והיסודי.

המושג "אקדמיה לחרדים" הפך בתוך תקופה קצרה ממשוהו קטן וזניח לתעשיית ענקים ההולכת ומתפתחת היטב בצעדי ענק, מושקעת ומתקדמת, יודעת היטב את מטרותיה וחותרת אליהם במרץ נדיר.

מי שפועל בנחישות ובכשרון רב, זה דווקא הצד השני, ואילו אנו נמים בשינה עמוקה בזמן שמהפכת ענקים הופכת לעובדה מוגמרת תחת רגלינו. תרדמה זו איננה גובעת חלילה מקרירות ואדישות, אלא אדרבה, דווקא ההשקפה האיתנה בה ספוג כל ילד חרדי היא זו הגורמת לנו לשגות באשליה כאילו הדברים מובנים מאליהם, ומה שהיה הוא שיהיה לעד ולנצח נצחים, בו בזמן שדור שלם של צעירים חרדים הולכים ומאבדים את זהותם החרדית בכור ההיתוך של האקדמיה. גופים עתירי ממון וצוותים של מומחים עתירי נסיון בקידום תהליכים חברתיים מנסרים את הגופה החרדית מכל כיוון אפשרי.

ישנה נקודת זמן אחת, קריטית ומסוכנת מאין כמוה, ההולכת ומתקדמת בצעדי ענק. עד היום, המכללות החרדיות ומוסדות הכלאיים למיניהם נחשבו לחצר האחורית של הציבור החרדי. החצר האחורית הזאת הולכת ונבנית מיום ליום, הולכת והופכת לחצר מרכזית ומכובדת. המטרה שלהם הינה ליצור "היפוך חצרות", כאשר החצר האחורית תהפוך לקדמית, והחצר הקדמית, של כל אותם אברכים המוסרים נפשם על עמלה של תורה ונשותיהם המסתפקות בחיי פשטות מלאי זוהר תורני בלי משרות פסולות ותעודות מפקפקות, כל אלו יהפכו לחצר אחורית זנוחה ועלובה. רגע זה עלול להיות הרגע האחרון, הבלתי הפיך, לפני שתהיה בכיה לדורות, רח"ל. אנו מקוים שהרכבת עדיין לא עברה את נקודת האל - תזור, וכי ניתן בכוחות משותפים ובמאמצים אדירים להעלותה שוב על דרך המלך.

"בשליטתם ובתרבותם" הוא תחקיר עומק רחב, המפנה זרקור לעבר אחד הנושאים המעורפלים והמטושטשים ביותר במרחב הציבורי החרדי - מסלולי האקדמיה החרדיים.

מרבית הצעירים החרדיים הפונים לעבר מסלולי האקדמיה הללו, אינם מודעים כלל למשמעות הצעד שהם עושים. הפרסומות הססגוניות אינן מסגירות כלום מהנעשה בין כותלי האקדמיה החרדית. הן רק מבטיחות 'פרנסה בכבוד', 'מפתח של פרנסה' ופתיחה פלאית של שערי פרנסה שמימיים, אך אינן טורחות להזכיר את הצד השני של המטבע. את הצד הזה, תמצאו כאן, בספר הזה.

בספר זה לא תמצאו כמעט קטעי מוסר והשקפה. זהו ספר מחקר, המכיל בעיקר נתונים, עובדות וציטוטים רבים מתוך מקורות מוסמכים, החושפים תמונה קשה ביותר על המתחולל במסלולי האקדמיה החרדיים ועל פעולותיהם של הגופים הרבים, הממסדיים והפרטיים, העומדים מאחוריהם.

"בשליטתם ובתרבותם" ייקח אתכם לסיור מוזרך בחצר האחורית של הציבור החרדי. שם, מאחורי הערפל, מסתתרים כוחות אפלים ורבי עוצמה הפועלים בשקידה רבה למען מטרותיהם. בסיור זה תכירו מקרוב את הגופים והדמויות הממסדיים העומדים מאחורי הקמת מסלולי האקדמיה החרדיים, את שאיפותיהם ואת פעולותיהם. תפגשו גם את קבוצת אילי ההון היהודיים מהעולם כולו, שהחליטו להשתמש בכספם הרב על מנת לקדם שאיפות אפלות, ותהיו מופתעים מהתחכום ומהיעילות הרבה של הארגונים שהוקמו על ידם.